M.-FAUST MOHR

AMINTIRILE UNUI SPECTATOR

Mișcarea Teatrală în București
între 1899—1910

BUCUREȘTI 1937
Tipografia de Artă și Editură Leopold Geller, Str. Câmpineanu 47

www.dacoromanica.ro

M.-FAUST MOHR

AMINTIRILE UNUI SPECTATOR

MIŞCAREA TEATRALĂ IN CAPITALĂ
INTRE ANII 1899 şi 1910

BUCUREŞTI 1937

TIPOGRAFIA DE ARTĂ ŞI EDITURĂ LEOPOLD GELLER
STRADA CÂMPINEANU 47

www.dacoromanica.ro

Din această lucrare s'au tras o sută de exemplare pe hârtie de mare lux.

www.dacoromanica.ro

IN LOC DE PREFAȚĂ

Capitala României are astăzi zece teatre: Opera, Naționalul, Regina Maria, Modern, Eforia, Alhambra, Comoedia, Majestic, Vesel, Liga Culturală, iar al 11-a, al Primăriei de Galben, din piața Amzei, e pe cale de a fi inaugurat; în București sunt astăzi peste 70 cinematografe, câteva localuri de music-hal cu dancing, fără să mai socotim nenumăratele restaurante din centru, din mahalale și de la periferii, cari au orchestre, jazzuri, „diseuri" și numere de atracție

Inflația aceasta de săli de spectacol, nu s'a produs peste noapte. Ea s'a operat pe nesimțite, încetul cu încetul, în decursul anilor. Și nu sunt prea mulți ani de când Capitala avea un singur teatru, Naționalul. Pe la începutul acestui al 20-a veac al erei noastre, toate spectacolele, atât cele dramatice, cât și cele muzicale, se dădeau la Național, a cărui stagiune, nu dura de cât șase luni. In două trei cafenele din centru, cânta câte o orchestră, la Bulevard, la Naționala în Smârdan și la Hugo în Karagheorghevici. Incolo, — liniște.

Bogata viață de teatru, pe care o trăim astăzi în București, a început acum aproape 40 de ani. In acest, relativ scurt interval de timp, ea s'a desvoltat într'un ritm uluitor; în comparație cu capitalele țărilor mari din Apus, cu civilizație veche de sute de ani, Bucureștii au făcut un salt uriaș. Și acest progres fantastic nu s'ar fi putut realiza dacă n'am fi avut câți-va mari animatori, în frunte cu Alexandru

www.dacoromanica.ro

Davila şi Constantin Grigoriu, cari au ştiut să trezească interes pentru teatru în păturile cele mai largi ale publicului, — şi, mai ales, dacă aceşti animatori n'ar fi fost ajutaţi, în sforţările lor, de o întreagă pleiadă de artişti de valoare, ale căror nume, — complect necunoscute generaţiilor de azi, sunt pe cale de a dispare şi din amintirea generaţiilor mai vechi.

Pentru a împiedeca acest proces fatal, am crezut nimerit de a înfăţişa spectatorului de astăzi, evoluţia teatrului românesc de la 1899 încoace şi am socotit că ar fi interesant să evocăm, în paginile cari urmează, „amintirile unui spectator" care a urmărit, cu interesul cel mai viu, mişcarea noastră teatrală, de la sfârşitul veacului trecut până în zilele noastre.

O desăvârşită obiectivitate, ne-a călăuzit în evocarea trecutului mai apropiat al teatrului românesc contimporan. Lucrarea de faţă e scrisă fără pretenţii literare ; e un reportaj. Nu o vom prezinta, spre premiare, nici unui juriu. Dar dacă, prin publicarea acestor note fugare, vom izbuti să ştergem puţin praful ce s'a aşezat pe amintirea artiştilor cari s'au jertfit, în epoca de sacrificiu a teatrului nostru, pentru crearea şi desăvârşirea acestui teatru, — satisfacţia noastră va fi deplină.

AUTORUL

1937, August.

www.dacoromanica.ro

NOTA EDITORULUI

Autorul lucrărei de faţă pregăteşte volumul al II-a din **Amintirile unui spectator**, coprinzând aspecte ale vieţii teatrale bucureştene, dintre anii 1911—1924 şi roagă persoanele cari posedă fotografii, note biografice şi în general ori-ce material care i-ar putea sluji ca documentare, să-l trimită pe adresa edîturei, **Tipografia de Artă şi Editura Leopold Geller**, Bucureşti II str. Câmpineanu 47.

După ce acest material va fi întrebuinţat, amabilii trimiţători îl vor reprimi în perfectă stare, împreună cu vii mulţumiri.

www.dacoromanica.ro

AMINTIRILE
UNUI
SPECTATOR
1899 — 1910

www.dacoromanica.ro

I

1899

De la Bucureşti la Bucureşti

In ziua plecării spre Bucureşti, după vacanţa de Paşti, frate-meu mai mare, care studia medicina îmi spuse :

— Dacă vei avea note bune şi în trimestrul al treilea, te voiu aduce să vezi „Zecemaiu!" la Bucureşti!

Făgăduiala era prea ademenitoare, ca să nu caut să obţin note bune — şi în seara de 9 Mai 1899, debarcai pentru întâia oară în Gara de Nord.

De sigur că şi în oraşul meu de provincie se sărbătorea „Zecemai-ul", cu tot „fastul". Dar ce deosebire între defilarea din Focşani şi cea dela Bucureşti, între „Iluminaţia" şi retragerea cu torţe de pe strada Mare a Unirei" şi cea de pe calea Victoriei!...

In nopţile acelea petrecute în Capitală, n'am prea închis ochii: e glumă să fii de „Zecemai" la Bucureşti ?

O audiţie pentru angajamente la Opera Română

La Teatrul Naţional stagiunea era terminată. Nu se mai juca. Alt teatru nu funcţiona în Bucureşti. Adolescent ahtiat după teatru — nu se inventase încă cinematograful! — aflu că în seara zilei de 11 Maiu, avea să aibă loc, la teatru, o audiţie pentru angajamente de elemente noui la Operă.

www.dacoromanica.ro

Cu ajutorul unei „băncuțe", reușesc să mă strecor pe scenă și, dintre culise, asist, încântat, la audiție. Au fost și elemente comice fără voe, și elemente de mare valoare, cari au făcut apoi, cariere strălucite... în străinătate (nimeni nu-i profet în țara lui!). Am ascultat atunci vocile minunate ale Mariei Heresou, Caliopiei Șeinescu a lui Nadolovici. Și glasul cristalin al Virginiei Miciora ne-a încântat atunci, cum ne încântă și acuma după atâția ani.

Virginia Miciora

Opera Română exista, deci, și acum 37 de ani. Nu ca instituție de sine stătătoare, ci ca secție exploatată de Societatea dramatică. Spectacolele muzicale alternau cu acele ale Societății dramatice. Din când în când, marii artiști români întrerupeau șirul triumfurilor lor din străinătate, și veneau să cânte în ansamblul Operei.

Entuziaști cari se strecuraseră, ca și mine în seara aceea, pe scena Naționalului, dar cari aveau fericirea de a fi bucureșteni, îmi vorbiră atunci de spectacolele date în Ianuarie cu *Elena Theodorini*, care cântase în ansamblul Operei *Gioconda, Carmen, Trovatore, Hughenoții.*

După cum nu disprețuește nici astăzi, tot așa Opera din 1899 nu disprețuia genul atât de defăimat și totuși atât de gustat al operetei. In serile rezervate spectacolelor muzicale se cânta la Teatrul Național, *Vânzătorul de paseri, Boccaccio, Mam'selle Nitouche, Domnul Chouffleury...*

Spectacole „de beneficiu" la Național

Stagiunea „oficială" a teatrului Național lua sfârșit, de obiceiu, către finele lui Februarie. In Martie se dădeau „beneficiile". In stagiunea acea se jucaseră câteva premiere originale: *O lecție* și *Pățania lui Dumitrache* de Radu Rosetti, *O căsnicie* de Ursache, *Casta-Diva* de Haralamb Lecca, cel mai productiv autor dramatic al vremii.

Repertoriul Teatrului Național pornea dela *Romeo* și *Julia*, trecea prin piese de Jules Lemaître, Labiche, Scribe, prin Hașdeu cu *Răsvan* și *Vidra* ca să termine cu *Ocolul pământului în 80 de zile* și *Fata aerului.*

Pentru „beneficii", artiștii mai mari ca și cei mai mici își

www.dacoromanica.ro

alegeau piesele cu cari sperau să „dea lovitura". Aşa, de pildă, în stagiunea de care vorbesc, Aristizza Romanescu jucase pe *Julia,* având ca partener pe Murgeanu, un actor admirabil, care a murit de tânăr, înainte de a fi putut arăta masura marelui său talent; în beneficiul d-relor Maria Giurgea şi Lucia Sturdza s'a jucat piesa lui Jules Lemaître *Între dragoste şi moarte* (Mariage blanc); Marietta Ionaşcu şi-a ales pentru beneficiu *Boccaccio,* nemuritoarea operă comică a lui Suppé; Peppi Moor a jucat *Mam'selle Nitouche;* Eugenia Ciucurescu *Răsvan* şi *Vidra.*

Aurel Bobescu, primul animator al operetei

Dar, în afară de trupa care cultiva opereta la teatrul Naţional, se mai aflau în ţară câteva trupe cari o jucau cu mare succes: trupa Al. P. Marinescu, care avea ca „stea" pe neuitata Nora Marinescu; iar compania Bobescu şi Pekea Alexandrescu avusese, şi pe bună dreptate, curajul de a trece graniţa şi, după ce încântase pe moldovenii din Basarabia, dădea, cu mare succes, o serie strălucită de reprezentaţii la Odessa.

Acest Aurel Bobescu, fiu de ţăran dintr'o comună de lângă Blaj, s'a născut în anul 1846 şi, după ce a urmat liceul la Blaj, a trecut în ţară, cu trupa lui Mihalescu, în anul 1865. Peste patru ani, la 1869, după ce jucase la Iaşi, vodeviluri şi comedii cu cântece, e angajat la teatrul Theodorini din Craiova.

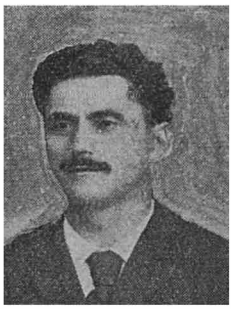

Aurel Bobescu

Mariţa Theodorini, directoarea acestui teatru, care adunase în jurul ei cele mai valoroase elemente pentru genul operetei, — Anestin, Tănăsescu, Nae Popescu, Irina Vlădaia, Odeseanca, Iosefina Găluşcă, Iosefina Raitman, Ion Băjenaru, Ghiţă Vasiliu, soţii Fărcăşanu, Raşianu, Nanu, Julian, fraţii Alexandrescu, Pătruţ, câte nume, atâtea formidabile talente! — deschide teatrul de operetă din Craiova, teatru care din prima zi cunoaşte un succes nemaipomenit. Repertoriul, compus din tot ce se juca mai cu succes pe atunci, în ţările apusene: *M-lle Nitouche, Mascotta, Boccaccio, Voevodul ţiganilor, Perichola, Clereta în concentrare, Prinţesa de Trebizunda, Clopotele din Corneville, Vânzătorul de păsări, Choufleury, Mikado, Frumoasa*

www.dacoromanica.ro

Elena, Giroflé-Giroflá, — decorurile şi costumele aduse din străinătate, fac furori.

Acest formidabil ansamblu, în care Bobescu ocupa un loc de frunte, porneşte în ţară după câteva stagiuni bogate la Craiova şi e întâmpinat pretutindeni cu mare entuziasm. Dupa cât va timp, Aurel Bobescu, care devenise societar şi director de scenă al teatrului craiovean, îşi face propria sa trupă şi, vreme de peste 20 de ani, cutreeră ţara în lung şi în lat, jucând, în afară de repertoriul de mai sus, şi două operete originale româneşti, *Orfanul din Dorna* şi *Păunaşul codrilor,* refăcute de dânsul după Ciprian Porumbescu.

Dar activitatea cea mai preţioasă, din punctul de vedeere naţional, desfăşurată de Bobescu, a fost, de sigur, propaganda pe care a făcut-o peste hotare. El a jucat, nu numai în Bucovina şi Basarabia, unde trupa sa era singura formaţie artistică românească cunoscută şi apreciată, ci şi în Polonia şi Ucraina, la Moghilev, Lodz, la Kiew şi Odessa, — unde îl găsim şi în această primăvară a anului 1899.

O trupă franceză la „Lyric"

Osebit de Teatrul Naţional, unde stagiunea dura şase luni fără întrerupere şi care era, deci, singurul teatru permanent în Bucureştii dela finele secolului trecut, — se mai juca, dar numai în chip sporadic, şi la teatrul Lyric.

In primăvara anului 1899, o trupă în frunte cu d-ra Rosa Bruck, dela Comedia franceză, a dat cinci reprezentaţii, iar în Martie, o trupă de operă italiană, în frunte cu tenorul Guasco, a jucat vre-o trei seri.

Preţul unui fotoliu de orchestră era 8 lei. Ca termen de comparaţie: la Teatrul Naţional, fotoliul, — căruia se zicea ca şi acuma, de altfel, stalul I — costa 4 lei.

La 8 Maiu, violonistul elveţian Henri Marteau, care avea să mai revină la Bucureşti, a dat un concert la Ateneu. După concert, i s'a oferit un supeu, iar ca amănunt interesant, îmi amintesc că un comesean mi-a povestit, încântat, că la masa aceea se consumase un kilogram de icre negre care costase 11 lei!

Am părăsit Capitala peste două zile, după ce asistasem la ultima reprezentaţie a revistei „Pardon!" de fraţii Constantin, Ion şi Anton (Tony) Bacalbaşa. Mare succes avea, în această revistă, comicul Leonescu-Vampiru care întruchipa, între alţii şi pe *Dom' Palladu,* fostul ministru Gh. D. Pallade. Indată după examen, am revenit în Bucureşti. Studiile începute apoi la Universitate nu m'au putut împiedica de a urmări

www.dacoromanica.ro

mişcarea teatrală care mă pasiona cu deosebire.
Stagiunea de vară începea, relativ, destul de timpuriu în Capitală.
De pe la 10 Maiu se deschidea grădina Mitică Georgescu, din strada Câmpineanu, lângă Teatrul Naţional. In clădirea din faţă (azi Moulin-Rouge) era un restaurant destul de curat, condus de acest Mitică Georgescu (care a ţinut în urmă parcul Bazilescu, din strada Doamnei, pe locul unde fusese Poşta Centrală şi pe care s'a ridicat, în urmă, Bursa şi Camera de Comerţ), iar în fund, în spatele magaziei de decoruri a Teatrului Naţional, se afla grădina teatrului de vară. Pe scena acestui teatru a jucat multe veri trupa lui Z. Burienescu, în care a debutat renumita subretă Florica Florescu. In vara anului 1899 juca aci trupa marilor artişti Creţu şi Tănăsescu (1) dela Craiova, cu un repertoriu de comedii şi *cançonete*. („Cançoneta" fusese foarte la modă în ultimele decenii ale secolului al 19-lea!).
In anul acela, 1899, grădina lui Mitică Georgescu era singurul teatru de vară din Bucureşti, în care se făcea o stagiune complectă, până pe la mijlocul lui Septembrie.
Se mai juca şi la *Raşca*, dar aci nu era o stagiune continuă; se dădeau reprezentaţii sporadice. Actori cari nu făceau parte din trupa Teatrului Naţional, îşi dădeau aci beneficiile; iar unii, chiar dela Naţional, nesatisfăcuţi de rezultatul primului beneficiu, mai „ardeau" unul, pe vară...
Aşa, vedem anunţate la Raşca, în luna Maiu: o reprezentaţie dată de J. Montaureanu (simpaticul şi eternul Jenică!) cu comedia *Dragoste cu draci* de Labiche; osebit de această comedie, Montaureanu a spus monoloage, iar pentru ca spectacolul să fie mai atracţios şi variat, profesorii de gimnastică Moceanu şi Velescu au executat, cu elevii lor, dansuri naţionale...

Vasile Alexandrescu

Artistul şi scriitorul Vasile Alexandrescu (tatăl lui Sică Alexandrescu) şi-a dat un „beneficiu" cu comedia *La vila regală;* Nicolae Hagiescu cu *Cocoşul mahalalelor,* iar Petre Liciu şi Nicu Poenaru cu comedia *Ah, dragă Sache!* localizare de

1) Tănăsescu, tatăl artistei Lilli Tănăsescu, văduva regretatului nostru prieten A. de Herz.

www.dacoromanica.ro

Paul Delmet în Bucureşti La 12 Iunie Paul Delmet celebrul compozitor al romanţelor cari au delectat adolescenţa şi tinereţea noastră (a generaţiei care a mai fost ţânără înainte de războiu!) a dat un concert în grădina Hugo dela şosea, cu acompaniamentul la pian al profesorului Paschil. Sezonul de vară s'a scurs apoi fără altă „lovitură" de senzaţie în teatru. Bucureştenii s'au mulţumit să-şi petreacă serile, în grădinile cu mititei şi baterii...

Dar seceta cumplită, care începuse în Maiu şi continuase până în toamnă provocase o sărăcie şi o criză de care ţara întreagă avea să se resimtă, ani de zile în urmă.

Schimbarea guvernului; deci şi schimbarea directorului teatrului! Schimbarea guvernului provocase bine înţeles, şi o schimbare la direcţia teatrului Naţional. Petre Grădişteanu, liberal, demisionase odată cu guvernul Dimitrie Sturdza. Cu conducerea teatrului fusese însărcinat, în mod provizoriu, subdirectorul Mihaiu Polizu-Micşuneşti, până la numirea unui titular.

Se vede că erau însă, în partidul conservator care luase frânele guvernului, prea mulţi amatori pentru această demnitate, căci abea la începutul toamnei, Take Ionescu, ministrul instrucţiunii publice numi ca director general pe Scarlat Ghica. Era un om foarte cum se cade noul director general, fiu al lui Ion Ghica, şi în afară de acest titlu, care nu prea justifica numirea, mai avea şi pe acela de traducător al unor tragedii de Shakespeare, — lucru care... o scuza oarecum. Stagiunea se deschise cam pe la mijlocul lui Septembrie, cu o reluare a „Năpastei", cu Nottara în Ion nebunul şi a farsei „D'ale carnavalului". Mare succes pentru autor şi interpreţi, — dar piesele se jucară numai de vre-o 2-3 ori. Aceasta era cifra „succeselor" de pe atunci.

Eleonora Duse, pentru prima oară în Bucureşti La sfârşitul lui Septembrie, Capitala are cinstea să primească pe Eleonora Duse. Era întâia oară că ilustra artistă venea la Bucureşti şi meritul acestui turneu revenea în întrégime unui tânăr impresariu, care îşi începea cariera, d. Jean Feder. Spectacolele avură loc la teatrul Naţional, în serile când nu juca societatea dramatică.

Prima reprezentaţie: „Dama cu camelii". Sala foarte slab vizitată, — succesul moral enorm. Pentru întâia oară bucureştenii, cari admiraseră până atunci, felul declamatoriu de a

www.dacoromanica.ro

jucc al Sahrei Bernhardt se aflară în faţa unei artiste care deşi lucra cu cele mai simple mijloace, ştia totuşi să zgudue pe spectatori până în cele mai adânci cute ale sufletului... In cronica sa, Iancu Bacalbaşa scrie: „Un bătrân actor cu lacrimi în ochi, mi-a spus:

— Mă simt fericit că n'am murit încă şi mi-a fost dat să văd pe această artistă".

Acelaş succes obţine „Gioconda" de d'Annunzio. Publicul entuziast aşteaptă pe artistă la ieşirea din teatru, deshamă caii dela „caretă" şi conduce în urale, pe Duse la hotel. Dar succesul material întârziind, impresariul scade preţurile de intrare: preţul stalului I (fotoliul) fu redus la 20 lei.

Acelaş lucru cu celelalte reprezentaţii: „Magda", „Femeia lui Claudiu", „Antoniu şi Cleopatra"; enorm succes moral, slabe rezultate materiale.

Un alt oaspe ilustru: Mounet-Sully

Câteva zile după aceia, alt ilustru oaspe în Bucureşti: Mounet-Sully. Repertoriul: „Ernani", „Othelo", „Ruy-Blas", „Oedip". Reprezentaţiile au loc la teatrul Lyric. Se petrece acelaş lucru ca şi la spectacolele Duse: imens succes artistic, rezultate materiale reduse.

In „Ruy-Blas" şi „Oedip" — cele două roluri „de bătae" ale oaspetelui — triumful marelui tragedian e desăvârşit, — dar sala nu e încă plină. Un cronicar dramatic relevând, cu tristeţe acest lucru scrie: „Să sperăm că la ultimele două spectacole, sala va fi plină".

Cauza nereuşitei materiale a acestor două turneuri de mare valoare artistică a fost, poate, criza groaznică ce bântuia ţara. Spectatorii turneelor străine se recrutau, de obiceiu din elita socială a Capitalei, adică din boeri, mari proprietari rurali; iar criza îi lovise în primul rând pe aceştia. E drept că şi preţurile de intrare erau ridicate: şi la spectacolele Mounet-Sully fotoliul costa 20 lei, adică la valoarea de azi a leului, între 1200 şi 1400 lei...

Dar atunci, cum se explică împrejurarea că reprezentaţiile lui Galipaux cari au avut loc în acelaş lună, au avut o reuşită materială excepţională, care a provocat prelungirea turneului în Bucureşti a acestui actor de farse şi vodeviluri? Săli arhipline au aplaudat pe Galipaux şi repertoriul său frivol: „Controlorul vagoanelor cu paturi", „Mătuşa lui Carol", „Croitor de dame", „Surprizele divorţului"...

Explicaţia reuşitei lui Galipaux şi a insuccesului material al Eleonorei Duse şi al lui Mounet-Sully mai poate fi şi faptul

www.dacoromanica.ro

că în vremuri de criză economică, drama şi tragedia sunt mărfuri fără căutare. Lumea vrea să se distreze la teatru, să râdă, să-şi uite necazurile...

In ce priveşte repertoriul, teatrul Naţional cam... rivaliza cu Galipaux: în aceiaş seară,când comedianul francez juca „Controlorul" la Lyric, aceiaşi farsă picantă se juca şi la Naţional. „Clientela" trebuia satisfăcută.

Primul vestiar: hainele la garderobă nu pe scaune!

O bună măsură de ordin administrativ şi.... civilizatoriu, e luată de direcţia Teatrului Naţional: spectatorii sunt invitaţi să nu-şi mai depună paltoanele pe scaune, ci la vestiar. Progres...

E drept că acesta n'a fost decât un prim pas: doamnele cu pălării au continuat a fi primite în staluri — şi cum, pe la 1899, cucoanele purtau nişte pălării enorme, împodobite cu mari buchete de flori artificiale şi cu tot soiul de pene şi de păsări, vă închipuiţi canonul spectatorilor pe cari soarta crudă îi aşeza la spatele acestor cucoane...

Stagiunea teatrului Naţional, sub noua direcţiune Scarlat Ghica, urmează conform „programului". Spectacolele de dramă şi comedie au loc numai în serile de Marţi, Joi, Sâmbătă şi Duminică, — celelalte seri fiind rezervate Operei. Dar chiar dacă n'ar fi existat Opera, încă teatrul n'ar fi jucat de cât acele patru seri pe săptămână, căci publicul nu se prea înghesuia la ghişeu: cele mai mari „succese" nu înregistrau mai mult de 4—5 reprezentaţiuni.

O premieră excepţională: „Jucătorii de cărţi" de Haralamb Lecca

Repertoriul Teatrului Naţional e „variat: se joacă pentru prima oară „Jucătorii de cărţi" de Haralamb Lecca, cu mare succes. Dar se joacă şi farsa „Tudorache Sucitu"...

Haralamb Lecca

In „Jucătorii de cărţi" succesul îl fac Constantin Nottara, Aristizza Romanescu şi Aristide Demetriad.

Unii cronicari dramatici şi o parte din public nu erau mulţumiţi cu desnodământul dramei: un tată care-şi ucide fiul, pornit pe căi greşite din cauza patimei jocului de cărţi. Ceia ce n'a împiedicat ca lucrarea lui Lecca să fie aceea ce se numeşte „succesul" stagiunii.

Dar evenimentul covârşitor al stagiunii avea să fie angajarea Aga-

www.dacoromanica.ro

thei Bârsescu pentru o serie de reprezentaţii.

Take Ionescu determină angajarea Agathei Bârsescu

Take Ionescu nu era numai un mare bărbat politic, avocat ilustru, orator neîntrecut: era un om de inimă şi un mare iubitor de artă.

De cât ori fusese ministru, fie la instrucţia publică în guvernele Lascăr Catargiu şi Cantacuzino-Nababul, fie la finanţe, — scriitorii, pictorii, sculptorii, artiştii şi cântăreţii noştri au avut prilejul să simtă apropierea acestui suflet de elită, care ştia să le stimuleze activitatea, să le dea imbold la lucru, acordându-le, cu o generozitate adânc înţelegătoare, sprijin efectiv şi încurajări... nu numai verbale.

Venind în primăvara târzie a anului 1899, în fruntea ministerului instrucţiei publice, Take Ionescu dădu ordin direcţiei Teatrului Naţional să angajeze, pentru un ciclu de reprezentaţiuni, pe Agatha Bârsescu.

Angajamentul fu semnat de îndată: Bârseasca avea să joace în 12 reprezentaţiuni, începând din Noembrie cu un onorariu seral de 1000 lei.

Triumfu' „nouei angajate"

Ilustra artistă sosi în ţară pe la 20 Octombrie pentru repetiţii şi la 2 Noembrie, o saiă arhiplină primi, la intrarea în scenă, cu o salvă de aplauze şi aclamaţiuni cari nu mai luau sfârşit, pe „Magda" întoarsă la căminul părintesc.

Poate similitudinea de situaţiuni să fi provocat această vijelioasă izbucnire a sentimentului public... Fapt e că întreaga presă a subliniat cu entuziasm triumful Agathei Bârsescu. Publicul, care nu prea venea la teatru, a regăsit drumul şi toate reprezentaţiile acestei neîntrecute artiste, au avut loc în faţa unor săli tixite.

După „Magda", *Hero* şi *Leandru*.

După piesa lui Grillparzer, *Vinovat!*, o melodramă de Voss; apoi *Lady Machbeth* şi în fine *Medeea* de Legouvé. Apoteoza.

A doua zi după premiera „Medeei" întreaga presă e unanimă:

www.dacoromanica.ro

Agatha Bârsescu

numai flori şi elogii nesfârşite. Iancu Bacalbaşa scrie, în seara spectacolului, în emoţia şi turburarea provocate de jocul neîntrecut al artistei:..... „dela actul I-iu a zguduit sala şi mai ales în scena în care Medeea descrie furia geloziei sale, artista a fost *înspăimântătoare....*"

Două zeci şi patru de ani dela acest spectacol, în Octombrie 1923, pe scena aceluiaş teatru, Agatha Bârsescu a jucat acelaş rol, aceiaş Medee. Spectatorii cari au văzut-o în 1923 îşi pot aminti, de sigur, că au resimţit aceiaş emoţie şi au fost tot atât de turburaţi ca şi cronicarul din 1899.

Trecuseră 24 de ani şi totuşi Bârseasca rămăsese aceiaşi. Triumful formidabil al artistei determină direcţia Teatrului Naţional să-i ofere un angajament nou: timp de 5 ani, artista va veni să joace în ţară, dela 1 Decembrie până la sfârşitul stagiunii, adică până la sfârşitul lui Martie.

Desigur că şi rezultatele materiale ale acestor reprezentaţii jucaseră un rol determinant în hotărârea direcţiunei: teatrul realizase reţete maxime. Deşi preţul unui fotoliu nu era decât 6 lei, —onorariul fantastic pe vremea aceea (1) — de 1000 lei pe seară, al artistei, fusese recuperat, — şi cu câştiguri simţitoare pentru direcţiune.

In sala „Mitică Georgescu" Alte teatre nu funcţionau în Bucureşti. Nu erau alte spectacole. Ba, să nu greşesc: la Mitică Georgescu, de astă-dată în sală, juca trupa lui Z. Burienescu. La 2 Noembrie, în seara premierei „Magdei" se dă o reprezentaţie în beneficiul lui Aurelian, un actor de frunte al trupei. Preţurile: 1 leu stalul I, 50 bani stalul II. Pe afiş două comedii în câte un act. *Coada dracului* şi *Locotenentul şi ordonanţa* precum şi câteva cantonete.

Opera îsi pregăteste stagiunea Opera, sub direcţia lui Eduard Wachman, şi care urma să joace la teatrul Naţional, în serile libere, adică Lunea, Mercurea

1) Ca termen de comparaţie: Aristizza Romanescu şi Constantin Nottară, primii artişti ai Teatrului Naţional, aveau atunci câte 600 lei leafă lunară.

www.dacoromanica.ro

şi Vinerea, îşi pregătea, pe îndelete, stagiunea. Şi cu atât mai mult nu se grăbea să înceapă, cu cât Elena Theodorini, gloriosa cântăreaţă, pregătea la teatrul Lyric, o stagiune de operă italiană în care ea şi soră-sa, Aura, aveau să cânte rolurile principale, iar Wachmann, încredinţat că tot el va avea succes, voia ca ele să scoată castanele din foc.

Intr'adevăr stagiunea de operă italiană a surorilor Theodorini, la teatrul Lyric, n'a avut noroc. Amânată de vre-o două ori, stagiunea a fost deschisă cu *Boema* lui Puccini o mare noutate (premiera în străinătate abia avusese loc). Rolul Mimi a fost cântat de Aura Theodorini. Poate că scumpetea locurilor, — un fotoliu costa 16 lei şi criza continuă să fie groaznică! — să fi fost cauza determinantă a insuccesului. Fapt e că după câteva spectacole, Elena Theodorini se hotărî să renunţe la stagiune.

Battistini şi Ion Dimitrescu Se vede că atâta aştepta Wachmann, ca să deschidă stagiunea Operei Române la Teatrul Naţional. A adus, în reprezentaţii, pe un bariton italian, care avea să facă, în urmă, o mare şi strălucită carieră: pe *Matteo Battistini.* Şi apoi, în ultima decadă a lunei Noembrie, o bombă: pe ilustrul tenor român *Ion* (Giovanni) *Dimitrescu* care dobândise, de vre-o zece-douisprezece ani, o mare faimă în Europa şi în cele două Americi. Spectacolul dela 22 Noembrie, cu *Ebreea,* fu un triumf. Ziarele ridicară în ceruri pe iDmitrescu.

In aceiaşi lună doui artişti români cari cuceriseră lumea, Agatha Bârsescu şi Ion Dimitrescu, au revenit în ţară, izbutind să răscolească fibrele tainice ale sufletelor noastre — una, prin jocul ei turburător, celălalt, prin cântul său dumnezeesc...

Dimitrescu a cântat aproape trei luni de zile în Bucureşti, apoi a plecat cu ansamblul Operei la Iaşi, oraşul său natal.

In concurenţă cu circul In toamnă, prin Noembrie, Petre Sturdza-Doria, fost societar al Naţionalului din Iaşi, s'a înfăţişat pentru întâia oară, publicului bucureştean în drama *Amoruri triste* de Giacosa. A fost bine primit de public şi de presă.

Stagiunea ajunsese, astfel, la Crăciun. Nimic deosebit, afară de faptul că „marele circ regal român Cesar Sidoli", după o lipsă de trei ani din ţară, revine pentru a da o serie de reprezentaţiuni.

www.dacoromanica.ro

Pe atunci tradiţia era că de Crăciun trebuia să avem neapărat circ la Bucureşti.
Iar Teatrul Naţional, ca să poată lupta, mai eficace, împotriva acestei periculoase concurenţe, afişează de sărbători, *Ocolul pământului în 80 de zile* şi *Sinziana* şi *Pepelea*.

www.dacoromanica.ro

II

1900

Un mare match: Aristizza Romanescu-Agatha Bârsescu

Aristizza Romanescu, artista fruntaşă, „vedeta" Naţionalului, care fusese plecată la Paris, se întoarse în Capitală. Publicul, — care urmărea, nu numai spectacolele Teatrului, dar şi micile intrigi şi luptele de culise, — bănuind că Aristizza plecase la Paris ca să nu fie de faţă la succesele Agathei Bârsescu, aştepta nerăbdător premiera dramei *Emilia Galotti* de Lessing, în care cele două mari artiste aveau să apară împreună pe scenă. Cum pe vremea aceea nu se cunoşteau încă matchurile de box, întâlnirea celor două vedete era aşteptată cu aceiaşi înfrigurare cu care s'ar aştepta astăzi o întâlnire între Toma Aurel şi Lucian Popescu.

Aristizza

Premiera care stârnise un val de curiozitate, fu primită de o sală arhi-plină — dar rezultatul matchului nu satisfăcu nici unul din grupurile de simpatizanţi ai celor două artiste: nici una nu birui pe cealaltă, nici una nu fu knok-out. Amândouă fură admirabile.

Puţin mai în urmă avu loc ultima premieră cu Agatha Bâr-

www.dacoromanica.ro

sescu în stagiunea oficială: *Sapho* de Grillparzer. Succes fără pereche.

Repertoriul „beneficiilor" La începutul lui Martie, porni seria „beneficiilor". Nottara a jucat pentru întâia oară pe *Ludovic al XI* de Casimir Delavigne. Toneanu şi Brezeanu şi-au ales *Mam'selle Nitouche*. Montaureanu, bine înţeles, *Bomba cu apă iiartă*. Eleonora Mihăilescu, *Denisa*. Constantin Mărculescu, *Contesa Sarah* cu concursul Agathei Bârsescu. Didina Alexandrescu *(Duduia)* şi Murgeanu, *Shylock* (?!). Marietta Ionaşcu, *Ştrengarul din Paris,* Aristide Demetriad, *Jucătorii de cărţi,* Titi Gheorghiu, *O căsnicie,* Pepi Moor, *Nitouche*.

La sfârşitul lui Martie, Dimitrie şi Gheorghe Dinicu, împreună cu pianistul Theodor Fuchs, au organizat un concert cu lucrările componistice ale marelui George Enescu.

Constantin Grigoriu, — acelaş care avea să înfiinţeze peste câţiva ani, acea glorioasă companie de operetă ce-i va purta numele şi care era pe atunci tenor al Operei române, — dădu în asociaţie cu basul Grigore Alexiu, în beneficiu *D'aş fi rege*.

Jan Kubelik, violonistul de reputaţie mondială, care anunţase două concerte, trebui să dea patru, atât de mare i-a fost succesul. Reuşita lui Kubelik era o mângâiere, cam slăbuţă, e adevărat, pentru impresariul Feder; o mică compensaţie pentru nereuşita materială a turneului din toamna trecută al Eleonorei Duse.

Ce subvenţii primea Teatrul Naţional acum 37 ani Alegerea şi fixarea repertoriului, în partea oficială a stagiunii, era un drept al direcţiunii şi al comitetuli teatrului. Dar pentru beneficii, aşa cum am mai spus, actorii aveau dreptul să-şi aleagă ei piesa. Şi-şi alegeau piesele, după criterii absolut personale: fie piesele în cari aveau roluri „grase", fie acelea în cari contau ca „magnet de cassă". De aceea vedem că d-na Nottare îşi alege *Ingerii morţii*. Alt artist, *Copiii părăsiţi*. Altul, *Mizerabilii*.

Impotriva acestui sistem se ridică cu vehemenţă Iancu Bacalbaşa, criticul cel mai de vază al epocei. Cum stagiunea s'a încheiat cu un mare deficit, aşa că fusese nevoe să se atace fondul de rezervă al societăţii dramatice şi cum cauza principală a acestui deficit era Opera, — societarii au început să se agite, cerând desfiinţarea Operei sau cel puţin detaşarea ei complectă de societatea dramatică.

www.dacoromanica.ro

Cu prilejul acestei campanii publicul a putut să afle lista subvenţiilor pe cari le primea societatea dramatică, pentru cele vreo 65 de reprezentaţii pe cari le dădea în stagiune: Localul gratuit cu întreţinerea lui, asigurarea, reparaţiile, lumina şi căldura, toate evaluate la 150.000 lei anual.
Plata personalului administrativ, evaluată la 24.000 lei.
Subvenţia statului, 60.000 lei.
Subvenţia comunei, 30.000 lei.
Subvenţia judeţului, 5.000 lei
Subvenţia din caseta particulară a Regelui Carol I, 6.000 lei.
Venitul din concesiunea bufetului şi a garderobei, 8.000 lei.
Total — 283.000 lei, adică vre-o 4500 lei de spectacol, ceia ce, susţinea cu drept cuvânt Bacalbaşa, era cam mult pentru repertoriul cam împestriţat al Teatrului Naţional.

Deficitul Operei acoperit din fondul de rezervă al societăţii dramatice

Până la stagiunea 1899-1900, Opera Română fusese un fel de secţie a societăţii dramatice, care acoperea pierderile, dar avea, în schimb, şi dreptul de a încasa eventualele beneficii. Din toamnă însă, Opera se declarase independentă: obţinuse o subvenţie de 55.000 lei, dar stagiunea se încheiase cu deficit. Şi cum cassa statului era goală, — să nu uităm că ne aflam în plină criză financiară — iar deficitul trebuia acoperit, soluţia fu repede găsită: atacarea fondului de rezervă al societăţii dramatice. Firește că această soluţie nu putea fi pe placul societarilor: de aci agitaţia lor, foarte firească.
Dar plaga, — şi într'o oarecare măsură, ruşinea beneficiilor, avea o scuză puternică: actorii Teatrului Naţional nu erau plătiţi decât şase luni pe an, cât dura stagiunea. Statul aplica de pe atunci actorilor formula d-lui Stan Vidrighin: „cine lucră, mâncă; cine nu lucră, nu mâncă"....

Prima lucrare dramatică a lui Alexandru Davila

Suntem în Aprilie şi „beneficiile" continuă la Teatrul Naţional. Soreanu îşi alege melodrama *Doi sergenţi*. Hasnaş *Muschetarii*. Alecu Bărcănescu, care cântase două stagiuni la Craiova dar ardea de dorinţa de a reveni în Capitală, anunţă *Carmen* cu primadona Irena Vlădaia. Nottara îşi alege *Kean*, C. Niculescu *Curierul de Lyon*.
Alexandru Davila publică o „bluetă" în limba franceză, intitulată *Le cotillon*.
E prima lucrare dramatică cu care apare în public acela care

www.dacoromanica.ro

avea să însemne, în urmă, atât de mult în teatrul românesc, Iancu Bacalbaşa încheie astfel o recenzie a lucrărei:

„Este o lucrare fără pretenţie, dar cu multe calităţi de stil şi observaţie. Eu doresc numai ca d. Davila să nu se oprească aci şi să dea scenei române o lucrare dramatică în care să pună mai mult la contribuţie calităţile de dramaturg pe care dovedeşte că le are, chiar în bluета aceasta".

Davila a satisfăcut în urmă, şi cu prisosinţă, dorinţa lui Bacalbaşa: *Vlaicu Vodă.*

Agatha Bârsescu e angajată de artistul Costică Ionescu dela Iaşi şi porneşte într'un turneu de 20 zile prin oraşele principale din ţară.

Trupa de operetă a lui A. L. Bobescu Stagiunile de vară începeau, pe atuncea, mult mai de vreme ca în anii din urmă.

La 1 Maiu (adică 14 Maiu de astăzi) A. L. Bobescu, întors dintr'un reuşit turneu prin Basarabia, Odessa, Cherson şi Charkow, deschide în grădina lui Mitică Georgescu, stagiunea de vară cu trupa sa de operetă. Repertoriul : *Păunaşul codrilor, Clereta în concentrare, Mam'selle Nitouche, Pericola, Voevodul ţiganilor, Mascotta, Vânzătorul de paseri, Fata mamei Angot, Bărbierul din Sevilla, Baba Hârca* de Alecsandri, *Lumpatius Vagabondus.* Acel care va scrie, vre-odată, un istoric mai amănunţit al operetei în România, va trebui să consacre un capitol important activităţii desfăşurate în această direcţie de A. L. Bobescu, care a pus la contribuţie întreaga sa putere de muncă, cunoştinţe muzicale foarte temeinice şi un entuziasm pe care decepţiile şi privaţiunile de tot soiul, nu l'au putut ucide(1).

Şi, ceia ce e cu deosebire de admirat, în activitatea lui Bobescu, era stăruinţa tenace cu care propaga dragostea pentru muzica românească originală. In nici unul din oraşele pe cari le străbătea cu trupa sa, Bobescu nu lipsea să reprezinte *Păunaşul codrilor,* pentru care avea o predilecţie deosebită. Era o propagandă pe care o făcea fără nici un

1) A. L. Bobescu a lăsat patru urmaşi foarte reuşiţi: regisorul şi directorul de scenă Emil Bobescu; Jean Bobescu, primul dirijor al Operei române din Cluj; profesorul Aurel Bobescu, tatăl mult înzestratei violoniste Lola Bobescu — şi dirijorul C. Bobescu de la Radio, compozitorul operei *Trandafirii roşii,* cu care a obţinut un mare succes la Cluj şi în Capitală.

www.dacoromanica.ro

ajutor din partea oficialităţii — nu era deci o propagandă „culturală" copios întreţinută din fonduri oficiale, cum se face astăzi, — şi cu atât mai mult era demnă de toată admiraţia activitatea dezinteresată şi entuziastă a lui A. L. Bobescu.

Se aud pentru întâia oară două nume: Marioara Ventura şi Tony Bulandra

In vreme ce marele comedian dela Naţionalul din Craiova, Ion Anestin, îşi pregătea un beneficiu la Raşca cu *Controlorul vagoanelor cu paturi,* încep examenele de fine de an, la Conservatorul de muzică şi artă dramatică.

Au fost interesante aceste examene, pentru că au prilejuit prima apariţie în public a unor elemente de valoare.

Din clasa Aristizzei Romanescu se distinge în mod deosebit d-ra *Irina Greceanu,* angajată, la absolvirea şcoalei, la teatrul Naţional, unde însă n'a jucat mult, spre părerea de rău a criticei şi a publicului, căci s'a măritat cu artistul Vasile Leonescu şi s'a retras apoi din teatru.

Din clasa lui Nottara s'a distins, în anul II *Zaharia Bârsan, N. Grigorescu-Tuciu* şi *Tony Bulandra.*

Din clasa lui Nottara s'au distins, în anul II *Zaharia Bârsan,* anul VI, *Georges Boscoff,* iar în anul al III-lea al profesoare de cânt d-na *Maria Assan* s'a relevat, cu preţioase însuşiri, fiica marelui cântăreţ basul Theodorescu, d-ra *Elena Theodorescu* care avea să devină apoi una din cântăreţele de valoare ale companiei Grigoriu şi, prin măritiş, d-na Elena Leonard (în urmă d-na Elena Mavrodi).

Dar senzaţia acestor examene a fost, fără îndoială, Marioara *Ventura,* fiica lui Grigore Ventura şi a artistei Fanchette Vermont-Ventura. Toţi cronicarii vorbesc cu mari elogii de această copilă de 15 ani şi-i prezic o carieră strălucită, — ceia ce n'a împiedicat ca prezicerea să se realizeze...

Agatha Bârsescu îşi petrece concediul de vară la Baden, lângă Viena. E asaltată cu propuneri de angajament şi acceptă, pentru începutul toamnei şi primăvara, unul la Jubiläums-Theater din Viena, altul la Berlin, rezervându-şi sfârşitul toamnei şi iarna pentru Naţionalul din Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

I. D. Ionescu

Publicistul Theodor M. Stoenescu, directorul *Revistei literare* întemeiază „Academia de muzică şi arta dramatică" a cărei activitate urmează să înceapă în toamnă.

La Sinaia, într'o cumplită sărăcie, moare cupletistul I. D. Ionescu, care cunoscuse, mai cu osebire între anii 1870—1880, o mare vogă. Cânta cançoneta şi spunea cupletul cu o rara măestrie. *Apa trece, pietrele rămân, Pe cine nnu laşi să moară nu te lasă să trăeşti, Cucoana Chiriţa la expoziţie, Barbu Lăutaru,* îi creaseră o adevarată celebritate. Pentrua înmormântarea lui, e nevoe să se recurgă la caritatea publică.

Două performanţe sportive

Şi în sport avem, în vara 1900, două manifestari interesante:

Biciclistul *Alois Pucher,* care avea un magazin de biciclete şi conducea o şcoală de *velocipedie,* porneşte cu bicicleta, la Paris, şi ajunge, la termenul ce-şi fixase, la capătul primei etape, la Budapesta, unde e întâmpinat de o mulţime entuziastă. In aceiaşi zi, după amiază, porneşte spre Viena.

Un alt sportiv, *Ion Ionescu,* pornit *pe jos,* la 22 Maiu, tot spre Paris, — expoziţia universală din acel an îi atragea pe toţi! — îşi atinge ţelul. şi intră la 11 August, în capitala Franţei.

Doua performanţe cari ne consoleaza de rezultatele mediocre dela Olympiada din 1936.

Doamnele cu pălării nu sunt admise în stal

Spectatorul de teatru de astăzi nu cunoaşte luptele ce au trebuit să fie duse de predecesorii săi, pentru a obţine dreptul de a vedea spectacolul, neîmpiedicat de imênsele pălării pe care le purtau cucoanele la sfârşitul veacului trecut şi la începutul celui d'al douăzecilea.

Doamnele de astăzi cu „bibi"-urile pe cari le poarta cu atâta grație, sunt adevărați îngeri în comparaţie cu mămiţele, bunicele şi străbunicele din anul 1900, cari trebue să fi avut grumazi solizi ca să fi putut suporta pălăriile cu borduri imense, încărcate cu flori, pene şi păsari de toate speciile şi culorile.

www.dacoromanica.ro

Unde se poate face o exhibiție de toalete și pălării, mai bine ca la teatru? Aci se adună prietenele și rivalele — ca să nu zic prietenele — rivale — aci, (ca să plesnească Popeasca!) se pot etala ultimele toalete și pălării. Așa a fost acum 40 de ani! — așa e și astăzi, așa va fi și mâine și în vecii vecilor!

Teatrul Național nu prea mergea bine la 1900. Căutând în preajma deschiderei stagiunei să afle cauzele abținerei publicului, — și socotind că și pălăriile cucoanelor ar fi una din cauze, — direcțiunea decretează că „doamnele cu pălării" nu vor fi admise decât în loji". E drept că pentru a putea ajunge la acest rezultat, direcțiunea se folosește și de o campanie de presă, montată, dacă nu mă înșel, chiar în cercurile dirigătoare ale teatrului.

De atunci a început să apară pe afișul Naționalului formula „Doamnele cu pălării nu sunt admise în staluri. Regularitatea cu care de 36 de ani, apare pe afiș această formulă e o dovadă strălucită de spiritul tradiționalist și conservator care domnește la Național.

Pregătiri și angajamente la Operă

La Național și la Operă se fac pregătiri pentru stagiune.

La Operă sunt reangajați tenorii Băjenaru, Bărcănescu, Grigoriu, bașii Theodorescu și Alexiu, baritonul Eliade, cântărețele Camilla Mihăillescu, Virginia Miciora și Karbus. Tratativele pentru reangajarea tenorului Ion Dimitrescu, eșuează: el cere 13.000 lei lunar în vreme ce direcția nu-i poate oferi decât vre-o 6—7000.

Grigore Ventura e numit subdirector al Operei.

La Național, stagiunea e deschisă la 23 Septembrie, cu reluarea lui *Ovidiu* de Vasile Alexandri. Se repetă *Suprema forță* de Haralamb Lecca și *Ginerele d-lui prefect,* noua localizare a d-lui Paul Gusty.

Premierele au loc în Octombrie. Piesa lui Lecca obține un mare succes, cu Aristizza Romanescu, Maria Giurgea, Tiți Gheorghiu, Nottara, Demetriade, Livescu. Localizarea d-lui Gusty, de asemenea foarte bine primită de public, e magistral jucată de strălucita echipă de comedie a teatrului: Hasnaș, Petre Liciu, Iancu Niculescu, Marietta Ionașcu.

Iancu Niculescu

www.dacoromanica.ro

Un „scamator" la Eforie Nevoia variaţiei repertoriului obligă direcţiunea să reia *Ocolul pământului în 80 de zile*. Dar piesa e prost jucată: într'o mulţime de roluri apar băieţii dela Conservator, — câte unii în 4-5 roluri! — căci actorii mai de seamă refuză să joace roluri „mici". Cronicarii dramatici se ridică cu vehemenţă împotriva acestei deficenţe, dar fără efect; prejudecata a rămas, — ea subzistă şi azi...

La teatrul Eforiei, prestidigitatorul *Bruno Schenk*, venit cu intenţia de a juca o săptămână, — joacă *cinci săptămâni în şir* şi câte două spectacole pe zi. Bucureşteanului i-au plăcut şi-i plac „scamatorii", — nu numai cei de pe scenă, ci şi cei politici.

Insuccesul material al celor două turneuri străine de dramă din anul trecut, — Eleonora Duse şi Mounet-Sully — şi succesul categoric al lui Galipaux, determină pe impresarii bucureşteni să dea ascultare „glasului poporului". Din moment ce publicul vrea să se amuze — să-l amuzăm!

Operetă vieneză la Lyric Intreaga trupă a lui *Carl-Theater* din Viena, în frunte cu celebrele Betty Stoyan şi Mizzi Günther, cu tenorul Pagin, cu comicii Steinberger şi Natzler, debarcă în Bucureşti şi începe la teatrul Lyric, o serie triumfală de reprezentaţii. Rând pe rând se cântă, cu un succes colosal, *Liliacul, Sânge vienez, Geisha, Vânzătorul de păsări, Voevodul ţiganilor, Moştenitorii veseli, Sărmanul Yonathan, Mikado*. In loc de şase spectacole, se dau nouă. Betty Stoyan cucereşte în aşa măsură pe bucureşteni, încât serata ei „de onoare", cu *Mam'selle Nitouche*, se transformă într'o adevărată sărbătoare, cu flori, deshămarea cailor dela cupeu, ş. a. m. d.

Secretul acestui mare succes al trupei faimosului teatru de operete de pe Prater-Strase, ni-l explică foarte limpede următoarea caracterizare a eminentului critic, d. Em. Fagure: „Spectacolele acestea au constituit o pildă de ansamblu magistral. Fiecare din actori cunoaşte până în cele mai subtile nuanţe efectele celuilalt; de aci o menajare reciprocă a efectelor, care are ca rezultat o preciziune muzicală admirabilă şi o impresiune totală excelentă. Intonaţiunile sunt muzicale, nu numai în partea muzicală, ci şi în aceea a prozei, şi asupra vorbirii muzicale, a justei intonaţiuni pe scenă, e mult de zis la noi, unde sunt aşa de rari actorii cu intonaţiuni ireproşabile şi aşa de mulţi cei ce răspund cu trei note mai

www.dacoromanica.ro

sus sau mai jos la întrebarea interlocutorului — indiciu sigur al lipsei de talent".

Ansamblul a fost, de altfel, şi secretul reuşitei lui Alexandru Davila, şi al lui Constantinn Grigoriu. Acesta e şi astăzi secretul tuturor reuşitelor.

Intre timp şi Agatha Bârsescu îşi reia locul la Naţional şi seria succeselor: *Magda, Eva, Alexandra de Voss.*

Opera îşi deschide stagiunea cu *Petru Rareş,* lucrare originală de Eduard Caudella şi dă apoi, cu un frumos succes moral *Othello* de Verdi.

La Lyric au loc câteva spectacole date de marea artistă germană *Agnes Sorma* care joacă *Nora, Liebelei, Divorcons, Eva.*

La teatrul Eforiei, după plecarea scamatorului Schenk, începe o stagiune de varietăţi. Circul văduvei lui Theodor Sidoli îşi anunţă sosirea în preajma Crăciunului.

Naţionalul obţine un mare succes cu *Avarul* interpretat de Brezeanu. Piesa lui Vasile Leonescu, *„Craiu de ghindă"*, cu Aristizza Romanescu, e un mare succes literar şi de teatru.

Biletele Teatrului Naţional se vând şi la debitele de tutun

...Cu toate acestea din punctul de vedere bănesc, Naţionalul nu merge. Direcţia nu cunoaşte cauza, o caută şi, crezând c'a aflat'o, anunţă, pe la începutul lui Decembrie că, de acum înainte „biletele pentru spectacolele Teatrului Naţional se vor vinde şi la următoarele *debite de tutun:* al lui Capşa din calea Griviţei, colţ cu Buzeşti; al lui Niţă Sterie, din 13 Septembrie şi al lui N. Ionescu, din piaţa Sfţ. Gheorghe.

Nu ca astăzi, când d-ra Tereza nu ştie cum să vândă *două sute de fotolii la cinci sute de clienţi!*

„Curcanii" lui Ventura deţin recordul încasărilor: 36.000 lei în 20 reprezentaţii

Ne apropiem de Crăciunul 1900.

La începutul lui Decembrie, Teatrul Naţional reia „Curcanii" lui Grigore Ventura, piesă care, — cum suna comunicatul publicat în ziarele de atunci — „a obţinut un adevărat triumf în ultimii 3 ani, când a făcut o serie de 20 reprezentaţii, aducând Teatrului Naţional frumoasa sumă de 36.000 lei."

Domnule cititor care ai mai puţin de 30 de ani — să nu surîzi citind această cifră. Pentru împrejurările de atunci, 36.000 lei la 20 reprezentaţiuni, înseamnă o medie de 1800 lei de spectacol, ceia ce la valuta zilei, (leul din 1900 putând fi

www.dacoromanica.ro

calculat la 50 lei din 1937) ar reprezenta o medie de 90.000 lei pe seară!

E drept că Teatrul Naţional era atunci singurul teatru de prozä din Bucureşti.

Incurajat de succesul de anul trecut, Kubelik revine în Capitală.

Agatha Bârsescu joacă pe *Hero* din tragedia lui Grillparzer, obţinând, ca totdeauna, un mare triumf. Artista declară ziariştilor că a jucat pentru a 400-a şi ultima oară, rolul (socotind şi toate spectacolele date în limba germană) de oarece vrea să-l treacă altei artiste, mai tinere!

Premiera piesei *„Păcate"* de Radu Rosetti stârneşte o vie discuţie în public şi în presă, de oarece o parte din spectatori şi câţiva critici sunt de părere că subiectul e prea crud. Rolurile principale sunt jucate de d-nele Marietta Ionaşcu şi Constanţa Gănescu şi de d-nii Aristide Demetriad, Costescu, Soreanu şi Livescu.

Personalul artistic al Teatrului Naţional în anul 1900

Intrucât suntem aproape de sfârşitul anului 1900 şi al secolului 19, cred, că e interesant să amintesc din cine se compunea atunci personalul artistic al Teatrului Naţional:

Societari: D-nele Agatha Bârsescu, Amelia Hasnaş, Marietta Ionaşcu, Maria Ciucurescu, Constanţa Gănescu, Anna Ciupagea, Eleonora Nottara.

D-nii Constantin I. Nottara, Petre Vellescu, Al. Catopol, Iancu Niculescu, Vasile Hasnaş, Vasile Toneanu, Ion Brezeanu, C. Costescu, Vasile Leonescu, C. Mărculescu.

Angajaţi: Doamnele Aristizza Romanescu, Alexandrina Alexandrescu, Lucrezzia Brezeanu, Titi Gheorghiu, Elena Levanda-Chrissenghy, Eleonora Mihăilescu, Eugenia Ciucurescu, Peppi Moor, Lucia Sturdza-Costescu, Maria Giurgea, Alice Achille, L. Vidu, Dora Soreanu, Alexandrina Liniver, M. Singuroff, Irina Greceanu, Al. Broni şi L. Georgescu.

Domnii Ion Jianu, Aristide Demetriad, Petre Liciu, Vasile Alexandrescu, G. Achille, N. Soreanu, Petre Sturdza, Ion Livescu, Th. Petrescu, I. Cuţarida, Gh. Dimitriu, V. Cernat, C. Murgeanu, G. Carussy, V. Paciurea, C. Niculescu şi T. Mateescu.

Director de scenă: C. Nottara. Regisor Paul Gusty; împiegat al direcţiunii de scenă, I. Montaureanu; prim sufleur, C. Davidescu; al doilea I. Constantinidi; al treilea I. V. Prenta;

www.dacoromanica.ro

bibliotecar, Nae Basarabeanu; pictor Romeo Girolamo; şef de orchestră, Constantin Dimitrescu.

Această orchestră, pe care o dirija profesorul de violoncel de la Conservator Dimitrescu nu furniza numai muzica zisă „de scenă", dintre culise, ci cânta între actele spectacolelor de tragedie şi dramă, pentru a mai „înveseli" publicul şi pentru a-l face să suporte mai lesne pauza, adeseori plictisitoare a schimbărilor de decor.

Pentru sărbătorile de iarnă şi pentru publicul care nu vine decât atunci la teatru, se joacă *Sinziana şi Pepelea*, *O crimă celebră*, *Curierul de Lyon* şi altele asemenea.

www.dacoromanica.ro

III

1 9 0 1

S'a terminat secolul al 19-lea.

Am intrat în anul 1901.

Opera Română are un musafir care a reuşit să câştige simpatia unanimă a publicului: *Mara Demetrescu d'Asty*. In *Traviata, Gilda, Lucia*, artista obţine succese atât de mari şi atrage în aşa măsură publicul la Operă, încât salvează, în bună parte, situaţia financiară a instituţiei, şi e denumită „mascota" stagiunei.
Debuturile Marei d'Asty, au fost ca şi ale atâtor alte artiste şi artişti, foarte dificile. Ea a apărut mai întâi în corul Operei române, trecând aproape neobservată... Cunoscându-şi însă puterile şi având o voinţă tenace şi un mare dor de muncă, plecă în străinătate, se puse pe lucru şi în câţi-va ani îşi făcu un nume foarte frumos, pe scene lirice importante din Italia. Abia după aceea reveni în Bucureşti.

Vasile Toneanu în „Cărăbus" Teatrul Naţional reia *Don Wagmistru*, comedia lui Constantin Gri-

www.dacoromanica.ro

Vasile Toneanu

goriu, viitorul animator şi director al trupei de operete, prilejuind unul din cele mai mari succese în cariera atât de bogată a lui Vasile Toneanu. In rolul ţiganului *Cărăbuş*, Toneanu era formidabil : artistul acesta, pe care mulţi şi-l reamintesc doară în roluri comice şi în special în Zelig Şor din *Manassè*, juca atât de natural şi într'o notă atât de realistă pe bietul ţigan maltratat de toată lumea, în cât îl ridica la înălţimea unui simbol.

In rolul Cărăbuş, comedianul Toneanu nu provoca râsul, abia dacă stârnea ici-colo câte un zâmbet, — dar storcea multe, multe lacrimi. O dovadă în plus că talentul unui artist mare nu poate şi nu trebue să fie categorisit.

In viaţa de toate zilele, Toneanu era tovarăşul cel mai vesel, farseurul care punea la cale ghiduşiile cele mai reuşite, omul care cunoştea glumele cele mai amuzante şi pe care le spunea cu un haz nespus. O oră în tovărăşia lui era un popas de sănătate şi o zi de voie bună.

Reluând *Pygmalion* de Bengescu-Dabija, cred că direcţia nu urmărea alt scop de cât acela de a prezenta din nou, publicului, un match între cele două vedete Aristizza Romanescu-Agatha Bârsescu.

Renumita cântăreaţă *Gemma Bellincioni* revine la Operă şi cântă noile ei roluri din *Aida, Carmen, Traviata, Cavaleria, Gioconda,* menţinând din punctul de vedere artistic, un viu interes în public, pentru această instituţiune care era frământată, în acelaş timp, de oarecari turburări interne...

„Turburări" la Opera română Căci, cine crede că turburările cari agită, an de an, Opera română sunt un produs al nevrozei post belice, se înşeală: la Opera noastră aceste turburări sunt, ca să zic aşa, endemice. Au pornit din primele începuturi ale instituţiei şi dacă continuă şi acum cu regularitate, acest lucru se face, de sigur, numai pentru respectul şi păstrarea tradiţiei.

La începutul lui Ianuarie, domneşte o vie mişcare printre

www.dacoromanica.ro

artişti. Nemulţumiţi de conducerea artistică a instituţiei, artiştii trimit doui delegaţi la minister, cu mandatul expres de a cere numirea unui nou conducător. Iar pentru a feri pe ministru de greşeală, — *errare humanum est* — şi pentru a-i uşura alegerea, cei doi delegaţi, Aurel Eliade şi Take Popescu, î-l şi indică.
Rezultatul: cei doi delegaţi sunt eliminaţi dela Operă, iar semnatarii petiţiei pedepsiţi cu amenzi şi avertismente.
Cum vedeţi, nimic nou sub soare.

Moartea lui Giuseppe Verdi şi Reginei Victoria a Angliei In zilele acelea agitate de „insurecţia" dela Operă, vine din Milano vestea morţii lui Giuseppe Verdi; la Osborne, în Anglia, moare regina Victoria, iar în Bucureşti, în palatul pe care abia şi-l terminase la capul podului Mogoşoaiei, se stingea beizadeaua Grigore Sturdza, fiul fostului Domnitor al Moldovei Mihai Sturdza.
Domnişoara *Méaly,* steaua teatrului *Variétés* din Paris, anunţă o serie de reprezentaţiuni la teatrul Lyric cu *Dama dela Maxim, Nitouche, Pompierul de serviciu şi Doamna Mephisto.*
La Teatrul Naţional are loc premiera unei comedii într'un act. *Intre studenţi,* de C. C. Brăescu şi C. Xeni.
Nottara îşi anunţă beneficiul cu o piesă care, cu zece-douăzeci de ani în urmă se bucura de simpatia marilor masse: *Moartea lui Constantin Brâncoveanu.*

bandadă la Teatrul Naţional Dar teatrul nu prea merge. Sunt mai multe cauze cari contribue la abţinerea publicului. Una din ele este şi marea debandadă care domneşte în societatea dramatică.
A treia reprezentaţie a piesei *Fiul pădurilor,* de Halm, nu se poate da, deoarece interpretul principal, Vasile Leonescu, e bolnav. Spectacolul trebue, deci, schimbat. Dela 2 după amiază până la ora 6 administraţia încearcă să se fixeze asupra uneia din cele şapte piese mai recent jucate, dar nu reuşeşte să poată afişa niciuna, deoarece toţi actorii principali se află prin provincie, unde joacă cu echipe înjghebate în pripă — şi de sigur fără o pregătire artistică corespunzătoare.
In cele din urmă, la ora 6 seara, se anunţă *Ocolul pământului,* cu cele mai multe roluri încredinţate băieţilor din Conservator. Rezultatul: 180 lei la cassă!

www.dacoromanica.ro

Un artist prea constiincios la Operă In schimb, un incident la Operă ne face dovada că unii din artiştii noştri aveau cu totul alte păreri despre sentimentul datoriei şi al conştiinţei profesionale; îl voiu consemna, căci e semnificativ:

Baritonul *Popovici-Bayreuth* fusese angajat să cânte *Rigoletto,* cu un onorariu de 2500 lei seral, adică vreo 125.000 lei de azi. Nemulţumit de condiţiile în care era pus să se producă, — repetiţii insuficiente, interpreţi foarte slabi, — marele cântăreţ refuză să cânte, deşi biletele erau complect vândute şi onorariul său, pe deplin asigurat.

Frumos, nu-i aşa? Credeţi că s'ar mai găsi astăzi vre-un artist care să imite gestul lui Popovici Bayreuth?

Un lucru caracteristic se petrece cu „scamatorii" şi prestidigitatorii: le e ruşine să-şi zică pe nume şi-şi iau întotdeauna un titlu, „profesor" sau „doctor". Şi, de vreme ce nu vine nimeni, nici din public şi nici dela poliţie, să le ceară „actele", domnii scamatori rămân „doctori" sau „profesori", neturburaţi.

Aşa se face că „profesorul" Dorwan — pe care-l vom revedea mulţi ani mai târziu, până în preajma războiului, — anunţă o reprezentaţie la „Dacia".

Căderea guvernului Carp; soşirea „postitorului" Succi La 13 Februarie, — 13! — cade guvernul P. P. Carp, şi regele însărcinează pe Dimitrie Sturdza cu formarea cabinetului. Carp căzuse pentrucă nu reuşise să obţină în Cameră o majoritate favorabilă unor noui impozite, iar Sturdza, preluând frânele guvernului, anunţă mari economii, adică, în limbagiul popular: strângerea curelei. Şi, coincidenţă semnificativă: la circul Sidoli, în prezenţa unor persoane oficiale şi a unor medici distinşi, se zideşte un pavilion de sticlă în care va fi închis celebrul *Succi,* postitorul fenomenal, acela care se angaja să postească 30—40 zile, — ca să arate probabil, bucureştenilor, ce le va rămâne de făcut, după punerea în aplicare a programului guvernului Sturdza!

Sărbătorirea lui Carageale Intr'o sală din Bucureşti e sărbătorit, în luna Februarie, Carageale, pentru 25 de ani de activitate literară. La banchetul care urmează sărbătoririi, vorbesc: Take Ionescu, Delavrancea, Alexandru Ciurcu, Constantin Mille, doctorul Urechiă, Aurel Eliade, Jean Th. Florescu, Gheorghe Ranetti, Iancu Brezeanu, Radu

www.dacoromanica.ro

Rosetti, Duțescu-Duțu — și un negustor Tănase Cantilli, care avea o cârciumă prin strada Scaune, cu fripturi delicioase și vinuri autentice, și se bucura de prietenia specială a lui Carageale, clientul său credincios. Localul mai există și astăzi.

Suntem în primăvară, Martie 1901. Beneficii la teatru, turneuri în provincie și în străinătate.

Vasile Toneanu și Mitu Dimitriu își aleg *Lumpatius Vagabondus;* Agatha Bârsescu, *Maria Magdalena* de Hebbel; Theodor Petrescu *Strigoiul, (Duglas Vampirul),* o piesă pentru apariția căreia pe afișul Naționalului, criticii n'au de cât un cuvânt: rușine! Un alt actor anunță *Cerșetorii în haine negre.* Agatha Bârsescu pornește cu trupa teatrului Național din Iași în turneu la Cernăuți, Chișinău și Constantinopole.

Trupa franceză Montcharmont joacă, pentru întâia oară în București, *Cyrano de Bergerac* cu actorul Daragon și obține un mare succes.

Pensionări, avansări. — Un nou director la Național

In executarea cuvântului de ordine al noului guvern Sturdza, *economii!,* direcția teatrului Național hotărește ca, în afară de reducerea de 5 la sută, operată din oficiu asupra lefurilor tuturor slujbașilor Statului, să mai aplice o reducere de 10 la sută. Afară de aceasta sunt scoși la pensie: d-na Eleonora Nottara, Petre Vellescu, Vasile Alexandrescu. In cele două locuri de societari, devenite libere, sunt avansați ca societari de a III-a, Aristide Demetriad și Petre Liciu.

Osebit sunt „suprimați" un număr respectabil de gagiști, dar o parte din cei suprimați îi vom revedea la toamnă, pe scena teatrului. Scrisoarea de recomendație, sfinții dela Ierusalim...

Deși pensionat înainte de vreme, Vasile Alexandrescu nu și-a pierdut buna dispoziție: a contiunat să lucreze, traducând și localizând marile succese ale teatrelor apusene; a scos o revistă literară frumos răspândită, toate acestea în orele libere pe cari îi le lăsa slujba de casier al teatrului Național, luată în ziua pensionării. In acceptarea acestei funcțiuni, Vasile Alexandrescu n'a fost călăuzit de dorința de câștig ci, mai cuseamă de nevoia imperioasă de a nu se despărți de teatrul său drag... Voia să rămână, măcar sub forma aceasta, atașat de instituțiune.

Vasile Alexandrescu a transmis această puternică dragoste de

www.dacoromanica.ro

teatru fiului său, d. Sică Alexandrescu; fervoarea acestuia, veşnicul neastâmpăr, dorinţa de a lucra, de a face din ce în ce mai bine, din ce în ce mai frumos, au deci o suficientă explicaţiune atavică. Acelaş lucru şi cu fiii lui Aurel Bobescu, cei patru fraţi Emil, Jean, Aurel şi Costică: dragostea lor de teatru şi de muzică, şi entuziasmul lor nepotolit, sunt, — în afară de talentul fie-căruia, — moştenirea directă şi preţioasă pe care le-a lăsat-o neuitatul lor părinte.

„Doctorul" *Wandohobb*, un scamator negru, aciuiat în România unde va mai rămâne multă vreme, anunţă o reprezentaţie de suggestiune, magnetism, hypnotism şi telepatie. Iar la 28 Aprilie, o lună şi jumătate după înscăunarea guvernului, se schimbă şi directorul Teatrului: în locul lui Scarlat Ghica, numit de conservatori, vine profesorul universitar de botanică, Ştefan (Patan) Sihleanu.

Era şi timpul. Cum putea să meargă teatrul liberal, sub un director numit de conservatori?

Intrăm în vară.

La Mitică Georgescu, A. L. Bobescu deschide stagiunea cu trupa sa de operete.

Examenele dela Conservator Se disting la examenele dela Conservator:

In anul I-iu, elevele Voiculescu Marioara, Ricoboni Eugenia, Marinescu Viorica.

In anul II, elevii Bulandra Tony, Petrescu Aurel.

Anul III dă două absolvente: Ventura Maria şi Costescu Lucia, — aceasta din urmă îndeplinind, prin examenul de absolvire, o simplă formalitate. Un critic de frunte caracterizează astfel pe d-na Costescu: „Distincţiunea în tonul conservativ face din d-sa un element necesar teatrului — şi o impunătoare figură de scenă e încă un avantaj al d-sale"

Marioara Voiculescu

La sfârşitul lui Iunie, trupa Bobescu pleacă dela Mitică Georgescu într'un lung turneu în ţară şi peste hotare şi e înlocuită cu trupa de comedii a lui Niculescu-Buzău.

Pregătiri pentru stagiune Ne apropiem de toamnă şi atât la Teatrul Naţional cât şi la Operă se

www.dacoromanica.ro

fac preparative intense în vederea stagiunei viitoare.

Opera, luată în concesiune de un domn Onofri, anunţă angajarea tenorului Franceschini şi a baritonului Maggi, iar ca repertoriu, făgăduieşte că va prezinta pentru întâia oară bucureştenilor, *Boema* şi *Tosca* de Puccini şi *Manon* de Massenet. In reprezentaţii va aduce pe *Darclée* şi pe Popovici Bayreuth.

Teatrul Naţional anunţă că va deschide stagiunea la 22 Septembrie, cu *Juliu Cesar* de Shakespeare. In repertoriu mai figurează *Messalina* de A. Wilbrandt, *Tosca* de Sardou, *Phedra* de Racine, *Judita* şi *Holofern* de Hebbel; în total Naţionalul făgăduieşte că va juca 29 drame, 9 tragedii, 11 comedii şi 4 feerii, adică 53 piese! Din acestea 15 sunt lucrări originale, şi anume: 8 drame, 4 comedii, 3 feerii.

Nume noui pe afiş: Maximilian, Tony Bulandra, Ciucurette

Stagiunea se deschide cu *Juliu Cezar,* şi cu acest prilej apare pentru întâia oară pe afiş, numele lui Tony Bulandra. Al lui Maximilian se citeşte peste o lună, la 21 Octombrie, când „joacă" pe un valet din *Don Juan de Marana* şi pe tapiţerul din *Microbii Bucureştilor.* In *Don Juan,* Marioara Voiculescu joacă pe Juana. Ciucurette apare cam în acelaş timp în brigadierul Trâncă din *Don'wagmistru.*

Una din primele noutăţi ale stagiunei e *La corecţional!* (L'affaire Edouard) de Feydeau, în care rolurile sunt ţinute de strălucita falangă de comedie a Teatrului: Vasile Hasnaş, Iancu Niculescu, Iancu Brezeanu, Catopol, Liciu, şi Maria Ciucurescu.

Bietul Hasnaş nu mai avea să joace multă vreme: la 1 Noembrie moare de un anevrism. Abia împlinise 40 de ani. Debutase la Iaşi, ca tenor leger. Trecuse la Craiova, în teatrul Theodorini şi venise, apoi, la Bucureşti unde, în foarte scurtă vreme, reuşi să se impună. Era un incomparabil *bon-vivant,* un *june-prim de comedie* şi multă vreme nu se va găsi un succesor demn de dânsul.

Se reia şi *Scrisoarea pierdută,* care face o reţetă de 1100 lei, faţă de una de 180 lei realizată cu o noutate *Câinele de pază* şi 400 lei, reţeta unei reluări, *Bibliotecarul* de Moser.

N'avem încă un public de teatru

Dar Teatrul Naţional merge prost. Ziarele discută problema şi caută pricinile răului.

www.dacoromanica.ro

Un cronicar dramatic pune vina abţinerei publicului pe proasta alegere a pieselor; altul, pe reaua distribuţie a rolurilor. Adevărul e că şi piesele nu erau bine alese şi rolurile erau prost împărţite, dar vina de căpetenie a sălilor goale era faptul că Bucureştii nu aveau încă aceia ce se numeşte un public de teatru. Existau, în pătura *cultă*, câteva sute de persoane cari frecventau teatrul, — şi alte câteva sute în pătura *bogată* a societăţii. Atât. Burghezia nu avea nici un interes pentru teatru, iar pătura *săracă* era tocmai prea săracă pentru a-şi putea permite luxul să meargă la teatru în alte dăţi, afară de Crăciun, Anul Nou, Bobotează şi Paşte... Problema era simplă: trebuia creeat un public de teatru, — dar era şi grea de rezolvat, căci acest lucru nu se putea face bătând din palme.

Era nevoe de muncă multă şi tenace, de pricepere şi dragoste pentru instituţiunne şi apoi de eternul factor: timp.

Dar, ca în toate cele omeneşti, nici munca, nici tenacitatea, nici dragostea nu izbutesc să rodească de cât atunci când se întâlnesc, la o laltă, într'un suflet. Iar teatrul românesc a avut, în prima decadă a secolului acesta, norocul să întâlnească doui animatori, cari au tras cu putere brazda adâncă şi cărora le datorează tot progresul: Alexandru Davila şi Constantin Grigoriu.

La timp voiu vorbi despre fie-care şi voiu arăta ce influenţă covârşitoare a avut activitatea lor, pentru teatrul românesc.

Stagiunea continuă...

La Teatrul Naţional se joacă delicioasa comedie, într'un act *Scânteia* de Eduard Pailleron, cu Maria Giurgea, Lucia şi C. Costescu.

Opera îşi deschide stagiunea cu *Aida* în care baritonul Maggi se afirmă d'asupra ansamblului şi-şi face un nume în Bucureşti.

Teatru de „varietăţi" la Eforie. — D-ra Zarina în tablourile sale „fin de siècle"

La teatrul Bulevard*) (Eforie) se deschide, la 3 Noembrie, o stagiune de „varietăţi". Deşi au trecut 36 de ani de atunci, programul e prezintat în acelaş chip în care ar fi prezintat şi azi un progam de music-hall:

*) Multe nume a mai avut şi teatrul acesta: Teatrul băilor Eforiei, teatrul Bulevard, teatrul Carol cel Mare, apoi iar teatrul Eforiei şi acum cinema Vox.

www.dacoromanica.ro

„M-llc Lafêre, chanteuse de caractère; *M-lle Elaine D. Ravensberg* chanteuse engleză; *Perlas de Sevila,* trupă spaniolă de cântece şi dansuri, 5 dame şi 2 domni; *M-lle Eddy Cessy,* cântăreaţă internaţională; trupa rusă *Wolkowky* de cântece şi dansuri, 4 dame, 6 domni; *The Jacksons*, biciclişti muzicali; *Conchas,* inimitabilul jongleur, etc. etc.

Iar peste câteva zile, la sosirea unei mari „stele" internaţionale:

„Debutul d-rei *Zarina*, cea mai frumoasă femee din lume în tablourile sale *fin de siêcle*. Ori pe unde a trecut Zarina, a stabilit admiraţiunea. Cu mari greutăţi am putut-o obţine pentru câteva zile. Toate decorurile necesare, aparţinând artistei, sunt pictate de cei mai renumiţi artişti din străinătate".

Formula aceasta *fin de siêcle,* care a domnit vreme de zece-cincisprezece ani, la sfârşitul secolului trecut şi la începutul celui de faţă, slujea pentru a caracteriza tot ce era — sau părea că este, — mai nou, mai viu, mai îndrăzneţ. In cazul de faţă al d-rei Zarina, *fin de siêcle* voia să spună tocmai acela ce... nu se putea spune pe şleau; ca să mă înţeleagă cetitorii, le voiu servi un sinonim din aceiaş epocă: *shoking*.

Şi pe scena Naţionalului s'au spus cuplete.

Primul jubileu al maestrului Nottara

Cupletul de actualitate, care se debitează astăzi numai pe scenele teatrelor de reviste, a fost spus, pe vremuri, chiar şi de pe scena Naţionalului. In Noembrie 1901, la un matineu cu *Lumpatius Vagabondus* afişul anunţă că în actul IV, d. Toneanu va cânta cuplete de actualitate de d. Marion.

Cele trei roluri principale din *Lumpatius* erau astfel distribuite : Curea, d. Toneanu ; Aţă, d. Dimitriu ; Cleiu d. Soreanu.

Ca s'o iee înaintea Operei, care pusese în repetiţie *Tosca* lui

www.dacoromanica.ro

Réjane

Puccini, Teatrul Național joacă, fără prea mare succes *Tosca* lui Sardou, cu d-na Constanța Gănescu în rolul titular, Nottara în Scarpia și Aristide Demetriad în Mario.

La Lyric, un turneu senzațional: *Réjane*. In prima seară *Zaza,* cu un succes formidabil. Partenerul ei e Dubosc, care a jucat până deunăzi încă la Paris. Același mare succes obține Réjane în rolul ei preferat *Madame Sans-Gêne* și în *Goana torțelor*. La Operă se cânta pentru întâia oara *Boema* de Puccini.

1 Decembrie. Nottara își serbeaza jubileul de 25 de ani de teatru și joacă, în beneficiu, *Narcis* de Brachvogel. Sărbătoritul artist împlinise, cu puțin înainte, 43 de ani.

Lupte greco-romane la Eforie si la circ Se vede că stagiunea teatrului de varietăți dela Eforia nu se desfășura conform dorinței direcțiunei căci de odată, la începutul lui Decembrie, afișe uriașe anunță începutul unui campionat de lupte franceze.

Luau parte la acest campionat, doui celebri luptători străini, rusul *Zbysko Cziganiewicz* care avea să devină foarte repede favoritul publicului bucureștean și francezul *Raoul le Boucher* campionul lumei la categoria grea, — și o întreagă echipă de luptători români: Mitică Dona, Jean Mihalopol, C. Theodorian, Constantin Sburlea, Ștefan Dumitrescu, Nicolae Dumitrescu, Gheorghe Cazac. Prețurile de intrare: 5 lei fotoliul, 3 lei stalul I, 2 lei „promenoar-ul" de jos, un leu promenoarul de sus. Odată cu echipa de luptători debutează și celebrul ventrilog *Hamilton*.

O lume imensă asistă la prima serata de lupte; același lucru și la cele următoare. Față de acest neașteptat succes și cum o bună parte din public se plângea că nu poate urmări luptele cum trebue, iar înșiși luptătorii nu erau mulțumiți cu scena mică, de atunci, a teatrului Eforiei — direcțiunea hotărăște să treacă cu aceste spectacole la circ. Deși prețurile sunt foarte ușor micșorate, totuși afacerile impresariului merg admirabil, căci capacitatea circului Sidoli era mai mult de cât dublă ca a teatrului Eforiei.

www.dacoromanica.ro

In timpul acesta însă, si ca o compensaţie. teatrul merge din ce în ce mai prost.

Dela music-hall la Operă In stagiunile de „varietăţi" dintre anii 1898 şi 1900, bucureştenii cunoscuseră, la Eforie, o „diseusă" franceză, d-ra *Blanche Lescaut,* care fusese mult apreciată pentru felul ei de a cânta şansoneta la modă şi de a spune cupletul. De astă-dată însă, d-ra Lescaut nu mai revine la Eforie, ci apare pe afişul Operei şi debutează sub numele de *Bel Sorel* în *Traviata.* Presa şi publicul îi fac o primire simpatică, ceia ce încurajează direcţia să prezinte *Manon* de Massenet, cu aceiaş proaspătă stea de operă.

In schimb, la Edison (fostul etablissement Hugo, apoi teatrul Modern, în clădirea din strada Eugeniu Carada, care aparţine astăzi Băncei Naţionale) debutează un cabaret german, al cărui director nu era altul de cât viitorul scriitor celebru *Hans Heinz Ewers,* autorul romanului *Alraune* (Mătrăguna).

La teatrul Naţional, a carui stagiune începuse foarte prost, cerul se înseninează: reîncepe să joace Agatha Bârsescu. Se dă pentru întâia oară *Messalina* de Wilbrandt, cu Bârseasca în rolul titular, Aristizza în Aria, Mărculescu în Marcus şi Petre Sturdza în Poetus. Premiera are un mare succes, o sală arhi-plină aclamă pe ambele mari artiste. Dar calculul direcţiei, care conta ca „matchul" dintre cele două vedete să asigure piesei o serie mare, se dovedeşte greşit: în public se formează, două tabere, în special la galerie şi fiecare spectacol e turburat de strigătele şi apostrofele celor două „partide". Apoi, nici rolul Ariei nu intra pe deplin în mijloacele Aristizzei Romanescu, care-l şi abandonează. Piesa e scoasă de pe afiş.

Renumitul violonist *Bronislaw Huberman,* fost copil-minune, astăzi tânăr virtuoz, dă două concerte la Ateneu.

Agatha Bârsescu apare în al doilea rol în stagiune: *Theresa Raquin.* Rolul bătrânei e jucat de Amelia Hasnaş, al lui Laurent de Petre Sturdza. Tust-trei obţin un succes desăvârşit.

Ne apropiăm de Crăciun. O trupă vieneză de operetă, având ca stele pe Frey Fischer, prima divă a teatrului *An der Wien,* pe subreta Kopacsy-Karczag dela acelaş teatru şi pe tenorul Otto Sarol dela Carl-Theater, anunţă zece reprezentaţii

www.dacoromanica.ro

la Lyric. Repertoriul: *Liliacul, Boccaccio, Voevodul ţiganilor, Studentul cerşetor, Sânge vienez, Vânzătorul de păsări, Frumoasa Elena.*

„Lupte libere" la circ şi „Călătoria Lisettei" la Naţional

Luptele franceze se desfăşoară la circul Sidoli, timp de 45 de zile, după ritualul obişnuit, cu „finalele" „decizivele" şi cu „ultimele decizive finale". Publicul nu s'a săturat încă şi direcţiunei nu-i vine să renunţe la frumoasele reţete... Şi atunci, la 1 Ianuarie, o nouă lovitură: lupte libere, cu o nouă serie de luptători, niste turci din Anatolia.

Anunţul acestor lupte sună astfel:

„Pentru prima oară *Lupta ca în faţa Sultanului.* Explicaţia acestor lupte: amândoi adversarii sunt desbrăcaţi, dela mijloc în sus, partea de sus a întregului corp vine unsă cu unt de lemn. Adversarii luptă cu mijloacele permise şi nepermise, contrariu luptelor franceze. Lupta este foarte interesantă şi nemai văzută în România".

www.dacoromanica.ro

IV

1902

La teatrul Național premierele se succeda.

Călătoria Lisettei, un fel de „Ocol al pământului" cu cântece, dansuri și animale exotice pe scenă, ridică o furtună de proteste și critici prin presă, — dar realizează câteva rețete mari, una chiar de 3000 lei...

Donna Laura, dramă romantică originală în 5 acte, cade în mod catastrofal.

Pescarii din Sulina, altă piesă originală, cu cântece originale, — altă cădere catastrofică.

Câinii, noua piesă a lui Haralamb Lecca, provoacă vii discuții în public și presă, prin cruzimea unor scene. Este o satiră a lumei noastre politice, jucată de toți fruntașii teatrului. Rare ori o piesă a întrunit, la o laltă, pe afiș, atâtea nume mari: Nottara, Aristizza Romanescu, Constanța Gănescu-Demetriad, Lucia Costescu, Maria Giurgea, Iancu Niculescu, Aristide Demetriad, C. Costescu, Brezeanu, Catopol, Liciu, Toneanu, Livescu, Sturdza, Soreanu, Carussy și Ciucurette.

Premiera lui „Vlaicu Vodă" In sfârșit, într'o seară din Februarie 1902, Teatrul Național prezintă

www.dacoromanica.ro

Alexandru Davila

pe *Vlaicu-Vodă*. A fost o mare biruinţă. Alexandru Davila apare pentru întâia oară în faţa publicului, cu o lucrare de mare anvergură. Publicul aclamă pe autor şi interpreţi, iar în zilele următoare, întreaga presă e unanimă: „Vlaicu-Vodă" e una din cele mai puternice lucrări dramatice cu subiect naţional, cari s'au scris la noi dela „Răsvan şi Vidra "încoace. Interpretarea, în frunte cu Nottara (Vlaicu-Vodă) şi Agatha Bârsescu (Doamna Clara), e magistrală. Dar „Vlaicu-Vodă", prezintat între beneficii şi la finele unei stagiuni catastrofale, nu poate face mai mult de şase reprezentaţii, — cifră enormă pe acea vreme, căci diferitele turneuri străine reţin pe snobii, cari au alcătuit atunci— şi alcătuesc şi azi la noi, — publicul premierelor senzaţionale.

Opera română cunoaşte câte-va seri triumfale: ilustra noastră cântăreaţă d-na *Darclée* apare în Traviata, apoi în *Tosca* pe care o crease la Scala.

Dar acestea sunt ultimele spectacole din stagiunea oficială a Operei care urmează să ia sfârşit.

La Lyric vine o trupă greacă de operă, sub direcţia tenorului *Kokkinis,* iar în sala Mitică Georgescu cântă cupletistul I. Dumitrescu, unul din puţinii urmaşi ai lui I. D. Ionescu.

Triumful lui Davila şi „bârfeala" dela cafenea

Biruinţa eclatantă a lui Alexandru Davila cu „Vlaicu-Vodă" stârneşte un val de bârfeli şi intrigi. Cafeneaua „literară" e în plină funcţiune.

— De unde şi până unde Alecu Davila autor dramatic şi poet? Cum? Să vii la 40 de ani cu o lucrare dramatică de asemenea valoare şi proporţii, fără să fi dat literaturii, mai înainte, alte lucrări? Se poate?

Dar în afară de invidioşii din literatură, Davila, care era un bărbat chipeş şi ale cărui succese în societate nici nu se mai puteau număra, — are şi invidioşi pur şi simplu, cari nu-l puteau suferi pentru că era deştept, spiritual, frumos, sportiv şi...boier.

Invidioşilor din literatură şi din viaţa de toate zilele le răspunde un cronicar dramatic care, deşi nu era, poate,

www.dacoromanica.ro

prietenul lui Davila, era însă, înainte de toate, un spirit obiectiv şi un om nepărtinitor:

— Ii se reproşează lui Davila că a apărut cam târziu în literatură, la 40 de ani. La noi 40 de ani e o vârstă critică. In Franţa, la 70 de ani, faci curte şi scrii poezii lirice şi nimeni nu se gândeşte să-ţi facă din asta încriminări. „Davila n'are 40 de ani. Are, cel mult, de două ori câte douăzeci!"

Şi, mai departe:

„D. Davila, care e discipol al unei serioase şcoale franceze, care ştie bine că înainte de d-sa au mai scris literatură dramatică şi alţii pe cari îi cunoaşte cu deamănuntul şi cari se numesc Sofocle, Euripide, Shakespeare, Corneille, Racine, etc., d. Davila a fost chinuit de durerile facerei, chin despre care vorbesc marii scriitori şi pe care-l glorifică ca pe acela care-l îndură muma când naşte copilul: şi într'un caz şi în altul e vorba de a creea *viaţa!*

„D. Davila a scris, a ciselat şi a reciselat opera sa; a pus-o în fundul sertarului şi a scos-o iarăşi după o bună bucata de vreme, pentru a o găsi tot imperfectă faţă de idealul ce purta în mintea sa. Toate acestea arată pe autorul matur, mai bine de cum ne-am încerca noi să-l înfăţişăm.

„Cine creează astfel, creează temeinic!"

Bârfitorii au mai continuat câtă-va vreme să cleveteaşcă, — apoi s'au astâmpărat. Iar opera de căpetenie a lui Alexandru Davila a rămas una din perlele literaturii noastre dramatice.

La 19 şi 20 Februarie, tragediana japoneză *Sadda Yacco* cu trupa ei în frunte cu artistul *Kawa Kami,* dă două reprezentaţii la Lyric, cu un succes de stimă.

Frizzo Fregoli Renumitul transformist *Frizzo Fregoli,* venit pentru două seri, da zece reprezentaţii cu un succes enorm.

Era un artist unic în felul lui: juca, *singur,* comedii în câte un act, în care interpreta cinci, şase şi une-ori până la zece roluri. Iuţeala nemaipomenită cu care îşi schimba costumele, perucile şi întreaga înfăţişare, făcea ca foarte adese-ori, publicul să nu creadă că unul şi acelaş artist întruchipa acele diverse personagii, fie care cu vocea şi cu „ticurile" lui. Bine înţeles că era ajutat, între culise, de un pluton de regisori, inspicienţi, coafori şi croitori şi ajunsese atât de departe cu arta aceasta, în cât uneori nu-i trebuiau nici

www.dacoromanica.ro

zece secunde ca să dispară pe o culisă, ca sergent de stradă, de pildă, pentru a reapare, pe culisa opusă, ca „gomeusă" sau băbuşcă.

Cariera lui Frizzo Fregoli începuse cu vre o zece ani în urmă, la Bolonia. Era fiul unui ceasornicar. Tatăl său îl destinase aceleiaşi meserii, dar Frizzo se simţea atras de scenă, avea „focul sacru". Toate sforţările sale disperate, nu reuşira să înduplece pe bătrânul ceasornicar să-şi dea consimţământul ca Frizzo să apuce calea către care se simţea predestinat.

Intr'o zi o tânără fată, elegant îmbrăcată, intră în dugheana ceasornicarului şi, cu vocea întretăiată de suspine şi plânsete, îi povesti tragica ei aventură: se îndrăgostise de Frizzo, îl iubise cu toată patima, el îi făgăduise c'o va lua de soţie şi acum infamul seducător nu mai vroia să ştie nimic. O părăsise. Iar urmările dragostei lor fiind foarte vizibile, şi nemaiputând fi ascunse, onoarea ei trebuia reparată cu ori ce chip, altfel nu-i rămânea decât o singură soluţie: moartea. Şi, terminându-şi lamentaţiunea, biata fată leşină.

Induioşat de lacrimile celei seduse şi, mai ou seamă speriat de perspectivele sumbre pe cari îi le arătase disperata, bietul bătrân trecu, tremurând, în odaia alăturată, ca să aducă un pahar cu apă cu care să trezească din leşin pe frumoasa necunoscută. Inapoiat după câte-va clipe, ceasornicarul găsi pe fosta leşinată şezând pe un scaun şi râzând cu hohote: pălăria, voalul şi peruca erau aruncate pe masa de lucru — iar Frizzo, căci el era „fata sedusă", nu mai avu nevoe de prea lungi pledoarii ca să obţină consimţimântul, atâta vreme refuzat.

Frizzo Fregoli a cutreerat apoi lumea în largul şi în lungul ei şi a dobândit o celebritate pe deplin meritată. A murit prin Noembrie 1936.

Concerte simfonice, premiere Un ansamblu înjghebat ocazional, în frunte cu Soreanu, Ciucurette, Zaharia Bârsan şi d-na Reitmann, joacă la Lyric, o revistă: *Scump, dar face!* de D. Rosetti-Max (tatăl poetului Radu Rosetti) şi totalizează 12 reprezentaţii, cifră-record pentru acele timpuri.

Pianistul *Alfred Grünfeld* dă două concerte la Ateneu; *Loïe Fuller* dă două recitaluri de dansuri la Lyric.

Eduard Wachmann, directorul Conservatorului, organizează câteva concerte simfonice la Ateneu. Reproduc programul

www.dacoromanica.ro

unuia din aceste concerte: Uvertura din „Les barbares" de Saint-Saens; Simfonia în mi bemol major de Mozart; Der Wasserman, de Dworak; Capriccio, de Graedner; Esclarmonda, suită de orchestră, de Massenet.
Dar concertele acestea sunt slab frecventate.
La 6 Martie are loc premiera *Cinematografului,* noua localizare a d-lui Gusty. Piesa obţine un mare succes de public. Presa reproşează direcţiei de ce n'a dat această noutate la începutul stagiunei, când ar fi putut micşora dezastrul financiar...
Jane Harding, una din stelele Parisului, dă patru reprezentaţii, cu mare succes, la Lyric, jucând *Sapho, Le vertige, Demi-vièrges* şi *Frou-frou.*
Pietro Mascagni dirijează două festivaluri muzicale la teatrul Naţional, iar societatea corală *Carmen* obţine un adevărat triumf cu un concert la Ateneu.

Un duel în lumea artistică Un incident fără prea mare însemnătate, are ca urmare un duel între dirijorul Oscar Şpiresou şi fostul împresariu al Operei române, italianul Onofri. Arma aleasă: spada. Dar partea nostimă a lucrului e că nici unul din duelanţi n'are idee de mânuirea spadei. Martorii au petrecut dumnezeeşte în tot timpul duelului, care ar fi putut avea urmări grave, — tocmai pentru că nici unul din duelanţi nu ştia ce să facă cu frigarea lui — dar care se termină cu bine: la prima picătură de sânge ivită, martorii declară onoarea satisfăcută, — aşa se stabilise dinainte. Adversarii bucuroşi că scapă aşa de uşor s'au împăcat pe teren. Şi toată lumea a fost mulţumita.
La Lyric, încurajaţi de succesul lui D. R. Rosetti-Max, o trupă joacă revista *N'aude, n'a vede* de Georges Mandy.

Intrăm în vară.
La examenele Conservatorului ,se distinge un nou element de valoare: Vladimir Maximilian, în anul II. Iar Tony Bulandra şi Aurel Petrescu absolvesc şcoala, cu premiul I-iu.

Incep pregătirile pentru stagiunea de vară.
Pe bulevardul Elisabeta, în faţa palatului Eforiei, pe imensul loc viran destinat clădirei palatului cercului militar, se improvizează un teatru de vară. Stagiunea se şi deschide foarte timpuriu, sub firma „Teatrul popular" cu vodevilul *Lumpatius Vagabondus.* Preţul general de intrare: 50 bani.

www.dacoromanica.ro

Paul Delmet revine în Bucureşti, adus de un grup de admiratori din înalta societate. Faimosul creator al „chanson"-ului, debitează, într'o seară organizată în parcul Oteteleşanu, mai toate „şlagărele" sale, celebrele romanţe: *Fermons les rideaux, Vous êtes si jolie, Stances à Manon, L'étoile d'amour*, ş. a. m. d.

Păcat că aceste atât de frumoase bucaţi ale lui Delmet sunt necunoscute generaţiilor post-belice! Şi e surprinzator că nici unul din cei ce au un cuvânt de spus în actuala mişcare teatrală-muzicală a Capitalei, nu se gândeşte să réia, macar în cadrul banalelor reconstituiri ale trecutului, de cari abundă mai fiecare revistă, una din fermecatoarele romanţe ale lui Paul Delmet.

Două noui teatre de vară Stagiunea 1902—1903 avea să însemne o viguroasă rechemare la viaţă a operetei.

Pentru cine a urmărit evoluţia mişcărei noastre teatrale şi a cunoscut avântul luat de teatrul de operetă de prin anii 1903—1904, până mai anii trecuţi, când dispariţia lui Leonard a ţinut pe loc acest gen de teatru, — vara, toamna şi iarna anului 1902 au însemnat o dată importanta în istoria acestui gen de teatru.

Osebit de grădina improvizata în maidanul din faţa palatului Eforiei, unde se cultiva vodevilul şi opereta, — se deschide, în grădina *Trîumful* (fosta grădina Bristol) de pe bulevardul Academiei, în care funcţiona un restaurant, — un al douilea teatru de vară, ce avea să fie consacrat piesei muzicale.

Această grădină, — pe care antreprenorul de mai târziu avea s'o boteze *Carpaţii* — nu ocupa numai amplasamentul pe care generaţiile post-belice i-l cunoşteau până deunăzi când s'a ridicat acolo impunătorul block al Băncii Româneşti, — ci se întindea şi pe locul pe care-l ocupă astăzi clădirea „Cărţii Româneşti". Era un adevărat parc, o oaza de verdeaţă în inima Bucureştilor.

Scena, — o biată cutie de scânduri, — era situată lângă bucătăria restaurantului şi vă puteţi închipui uşor chinurile tantalice pe cari erau obligaţi să le suporte unii din actorii trupei, în serile când, din împrejurări asupra cărora nici nu e nevoe să inzist, nu puteau să-şi astâmpere foamea nici măcar cu o porţie de chiftele marinate!

www.dacoromanica.ro

Niculescu Buzău şi Nicu Poenaru, directori Pe această scenă, în aceasta grădina Triumful, se deschide la 14 Iunie sub direcţia lui N.-Buzău, excelentul, deliciosul şi nu îndeajuns de preţuitul artist, o stagiune de operetă, vodevil şi farsă, cu *Baba Hârca*. Intrarea generală şi aci, ca şi peste drum de Eforie: 50 bani. A doua premieră: *Birja No. 117*. Peste puţină vreme intră în direcţia trupei şi Nicu Poenaru. Opereta ia primul loc în repertoriu. Cu concursul marelui artist Ion Anestin de la Craiova, se cântă *Boccaccio*, iar pentru debutul în Bucureşti al primadonei Margareta Demetrescu-Dan se montează *Mascotta*.

Nicu Poenaru

Stagiunea, astfel pornită la „Triumful", e continuată apoi în Septembrie, la teatrul Lyric, unde se reia „Mascotta", sub conducerea muzicală a lui Oscar Spirescu.

Cred că nu exagerez afirmând că munca necurmată, de zi şi noapte, a acelei falange de artişti, — muncă foarte slab răsplătită, căci ce însemnau cei 50 bani de spectator? — a pregătit, în vara şi în începutul de toamnă 1902, atmosfera care a prilejuit reuşita, din plin, a spectacolelor ulterioare de operetă.

Operetă, şi la Eforie, şi la Lyric Succesul stimulează iniţiativele. La sfârşitul lui Septembrie se deschide la Eforie, o stagiune de operetă şi comedie. Se cântă *D'aş fi rege* cu Margareta Dan, Ion Băjenaru, Petre Ghimpeţeanu. Trupa e compusă din 70 persoane, orchestra e condusă de maestrul Carlo Bianchi. Afişele anunţă că „sala teatrului Eforia e *refăcută din nou* şi *iluminată cu electricitate!*"

Această trupă n'o împiedică pe cea-l-altă, dela Lyric, să-şi continue activitatea. Se cântă *Perichola*, în beneficiul Leontinei Ioanid, al cărei nume apare pentru întâia oară pe afiş. Iar la teatrul Eforiei Constantin Grigoriu cântă *Vânzătorul de păsări*. De astă-dată, preţurile nu mai sunt prea „populare". Se vede treaba că şi lumea „mai bună" începe să vină la operetă: fotoliul e 2 lei, stalul 1 leu, „promenoarul" 50 bani.

www.dacoromanica.ro

Vara s'a sfârşit.

La 28 Septembrie, teatrul Naţional îşi redeschide porţile cu *Vlaicu-Vodă,* într'o distribuţie formidabilă: Amelia Hasnaş, Titi Gheorghiu, C. Nottara, Ion Petrescu, Vasile Leonescu, Aristide Demetriad, C. Mărculescu, Petre Sturdza, Ion Livescu, C. Cernat, N. Soreanu, Nae Ciucurette!

Fie-care nume, un cap de afiş!

Prima noutate, la începutul lui Octombrie, *Bărbaţii Leonţinei,* o localizare a d-lui Paul Gusty, după piesa lui Alfred Capus.

La teatrul Lyric, o trupă franceză, fără nici un nume cunoscut, pe afiş, îşi încearcă norocul. Incepe cu *Madame Flirt* şi cade din prima seară.

Brezeanu şi Soreanu dansează în balet la „Năbădăile dramatice

Dar nici teatrul Naţional nu merge prea bine, ca să nu zic că merge prost de tot. In disperare de cauză, direcţia montează o farsă, *Năbădăile dramatice,* pe care o recomandă astfel, în comunicatul trimis ziarelor:

„Această piesă, în care scenele frumoase şi hazlii abundă, prezintă o atracţie *delicioasă:* baletul din actul al 5-a. In acest balet *vor dansa:* Iancu Brezeanu, Alexandru Catopol, N. Soreanu, d-na Lucrezzia Brezeanu şi Alexandrina Alexandrescu. Baletul astfel organizat, va stârni rîsete homerice în sală, dată fiind măestria artiştilor cari vor dansa.

„Biletele se cer în continuu dela cassa teatrului şi cei cari vor să aziste, să se grăbească."

Aceia cari „s'au grăbit", au azistat la una din cele mai formidabile căderi ce s'a înregistrat vre-o dată la teatrul Naţional. Şi Dumnezeu ştie c'au fost destule! Cine-şi aduce aminte de „duduia Didina" Alexandrescu, dolofană şi greoaie cum era, îşi poate închipui cum a dansat baletul, având ca partener pe „dansatorul" Iancu Brezeanu!

In vreme ce din Paris vine ştirea că Marioara Ventura, după ce se preparase cu Paul Mounet şi Sylvain, e admisă în Conservator în unanimitate şi cu drepturi egale cu camarazii ei francezi, — Aristizza Romanescu joacă *La fille Elisa* de Goncourt.

La Lyric, artiştii teatrului Naţional, în frunte cu Nottara, dau o reprezentaţie cu *Vinovat!* pentru a înlesni lui Tony Bulandra posibilitatea de a pleca la Paris pentru complectarea studiilor.

www.dacoromanica.ro

Aristizza Romanescu se retrage din teatru

Agatha Bârsescu reintră la Național jucând, cu mare succes, *Phedra*. Indată după premiera tragediei lui Racine și, probabil, ca urmare a vre unei intrigi, — unde se trag mai multe sfori ca la teatru? — Aristizza Romanescu declară că se retrage din teatru. Toate inzistențele ce se depun pe lângă dânsa sunt zadarnice. Neavând în contro, în fața hotărârii de nezdruncinat a Aristizzei, direcția se înclină dar reușește să determine pe marea artistă ca, înainte de retragere să treacă în revistă și să apară înaintea publicului, în marile ei roluri: *Julietta, Ofelia, Femeia îndărătnică.* Atât de puțin interesa, pe atunci, teatrul nostru național publicul de elită al Capitalei, — singurul „public", pe acea vreme, al teatrului, — în cât și aceste spectacole de retragere ca și însăși ideea retragerei de pe scenă a incomparabilei artiste Aristizza Romanescu, trec neobservate. Ce pierdere a fost pentru teatrul românesc, în genere, această pretimpurie retragere, o pot spune numai aceia cari își mai amintesc și astăzi jocul plin de o rară sensibilitate, farmecul personal ce se degaja din făptura artistei și mai cu seamă glasul acela cristalin și pur, flexibil și plin de nuanțe, al Aristizzei Romanescu.

Aristizza Romanescu

La ce vârstă trebue să se retragă femeile din teatru?

Retragerea ei a fost determinată de o intrigă: îi s'a șoptit că rolurile pe cari le juca de preferință, ingenuitățile dramatice, nu se mai potriveau cu vârsta ei. Dacă nu mă înșel, pe vremea aceea Aristizza să tot fi avut 48-50 de ani. Dar Suzanne Reichemberger, ingenua Comediei franceze jucase până la 70 de ani roluri de fetiță de 18-20 de ani, fără ca publicul parizian, — singurul judecător cu dreptul suveran de apreciere, în speță, — să-și fi manifestat altceva de cât aceiaș neclintită și constantă admirație. Numai la noi auzi pe nenumărații Zoili ai premierelor apreciind pe artist prin prisma actului de naștere. Numai la noi artistul sau artista care nu mai are vârsta rolului, e aruncat la coș! Ca și când, pentru a juca rolul unei fetițe de 17 ani, trebue neapărat ca și artista respectivă să aibă

www.dacoromanica.ro

aceiaş vârstă! De unde s'o iei la 17 ani cu talent şi experienţă scenică? Dar talentul, care e, în definitiv, o lungă pacienţă şi studiul şi experienţa de scenă cer timp...
Aristizza Romanescu s'a retras în indiferenţa generală a publicului, ceia ce numai spre lauda acestuia din urmă nu era!
La teatrul Lyric vin, una după alta, o trupă franceză care joacă *Les deux écoles* de Capus *Loute* de Pierre Veber şi *Le bon moyen* de Bisson — şi una germană, care prezintă pentru întâia oară bucureştenilor *Alt-Heidelberg* de Meyer-Förster, piesă care reuşise să bată toate recordurile în Germania: pe unele scene trecuse de 1000 de reprezentaţii.
La teatrul Naţional se mai dă ca noutate, *Trăiască viaţa!* de H. Sudermann, cu Agatha Bârsescu, Lucia Sturdza-Costescu, Maria Giurgea, Petre Sturdza, Petre Liciu, Carussy, Măroulescu şi Ciucurette.
Dar teatrul Naţional merge prost, din ce în ce mai prost. In previziunea deficitului neîndoelnic, direcţiunea pregăteşte, pentru luna Noembrie, o mică stagiune de operetă. Se repeta *Vagabonzii* de Ziehrer, cu nădejdea că această operetă va salva situaţia. Speranţă care s'a dovedit pe deplin întemeiată.

„Operetă" pretutindeni! Vara anului 1902 poate fi considerata ca o dată importantă în ce priveşte resurecţia genului operetei în România.
Trupa dela Triumful (Carpaţi), cea din grădina din faţa Eforiei, stagiunea dela Lyric au fost semne vizibile că interesul publicului pentru operetă era foarte viu.
La începutul toamnei se formează, sub conducerea şi cu mijloacele băneşti ale maestrului George Stephanescu (tatăl architectului Victor Stephanescu), profesor la conservatorul de muzică, *Societatea lirică română* care anunţă că va deschide o stagiune de operă, operă comică şi operetă la teatrul *Edison* (fost Hugo, viitorul teatru *Modern)* din strada Carada (fostă Karagheorghevici).
Personalul artistic al „Societăţii lirice române" era format din: Ion Băjenaru şi Constantin Grigoriu, primi-tenori; Aurel Eliade, prim-bariton; Dem. Theodorescu, prim-bas; Aurelia Mihăilescu şi Elena Andronescu, soprane; Maximilian, bas-comic; Elena Theodorescu, mezzo-soprană; Margareta Alexandrescu, duenă; Niculescu-Buzău, prim-comic; Iosefina Stibal, soprană lirică; I. Costin şi C. Stănescu, tenori lirici, etc. Preţurile de intrare: 3 lei, 2 lei şi 1 leu.

www.dacoromanica.ro

La *Edison* stagiunea începe în Octombrie. La 26 debutează Elena Theodorescu în opera *Maria de Rohan* de Donizzetti. Apoi se cântă operetele *Inima și mâna* de Lecocq, *Mam'selle Nitouche* de Audran. Dar la Edison nu prea vine lumea; probabil că scena nu permite montări de opere și cum conducerea trupei punea accentul mai mult pe operă, hotărăște transferarea la Lyric, unde montează *Traviata* cu Mara d'Asty.

Triumful stagiunei: „Vagabonzii" Dar succesul cel mare, hotărîtor al stagiunei, — și determinant pentru formidabila mișcare ascendentă ulterioară a operetei, — avea să-l facă scurta stagiune de operetă organizată de direcția Teatrului Național.

La 1 Noembrie are loc premiera *Vagabonzilor:* un mare triumf pentru compozitor, pentru admirabila traducere a meșterului între meșteri Paul Gusty și pentru interpretarea fără cusur.

N. Soreanu

Distribuția era într'adevăr, ireproșabilă: Vagabondul Cercelus, Soreanu, simpatic, delicios, plin de haz; Berta, vagabonda, Lucrezzia Brezeanu; Roland, Alexandru Bărcănescu; Prințul Adolar, Catopol; Mimi baletista, Pepi Moor; Laios, Petre Liciu; cei doui ofițeri Muki și Puki, Vasile Toneanu și Mitu Dumitriu și, în sfârșit Krampus, Ciucurette.

Dela început *Vagabonzii* se afirmă ca un succes formidabil: se joacă de trei ori pe săptămână *cu casa închisă.* Ca să poți apuca un loc pentru Lunea, Miercurea și Vinerea, când se cântau „Vagabonzii" trebuia să te scoli de vreme! Publicul e încântat: comedia e plină de haz iar muzica, insinuantă, pune zi cu zi stăpânire pe public. Nici două săptămâni nu trec dela premieră și întreaga Capitală fredonează nemuritorul vals:

„Primavara, când zefirii,
„Blând dezmeardă trandafirii..."

Odată pornit pe drumul succesului, grație operetei, Teatrul Național nu se oprește.

Se reia *Voevodul țiganilor* într'o nouă montare și cu o distribuție nouă. In quartetul țiganilor apar patru *așî:* Liciu, Bre-

www.dacoromanica.ro

zeanu, Soreanu şi Ciucurette. Aceşti mari actori n'au pregetat o clipă să apară în roluri „mici", atunci când cerea interesul instituţiunei.

Urmează *Păpuşa* de Audran, cu Bărcănescu, Marietta Ionaşcu Soreanu, Catopol, Alexiu, Ciucurette.

Publicul cere însă, mereu, *Vagabonzii.* După 10 reprezentaţii în serie, opereta lui Ziehrer e reluată în Decembrie, în serile rezervate Operei, căci stagiunea acesteia e redusă la două luni, Ianuarie şi Februarie. Până la reveillon, *Vagabonzii* împlinesc 15 reprezentaţii, ceia ce, pentru vremurile acelea era o cifră impresionantă.

Şi Agatha Bârsescu vrea să plece La Lyric, un turneu Baret, cu ultimele succese pariziene de comedie: *M'amour,* de Bilhaud şi Hennequin, *Clara Soleil, Les maris de Léontine, Main gauche* de Pierre Veber şi *Le vieux marcheur* de Lavedan.

La Teatrul Naţional, nici spectacolele cu Agatha Bârsescu nu mai atrag publicul. De ce? A încetat să mai placă această artistă?. Nu, hotărît nu. Dar publicul e adânc nemulţumit de modul cum îi se prezintă spectacolele de proză. Vede, la operetă, spectacole impecabile, cu artişti de frunte în roluri mici, cu ansambluri perfecte, minunat puse la punct, — iar la dramă şi comedie o debandadă nemai pomenită. Bârseasca e mai tot timpul prin provincie. Şi ce:-l-alţi artişti mai de seamă, partenerii ei, nu vin la repetiţie. Se repetă cu „scaunele". Cele mai multe replici le da sufleurul. După 3—4 astfel de repetiţii au loc premierele... Şi ce premiere!... Artiştii stau toată vremea cu ochii numai la sufleur... Pe cât de bine şi de îngrijit s'au pregătit spectacolele de operetă, — repetiţiile *Vagabonzilor* au durat mai bine de o lună. — pe atâta sunt neglijate spectacolele de dramă.

In asemenea condiţii, evident că teatrul nu poate sa meargă. Agatha Bârsescu, nemulţumită, şi fără să vrea să recunoască că şi dânsa are o parte din vină, ameninţă cu plecarea.... Afară de aceste motive, cari justificau pe deplin abţinerea publicului dela spectacolele de proză ale Naţionalului,—mai e încă unul, şi cel mai important, care explică, deşi nu justifică, această abţinere:

Publicul nostru, ca şi femeile frumoase, nu e constant în dragoste, se plictiseşte foarte repede. Ii place să vadă mereu figuri noui. Ori cât de mari au fost, mai cu seamă în primii

www.dacoromanica.ro

ani, în București, succesele artiștilor români consacrați de străinătate, — dacă vizita acestor artiști se repetă des, interesul publicului scade mereu, până la dispariție...

Dacă acest lucru e vădit și incontestabil astăzi, când avem un public de teatru, — cu atât mai vizibil era lucrul acesta acum trei zeci și cinci de ani.

Așa dar, în vreme ce spectatorii dezertează dela spectacolele de dramă și tragedie, *Vagabonzii* își urmează strălucita lor carieră. Pretutindeni nu se cântă decât ariile melodioasei operete, toată lumea repetă, veselă și încântată, replica lui Ciucurette :

— Lunecă pe gât ca glicerina, domnule judecători,

www.dacoromanica.ro

V

1 9 0 3

Moartea lui Alexandru Vlădicescu Indată după sărbători, încep să se anunţe beneficiile.

Nottara pregăteşte *Marchizul de Priola,* ultimul succes al Comediei franceze.

La Galaţi moare, în vârstă de 61 de ani, artistul Alexandru Vlădicescu.

Destinat carierei funcţionăreşti Alexandru Vlădicescu nu poate rezista tentaţiei şi într'o bună zi fuge dela Bucureşti la Ploeşti, unde fratesău Ion juca cu trupa sa şi debutează într'o melodramă. Din clipa aceea destinul îi se împlinise. Cutreeră, atât cu trupa fratelui său, cât şi cu trupa sa proprie, nu numai ţara, în lung şi în lat — dar şi toate provinciile locuite de români. La Cernăuţi şi în special la Chişinău, obţine mari succese. Era o apariţie impunătoare şi avea o admirabilă voce de bariton. Era căsătorit cu o renumită primadonă, Fanny Tardini. In ultima vreme, retras din teatru, trăia la Galaţi cu o pensie de 250 lei pe lună, acordată printr'un vot al Parlamentului.

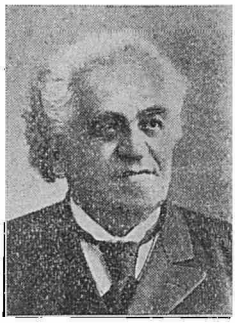

Alex Vlădicescu

Spectacolele de dramă nu atrag de loc lumea la Naţional. In

www.dacoromanica.ro

schimb *Vagabonzii* ating impresionanta — pe acea vreme! — cifră de 25 reprezentaţiuni, — un record fantastic!

O trupă franceză în frunte cu d-na Georgette Leblanc, joacă *Monna-Vanna* de Maeterlrink, la teatrul Naţional. Deşi piesa era foarte „la modă", — se jucase de sute şi mii de ori pe toate marile scene apusene — spectacolul din Bucureşti, slab prezintat, cade.

Tot la Naţional, Opera română dă câte va reprezentaţii cu concursul d-nei Darclée. Se cântă *Traviata* şi *Boema,* dar succesul moral nu reuşeşte să acopere deficitul: marea cântăreaţă e plătită cu 4500 lei pe seară, :— şi reţetele nu ating nici 3000 lei.

„Cyrano" cu Coquelin-ainé *Marchizul de Priola* prilejueşte un frumos succes lui Nottara, bine secondat de d-na Titi Gheorghiu şi de d-nii Livescu, Petre Sturdza, Demetriad şi Soreanu. Dar piesa lui Lavedan nu are de cât trei reprezentaţii.

Coquelin-ainé, însoţit de o trupă în care elementul femenin era mai bun de cât cel bărbătesc, dă o serie de reprezentaţii la Lyric, cu *Tartuffe, Les précieuses ridicules, L'avare, Le bourgeois gentilhomme, L'abbé Constantin, Le gendre de Mr. Poirier.* Toate spectacolele sunt foarte reuşite, — dar serata finală, în care marele actor spune versuri şi joacă două acte din *Cyrano,* stârneşte un entuziasm formidabil. In ultimul act, în special, — vizita pe care Cyrano o face Roxanei la mânăstire, — marele Coquelin e covârşitor; jocul său stoarce lacrimi...

Teatrul Naţional joacă farsa *Viaţă tihnită* de Hennequin şi reia, pentru beneficiul lui Ion Petrescu, o melodramă veche şi răsuflată: *Cuvântul mortului* (Le bossu).

Din Paris vine ştirea că unul din cele trei premii decernate anual de guvernul francez, celor mai talentaţi elevi ai Conservatorului a fost acordat Marioarei Ventura. Nu atât cei 600 de franci, cât menţiunea „pentru superioritatea sa remarcabilă", încântă pe papá Ventura şi pe admiratorii din Bucureşti ai viitoarei stele.

www.dacoromanica.ro

50 de ani de existenţă ai Teatrului Naţional La 12 Februarie se sarbatoreşte jubileul de 50 de ani de existenţă ai Teatrului Naţional. Aziştă Regele Carol şi Regina Elisabeta.

Din programul spectacolului jubiliar, obţine mare succes un act ocazional, scris de Olănescu-Ascanio, *Din viaţa teatrului* şi jucat cu însufleţire şi convingere de Ion Petrescu, Livescu, Ion Brezeanu, Aristide Demetriad, Soreanu, din echipa veche. Din echipa nouă, joacă Ciucurette, Maximilian şi Storin, — acesta din urmă încă elev al Conservatorului.

Spectacolul de retragere al Aristizzei După două seri, la 14 Februarie are loc spectacolul de retragere din teatru al Aristizzei Romanescu.

Artista care făcuse gloria teatrului românesc în ultimele două decenii ale secolului trecut, abia împlinise 48 de ani!. Este aceasta o vârstă de retragere din teatru ?

Născută în ajunul Crăciunului anului 1854, din părinţi artişti, fusesc crescută de mătuşă-sa, Theodorini din Craiova, şi cu toată oroarea pe care i-o inspira teatrul, — împrejurările fiind mai tari decât voinţa ei, — Aristizza debutează pe scena teatrului Theodorini din Craiova, la vârsta de 16 ani neîmpliniţi, în 1870. A jucat la teatrul din Craiova, la cel din Iaşi, apoi în Bucureşti, iarăşi la Iaşi, din nou la Bucureşti... Apoi, după o nouă dispută cu direcţia teatrului Naţional din Capitală, marea artistă trece la teatrul „Walhala" (situat pe locul unde se află astăzi Palatul Poştelor). A cântat şi pe scene de varieteu, obţinând mari succese pentru arta desavârşită cu care reda şansonetele franţuzeşti la modă.

Programul spectacolului de retragere cuprindea, în afară de declamaţiuni şi apariţia sărbătoritei în piesa lui Haralamb Lecca *Cancer la inimă*, şi o parte muzicală; marele comedian Anestin dela Craiova a spus şi a cântat, în costumele epocei şi înconjurat de un taraf de lăutari *Barbu Lăutaru*, iar quartetul Carmen-Sylva, compus din George Enescu, D. Loebel, Dimitrie şi Grigore Dinicu şi-a dat concursul, contribuind la crearea atmosferei de înaltă sărbătoare şi de mare tristeţă, care însoţeşte, de obiceiu, aceste manifestaţiuni.. Spectacolul de retragere, cinstit şi prin prezenţa bunei regine Elisabeta, a stors multe lacrimi azistenţei, care se mângâia, totuşi, cu nădejdea că retragerea nu e definitivă...

Scena românească a pierdut, prin timpuria retragere a Aris-

www.dacoromanica.ro

tizzei Romanescu. pe una din cele mai mari şi mai adevărate stele.

Alte operete la Naţional In beneficiul d-nei Marietta Ionaşcu se da, la Naţional, premiera operetei *Ziua şi noaptea,* de Lecocq. Spectacolul obţine un mare succes, cu Bărcănescu şi Catopol în principalele roluri bărbăteşti, cu beneficienta în *Blonda* (Ziua) şi cu Pepi Moor în *Bruna* (Noaptea).

Urmează reluarea operetei *Olteanca* de Caudella, cu Lucrezzia Brezeanu, Virginia Miciora, Alecu Bărcănescu, Soreanu şi Carussy.

Din provincie vine ştirea morţei artistei *Regina Scărlătescu,* soţia comicului Scărlătescu, care jucase şi plăcuse mult, în câte-va stagiuni de vară, mai întâi în trupa lui Burienescu, apoi în trupa soţului ei.

...Iar în Bucureşti moare Grigore Cantacuzino, Grigri, fost director al Teatrului Naţional, în intervalul dela 1884 la 1898.

Stagiunea concertelor simfonice, reînviate de Eduard Wachmann, directorul Conservatorului, e pe sfârşite. Cuvântul „stagiune" nu trebue luat însă *ad litteram:* se dădeau, în totul, patru concerte pe an...

La concertul din Martie 1903, dă concursul şi George Enescu, în tripla sa calitate de violonist, compozitor şi dirijor, stârnind atunci ca şi deunăzi, entuziasmul asistenţei.

Stagiunea de circ e pe sfârşite.

„Regina fiarelor sălbatice" După cum era şi firesc, după două luni neîntrerupte de „spectacol", încasările devenind din ce în ce mai anemice, direcţiunea circului rus Truzzi (instalat în circul Sidoli dărâmat acum 2-3 ani) aduce un număr senzaţional: pe miss *Claire Heliot,* Regina fiarelor sălbatice. „Miss Heliot debutează Sâmbătă 8 Martie, cu 10 lei dresaţi."

„Numărul" obţine, într'adevăr, mare succes, — direcţiunea nu se înşelase! — încasările cresc pe fiecare zi şi stagiunea, începută la Crăciun, reuşeşte să se menţină până după Paşte, ceia ce, dacă constitue un adevărat record, arată, în acelaş timp, în ce direcţiune se manifesta gustul de „spectacol" al publicului bucureştean de acum 34 de ani.

De altfel exemplul doctorului Schenk şi al „doctorului"

www.dacoromanica.ro

negru Wandohobb, despre succesele cărora am mai vorbit în aceste amintiri, au fost concludente...

Violonistul francez *Jacques Thibaud* dă un concert foarte reuşit la Ateneu.

Beneficii In aceiaşi seară, Soreanu îşi da beneficiul cu „Vagabonzii". Creatorul neuitat al vagabondului Cerceluş are prilejul de a-şi număra admiratorii, — şi e mulţumit de rezultat.

La beneficiul lui Petre Sturdza cu *Magistraţii* de Brieux, debutează premianta întâia a Conservatorului, Elisa Popescu, despre care vom mai avea prilejul de a vorbi în cadrul acestor amintiri.

La Teatrul Naţional are loc premiera unei noui localizări a d-lui Paul Gusty, *Escadronul al treilea*. Succes mare, — comedia fiind excelent jucată de Brezeanu (căpitanul Spancioc), Liciu, Livescu, Iancu Niculescu, Soreanu, Ciucurette, Maria Ciucurescu, Marietta Ionaşcu şi Alexandrina Alexandrescu *(Duduia)*.

La teatrul Lyric, opera boemă dela Praga, cu elemente foarte bune, cu un cor şi o orchestră admirabil stilate şi puse la punct, dă în trecere spre Petersburg, o serie de reprezentaţii cu *Mireasa vândută, Dalibor* şi *Sărutarea* de Smetana, *Dama de pică* de Tschaikowsky şi *Povestirile lui Hoffmann*.. La Opera română au loc căte-va reprezentaţii extraordinare cu celebrul tenor *Alessandro Bonci*. *Puritanii* de Bellini stârnesc un entuziasm formidabil, — întrecut, însă, de *Rigoletto*.. Ilustrul cântăreţ, — a cărui faimă era egală cu aceia de care se bucura Caruso, zece ani mai târziu, — cântă de cinci ori *La donna ê mobile* şi, dacă cererile inzistente ale publicului, l'ar fi înduplecat, ar fi trebuit s'o cânte până dimineaţa...

Demisii. avansări, pensionări 1 Aprilie era o dată fatidică pentru artiştii teatrului Naţional: cu punerea în aplicare a noului buget, multe frunţi erau îngrijorate.. Se scoteau societari la pensie — iar unele angajamente de „gagişti" nu se mai reînoiau...

La 1 Aprilie 1903 următoarele „evenimente" se petrec la teatrul Naţional:

Ion Luca Carageale şi Petre Grădişteanu, membri în comitetul teatrului, demisionează; în locurile devenite vacante sunt numiţi Constantin Stăncescu, fost mulţi ani sub-director al Teatrului şi Vasile G. Morţun. Era prima demnitate pe

www.dacoromanica.ro

care partidul liberal o oferea noului său membru, care avea să ajungă, apoi, ministru al comunicaţiilor şi în urmă, ministru de interne. Cum se vede fostul leader socialist începea o carieră care promitea...

Aviz membrilor actuali ai comitetului şi, mai cu seamă, tinerilor de viitor din toate partidele politice!

Nicolae Soreanu e avansat societar.

Folosindu-se de împrejurarea că atât Agatha Bârsescu, cât şi Aristizza Romanescu nu mai figurau în noul buget şi deci apuntamentele lor erau disponibile, — comitetul sporeşte lefurile societarilor şi măreşte, cu câte 20—30 lei pe lună, lefurile câtorva gagişti... Bine înţeles, ale acelora cari aveau sfinţi la Ierusalim!

La reînoirea angajamentelor gagiştilor, o lungă discuţie s'a pornit în jurul artiştilor Aurel Petrescu şi N. Ciucurette. Unii au fost de părere că aceşti actori n'au talent şi că deci reangajarea lor nu e utilă. Cu mare greutate a biruit părerea contrarie

Lupta dela Sânta-Varvara In căutare de titluri senzaţionale, cari să trezească din apatie pe bucureşteni şi să-i facă să vină la teatru, Ianou Niculescu anunţă beneficiul său cu piesa *Lupta dela Sânta-Varvara.* Brr!

In realitate această *Luptă dela Sânta-Varvara,* era o comedie de Bisson, autorul foarte la modă pe atunci şi piesa purta un titlu cu mult mai nevinovat: *Geloasa.*

Iar la 10 Aprilie începe, la teatrul Lyric, o mică stagiune a trupei de operetă dela Craiova, sub direcţiunea d-nei Margareta Dan. Stagiunea se deschide cu *Ali-Baba* de Lecocq.

Frizzo Fregoli revine în Capitală. Se vede că a prins şi dânsul gust de Bucureştii noştri. Nu de geaba

Dâmboviţa, apă dulce
Cine-o bea, nu se mai duce...

Eduard Wachmann, directorul Conservatorului de muzică şi declamaţie, se retrage la pensie, pe ziua de 1 Aprilie. In locul său e numit profesorul Paul Ciuntu.

Liciu joacă *Shylock,* cu Eugenia Ciucurescu în *Porzia* şi obţine o mare izbândă.

La Lyric, opereta dela Craiova, în frunte cu Margareta Dan, cântă *Mascotta, Voevodul ţiganilor, Sărmanul Ionathan, Ali-Baba,* Agatha Bârsescu joacă *Monna-Vanna.*

www.dacoromanica.ro

Ermete Novelli în Bucureşti Dar evenimentul covârşitor al stagiunei se va petrece abia acum, către sfârşitul lunei Aprilie, atunci când, de obiceiu, intrăm în sezonul „mort". Ermete Novelli începe, la teatrul Naţional, cu trupa sa, o serie de reprezentaţii.

Ludovic al XI-a de Casimir Delavigne, slujeşte marelui actor pentru luarea de contact cu publicul bucureştean. Spectatorii, puţini, foarte puţini la număr (reţeta nu trecuse de 600 lei !) sunt cuceriţi din prima clipă, deşi rolul nu-l slujea din plin pe Novelli.

A doua seară însă, teatrul e mult mai bine populat: reclama orală, — cea mai straşnică, cea mai sigură, cea mai eficace— începuse să-şi producă efectul. Iar rolul, *Papà Lebonnard*, scris par'că pentru dânsul şi dându-i posibilitatea să-şi arate toate puterile, îi prilejueşte lui Novelli un triumf pe care nu avea să-l uite aşa de repede.

De aci încolo, teatrul e arhiplin în fiecare seară. Novelli joacă *Shyloch, Moartea civilă*. La spectacolul ultim azistă Regele Carol, Regina Elisabeta, Curtea. Aclamările nu mai vroiau să ia sfârşit. Regele îl decorează. Deşi obişnuit cu asemenea manifestări de entuziasm, Novelli e profund mişcat: are lacrimi în ochi.

Operetă la Blanduzia Stagiunea „de iarnă" s'a terminat. La 1 Iunie se deschide, în grădina Blanduziei, stagiunea de operetă cu *Clopotele din Corneville*, de Planquette cu Băjenaru, Bărcănescu, Ciucurette, Maximilian, Margareta Dan, Leontina Ioanid, Virginia Miciora, Pepi Moor, Lucrezzia Brezeanu. In repertoriu, o operetă nouă, *Fetiţa dulce*, şi altele mai vechi: *Ionathan, Vagabonzii, Vânzătorul de păsări*.

In timpul acesta, la parcul Oteteleşanu cântă, în fiecare seară, orchestra teatrului Naţional dirijată de C. Dimitrescu, profesorul de violoncel dela Conservator.

www.dacoromanica.ro

Producția Conservatorului Producția Conservatorului are loc, ca în toți anii, către sfârșitul lunei Iunie. Clasa de canto a d-nei Anghel prezintă o absolventă de mare talent, d-ra *Margareta Dimitriu,* cunoscută mai târziu sub numele de teatru de *Rita d'Oria.* O voce splendidă, o technică extra-ordinară și o rară volubilitate, — însușiri cari au prilejuit mari succese în străinătate acestei tinere cântărețe, predestinată unei strălucite cariere artistice; era nepoata a două ilustre artiste române, Aristizza Romanescu și Elena Theodorini.

Ritta d'Oria

Absolvesc secția de declamație: Marioara Voiculescu, Elena Trandafiridi, Ion Dumitrescu și V. Maximilian. Acesta din urmă se produce cu monologul lui *Harpagon.*

„Drama din Belgrad" In epoca antebelică, actualitatea nu era exploatată din punctul de vedere al satirei și umorului; ea nu furniza numai subiecte de revistă, ci slujea și pe autorii de scenarii dramatice. Dacă, de pildă, în zilele noastre afacerea Stavisky din Franța, a slujit de subiect pentru un film care, în paranteză vorbind, n'a avut un prea mare succes, — drama sângeroasă din Belgrad, asasinarea regelui Alexandru Obrenovici și a reginei Draga Mașin, întâmplată către sfârșitul lunei Maiu, — a fost folosită de mai mulți scriitori și de câți-va directori de teatru cari au scris și au jucat, de-a lungul și de a latul țării, o piesă de ocazie, care a obținut pretutindeni, în București și în provincie, un succes colosal, unic în analele teatrelor. Clasicii Shakespeare, Corneille, Racine, Lessing, Goethe, Schiller, — și toți scriitorii moderni, începând cu Dumas și terminând cu Sudermann, n'au avut nici-odată, în țara românească, succesul, — ce succes! — triumful pe care l'a obținut ilustrul necunoscut Carol Krauss cu a sa *Drama din Belgrad.*

In vreme ce la Blanduzia se joacă *Perichola* și se prepară *Frumoasa din New-York—a* cărei premieră se va da peste un an sau doui, la Oteteleșanu, — o trupă mediocră anunță pentru începutul lui Iulie, la *Dacia,* piesa *Regina Draga* sau

www.dacoromanica.ro

Drama din Belgrad, iar la Dorohoiu, Leonescu-Vampiru, care nu putea pierde ocazia unei asemenea lovituri, pregăteşte şi dânsul *Regina Draga* sau *Groaznica dramă din Belgrad*. Autor ai acestei opere dramatice era artistul State Dragomir dela Iaşi.

Pekea Alexandrescu

Din toate trupele cari au jucat câte o *Dramă din Belgrad*, singura care obţinut pretutindeni, mai întâi în provincie şi apoi în Bucureşti, succesul definitiv, a fost trupa lui Constantin Radovici. De sigur că talentul incontestabil al directorului trupei, şi prestigiul de care se bucura încă de pe atunci, au contribuit la acest succes, — dar Radovici avea în trupă pe un actor tânăr, a cărui asemănare cu regele Alexandru Obrenovici era atât de frapantă, în cât, în unele oraşele de pe malul Dunării, şi în special la Severin, o parte din spectatori aşteptau la eşire pe actorii-ucigaşi *ca să-i bată!* Acest tânăr, — pe atunci! — despre care vom mai avea prilejul sa vorbim în cadrul amintirilor de faţă, e d. Victor Antonescu, fruntaşul artist al Teatrului Naţional.

Sfârşitul stagiunei de vară La Blanduzia stagiunea de operetă continuă. Se montează *Barbă-Albastră*. La parcul Oteteleşanu, sub direcţia artiştilor Nicu Poenaru şi Niculescu-Buzău, se deschide, către începutul lui August, o scurtă stagiune de operetă.

Nici la Blanduzia, nici la Oteteleşanu treburile n'au mers prea strălucit, în acest sfârşit de stagiune de vara. Ploile, apoi răcoarea excesivă a serilor, au gonit pe spectatori, S'au mai jucat câte va seri, în beneficii, *Fetiţa dulce*, *Papuşa*, *Mascotta*, *Boccaccio*. Apoi, trupa dela parc a trecut la teatrul Eforiei, — cea dela Blanduzia la Lyric.

Direcţia teatrului Naţional din Iaşi, e în căutarea unui regizor, în locul artistului italian *Borelli*, care funcţiona de mulţi ani, în această calitate, la acel teatru şi care se retrage în patria sa. Peste zece ani, numele Borelli va reapare pe afişe, în Italia: *Lydia* şi *Ada Borelli*, fiicele regizorului dela Iaşi, vor fi două stele ale teatrului şi filmului italian, pe vremea glorioasă a filmului mut dinainte de războiu, când

www.dacoromanica.ro

Francesca Bertini şi colegele ei din teatrul italian erau regi-nele necontestate ale filmului mondial.

Pregătiri pentru stagiunea de iarnă Teatrul Naţional face pregătiri pentru stagiunea de iarnă.

Se repetă: *Despot-Vodă, Cărceii, Oh! Bărbaţii!* (Les deux écoles) de Alfred Capus, *Regulus Codoveanu* (Le bon juge) de Bisson şi *Fiul supra-natural.* Maria Giurgea, care studiase şase luni de zile cu Paul Mounet la Paris, se întoarce în Capitală.

Direcţia teatrului Naţional reduce preţurile stalurilor II şi III şi desfiinţează galeria numerotată, aşa că preţul galeriei unificate devine 1 leu. Dar publicul nu e de fel mulţumit cu această reformă şi cere reînfiinţarea galeriei numerotate cu 1 leu şi 50 bani. Spectatorii preferă galeria numerotată, căci acolo sunt scutiţi de cheltuiala suplimentară pe care o au la stal, cu garderoba şi programul...

Stagiunea teatrului Naţional se deschide la 25 Septembrie, cu *Despot-Vodă,* cu Nottara, Ion Petrescu, Vasile Leonescu, Brezeanu, Titi Gheorghiu, Maria Giurgea şi Eugenia Ciucurescu.

Inainte de a pleca la Paris, Marioara Ventura joaca, la 6 Octombrie, rolul Andrada din piesa *Traian* şi *Andrada* având de parteneri pe Nottara şi Leonescu şi *Noaptea de Mai* de Musset, cu Aurel Petrescu. Obţine un mare succes.

Scandal la teatrul Lyric Ştim cu toţii ca Istoria se repeta. Şi în teatru.

La Lyric trupa de operetă de sub direcţiunea lui Nicu Poenaru începe stagiunea care se anunţă bine. Intr'o seară, pe când artiştii, grimaţi şi costumaţi, se pregătesc să intre în scenă, poliţia se prezintă şi invită toată lumea, — actori şi public, — să părăsească localul, care ar fi impropriu. Se iscă un scandal imens. Poenaru protestează şi cu drept cuvânt, arătând că prin această măsură se loveşte în existenţa a peste o sută de persoane. Publicul protestează de asemenea. Autorităţile, reprezintate prin inspectorul Durma, căpitanul de gardişti Creţeanu, şi comisarul Jiroveanu, sunt intratabile — ba, refuză chiar să dreseze şi procesul-verbal de rigoare. Cu mare greutate consimt să facă această formalitate. Deşi au trecut mai bine de 33 de ani, de atunci, nu s'a întâmplat nimic acestei „săli improprii"... Vedem că Opera funcţionează neturburată, în acelaş local.

Dar aşa sunt autorităţile noastre. Când li se năzare ceva...

www.dacoromanica.ro

Asasinarea artistei Elisa Popescu Tânara Elisa Popescu, care absolvise deunăzi Conservatorul şi care plecase la Paris, unde intenţiona să studieze, e asasinată acolo, în împrejurări straniі. Biata fată!

La teatrul Edison, trupa Al. P. Marinescu joacă *Păpuşa* de Audran, cu Nora Marinescu şi Al. Bărcănescu.

Din Viena vine ştirea că Agatha Bârsescu a semnat un contract pe cinci ani, cu începere din 1905, cu Ferdinand Bonn, pentru *Berliner Theater* din Charlottenstrasse.

Debutul lui Tony Bulandra La 10 Octombrie are loc debutul oficial al lui Tony Bulandra. Tânărul artist, care avea să facă o atât de frumoasă cariera în teatrul românesc, obţine un mare succes în *Phadael* din *Pygmalion* de Bengescu-Dabija, având ca parteneri pe d-nele Constanţa Demetriade şi Eugenia Ciucurescu şi pe Nottara şi Ion Petrescu. Dar senzaţia teatrala, în Capitala şi în ţară, o forma tot *Drama sângeroasă din Belgrad*. După un prim turneu, Costică Radovici şi Victor Antonescu pornesc într'un al douilea, socotit că va dura trei luni de zile. Deşi România mică nu avea de cât 31 oraşe capitale de judeţ — afară de Bucureşti, bine înţeles — turneul e proectat pentru o suta de zile, ceia ce însemnează că artiştii-directori socotesc sa joace, în medie, de câte trei ori în fiecare oraş. Adevărul e ca joacă şi de câte cinci-şase ori „celebra" piesă: se desfundau mahalalele ca sa vină să vada cum e ucis ultimul Obrenovici...

Manifestaţiile cari au însoţit pretutindeni reprezentarea acestei piese „de actualitate" sunt icoana fidelă a mentalităţii publicului din vremea aceea, nu tocmai atât de îndepărtată. Stăpânit de instincte primare, spectatorul de atunci, mai puţin blazat cu cel de astăzi, lua parte cu tot sufletul la acţiunea care se desfăşura pe scenă, ura pe intriganţi şi pe oamenii răi, suferea alături de cei buni şi năpăstuiţi. Şi cum în piesa *Drama din Belgrad* întâlnea şi oameni răi şi oameni buni, antipatia spectatorului se îndrepta către cei răi şi toată compătimirea şi afecţiunea lui mergeau către cei buni. Iar aceste sentimente se manifestau cu toată puterea.

Aşa, de pildă, la Severin, a doua zi după premieră, institutorul şcoalei sârbeşti din localitate, partizan convins al Karagheorghevicilor, zmulse din păretele clasei portretul lui Alexandru Obrenovici, îl rupse în bucăţi şi-l călcă în picioare, în văzul tuturor. Copiii povestiră acasă scena şi urmarea fu cruntă: părinţii, îndârjiţi şi de pe urma spectacolului din ajun, veniră la şcoală şi bătură aşa de cumplit

www.dacoromanica.ro

pe institutor în cât bietul om nu mai supraviețui acestei corecțiuni.

Cum am mai spus, în multe părți spectatorii așteptau, la sfârșitul reprezentației, pe ofițerii conspiratori ca să-i bată. Și încă nu se juca actul final, care cuprindea scena uciderei regelui și a aruncarei cadavrului pe fereastră... Din cauza indignării din ce în ce mai puternice a spectatorilor și pentru a nu o împinge la paroxism, direcția nu mai juca actul final.

In multe locuri actorii erau invitați la masa, după teatru, — dar li se atrăgea atenția ca să nu-l aducă cumva și pe d. R. Bulfinski care juca rolul colonelului Mașin....

Victor Antonescu în regele Alexandru

Cifrele realizate de *Drama din Belgrad,* atât ca număr de spectacole, cât și ca încasări, întrec ori ce închipuire. Inainte de a începe seria, trupa Radovici juca la Turnu-Severin o stagiune obicinuită de vară, realizând încasări de 120 — 150, maximum 200 lei pe seară. Premiera Dramei a adus o încasare de 1200 lei și așa a continuat în cele 11 seri cât s'a jucat de a rândul la Severin... Așa a fost apoi pretutindeni, la București ca și în toate orașele din țară țară, La Galați, *Drama* s'a dat de 17 ori, la Brăila de 14. Cum succesul se datora mai cu seamă d-lui Victor Antonescu, directorii concurenți îi făcură propuneri mirobolante, ca să-l părăsească pe Radovici și să treacă la dânșii. Dar Antonescu rămase lângă camaradul său.

www.dacoromanica.ro

Cea dintâi premieră a stagiunei e comedia *Regulus Codoveanu* localizare dupa *Le bon juge* de Bisson.

La teatrul Lyric încep turneurile străine.

Primul e al trupei dela *Carl-Theater* din Viena, care aduce pe lângă operetele mai vechi, *Fledermauss, Geisha, Frühlingsluft, Das süsse Mädel* şi doua noutaţi, *Bruder Straubinger* de Eysler şi *Rastelbinder* de Lehar. Aceasta din urmă opereta va fi una din primele lucrari pe cari le va monta, în vara viitoare, proaspata companie Grigoriu.

Opera româna se desfiinţase în senzul ca ministerul, nemai vroind sa ia asupră'şi acoperirea eternelor deficite ale Operei, concesionase unui impresariu italian dreptul de a da spectacole de opera la teatrul Naţional, cu elementele pe care impresariul le va socoti nimerite, — fără să se impuna acestui impresariu şi obligaţiunea de a întrebuinţa şi elemente româneşti în trupa sa. Vom vedea, ceva mai încolo, cá nici sub forma aceasta existenţa Operei n'a fost asigurata.

Stagiunea începe cu *Pagliacci* şi *Cavaleria.* Deşi numara elemente de valoare, ca baritonul Maggi, tenorul Sarcoli, dirijorul Bavagnoli, spectacolele Operei nu merg, — pe câta vreme trupa de opereta dela Lyric face săli arhipline.

Nici *Rigoletto* cu Maggi, care era formidabil în acest rol, nu reuşeşte să îndrepte situaţia.

O stea în perspectivă: Marioara Cinschy Din Paris vine o ştire interesantă : Marioara Cinschy, fiica Mariei Ciucurescu, care studiază canto cu Maestrul Crosti, se prezintă pentru prima oară în public, la o producţie a Conservatorului, la universitatea populara. In arii de Gluck şi Mozart, tânara elevă, care avea să devină una din marile stele ale operetei şi revistei noastre, obţine un mare succes. Cronicarii muzicali sunt unanimi în aprecieri elogioase pentru compatrioata noastra.

Teatrul Naţional joaca *In cleşte!* (Les tenailles) de Paul Hervieu şi *Cancer la inimă* de Haralamb Lecca.

Primul cinematograf: Teatrul „Oeser" Dar evenimentul cel mai însemnat în „industria şi comerţul" de spectacol, se produce la 2 Noembrie, când începe la teatrul Bulevard (Eforie) spectacolele teatrului „Oeser", "primul cinematograf din Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

Anunțul care aducea la cunoștința bucureștenilor acest eveniment suna astfel:

„Teatrul Bulevard (sala Eforiei), Duminică 2 Noembrie 1903, și în fiecare seară, teatrul Oeser, cea mai mare întreprindere de *reproducțiuni naturale în mărimi colosale* (??!). La producțiuni se reprezintă teatru, varietăți, pantomină, scene comice, sport, etc."

Ca orice lucru nou, și teatrul Oeser s'a bucurat, la început, de un succes frumos, dar care era departe de a prevesti desvoltarea pe care o va lua această industrie.

Concerte la Ateneu In vreme ce opera italiană cântă *Boema*, Alexandro Bonci, pe care publicul îl auzise în primăvară pentru întâia oară, dă un concert la Ateneu, cu un succes negalat de cât de Șaleapin, la prima sa apariție în București, în Octombrie 1927.

Tot la Ateneu e prezintat un violonist de 11 ani, *Florizel von Reuter*, un mare talent. Publicul nostru știe să distingă repede marile talente; adus numai pentru un singur concert, Florizel von Reuter trebue să dea patru, cântă la Palat, la ședințele muzicale ale Carmen-Sylvei și e sărbătorit de întreaga societate bucureșteană. Acelaș lucru și cu *Emil von Sauer*, care dă trei concerte foarte reușite.

La teatrul Național Agatha Bârsescu joacă *Phedra, Messalina, Thérèse Raquin, Contele Essex.*

Regulus Codoveanu atinge cifra de zece reprezentații, semn indiscutabil de mare succes.

Drama din Belgrad se joacă de 15 ori!

In matineu, Teatrul Național reia *Fata aerului.*

La Lyric, *Coquelin cadet* dă câte-va reprezentații. E tare în monoloage și în *Crainquebille.*

Grevă la Operă Dacă Teatrul Național, de bine, de rău, își duce zilele, situația la Operă e gravă: orchestra, neplătită, s'a pus în grevă; artiștii puși, din această cauză, în imposibilitate de a cânta în spectacole de operă, se mulțumesc să dea... concerte, cu acompaniament de pian. Deficitul e de 15.000 lei.

La Lyric, americanii *Brown* și *Coles*, cari se intitulează „demascatorii spiritismului", dau câte-va reprezentațiuni. Desigur că aceia cari nu credeau în spiritism, au venit să-și confirme părerea. Iar aceia cari credeau, spiriștii veritabili și convinși, au lipsit dela ședințele celor doui americani, de-

www.dacoromanica.ro

teama firească, legitimă, că arătările „demascatorilor", îşi vor produce efectele.

Naţionalul prezintă comedia bunişoară *Deputat!* (L'inviolable) de Hennequin, o dramă foarte slabă, în 5 acte şi 11 tablouri *Taina spovedaniei* şi reia eternele *Curier de Lyon* şi *Ruy-Blas*.

Revine Novelli Marele actor italian nu putuse uita primirea entuziastă pe care i-o făcuseră bucureştenii în primăvară şi revine, pe la mijlocul lui Decembrie. Începe cu *Papa Lebonnard*, continuă cu *Lear*, *Moartea civilă*, *Femeia îndărătnică*, pentru a termina cu o comedie bufă, *Nevastă-mea nu are şic*. Dacă în tragedie şi în dramă Novelli era formidabil, în această farsă ca şi în comedia într'un act *Reţeta contra soacrelor* era unic. Cred că n'am râs în viaţa mea ca la aceste spectacole — şi nu le-am uitat, după 33 ani! Exprimându-şi dorinţa să vadă un spectacol al teatrului Naţional, direcţiunea pune pe afiş *Oedip rege*.

Tot pe la mijlocul lui Decembrie are loc, la circul Sidoli o producţiune muzicală la care se relevă micul pianist *Alfred Alessandrescu*, apreciatul muzician de astăzi şi dirijor al Operei române.

Spectacolele de Crăciun Închisă temporar din cauza grevei orchestrei, Opera italiană reîncepe seria spectacolelor la 20 Decembrie, — după un nou „arosaj" oficial. Se cântă *Mignon*.

Uff!, o comedie localizată, cade la Naţional.

Repertoriul de Crăciun al Naţionalului e compus tot din „şlagărele" vechi şi încercate: *O crimă celebră*, *Ocolul pământului*, *Două orfane*, *Banul Mărăcine*, *Curcanii*, *Hamlet* — şi din singura noutate care reuşise să se menţină pe afiş, *Regulus Codoveanu*.

La Lyric, de Crăciun, trupa de operetă cântă *Contesa Pepi*, *Feliţa dulce*, *Vagabonzii*, *Boccaccio şi Vânzătorul de păsări*. Concurenţă zdrobitoare le face însă circul Sidoli, care revine... „taman la pont", adică de Crăciun.

Aproape de Anul-Nou, o trupă franceză în frunte cu d-na Georgette Leblanc, prietena lui *Maurice Maeterlink* vine să joace *Monna Vanna*, — fără succes.

Un bilanţ al anului teatral 1903 Literatura dramatică originală: *Cancer la inimă* de Haralamb Lecca.

O creaţiune covârşitoare: Liciu în *Shylock*. Un eveniment

www.dacoromanica.ro

dureros pentru teatrul românesc: retragerea din teatru a *Aristizzei Romanescu.*

Un eveniment trist pentru muzica română: Opera română înlocuită complect cu Opera italiană.

Trupe străine proeminente: *Coquelin ainé,* apoi *Coquelin cadet,* — dar turneul care covârşeşte totul, şi toate, *Novelli.*

www.dacoromanica.ro

VI

1 9 0 4

Ermete Novelli, care, după prima serie de spectacole date înainte de Crăciun în Bucureşti, plecase în provincie, revine în Capitală şi joacă, tot la teatrul Naţional, în ziua de Anul nou, *Ludovic al XI-a*. A doua zi în matineu, în prezenţa Reginei Elisabeta, *Michel Perrin*. Seara, Teatrul Naţional dă *Fedora* cu Agatha Bârsescu.

La 4 Ianuarie, în prezenţa Regelui Carol, a Reginei Elisabeta şi a perechei princiare, ilustrul actor îşi ia rămas bun dela publicul bucureştean, cu *Papâ Lebonnard*.

Scăpată, oare-cum, de un martor jenant, direcţia Teatrului Naţional revine la repertoriu-i favorit: *O crimă celebră* şi *Fata aerului*.

Tot în Ianuarie se joacă două piese originale: *Dela oaste* şi *Amorul cobzarului*. Prima suscitând o oarecare efervescenţă în anumite cercuri, din pricina subiectului pe care unii nu-l găseau tocmai bun pentru a fi tratat pe scena unui teatru oficial, direcţia o scoate de pe afiş.

Zvon de logodnă la Paris Revista pariziană „La vie heureuse" aduce o veste foarte interesantă: un proect de căsătorie între Edouard de Max şi Marioara Ventura.

La Lyric, trupa de operetă şi operă comică dă *Liliacul, Favorita, Lucia* cu *Mara d'Asty*. In acelaş timp Opera italiană cântă *Hughenoţii* cu marea artistă *Lucienne Breval* dela Opera din Paris.

www.dacoromanica.ro

Către sfârșitul lui Ianuarie are loc premiera comediei *Oh! Bărbații!* (Les deux écoles) de Alfred Capus.

La Lyric celebra *Boîte â Fursy* dă o serie de reprezentații, iar la Ateneu are loc un concert al marelui technician al pianului *Moritz Rosental*. Lume puțină.

O manifestație studențească Doamnele din înalta societate bucureșteana, grupate în societatea „Leagănul Sf. Ecaterina", hotărăsc să joace, în limba franceză în scopul măririi fondurilor acestei societăți, comedia pariziana *Madame Flirt*. Studenții grupați în „Asociația generală a studenților universitari" se adună la sediul lor și protestează împotriva acestui proect și cer ca spectacolul să se dea în limba română. Comitetul refuza, studenții continuă sa se agite, iar în seara spectacolului, are loc, în piața Teatrului, o mare manifestație ostila: publicul care venea la teatru e huiduit, se sparg câte va geamuri dela carete, — manifestația nu are urmări grave.

La 8 Februarie se dă *Romeo și Julieta* cu Maria Giurgea. La 14 Elena Theodorini anunță un concert de retragere. Marea artistă cântă din *Carmen, Navareza, Gioconda* și două bucați românești, *Dela mine pân'la tine* de Grigore Ventura (tatăl Marioarei) și *Nu'ntârzia prin pădure*. Dar clou-ul concertului e apariția pe podiu a nepoatei sale, d-ra Margareta Dimitriu, (Rita d'Oria), eleva d-nei Anghel, despre examenul careia am avut prilejul să vorbim. Tânăra artistă captiveaza publicul cântând *Ombra legera* din *Dinorah*. Dau concursul la acest concert bașii Theodorescu și Alexiu, tenorul Bajenaru, baritonul Ghimpețeanu.

Elena Theodorini

La teatrul Național se mai joacă o dramatizare de Ludovic Dauș, *Patru sabii;* apoi *Lacrămioare* și *La 30 ani* de Polizu Micșunești.

Jane Hading O artistă care avea mare vogă la Paris, d-na Jane Hading, joaca, la teatrul Lyric, cu un ansamblu destul de bun, repertoriul sentimental și lacrimogen la modă pe atunci și anume *Sapho* de Daudet și Belot; *Denise; Le maître des forges* (Mândrie și amor!) *Princesse Georges; Frou-frou* de Meilhac și Halévy....

www.dacoromanica.ro

Iată repertoriul Teatrului Național în Martie 1904:
Vagabonzii (de vre-o 5 ori) *Escadronul 3, Ocolul pământului, Manevrele de toamnă, Romeo și Julia, Regulus Codoveanu, Napoleon I* (Vae victis de R. Voss) *Patru săbii, Princesa de Bagdad, Don Juan de Marana...*
Intr'o seară se joacă o glumă într'un act de Ionnescu-Gion, *Liceul Țepeș-Vodă* și o melodramă *Sărmanul muzicant.* Maestrul Nottara afecționa mult această piesă pe care a jucat-o apoi de sute de ori, în provincie mai ales, până în ultimul an când a mai apărut pe scenă. Avea în această piesă aceia ce se numește în limba teatrelor *un rol gras* și știa să scoată dintr'însul cele mai copioase efecte. Cred că era rolul care dădea bunului maestru Nottara cele mai mari satisfacții.

„Miroase a poștă cale de o pucioasă". Tot în timpul acesta teatrul Național joacă, într'o seară, *Hoții* de Schiller, ca să dea prilej unor elemente tinere să apară în roluri mari. Pe Franz îl joacă Barbelian, pe Carl I. Dumitrescu, pe *Spiegelberg* Ștefan Decu. Tony Bulandra pe Herman. La spectacolul acesta se petrece un mic incident care a rămas de pomină în analele teatrului. La un moment dat, unul din actori are de dat următoarea replică: *„Miroase a pucioasă cale de o poștă!"* și spune, foarte convins: *„Miroase a poștă, cale de o pucioasă!"* E lesne de închipuit efectul acestui *lapsus:* publicul din primele locuri începe să rîdă, veselia se întinde în toată sala, trece și pe scenă și la un moment dat drama zguduitoare a lui Schiller se transformă, involuntar, în farsă...
La o audiție, un copil de 8 ani, *Nicu Caravia,* se relevă ca un pianist de mare talent. Vom mai întâlni acest nume, mai târziu, ca concertist de valoare și mai cu seamă ca acompaniator al lui *George Enescu.*
Repertoriul de Paște, al Teatrului Național:
Manevrele de toamnă, Kean, Ocolul pământului, Escadronul 3 Curierul de Lyon, Patru săbii.
La începutul lui Aprilie, Nottara, joacă *Papà Lebonnard.*
La 7 Aprilie *Le Bargy* începe, cu o trupă bună, o serie de reprezentații la Național, cu următorul repertoriu: *Le marquis de Priola, On ne badine pas avec l'amour* și *La nuit d'Octobre, L'enigme* și *Gringoire.*

Stagiunea de vară Ia sfârșit stagiunea de iarnă și încep pregătirile pentru cea de vară, care avea să

www.dacoromanica.ro

însemne o dată importantă în istoria teatrului românesc: întemeierea companiei lirice române de sub conducerea lui Constantin Grigoriu.

La *Raşca* încep, pentru o scurtă perioadă de timp, reprezentaţii de operetă, cu Margareta Dan, Pepi Moor, Aura Mihăilescu, Băjenaru, Bărcănescu, Ghimpeţeanu, Ciucurette, Carussy, Maximilian. Preţurile de intrare: 2 lei, 1 leu şi 50 bani.

Pentru generaţiile mai noui, cari vor ceti lucrarea de faţa, şi cari nu ştiu unde era situată grădina Raşca, sunt dator să dau lămurirea care urmează:

Unde era situată grădina Raşca Strada Edgar Quinet, care pe timpul acela (1904) se numea strada Nouă, începea, ca şi astăzi, în calea Victoriei, la Capşa, se termina în strada Academiei şi nu continua, ca astăzi, paralel cu palatul Universităţii şi cu spatele Academiei de arhitectură până în bulevardul Brătianu. Acolo unde se termina pe atunci strada, era o clădire parter, (pe'c'o văd şi astăzi, era văpsită în verde!) ocupată de magazinele şi birourile firmei engleze *Watson & Jouell* şi în curtea acestei clădiri era grădina Raşca. De altfel, un rest din această grădină subzistă şi astăzi şi o mai puteţi vedea; se mărgineşte cu curtea din spatele Academiei de arhitectură. In fundul grădinei erau câte va încăperi ocupate de tipografia Grigore Luis, în care şi-au făcut ucenicia vrednicii patroni tipografi Costică Niculescu şi Gheorghe Silvestru cari au şi cumpărat atelierul şi cu timpul l'au mărit până a ajuns astăzi tipografia Cultura, cunoscută şi simpatizată mai cu seamă în cercurile actoriceşti. Dela Raşca, din contactul pe care l'au avut zilnic cu actorimea, aceşti tipografi au rămas prietenii artiştilor şi s'au specializat în lucrări de tipografie pentru teatru şi turneuri.

Moartea lui Petre Vellescu La 14 Maiu moare în vârstă de 58 de ani, artistul Petre Vellescu, interpretul tipic al melodramelor. Avusese epoca sa de glorie în rolurile principale în *Două orfeline, Neamul lui Rantzau, O crimă celebră, Hoţii de codru şi hoţii de oraş, Don Cezar de Bazan.* Petre Vellescu se stinge cam în acelaş timp când apune şi melodrama de factură veche, pe scenele Capitalei.

La parcul Oteteleşanu au loc, în fie care seară concerte de orchestră dirijate de Eduard W. Strauss. Rerstaurantul e

www.dacoromanica.ro

condus de Mihai Sterie, care s'a dovedit, în decursul anilor, un bun prieten al teatrului şi care a ajutat mult, în măsura puterilor lui şi în cadrul întreprinderei pe care a condus-o foarte bine, — pe actori şi pe directori.

„Manasse" de Ronetti Roman. Această puternică dramă nu era cunoscută, până atunci, de cât din lectură. Prima ediţie, apărută cam prin anul 1900, se epuizase repede.

Pe la 25 Maiu, artistul Gheorghe Cârje dela Teatrul Naţional din Iaşi, anunţă o reprezentaţie la Raşca. Rolul Leliei e jucat de d-na Irina Leonescu, al lui Zelig Şor de Vasile Toneanu, al lui Manasse de Cârje. Preţurile locurilor: Loja 15 lei, stalul I 2 lei, al II-a 1 leu, intrarea generală în grădină 50 bani. Piesa obţine un mare succes.

La Blanduzia joacă o trupă de operetă germană sub direcţia lui Ludwig Mertens.

Examenele dela Conservator Pe la mijlocul lui Iunie au loc examenele dela Conservator.

La clasele de declamaţie se disting *Nataliu Vasiliu, Lucrezzia Petrescu, Alexandru Buzescu* (pe care-l vom regăsi, peste patru ani, la teatrul Naţional din Craiova) *Lucia Laxer, Gh. Hagi-Stoica* (Gh Storin) *Petre Locusteanu* şi *Alexandru Mihalescu*.

La clasele de cânt: *Rodica Nistorescu, Rădulescu Drumea, Elena Theodorescu, N. Ştefănescu, C. Stănescu-Cerna, Jenny Colorian* şi *Elisa Catopol.*

La clasa de pian a d-nei Saegiu, micul *Alfred Alessandrescu.*

In vreme ce la Raşca se mai dau câte-va reprezentaţii de operetă, *Nitouche, Hanul Dracului* (L'auberge du *Tohu-Bohu),* la parcul Oteteleşanu se prepară prima stagiune a vestitei companii lirice române de sub conducerea lui Constantin Grigoriu.

Infiinţarea companiei Grigoriu Examenele la cari fusese supus publicul bucureştean, în ultimii doui ani, făcuseră proba definitivă ca o trupă bună de operetă, compusă din elemente bune, cu cor şi orchestră bune, ar avea toate şansele de reuşită, dacă ar fi condusă de un om de meserie, priceput, harnic, devotat până la sacrificiul propriei lui persoane. Căci trebue să accepţi în prealabil acest sacrificiu, daca vrei să reuşeşti în greaua meserie de condu-

www.dacoromanica.ro

cător de trupă. Ce sacrificiu mai mare poate fi de cât acela ca un cântăreț, un artist, să renunțe la cariera sa?
Grigoriu, tenor de operă și de operetă, a înțeles acest lucru și din ziua în care a luat conducerea trupei care avea să lase o dâră atât de luminoasă în teatrul românesc, a renunțat definitiv la cariera sa de cântăreț.
Sub conducerea lui Grigoriu se strânge un mănunchiu de artiști de primul ordin: doamnele *Margareta Dan, Irina Vlădaia, Leontina Ioanid, Elena Theodorescu, Aura Mihăilescu, Victoria Niculescu-Huși, Anna Grand* și d-nii *I. Băjenaru, Al Bărcănescu, D. Theodorescu, Niculescu-Buzău, Gh. Carussy, N. Ciucurette,* și *V. Maximilian.* Maeștri: *I. Neuwirth, Oscar Spirescu,* Regizor, *Nae Iliescu.* Maestru de dans și balet, *Oscar Schmidt.* Corul: 24 persoane. Orchestra, 20 persoane.
Repertoriul: *Prințesa de Canari, Modelul, Curse, grătare!, Orfeu în infern, Biletul de cvartir, Vânt de primăvară, Prințesa de Trebizunda, Fetița dulce, Vagabonzii, Voiajul în China, Fata tamburului major, Boccaccio, Păpușa, Briganzii, Frumoasa Elena, D'aș fi rege, Frumoasa Galathea, etc.* Adică, tot ce era mai bun în literatura muzicală de atunci, *Strauss, Offenbach, Ziehrer, Suppé, Lehar, Audran, Adam, Lecocq.*

Primele spectacole la parcul Oteteleșanu. Deschiderea primei stagiuni are loc în seara de 23 Iunie, cu *Prințesa de Canari,* muzica de Charles Lecocq, cu Leontina Ioanid, Elena Theodorescu, Anna Grand, Niculescu-Buzău, Carussy, Maximilian și Ciucurette. Se joacă cu următoarele prețuri: loja 10 lei, rezervatul 3, stalul 2, intrarea în grădină 1 leu. *Prințesa de Canari* obține aceia ce se numește un succes de stimă. Spectacolul e bine pus la punct, dar nu se anunță ca un succes de public. E drept că nici timpul nu prea era favorabil; plouase cam mult și în primele seri era cam răcoare în parc. Grigoriu pregătise însă două piese. Peste câteva zile se cântă *Vânt de primăvară,* și din prima seară operetă lui Strauss obține un succes

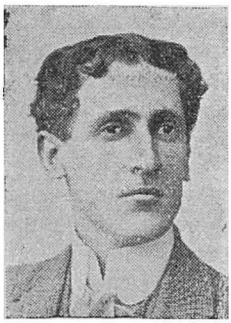

C. Carussy

www.dacoromanica.ro

strașnic.Eroina serei e Leontina Ioanid. Bărcănescu e delicios în rolul tenorului; Niculescu-Buzău unic, inimitabil în chelnerul cu replica faimoasă: „Ci mi-ai dat, madam, ci mi-ai dat?", iar Carussy creiază în *Knickebein* un tip desăvârșit în genul craidonilor bătrâni din care avea să-și facă o adevărată specialitate.

Vânt de primăvară se dă de 7 ori în șir, ceia ce era fantastic pentru timpurile acelea...

Alte spectacole Succesul obținut de Cârje la Rașca cu *Manasse* îl îndeamnă să reia piesa, de astă-dată într'o grădină mai nimerită, pe atunci, pentru această piesă și anume la *Dacia*. Iar în Iulie, încurajat de interesul mereu crescând pe care publicul îl arată lucrărei lui Ronetti-Roman, Nottara se hotărăște să joace și el acest rol, având de astă dată pe Toneanu în Zeilig Șor..

La Oteteleșanu se cântă *Boccaccio* de Suppé cu Petre Liciu într'unul din principalele roluri.

„Curse, grătare!" Pe cerul muzical al operetei vieneze apăruse, cu un an-doi mai înainte o stea a cărei strălucire avea să dureze mulți ani: *Franz Lehar*. Dintre lucrările de debut ale acestui mare compozitor atât de bine dotat, bucureștenii cunoșteau doar una, *Der Rastelbinder*, care le fusese prezintată câte-va luni mai înainte de o trupă vieneză de operetă. Lucrarea, scrisă pe motive populare slovace, avea un libret foarte omenesc și oferea un bun prilej pentru afirmarea câtor-va talente, Ceia ce se și întâmplă: premiera operetei, tradusă sub titlul atât de sugestiv *Curse! Grătare!*, are un mare succes: Ciucurette e minunat în Pfefferkorn, căruia știe să-i imprime o notă plină de duioșie, iar Carussy într'un patron-meserlaș care umblă după prezidenții de societăți și după tot soiul de onoruri, e de mare haz.

La Dacia se mai joacă *Manasse* cu Cârje și I. Anestin în Zelig Șor și se pregătește *Azilul de noapte* de Maxim Gorki. Luna August e cam ploioasă, așa că spectacolele dela Oteteleșanu se dau cu intermitență. Se cântă *Curse! Grătare!*, *Boccaccio*, *Vagabonzii*, *Vânt de primăvară*, *Voevodul*.

La 1 Septembrie. Ciucurette și Niculescu-Buzău anunță în beneficiu, *Curse, grătare!* dar din cauza ploii, sunt nevoiți să amâne spectacolul pentru 9 Septembrie, în sala Eforiei. De acum încolo ploile și serile răcoroase vor face ca stagiunea dela Oteteleșanu să se închidă.

www.dacoromanica.ro

Pregătiri pentru stagiunea de iarnă Atât la Teatrul Național, cât și la Operă, se fac intense pregătiri pentru stagiunea de iarna. Opera anunță că va prezinta pe d-na *Maria Herăscu* și pe d-ra *Margareta Dimitriu*. Stagiunea se va deschide la 6 Octombrie. Prețurile sunt astfel fixate: Fotoliul 12 lei, Stalul I 8 lei, Stalul II 5 lei, Galeria numerotată 2 lei, cea nenumerotată 1 leu Teatrul Național repetă *Martira, Institutorii, Banii, Fetele lui Iacovache* localizare de Gusty.

Maria Herăscu

Se anunță și trei debuturi interesante: Al. Mihalescu, în *Vicleniile lui* Scapin, Gh. Storin în *Tosca* și Petre Locusteanu în *Gringoire*.

Printre noile măsuri luate de direcția Naționalului, în vederea viitoarei stagiuni, este și micșorarea prețurilor prin mărirea numărului locurilor mai eftine. Fotoliul 5lei, Stalul I 4, Stalul II 3, Stalul III 2 lei. De asemenea, se vor vinde locuri à 2 lei în lojile de rangul III.

Stagiunea se deschide Joi 23 Septembrie cu *Fântâna Blanduziei* și *Pe malul Gârlei*. A treia zi are loc premiera *Institutorii*, a patra zi o melodramă de d'Ennery, *Martira*.

Comedia lui Otto Ernst, montată de Gusty, obține un mare succes. Rolurile sunt jucate de Brezeanu, Soreanu, Aurel Petrescu, Iancu Niculescu, Livescu, Ciucurette, Carussy, Alexandrina Alexandrescu, Marietta Ionașcu, Lucrezzia Brezeanu, Al. Liniver.

Reluarea melodramei lui d'Ennery e primită de presă cu un singur cuvânt: rușine!

La *Edison* (fosta sală Hugo și viitorul teatru Modern) debutează o trupă franceză de operete și comedii într'un act.

In cadrul programului acestui teatru se produce și imitatorul celebrităților pariziene, Gyp, al cărui angajament, fixat la început pentru 15 zile, se va prelungi până la trei luni.

Acest Gyp, care n'are nimic comun cu scriitoarea Gyp (Contesa Martel) imită, în special celebritățile femenine pariziene și obține, seară după seară, un succes neegalat de cât doar de Frizzo Fregoli.

www.dacoromanica.ro

Publicul începe să ocolească trupele străine Un fenomen curios se petrece: publicul începe să vină în număr mai mare la teatrul Național. Bine înțeles la spectacolele bune — și *Institutorii* e un spectacol bun. De odată bucureștenii încep să-și dea seama că Teatrul Național are o falanga de artiști buni. Constatarea aceasta se face mai cu seamă în cursul lunei Octombrie, când nu mai puțin de cât *patru* trupe franceze joacă concomitent în Capitală. Cam mult, — ca să nu zic cam prea mult. Rezultatul acestei inflații de trupe străine îl simt impresarii: la premierele trupelor străine sălile sunt pline, apoi încep să se golească treptat-treptat, pentru ca ultimele spectacole să se dea cu săli aproape goale. Publicul începe să nu mai guste arta declamatorie franceză, mai cu seamă după ce a cunoscut maniera naturală și deci cu atât mai zguduitoare a lui Novelli. Cum am spus mai sus, bucureștenii încep să aprecieze pe actorii noștri. Primul la rând e Soreanu care, în inspectorul Prell se relevă ca un artist de mare clasă. Spectatorii credincioși ai teatrului Național încep să-și amintească creațiile lui Soreanu: sergentul din *La Turnu Măgurele*, conu Iorgu din: *Jucătorii de cărți*, muritorul de foame din *Cancer la inimă*. Care va să zică, avem și noi actori buni!

Din Paris vine știrea morții, la 40 de ani, a lui Paul Delmet.

De Max și Marioara Ventura In primele zile din Octombrie, de Max și Marioara Ventura încep o serie de reprezentații la teatrul Național: *Hamlet, Britannicus, Esop* și *Jean-Marie, Andromaca*. La ultima reprezentație, cu *Hamlet,* studenții așteaptă la ieșire pe cei doui mari compatrioți și le fac o caldă manifestație, cu care prilej se citește o poezie ocazională scrisă de Mihail Mora. In Ofelia, Marioara Ventura nu întrunește toate sufragiile: rolul nu intră în mijloacele ei.

In acelaș timp au loc, la teatrul Lyric reprezentațiile lui Sylvain, de la Comedia franceză, cu *Père Lebonnard, Le roi s'amuse, Louis XI, Griselidis*.

Opera și-a deschis, între timp, porțile, cu *Gioconda*. Urmează *Tosca, Boema*. Echipa italiană a Operei, introduce și la noi sistemul clacherilor. In fiecare antract, claca reclamă zgomotos pe toți interpreții la rampă, dar în special pe maestrul-concertator Bavagnoli. Publicul din parter observă curând manevra și câte-va seri de-a rândul, chemarea lui Bavagnoli se face cu atâta insistență și atât de semnificativ, iar apariția lui la rampă e însoțită de atâtea exclamații

www.dacoromanica.ro

ironice şi rîsete, în cât şi maestrul îşi dă seama de ridicolul în care se pune şi... renunţă la clacă. Mai cu seamă că nici n'avea nevoe: era un dirijor excelent şi a făcut în urmă în Italia, o carieră strălucită.

Pianistul *Raoul Pugno* dă două concerte la Ateneu.

Teatrul Naţional în Octombrie Agatha Bârsescu reapare în *Magda*. Se reia comedia lui Capus, *Oh, barbaţii!* Are loc premiera farsei *O idee năzdrăvană!* Cu Agatha Bârsescu se joacă două piese de Carmen Sylva: *Ulranda şi In ziua scadenţei*. *Institutorii* îşi urmează cariera. Marioara Voiculescu joacă, în „debut oficial" pe *Julia*, dar, pe cât de bine e în scenele de pasiune, de aprindere a simţurilor, — are accente de un tragic profund în scena narcoticului, — nu reuşeşte să înduioşeze în cele sentimentale. Se reia şi *Messalina* cu Bârseasca şi *Napoleon* de Voss cu Ion Livescu.

Yvonne de Tréville la Operă Opera prezintă o mosafură de mare valoare: *Yvonne de Tréville*. Se cântă pentru întâia oară *Lakmé*. Trilurile, stacatele şi notele filate ale acestei excelente cântăreţe de coloratură surprind, încântă şi entuziasmează publicul. Intr'o zi-două, numele Tréville-i e pe toate buzele şi spectacolele pe cari le mai dă se bucură de o afluenţă extraordinară: *Lucia*, *Bărbierul*, *Rigoletto*.

La Ateneu, basul *Fournets*, cu câţi-va camarazi dela Opera din Paris dau un concert care obţine un succes imens.

La Lyric, trupa Al. P. Marinescu prezintă opereta *Vânzătoarea de violete*, cu Nicu Poenaru, Achil Popescu, Klein, Nora Marinescu. Apariţia lui Poenaru într'o baletistă e de un comic irezistibil. Peste vre-o 12 ani, Achil Popescu va relua acest rol, în compania Gabrielescu, la teatrul Modern şi va obţine unul din cele mai straşnice succese.

Către sfârşitul lunei, *Polin*, cântăreţul comic al Parisului începe la Lyric o scurtă serie de spectacole ,cu *Dama dela 23*. Intre acte, Polin, se produce cu cantonetele comice militare, cari erau, ca să zic aşa „specialitatea" lui.

La restaurantul lui Iordache, în Covaci, cânta orchestra lui Buică. Intr'una din serile libere pe cari îi le lăsa pauza dintre cele două concerte, Raoul Pugno ia masa la Iordache şi rămâne uimit văzând acrobaţiile pe cari le făcea Buică pe cele patru coarde ale viorii. Uimirea celebrului pianist se transformă într'un adevărat entuziasm, pe măsură ce continua

www.dacoromanica.ro

concertul. Bine înțeles și Buică, încălzit de aplauzele lui Pugno, se întrece pe sine însuși. A fost o seară neuitată. Pugno stăruie pe lângă Buică, să plece negreșit la Paris și-i dă și câte-va recomandații către profesorii Conservatorului.

Sarah Bernhardt Evenimentul senzațional al toamnei îl constitue, de sigur, turneul Sahrei Bernhardt.

La 8 Noembrie, având ca partener pe *Pierre Magnier*, celebra stea începe la Lyric seria reprezentațiilor sale, cu un succes neegal. Unele spectacole se dau cu săli pline, altele cu sali aproape goale. *Dame aux camélias*, *La sorcière*, *Fedora*, *L'aiglon*, *Tosca*, iarăși *Dama*, *Aiglon*, *Sorcière* pentru a termina, în formă de apoteoză, cu *Aiglon*

Sarah Bernhardt

La una din reprezentațiile piesei lui Rostand, azistă și micul principe Carol. Avea vre-o 11 ani — și vine pentru prima oară la teatru. Îi se citește pe figură plăcerea și emoția pe care i-o provoacă și jocul Sahrei Bernhardt, dar de sigur și textul înflăcărat al lui Rostand.

O premieră: „Caporalul Simion" In vreme ce Sarah Bernhardt joacă la Lyric, teatrul Național, ca să nu se lase mai prejos, — dă o lovitură: joacă premiera unei melodrame *Caporalul Simion* de d'Ennery, cu Nottara în rolul titular, Maria Ciucurescu, Titi Gheorghiu, Eugenia Ciucurescu, Soreanu, Achille, Carussy, Ciucurette și micuța Cleo Pann.

Caporalul acesta nu îndreptățește de fel așteptările ce s'au pus într'însul. N'are nici un succes. Pentru întâia oară actorii, cari avea până acum o încredere oarbă în melodramă, — „singurul gen care atrage marile masse la teatru"! — încep să-și dee seama că... e ceva schimbat în Danemarca...

Debutul lui Gh. Storin are, în sfârșit, loc, — vorbesc de debutul „oficial".

Îi se dă să joace *Jean-Marie*, o piesă într'un act care nu putea să pună în valoare însușirile debutantului.

Baletista Lobstein dela Opera din Paris dă o serată la Operă, cu Coppelia. Sala e plină, — în vreme ce la Lyric, unde Sarah Bernhardt joacă *Fedora*, sala e goală.

www.dacoromanica.ro

Operetă germană. La Național se joacă fără succes *Prejudecăți* de Grigore Ventura.

La Ateneu au loc concertele lui Emil von Sauer și Bronislaw Hubermann.

La Lyric, o trupă de operetă germană începe o serie de reprezentații cu două operete ale unui nou compozitor berlinez, Paul Linke, *Nakiri* și *Venus pe pământ*. Soliștii trupei nu sunt extraordinari, textul e slab de tot, muzica e drăgălașe dar foarte anemică, — în schimb, montarea, decorurile și costumele sunt de o rară bogăție. Dar, ceia ce ia ochii spectatorilor e o puzderie de femei foarte frumoase, de o anatomie perfectă, cari, tocmai ca să-și arate anatomia, apăr aproape goale. Spectacolele acestea, „nemai văzute în Capitală", atrag o lume imensă și golesc cu totul sala teatrului Național și a Operei.

Deși Opera are un oaspe ilustru: pe *Sigrid Arnoldson,* privighetoarea Suediei, o cântăreață de coloratură care venise precedată de o faimă mondială și pe drept meritată.

Un alt oaspe, tenorul *de Larra* e înfățișat ca fiind, „una din cele mai frumoase voci legere din Italia". In seara debutului, — se cânta Faust, — o lume elegantă se îngramădește sa sărbătorească pe mosafir, dar decepția e profundă. Act cu act, decepția se mărește și când în antractul ultim, Băjenaru e zărit într'un scaun din stalul III, toată sala izbucnește în aclamațiuni: lui Băjenaru îi se umezesc ochii, căci lui îi se adresează această manifestație spontană... Fără nici o urmare de ordin practic. Foc de paie.

Am intrat în Decembrie.

La Național se joacă *Aleluia!* de Marco Praga, se reia *Patrie!* de Sardou. *Institutorii* au ajuns la a 6-a reprezentație. *Oh, bărbații!, O crimă celebră, Intrigă și amor* se succedează fără a birui apatia publicului până la premiera *Banii* (Les affaires sont les affaires). Piesa prilejuește o mare biruință lui Petre Liciu care e formidabil în Isidore Lechat. Celelalte roluri sunt jucate de Aurel Petrescu, Livescu, Demetriad, Soreanu, Achil, Carussy și d-nele Constanța Demetriad și Hasnaș.

La Operă, o altă cântăreață pariziană, *Yvonne Dubel,* vine să mențină buna amintire pe care ne-o lăsase Yvonne de Tréville.

O bună trupă germană joacă la Lyric *Zapfenstreich* de Beyerlein, *Nachtasyl* de Gorky, *Jugend* de Max Halbe, *Grosstadtluft* de Blumenthal și Kadelburg, *300 Tage* (L'enfant

www.dacoromanica.ro

du miracle) de Gavault *Rose Berndt* de Hauptmann şi *Die Räuber* de Schiller.

Repertoriul de Crăciun Guvernul Sturdza cade în preajma Crăciunului. La Teatrul Naţional se joacă de Crăciun: nelipsitul *Ocol al pământului*, *Lipitorile satelor*, *Curcanii*, *423*, *Fata aerului*, *Hamlet*.

La Lyric, trupa lui Nicu Poenaru joacă *Curse! Grătare!*, *Vagabonzii*, *Voevodul ţiganilor*, *Lulu*, *Fetiţa dulce*.

www.dacoromanica.ro

VII

1905

Odata cu sfârşitul anului 1904, iau sfârşit şi spectacolele de Operă la Teatrul Naţional — cel puţin pentru stagiunea în curs.

De Bobotează şi Sfântul Ion se joacă *Două orfane*, *Patru săbii*, *Lipitorile satelor*, *O noapte furtunoasă*. Apoi *Curierul de Lyon*, *123*. In *Banii* succesul lui Petre Liciu se afirmă hotărâtor. Apreciat până acum numai în comedie şi farsă, Liciu e extraordinar în rolul lui Isidor Lechat, financiarul fără scrupule, care, pentru bani, calcă peste cadavre. E întâia oară când Liciu abordează un rol în comedia de caracter.

Petre Liciu

Pe la mijlocul lui Ianuarie are loc premiera comediei *Minunică* (L'enfant du miracle) de Gavault şi Charvay, cu Brezeanu, Toneanu, Liciu, Soreanu, Iancu Niculescu, Catopol, Carussy, Lucrezzia Brezeanu şi Titi Gheorghiu. Piesa, de factură uşoară, place mult, dovadă faptul că într'un scurt timp atinge cifra de 10 reprezentaţii.

In timpul acesta, circul Sidoli face o stagiune foarte fructuoasă, la Edison au loc baluri mascate în fiecare Marţi, Vineri, Sâmbătă şi Duminică, iar la Lyric trupa de operetă vieneză,

www.dacoromanica.ro

Operetă vieneză la Lyric. de sub direcţiunea lui Zeller, face o scurtă stagiune. Se cântă *Vânzătoarea de violete, Geisha, Consulul general, Sânge vienez, Jung-Heidelberg.* Spectacolul *Vânt de primăvară* se prezintă mult mai slab ca acel al lui Grigoriu. In aceiaş seară când se dă la Lyric, opereta *Curse! Grulare!* e prezintată în condiţii mult mai bune de elemente româneşti, la Eforie.

Sub conducerea lui E. Massini — tatăl admirabilului artist şi dirijor Egizio Massini — se formează un ansamblu de operă italiană, care, bucurându-se de concursul marelui cântăreţ *Ion Dimitrescu*, dă câteva spectacole foarte reuşite la Lyric, cu *Aida, Lucia, Trovatore, Ebreea, Balul mascat.*

Moartea lui Z. Burienescu. In vârsta de 64 de ani, moare în Bucureşti artistul *Zaharia Burienescu.*

Vreme de peste 30 de ani, Burienescu a cutreerat ţara jucând comedii în câte un act, toate scrise de dânsul. Avea adevărate creaţiuni şi în special în *Vlăduţul mamii* era neîntrecut. A făcut stagiuni întregi la Brăila, Craiova, Ploeşti (de unde era originar) şi la Târgu-Jiu oraşelul oltean care multe decenii a fost socotit de toate trupele în turneu ca un oraş bun de teatru.

Trupa lui Burienescu era formată numai din membrii familiei sale, cumnaţi şi veri: *Scărlătescu, Aurelian, Francisc,* etc. Juca de predilecţie, atât el cât şi trupa, în costume naţionale. Era renumit prin arta desăvârşită cu care cânta doine şi romanţe naţionale, din frunza de mesteacăn. A fost o figură simpatică, a fost un bun român. A contribuit în largă masură la crearea unui public iubitor de teatru.

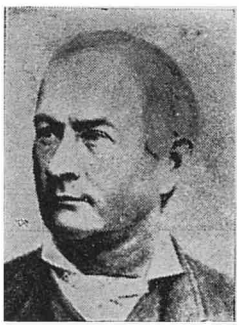

Z. Burienescu

Se bucura de multă stimă şi dragoste din partea artiştilor Teatrului Naţional — şi în genere, din partea întregei lumi actoriceşti din ţară. Două artiste de frunte şi-au început cariera sub direcţia lui Burienescu: Florica Florescu şi Maria Ciucurescu au făcut primii paşi pe scenă călăuzite de acest artist.

Din Iaşi vine vestea morţii d-nei Eugenia Marinescu, soţia artistului-director Al. P. Marinescu şi mama tinerei artiste Nora Marinescu. Făcuse parte din trupele dela

www.dacoromanica.ro

Craiova şi Iaşi. Era o femee cultă şi harnică, cunoştea câteva limbi străine şi tradusese mai tot repertoriul de operetă, comedie şi dramă al trupei de operetă Marinescu.

Alexandru Davila, director al Teatrului Naţional La sfârşitul lui Ianuarie, Alexandru Davila e numit director general al teatrelor. Decretul regal care întărea în această funcţie pe omul de teatru Davilă, a avut cea mai covârşitoare influenţa asupra întregei mişcări teatrale din ţara românească.

Intrebat de un ziarist asupra intenţiilor sale, Davila à arătat că, înscăunat către sârşitul stagiunei, abia în stagiuneà viitoare va putea să-şi pună în aplicare planul său de lucru. Pentru a îmbogăţi cultura tineretului, va juca piese clasice şi le va monta în special pentru matineuri, la cari va àduce, cu bilete gratuite, şcolărimea merituoasà din licee. Va monta, într'o stagiune, cel mult 10 piese bune. Nu are o preferinţă specială pentru un gen de teatru, dar întru cât Naţionalul posedă o echipă strălucită de comedie, va cultiva în special acest gen, fără a neglija celelalte. Va alege succesele consacrate în străinătate, căci acestea îi vor da resursele materiale cu cari va putea monta clasicii şi literatură originálă, — chiar când aceste spectacole vor fi mai puţin frecventate, deşi, cu timpul, ele vor fi tot atât de bine vizitate ca şi celelalte.

Trăind în lumea de teatru, Davila cunoştea mai bine ca ori care altul, lipsurile şi nevoile teatrului. Cea mai de seamă preocupare a lui avea să fie, în aceasta prima etapă à carierei sale, — dela 1905 până la 1908, când a părasit scaunul directorial, — *aceea de a creea public pentru teatru*. Până la dânsul, cele mai mari succese însumau 5-6 spectacole. In aceste sèri se perîinda, tot publicul de teatru din Bucureşti. Comediile burleşti, localizarile atât de bune ale d-lui Gusty, dacă atingeau numărul de 10 spectacole erau clasate cà mari succese de public.

Davila a înteles foarte bine că pentru a avea public la teatru trebue să-i dai spectacole bune. Şi nu poţi oferi spectacole bune decât jucând piese bune, într'o distribuţie cât mai bună. In acest scop, călcând peste tradiţii, el distribuia actori mari în roluri mici, — dacă aceste roluri bine interpretate puteau ridica valoarea spectacolului, — fara alta preocupare de cât aceea de a pune pe toată lumea în slujba instituţiei. Evident că această atitudine, de-a-dreptul revoluţionară, nu putea

www.dacoromanica.ro

conveni multora. De aci o serie nesfârşită de demisii şi greve cari nu l'au putut determina să-şi schimbe atitudinea şi punctul de vedere şi nu l'au clintit din loc.

„Manasse" la Teatrul Naţional. La 5 Februarie are loc premiera lui „Manasse" la teatrul Naţional. După succesul categoric obţinut în vara precedentă, la *Raşca* şi la *Dacia*, piesa lui Ronetti-Roman e prezintată într'un cadru demn de valoarea ei şi într'o distribuţie fără pereche. Cu Nottara în *Manasse*, cu Toneanu în *Zelig Şor*, cu Demetriade în *Matei Frunză*, cu Marioara Voiculescu în *Lelia*, cu Achille în *Nissim*, cu Aurel Petrescu în *Lazăr*, cu Eugenia Ciucurescu în *Roza Blum* şi cu Constantinescu în *Emil Horn*, — piesa obţine un succes strălucit. Numărul formidabil de reprezentaţii, realizat în două luni, — la 31 Martie, când s'a închis stagiunea, *Manasse* împlinise 26 de reprezentaţii! — confirmă pe deplin punctul de vedere al lui Davila: o piesă bună, bine jucată fiindcă bine distribuită, a fost, este şi va fi întotd'auna secretul marilor succese.

V Maximilian

Piesa lui Ronetti-Roman nu aducea pe scena nici un conflict de rasse, nici un conflict de credinţe. Era lupta între vremea de eri şi cea de mâine, între două vremi, între două epoci. Dar şi era jucată magistral: Nottara plin de majestatea solemnă a patriarchului; Toneanu, care în fiecare gest reda o copie fidelă şi splendidă din viaţă, al cărui joc era o adevărată poemă de umor şi adevăr; Marioara Voiculescu magnifică în acest mare rol al ei în care punea întreaga pasiune a tinereţei ei clocotitoare... Şi toţi cei-l-alţi interpreţi, bine aleşi, bine struniţi, aduceau pe scena Naţionalului un suflu puternic de viaţă şi simţire...

„Debutul" oficial al lui V. Maximilian. Copiind „tradiţia" Comediei franceze, Teatrul Naţional prezintă, în debut „oficial" pe V. Maximilian, într'un matineu, în feeria „Sinziana şi Pepelea". Faptul că acest „debut" a avut loc într'o zi de 13 — Duminică 13 Februarie! — n'a avut, după cum am văzut, de atunci încoace, nici o înrâurire asupra strălucitei cariere a acestui artist.

www.dacoromanica.ro

In vreme ce la teatrul Bulevard (Eforie) au loc spectacolele teatrului Eden (reproducțiuni în mărime naturală-cinematograf), la Național se joacă *Papà Lebonnard*, *Minunică*, *Manasse*. La 18 Martie are loc premiera comediei *Fetele lui Iacovache*, localizare de Gusty; apoi, la 26, premiera unei comedii de Bisson, *Singurul mijloc*, tradusă de Petre Liciu. La 27, în matineu, rolul lui Manasse e jucat de artistul Gheorghe Cârje de la Iași.

La Ateneu au loc două concerte : unul al quartetului ceh, altul al pianistului polonez Ignatz Friedmann.

La 31 Martie, stagiunea Naționalului e închisă: se joacă pentru a 26-a oară, *Manasse*. In Aprilie au loc la Național, spectacole de operetă, *Curse! Grătare!, Vânt de primăvară, Vagabonzii*, — în vreme ce spectacolele de proză au trecut la Lyric, unde, fiind epoca beneficiilor, se joacă *Manasse, Doui sergenți, Hoții de codru-Hoții de oraș*.

La 23 Aprilie avem turneul *Jean Coquelin-Margueritte Moreno*, fără prea mare răsunet și succes.

Frații Coquelin

Pregătiri pentru vara. Odată cu primele zile mai calduroase din Maiu, încep și pregătirile pentru stagiunea de vară. La Blanduzia vom avea un teatru de varietăți. La Oteteleșanu, va fi a doua stagiune a companiei Grigoriu, în repertoriul căreia figurează câte-va noutăți: *Vrăjitorii Nilului, Cutreeră lume, Frumoasa din New-York, Trei dorinți*.

La Rașca stagiunea o face Nicu Poenaru cu trupa lui de operetă și comedii.

Examene la Conservator : Tănase. Pentru întâia oară se aude numele unui artist despre care se va vorbi mult: *Tănase*.

Deși n'a urmat regulat cursurile Conservatorului, Tănase a dat totuși, în sesiunea de vară din 1905, examene atât la canto, cât și la declamație. A cântat aria calomniei din *Bărbierul* și a obținut note elogioase din partea juriului. La acelaș examen s'au produs și d-nele Apăteanu și Nestorescu. La declamație, odată cu popularul comic, s'au prezintat obținând premii, d-ra Marioara Simionescu, devenită, prin măritiș d-na Victor Antonescu și d. Radu Popeea.

www.dacoromanica.ro

Stagiunea de vară la Oteteleşanu. La 3 Iunie se deschide a doua stagiune a companiei Grigoriu cu *Vrăjitorii Nilului*, o opereta englezească, tradusă de Gusty. Preţurile de intrare în parc au rămas aceleaşi ca în primul an: loja 12 lei, rezervatul 3 lei, loc la mese 2 lei, intrarea în grădină 1 leu. *Vrăjitorii Nilului* n'au atras prea prea mulţi spectatori; se vede că aceştia s'au temut de vrăji şi au rămas acasă. In schimb, a doua premieră, la 10 Iunie, e un mare succes: *Cutreeră-lume* (Bruder Straubinger), muzica de Edmund Eysler. Rolurile de frunte sunt ţinute de d-nele Elena Teodorescu, Anna Grand, M. Sion şi de Ciucurette, Maximilian, Niculescu-Buzău, Al. Mihalescu şi tenorul Klain. „Lovitura" stagiunei e opereta americană *Frumoasa din New-York*, a cărei premieră, la 18 Iunie, prilejuieşte un adevărat triumf tenorului Leonard. E primul mare rol ce se încredinţează tenorului atât de iubit de public: un rol „gras" cum se zice în teatru. Leonard cântă, între altele, un vals melodios şi vocea lui tânără şi puternică domină, nu numai parcul şi strada Oteteleşanu, dar patrunde până în piaţa teatrului unde trecatorii se opresc să-l asculte. Celelalte roluri sunt cântate de Margareta Dan, Leontina Ioanid, Ciucurette, Carussy şi Niculescu-Buzău.

Florica Florescu

Către sfârşitul lui Iunie, Nicu Poenaru deschide stagiunea la Raşca, cu opereta *Greva minerilor*, Urmează *Vânzătorul de paseri, Perichola, Clereta în concentrare, Mascota, Nitouche* cu Florica Florescu şi *Fata tamburului major* cu aceiaşi subretă.

La Parc, în Iulie, se cântă, alternativ cu *Cutreeră lume* şi *Frumoasa* din *New-York, Vagabonzii, Boccacio*. Către sfârşitul lunei se dă premiera operetei *Trei dorinţi* (Drei Wünsche), fără prea mare reuşită.

Din Paris vine ştirea că la examenele de fine de an, Marioara Ventura a obţinut premiul I la tragedie şi al 2-lea la comedie şi că a şi fost angajată la Odeon. Are numai 18 ani şi 11 luni, — nici 19 ani împliniţi.

„La maiorul Mura". Unii negustori bucureşteni îşi întocmesc firmele negoţului lor, adoptând denumirea care are,—în epoca deschiderei magazinului,—cea mai mare re-

www.dacoromanica.ro

zonanță în public, adica se bucură de prestigiul actualității. Așa se face că a existat până deunăzi un restaurant cu emblema: La maiorul Mura. Acest restaurant s'a deschis în anul 1905, în localul deținut actualmente de d-nii Tudorică și Nae, în stradela Nicolae Șelari; localul de vară, era situat peste drum, tot în ulicioară... Iar denumirea, negustorii din 1905 au luat-o de la rolul pe care-l juca Niculescu-Buzău în opereta *Moștenitorii veseli*, a cărei premieră avusese loc la 4 Iulie, la parcul Oteteleșanu. Pe frontispiciul localului atârna o firmă mare, pe care era zugrăvit Niculescu-Buzău, în uniforma de Maior Mura, cu pantalonii bufanți și cu un monoclu în ochiul drept... Acest maior Mura a fost și a rămas unul din marile succese ale lui Niculescu-Buzău. Maximilian. avea și el un rol gras și cupletele pe cari le spunea în această operetă aveau o savoare deosebită.

„Hapuri miraculoase". Cu toată munca și silința pe care și-o dădea, Nicu Poenaru nu isbutește să se mențină la Rașca, cu opereta. Nici *Păpușa*, nici *Sărmanul Ionathan* nu acoperă cheltuelile. In disperare de cauză, Poenaru se hotărăște să abandoneze opereta și anunță premiera unei comedii... picante, *Hapuri miraculoase*. (Les dragées d'Hercule). Primele spectacole au mers mai greu, până a aflat publicul despre ce e vorba — apoi succesul material a fost formidabil. In fie care seară se refuza lume la cassă!

Moartea Marei d'Asty. Catre sfârșitul lui Iulie se stinge, la Curtea-de-Argeș, cântăreața Mara d'Asty. Am mai vorbit de cariera acestei artiste care, după ce debutase în corul Operei, plecase în Italia unde, după o muncă stăruitoare, izbutise să-și câștige un loc în lumea muzicală a peninsulei. Intoarsă în țară, Mara își cuceri repede un nume foarte frumos și la noi, cântând rolurile din *Traviata, Lucia, Bărbierul din Sevila.*

Luna August aduce numai două premiere: la Parc, vodevilul *Una lată* și la Rașca, *Mița Tirbușon*, o localizare foarte reușită a lui Gheorghe Ranetti. Cu *Hapurile miraculoase* și cu *Mița Tirbușon*, Nicu Poenaru izbutește să umple, seară după seară, grădina Rașca și să realizeze, în sfârșit, aceia ce nu reușise ani de zile prin muncă grea, în ogorul operetei: un frumos excedent bănesc.

Furtună la Teatrul Național. La 1 Septembrie, puține zile după ce începuseră repetițiile în vederea vii-

www.dacoromanica.ro

toarei stagiuni a Naţionalului, Nottara îşi dă demisia. Motivul aparent: fusese scos din direcţia de scenă. Motivul real: fusese distribuit în *Aulularia* într'un rol mic.

Am spus, ceva mai sus, că pentru reuşita desăvârşită a spectacolelor, Davila hotărîse să distribue în toate piesele pe artiştii fruntaşi ai teatrului, dându-le roluri chiar mici, dar potrivite cu însuşirile lor. Davila urmărea să obţină ansambluri de mare strălucire. Dar, — şi de sigur fără să vrea, — prin această măsură, Davila dădea o lovitură mortală uneia din prejudecăţile care domnea pe atunci, atotputernică, — şi care staruie şi astăzi! — în teatru şi potrivit căreia actorul care se socoate proeminent, judeca valoarea rolului numai dupa înveţe. Nemulţumit de rolul „mic" în care fusese distribuit în piesa de deschidere a stagiunei, Nottara îşi dă demisia din teatru, luând ca motiv desărcinarea sa din slujba de director de scenă. Or, deşi Davila declarase ca prin această desărcinare drepturile materiale ale lui Nottara nu aveau să sufere, acesta din urmă perzistă în hotărârea luată.

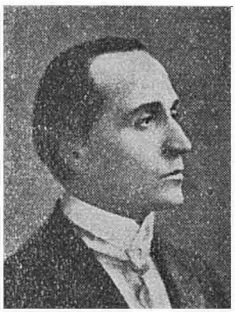

Aristide Demetriad

Demisia lui Nottara din societaatea dramatică îu semnalul unei mişcări „insurecţionale": societarii Ion Penumărul paginilor ce îi se dădeau să trescu, Toneanu, Liciu, Soreanu, Demetriad, Măroulescu, Costescu şi d-nele Ciucurescu, Demetriad, Măroulescu şi Titi Gheorghiu, se solidarizează cu Nottara, şi cer reintegrarea acestuia în direcţia de scenă ; doresc să cunoască repertoriul stagiunei ce urmează să se deschidă şi admiterea a trei delegaţi dintre societari în comisia financiară a teatrului. La aceste cereri, cari îi se formulează cu ameninţarea discretă a unei greve, Davila răspunde prompt dar energic: direcţia de scenă e o chestiune de administraţie internă a teatrului, pe care înţelege s'o rezolve singur, după propria sa apreciere şi fără imixtiunea sau injoncţiunea cuiva: Nottara poate să revină la teatru, locul său în societàtea dramatică este liber; cererea numirei celor trei delegaţi în comisia financiară fiind în conformitate cu legea şi regulamentul teatrului, e rezolvată numind în această comisie pe d-na Titi Gheorghiu şi pe d-nii Toneanu şi Liciu.

Ploile şi timpul rece, din primele zile ale lui Septembrie,

www.dacoromanica.ro

hotărăsc pe Const. Grigoriu sa închidă stagiunea la parcul Cteteleşanu — dar, după câte va spectacole date la teatrul Eforiei, vremea redevenind frumoasă, — stagiunea „de vară" reîncepe la parc... La 22 Septembrie grădinile funcţionează ca în plin sezon. La parc se joacă cu un nou avânt, *Moştenitorii veseli;* la Raşca, *Mita Tirbuşon.*

Deschiderea primei stagiuni a lui Alexandru Davila. La 26 Septembrie are loc deschiderea primei stagiuni sub direcţia lui Davila. Se joacă două piese clasice: *Căldarea* (Aulularia) de Plaut, piesa din care s'a inspirat Molière pentru a scrie *Avarul* — şi *Avarul*.. Zece acte. Spectacolul s'a dat în matineu, Davila voind să arate prin aceasta că aceste piese erau destinate şi rezervate pentru matineuri: Seara, a doua premieră, *Nevestele vesele* de Shakespeare. Rolul principal, în comediile lui Plaut şi Molière, rolul avarului, e jucat de Brezeanu care dovedeşte cu acest prilej că dispune şi de o excepţională rezistenţa fizică. In comedia lui Shakespeare, Vasile Leonescu interpretează în chip cu totul superior, rolul lui Falstaff.

Vasile Leonescu

Ambele spectacole, prezintate cu cea mai bună distribuţie ce se putea avea la Naţional, n'au obţinut decât un succes de stimă. Nu aveam încă publicul care să poată gusta şi pricepe valoarea literară a acestor lucrări.

Moartea lui Nicu Poenaru. Ca un trăsnet din cer senin cade, a doua zi după deschiderea stagiunei Naţionalului, vestea morţii lui Nicu Poenaru. Un accident stupid a pus capăt vieţii şi a rupt firul succeselor acestui excelent artist şi admirabil om. Muşcat de un câine turbat, deşi s'a supus tratamentului şi cu toate că era un bărbat robust şi rezistent, sărmanul Poenaru a murit, în chinuri grele. La o mie de cazuri se înregistrează un deces în asemenea împrejurări — şi tocmai Nicu Poenaru a trebuit să cadă victimă.

Avea numai 37 de ani. Debutase la Craiova şi-şi cucerise repede un loc de frunte, prin vocea lui caldă şi frumoasă de tenor baritonal şi prin jocul său viu şi comunicativ.

www.dacoromanica.ro

Avea câteva roluri în cari era pur şi simplu desăvârşit: Adam, din *Vânzătorul de păsări,* Piquilo din *Perichola, Jonathan, Vânzătoarea de violete.* Se dovedise excelent actor de comedie în farsele *Hapuri miraculoase* şi *Mita Tirbuşon.* Graţie acestor piese isbutise, în sfârşit, să obţină un însemnat excedent bănesc cu care închiriase teatrul Lyric, unde intenţiona să joace toată stagiunea de iarnă...

Afluenţa extraordinară la înmormântarea lui, a arătat simpatiile de cari se bucura în public. Ceremonia a fost înduioşătoare şi impresionantă.

Premiera „Instinctului" de Kistemackers La 3 Octombrie are loc, la Naţional deschiderea stagiunei de operă cu *Mefistofele* de Arrigo Boito. A doua zi, a treia premieră a societăţii dramatice: *Instinctul* de Kistemackers, cu Petre Sturdza, Liciu, Maximilian, Ciucurette, d-nele Lucia Costescu şi Eleonora Mihăilescu. Mare succes obţin Sturdza, în rolul principal şi Maximilian într'un rol secundar.

Petre Studza

La Lyric trupa de la Raşca joacă o farsă, *Doctorul damelor* şi apoi *Ţivila dela hotel Ghidale,* două localizări ale lui Gh. Ranetti. Spectacolele acestei trupe sunt întrerupte de un scurt turneu al comicului Galipaux, care joacă, între altele, *Le jumeau, Madame l'avocat, Les surprises du divorce.*

„Stingerea" la Naţional. La 30 Octombrie are loc premiera dramei militare *Stingerea* de Beyerlein. Joacă toţi artiştii de frunte ai teatrului: Ion Petrescu, Demetriade, Petre Sturdza, Tony Bulandra, Brezeanu, Cernat, Carussy, Livescu, Achil, Maximilian şi Ciucurette. Singurul rol femenin din piesă e încredinţat Marioarei Voiculescu care obţine o mare biruinţă. Cu deosebire impresionant în rolul unui bătrân plutonier prusac a fost Ion Petrescu.

Dacă *Instinctul* era o piesă destinată să placă publicului mai subţire, *Stingerea,* trebuia să câştige marile masse. Era un fel de melodramă, — fără tirade sforăitoare, cu o acţiune concentrată, dar de un efect mare şi sigur, care nu s'a dezmintit, căci piesa a avut o carieră lungă. Prin alegerea acestor piese,

www.dacoromanica.ro

Davila își urma cu consecvența planul trasat, acela de a aduce lumea la teatru.

O cântăreață celebră la Operă. In Noembre, direcțiunea Operei reușește să aducă pe una din cele mai bune cântărețe ușoare din lume, — și de sigur cea mai buna din Italia: *Regina Paccini.* Spectacolele date cu această minunată cântăreață, *Lucia, Bărbierul, Rigoletto, Boema,* au rămas neuitate. Și astăzi, după trecerea atâtor ani, mi le aamintesc cu emoție...

Faimoasa dansatoare *Cléo de Merode,* care-și datora celebritatea mai cu seamă faptului că era prietena „en titre" a regelui Leopold II al Belgiei, da câte-va reprezentații la Operă și face o mare impresie și ca femee și ca dansatoare. Excela în dansuri plastice și de caracter, — avea un corp sculptural, de o frumusețe cu adevărat clasică. Fără să vrea, a fost într'una din zile, cauza unui mare accident de.... circulație. Intrând să cumpere bomboane la Capșa, ea fu recunoscută de clienții cofetăriei și de câți-va trecători, cari se opriră la vitrină, ca s'o privească. Incetul cu încetul rândurile privitorilor se îngroșară, strada, — care nu era așa de largă ca acuma! — se umplu de oameni cari staționau fără să știe de ce o fac. Peste zece minute calea Victoriei, de la Capșa la teatrul Național era o mare de capete și au trebuit să vină jandarmii și pompierii ca să restabilească circulația...

La Lyric, fără prea mare succes *Réjane* joacă *La passserelle* de Croisset, *Zozo, La Rafale.*

La Bulevard-Eforie, au loc spectacolele teatrului Oeser.

La Lyric revine opereta germană de sub direcția Waldmann și prezintă, cu mare succes, *Frau Luna* de Paul Linke, apoi reia *Nakiri* de acelaș compozitor.

Pe la începutul lui Decembrie moare Constantin Murgeanu, un actor tânăr de mare talent: fire neastâmpărată și nestatornică, și-a risipit tinerețea fără rost, a intrat în teatrul Național și l'a părăsit fără motiv și s'a prăpădit, minat de boală, dupa ce jucase și în tragediile lui Shakespeare și în operetă. N'avea nici 28 de ani!

Quartetul Rosé dă primul său concert în București. Necunoscut până în ajunul concertului, — a doua zi toți melomanii din Capitală nu vorbeau de cât de acest admirabil mănunchiu de instrumentiști Printre alte calități cari îi se descoperă lui Rosé este și aceea că e originar din Iași, unde tatăl său fusese negustor.!

www.dacoromanica.ro

Novelli. Marele actor italian revine în Capitală, în preajma Crăciunului şi joacă la teatrul Naţional, cu succesul obişnuit. Într'o seară, după o dramă lugubră, nevoind să lase ca publicul să plece acasă sub impresia lucrurilor triste petrecute pe scenă Novelli joacă la sfârşitul serei o comedie într'un act, jucată şi răsjucată la noi de toate trupele de mâna paisprezece : *Reţeta contra soacrelor.* Trebue să-l fi văzut pe Novelli în situaţia tragi-comică de a cere mâna unei zgripţoroaice de 70 ani pentru ca să ne închipuim ce efecte de un comic irezistibil scotea genialul actor din atitudinea, vorbirea şi mai cu seamă mimica nefericitului candidat la însurătoare...

Ermete Novelli

Pregătiri pentru Craciun. Crăciun fără circ era peste putinţă de închipuit. Deci, se fac pregătiri în localul circului Sidoli, pentru primirea circului Henry.

Teatrul Naţional joacă, de sărbători, *Căsătoria silită, Bolnavul închipuit, Căldarea,* în matineuri, iar seara *Instinctul, Stingerea, Scrisoarea pierdută.*

In urma unei scrisori adresată lui Nottara şi publicată în ziare, Petre Liciu e exclus din societatea dramatică.

www.dacoromanica.ro

VIII

1906

Stagiunea teatrală e în toiu şi cu toate acestea, societatea dramatică joacă destul de rar: în primul rând pentru că sala teatrului Naţional e cedată Operei, de trei ori pe săptămână şi anume Lunea, Miercurea şi Vinerea: apoi, în carnaval, în toate Sâmbetele se dă câte un „mare bal" la teatru şi afara de acestea, marile turneuri străine joacă tot la acelaş teatru!.

Novelli, întors din provincie, mai dă o „serată de adio".

La 3 Ianuarie are loc premiera unei comedii localizată de Gusty, după „Der Kilometerfresser" de Kraatz: *Jos automobilul!*

De Sfântul Ion şi de Bobotează se joacă la Naţional: *Căsătoria silită, Jos automobilul, Nevestele vesele, Stingerea.*

La Lyric, trupa lui Alecu Bărcănescu se uneşte cu aceea a lui Leonescu-Vampiru pentru a pregăti premiera comediei *Strul Nuţa în America* de d-rul Goldenberg.

O stagiune de operă franceză. La Teatrul Naţional începe o serie de spectacole de operă franceză, cu un quartet de soiişti, într'adevăr de prima mână: soprana lejeră *Yvonne de Tréville*, tenorul *Galand*, bariţonul *Michel Dufour* şi basul René *Fournets*. Au fost seri de mare desfătare artistică. S'au cântat *Lakmé, Hamlet, Mireile, Manon, Bărbierul, Mignon, Boema.*

Cam în acelaş timp bucureştenii fac cunoştinţă, cu jocul simplu dar adânc şi emoţionant al marei artiste *Suzanne Des-*

www.dacoromanica.ro

près care se prezintă în *Le détour*, de Bernstein, *Nora*, *La fille Elisa*, *Poil de carotte*, *La robe rouge*, *La petite amie*, *La massière* şi *Phedra*.

In vreme ce Teatrul Naţional mai izbuteşte să-şi plaseze o premieră, *Soldatul lăudăros* (Miles gloriosus) de Plaut, —Liciu şi Nottara îşi mută câmpul de activitate la Lyric. Primul joacă *Banii* de Mirbeau, secundul *Curierul de Lyon* şi *Marchizul de Priola*.

Eugenia Ciucurescu

La Ateneu, ilustrul violonist *Isaye* dă două concerte, în vreme ce la Lyric, un „iluzionist", profesorul Fedik pune publicul în uimire cu un nou truc cu adevărat senzaţional: tăierea capului unei persoane.

Incurajat de simpatia pe care i-o arată publicul, Nottara prezintă la Lyric o piesă de Richard Voss, *Daniel Danieli*, dar sub mai atrăgătorul titlu de *Evreul botezat*. Piesa se joacă de trei ori.

Naţionalul reia: *Năpasta*, cu Ion Petrescu în Dragomir şi Brezeanu în Ion nebunul şi *Noaptea furtunoasă* cu Eugenia Ciucurescu în Ziţa, Soreanu în Rică Venturianu şi Maximilian în Chiriac.

Agitaţia în sânul artiştilor teatrului e departe de a se fi potolit: Petre şi Alice Sturdza se retrag din teatru.

Am intrat în Februarie.

Stingerea a ajuns la a 22-a reprezentaţie, *Jos automobilul* la 11-a.

La 7 are loc premiera comediei *Nepoţelul* (Le secret de Polichinelle) de Pierre Wolf, cu Amelia Hasnaş, Iancu Niculescu, Livescu, Tony Bulandra, Marioara Voiculescu şi mica Cleo Pann.

Faţă cu marele succes pe care-l obţin spectacolele de operă franceză, se discută în presă, care din cele două genuri de operă e mai apropiat de gustul şi preferinţele publicului nostru: cea italiană sau cea franceză? Bine înţeles că această discuţie, de natură pur teoretică, nu duce la vre-o concluzie care să diminueze, cât de puţin, valoarea vre-unuia din genuri — dar toată lumea e de acord şi recunoaşte că opera italiană e aceea care a deschis şi dezvoltat gustul publicului

www.dacoromanica.ro

nostru pentru muzică.

Elena Theodorini, care dă lecțiuni particulare de muzică, prezintă pe elevele sale într'un concert de binefacere, la Ateneu. Succesul acestor eleve e foarte mare, dar senzația concertului e reapariția Aristizzei Romanescu care spune, cu arta ei neegalată de nici una din artistele noastre, *Mioriția* de Alexandri, *Ideal* de Coșbuc, *Biletul* și *Par'că tu n'ai fost cu mine?* Intrarea marei artiste pe podiu e salutată cu aclamațiuni cari par a nu mai lua sfârșit...

Aura Theodorini

Chestiunea concesionărei Operei fiind din nou la ordinea zilei, Elena Theodorini prezintă ministerului instrucției publice un memoriu prin care cere să i se dea această concesiune, arătând că cele două luni rezervate spectacolelor de operă sunt insuficiente: e nevoe de cel puțin patru luni pe stagiune. La rândul ei direcția Teatrului Național arată că adăpostirea operei în acelaș local destinat spectacolelor societății dramatice pune ambele instituțiuni în neputință de a face o treabă serioasă. Problema rămâne nerezolvată.

„Hoții de codru și hoții de oraș. Baritonul Nicu Corfescu cântă cu succes frumos la opera maghiară din Cluj.

„Oropsiții" teatrului Național",—cum se intitulează Nottara, Liciu și soții Sturdza-însiși,—pregătesc un spectacol senzațional la Lyric cu melodrama „Hoții de codru și hoții de oraș". La circul Henry, adăpostit în clădirea circului Sidoli, au loc lupte greco-romane, la cari iau parte, între alții, românul *Mitică Dona*, bavarezul *Milthaler* și rusul *Lurich*, un colos de o forță extraordinară.

La începutul lui Martie, încetând reprezentațiile de operă, direcțiunea teatrului Național hotărăște ca spectacolele societății dramatice să aibă loc, de acum încolo, în fiecare seară. Se reia *Manasse*, *Despot-Vodă*, cu Aristide Demetriad,—dar intenția direcțiunei nu se va putea traduce în fapt, din cauza turburărilor ce izbucnesc la „idele" lui Martie, în fatidica zi de 13!.

Mișcările studențești de la 13 Martie. Ca în fiecare an, societatea de binefacere „Obolul", de

www.dacoromanica.ro

sub prezidenţia d-nei Elena Ferechide, — soţia preşedintelui Curţii de Casaţie şi sora lui Alexandru Marghiloman, — pregăteşte pentru seara de 13 Martie, în scopul măririi fondurilor societăţii, un spectacol la Teatrul Naţional. Domni şi doamne din înalta societate bucureşteană repetă o comedie, — nu mai îmi amintesc bine, *Frou-frou* sau *Madame Flirt*, — care urmează să fie jucată, în franţuzeşte, bine înţeles. Câte va zile înainte de reprezentaţie se remarcă însă o oare-care mişcare în cercurile studenţeşti, împotriva proectului de a se juca *în franţuzeşte*, de persoane din elita socială românească, pe scena primului nostru teatru naţional. Aceiaş atitudine o avusese de altfel, studenţimea bucureşteană şi anul trecut, în aceleaşi împrejurări şi din acelaş motiv.

In ziua sorocită spectacolului, pe la ora 6, profesorul Nicolae Iorga ţine, la sediul din strada Câmpineanu al societăţei studenţilor, o conferinţa ridicându-se cu energie împotriva acestei nesocotiri a limbii româneşti, nesocotire ce echivala cu o adevărata sfidare. Cuvântul însufleţit al marelui cărturar e ascultat de studenţi, cari pornesc să manifesteze în piaţa Teatrului. Intenţia lor era sa ocupe toate locurile în teatru şi sa zădărnicească, astfel, spectacolul proectat. Rândurile studenţilor, cari pornesc prin strada Sfântul-Ionică pe calea Victoriei, se îngroaşe şi grupul, ajuns în piaţa Teatrului, formează o massă de cel puţin trei mii de oameni. Dar porţile teatrului sunt ferecate. In curtea maagaziei de decoruri a teatrului şi în parcul Oteteleşanu sunt pregătite plutoane de jandarmi pedeştri. De asemenea se aduc şi plutoane de jandarmi călări... Dacă din atitudinea studenţilor se putea deduce hotărîrea fermă de a împiedica spectacolul, din aglomerarea de trupe se putea vedea că poliţia nu va tolera acest lucru. Ciocnirea e fatală. Mulţimea e şarjată — jandarmii călări intră, *cu caii*, în berăria Cooperativa, — *(Elisé-ul* de după războiu), studenţii atacă cu pietre, răniţi cad de ambele părţi... Abia pe la zece şi jumătate seara comitetul „Obolului" e nevoit să constate că spectacolul nu mai poate avea loc, căci nici actorii improvizaţi, nici publicul spectator nu putuseră pătrunde în teatru. Deşi Alexandru Davila nu avusese nici un rol activ în această împrejurare, totuşi, duşmanii săi personali şi adversarii partidului conservator, socotesc momentul nimerit pentru a provoca înlocuirea lui la direcţia teatrului. Prin întruniri şi manifestaţiuni studenţeşvti, susţinute de o campanie abilă de presă, ei aţaţă mereu spiritele, în nădejdea că vor izbuti să determine pe ministrul de resort, să-l scoată pe Davila dela teatru. Campania

www.dacoromanica.ro

aceasta nu izbuteşte să provoace plecarea lui Davila, dar totuşi ea zgudue întru cât-va situaţia directorului general al teatrelor, caci îi răpeşte liniştea şi calmul, foarte necesare în conducerea unei instituţiuni atât de gingaşe, cum era Teatrul Naţional acum 30 de ani.

Turneuri străine la Lyric. La Lyric au loc reprezentaţii de operetă germana. Se joaca *Geisha*, *Fata garnizoanei*, *Inimă de femee*.

Margueritte Moreno joacă, fara prea mare succes, cu o trupă mediocră.

La luptele greco-romane de la circ, se înscrie încă un luptător român, Preoţescu. Spectacolele acestea nu prezintă un interes deosebit pentru public de cât din ziua în care *Zbysko Cziganievicz*, un luptător faimos se înscrie la şampionat. După câteva întâlniri, Lurich îl învinge.

Niculescu-Buzău porneşte în turneu cu *Moştenitorii veseli*, având în trupă pe N. Leonard, Mişu Fotino, Al. Gheorghiu, Elena Teodorescu-Leonard.

La teatrul Evreiesc au loc spectacole date de Teatrograful Pathé-frères, iar la circ, după terminarea luptelor, încep spectacole de Virograf... Teatrograf, Virograf, teatrul Ceser, teatrul Eden — adică cinematograf.

Maria Giurgea

Cu o săptămână înainte de terminarea anului bugetar, se ţine obicinuita şedinţă a comitetului teatral. Alexandrina Alexandrescu e avansată societară; Maria Giurgea e angajată, în schimb nu se mai reînoeşte angajamentul comedianei-subrete Paulina (Pepi) Moor care mai avea doui ani ca să-şi poată valorifica drepturile la pensie.

Se apropie Paştele. In cursul întregei săptămâni a patimilor, spectacolele sunt suspendate.

Turneul lui Le Bargy. La 5 Aprilie încep la Teatrul Naţional reprezentaţiile lui *Le Bargy* cu o excelentă parteneră, d-na *Margueritte Baréty*. Elegantul societar al Comediei franceze joacă *Marchizul de Priola*, *Le duel*, *Le dédale*, *Demi-monde*, *Le réveil*.

Odată cu noul an bugetar, Nottara şi Petre Liciu sunt repri-

www.dacoromanica.ro

miți la teatru. Liciu își face reintrarea de Paște, cu *Lipitorile satelor*. Nottara câte-va zile după acela cu *Hamlet*.
Ilustrul pianist Reisenauer dă două concerte la Ateneu.
La circ, spectacolele teatrului Oeser sunt complectate cu apariția pe scenă a transformistului *Ambrosi*, unul din nenumărații imitatori ai lui Frizzo Fregoli.
La Burgtheater se sărbătorește jubileul de 50 de ani de activitate artistică la acea instituțiune a marelui artist *Adolf von Sonnenthal*. Debutase, într'o trupă ambulantă, la vârsta de 16 ani, — după ce lucrase ca ucenic într'un mic atelier de croitorie din Timișoara, — și jucase apoi la Sibiu, Brunn, Praga, Graz, pentru a trece la Burgtheater.

Ion Manolescu

Examenele de la Conservator. La Conservator au loc examenele de fine de an. Se disting elevele Tina Barbu, Anicuța Cârje, din anul I, Francisca Rosenfeld (Rozan) elevii Romano și Duțulescu, anul II și Florica Cocea, Marioara Karcașanu, Maria Filotti, Mișu Fotino și Ion Manolescu.

Pregătiri pentru stagiunea de vară. Incep pregătirile pentru stagiunea de vară.
Vom avea, la vară, trei trupe: cea de operetă, a lui Constantin Grigoriu, la parcul Otetelesanu, va cultiva opereta; la Rașca, o parte din artiștii Teatrului Național și anume d-nele Maria și Eugenia Ciucurescu, Lucrezzia Brezeanu, Alexandrina Alexandrescu, Ecaterina Zimniceanu și d-nii Ion Niculescu, Brezeanu, Demetriade, Paciurea, Aurel Petrescu, Barbelian, Hagi-Stoica (Storin) Al. Mihalescu, și M. Fotino, constituiți în asociație, vor juca comedii, iar la Blanduzia, alți artiști ai Naționalului, Soreanu, Livescu, Achille, Carussy, Ciucurette, Maximilian, d-nele Marietta Ionașcu și Liniver, asociați sub conducerea d-lui Paul Gusty, vor juca de asemenea comedii. Pentru întâia oară trinitatea Carussy-Ciucurette-Maximilian nu joacă la Parc. Trupa lui Grigoriu era formată, în vara 1906, din d-nele Leontina Ioanid, Margareta Dan, Virginia Miciora, Mady Sion, Elena Leonard, Anna Berlescu-Grand și d-nii Ion Băjenaru, N. Leonard, V. Toneanu, Niculescu-Buzău, Al. Catopol, și I. Cigaliia ca prime elemente.

www.dacoromanica.ro

Osebit de aceste trei trupe permanente, cari aveau să joace toată vara, se mai înfiinţase a patra grădină, *Ambasàdori*, în strada Academiei, lângă ministerul de interne; ea ocupa terenul actual al teatrului Cărăbuş şi strada-înfundătură din faţa hotelului Excelsior. Programul acestui teatru de vară era: music-hall şi varietăţi până la 12 noaptea. Dupa miezul nopţii, bal câmpenesc sau Bal-Mabil, după expresia curentă la Paris, către sfârşitul secolului al 19-a!

Cetitorul acestor rânduri, se va întreba, de sigur, nedumerit: cum se face că Bucureştii, cari nu puteau întreţine o stagiune teatrală plină, de iarnă, de 5-6 luni, la un singur teatru, simţea, dintr'o dată, nevoia a patru teatre de vară? Vom risipi repede această nedumerire, amintind că 1906 era anul jubiliar al regelui Carol. I. In 1906 se împlineau 40 de ani de domnie a acestui mare Suveran şi în vară urma să se deschidă expoziţia jubiliară din parcul Carol. Toată lumea se aştepta ca această expoziţie să fie bine frecventată şi în vederea acestei nădăjduite afluenţe de provinciali, se creau aceste teatre.. Şi să nu uităm că în parcul Carol aveau să funcţioneze două localuri de mare atracţie: pe insula din mijlocul lacului, se instalase un casino care avea şi un teatru de vară, destinat varietăţilor şi music-hallului, şi arenele romane unde urmau să aibe loc mari spectacole în plin aer.

„Raşca" deschide focul. Către sfârşitul lui Maiu, trupa din grădina „Raşca, — numită astfel după un restaurator ceh anume *Rashka*, — deschide, cea dintâi stagiunea, cu localizarea *Odăi mobilate*. In acelaş timp la *Dacia*, trupa lui Costică Radovici joacă *Hapuri miraculoase* şi *Drama din Belgrad*.

La 1 Iunie Grigoriu deschide stagiunea la parc, cu operet a *Azilul fecioarelor*.

Expoziţia jubiliară se deschide la 4 Iunie.

In acelaş seară se deschide stagiunea la Blanduzia, cu o localizare de Paul Gusty: *strada Cuciuc-Cainargi No. 12.*

Grigoriu prezintă o nouă operetă, *Fata de spălătoreasă.*

In sfârşit, la 15 Iunie, are loc la parc, o premieră mult aşteptată şi în care se pun mari speranţe: *Văduvioara veselă.* De mai bine de un an, opereta lui Lehar se juca la Viena cu săli arhi-pline şi succesul era departe de a se fi epuizat, — dovadă că s'a mai cântat apoi încă un an şi jumătate *în serie.* Acest triumf, unic, până atunci chiar la Viena, unde

www.dacoromanica.ro

Dece a căzut „Văduva văeselă". seriile de 3-400 de reprezentaţii erau aproape obişnuite, îndreptăţea cu prisosinţă pe ori ce director de trupă să nădăjduiască a face, într'o proporţie corespunzătoare, un mare succes şi la Bucureşti. Şi totuşi, opereta lui Lehar înregistrează o cădere *verticală* la premiera din Bucureşti.

Cum se explică această căderea? Acelaş text, aceiaş muzică, triumfătoare la Viena, catastrofale la Bucureşti. De ce? Pentru că distribuţia era profund greşită. Rolul lui Danilo fusese dat lui Vasile Toneanu; eroare mare. Excelentul comedian nu avea însuşirile cerute de acest rol. E drept că la Viena rolul era jucat de *Louis Treumann*, un strălucit comic brillant, a cărui apariţie pe scenă era suficientă ca să exercite un adevărat farmec asupra spectatorilor. Treumann era un bărbat frumos, încă destul de tânar, cânta drăguţ, erâ elegant şi dansa bine, — calităţi suficiente ca să fie idolul vienezilor. Margareta Dan cânta foarte frumos partida „Văduvioare!", — avea o minunată voce de soprano — dar îi lipseau calităţile fizice cerute de rol. Apoi, din ansamblul lui Grigoriu lipseau, în vara aceia, şi Carussy şi Ciucurette... Scurt, *Văduvioara* (cum o alintase traducătorul) a fost o mare decepţie pentru public şi o crunţă deziluzie pentru Grigoriu. S'a cântat numai de două ori...

La 18 Iunie se reia, la Parc, *Curse! Grătare!*, iar la 20 se dă premiera operetei *Guriţa ae probă*.

In vreme ce la Raşca se reia *Minunică* şi *Ţivila dela hotel Ghidale*, Blanduzia dă premiera *Bărbatul cu trei neveste* şi reia *Vagabonzii*.

C. Tănase

Alte premiere în stagiunea de vară

La Blanduzia: *Hotel Pompadour*, *Pantalonii*, *Florette şi Patapon*, *Madame Sherry*, *Hotel la Expoziţie*, *Doamna X.*, premiere; *Lumpatius vagabondus* şi *Cinematograful*, reluări.

La Raşca, premiere: *Vasilache Astronomu*, *Spaniola dela Mitică*, *Vânt exotic;* reluări: *Hapuri miraculoase*, *123*, *Mita Tirbuşon*.

La parcul Oteteleşanu, premiere: *Fluturaşul*, *Ştrengăriţa;* reluări: *Perichola*, *Voiajul în China*, *Mascota*, *Clereta în concentrare*, *Strul Nuţă în America*, *Fata aerului*, *Doctorul damelor*, *Vânt de primăvară*, *D'aş fi rege*, *Boccaccio*. De ase-

www.dacoromanica.ro

menea se reia la parc *Una lată*, cu Const. Tanase în Aguridi. Expoziția jubiliară atrage lume multă în parcul Carol. Diversele atracții instalate în parc — cu deosebire acelea de pe lac și din jurul lacului, — adună, zi cu zi, mii de oameni. Restaurantele din pavilioanele Austriei și Ungariei sunt punctele centrale în cari se adună toți gurmanzii. Restaurantul austriac e ținut de renumitul Dombacher, de la Rathauskeller din Viena. După amiază concertează o orchestră vieneză dirijată de Drescher, iar seara, la cină și noaptea, renumitul quartet vienez, „Die Ottakringer" știe să creeze și să mențină o atmosferă de veselie și exuberanță curat vieneză.

La restaurantul din pavilionul unguresc se servesc odată pe săptămână și într'o zi anume stabilită, mâncări specific unguresti: gulaș de vițel cu găluști, papricaș de pește de Seghedin, gulaș de vacă cu cartofi, gulaș de Transilvania (gulaș secuiesc) udate de berea ungurească a lui Dreher și de o altă bere special fabricată de Luther-Czell! Cetitorii mă vor ierta că introduc aceste amănunte gastronomice în narațiunea mea: socotesc însă că nimic nu evocă mai bine atmosfera localului și a timpului de atunci, ca această enumerare de... specialități culinare.

„Povestea neamului" la Arenele romane. Indată după inaugurarea Arenelor romane, Alexandru Davila prezintă un spectacol de o rară frumusețe: *Povestea neamului*, de Vasile Leonescu și T. Dutescu-Dițu, poem în 16 cânturi, înfățișat sub forma unor cortegii istorice. Poemul e spus de unul din autori, Vasile Leonescu, a cărui prestanță și al cărui glas domină vastele arene. Impresia care se degajează, din succesiunea tablourilor ce reprezintă, în imagini superbe, întreaga poveste a neamului românesc, dela Traian până în zilele noastre, e covârșitoare, iar bogăția și pitorescul costumelor, desăvârșesc și adâncesc această impresie. Cortegiile încep cu intrarea lui Traian în Dacia și continuă cu: așezarea coloniei romane în Dacia, năvălirea barbarilor, așezarea slavilor, voevodatele române ale lui Liteanu și Bărbatu, invazia tătarilor, descălicătoarea Moldovei, Dragoș-Vodă și Zimbrul, apariția turcilor, Mircea-Vodă Basarab și Friederic cel negru, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare, Albert al Poloniei și Ioan Corvin de Huniade, Mihai-Viteazul și cele 3 coroane, Matei Basarab și Vasile Lupu, Pravila și Școală, Tudor Vladimirescu, Unirea Principatelor și Alexandru-Vodă Cuza, Carol I întemeietorul dinastiei, Războiul neatârnării,

www.dacoromanica.ro

Coroana de oţel şi Podul peste Dunăre, Patruzeci de ani de domnie glorioasă.

Nora Marinescu

Regizor al acestor impresionante cortegii istorice e tânărul artist *Vasile Enescu.*

Agatha Bârsescu se află la Craiova, unde tratează cu directorul teatrului naţional de acolo, Grigore Gabrielescu, artistul cu renume mondial, — un angajament pentţru toamna viitoa.e. Va juca şi la Bucureşti şi va întreprinde şi un turneu prin ţara; vrea să-şi ia rămas bun de la teatrul românesc şi de la limba română, de oarece pleacă în America unde intenţionează să rămână pentru totd'auna.

La arenele romane din parcul Carol începe un şampionat internaţional de lupte greco-romane, cu însemnate premii băneşti. Biruitorul va obţine şi titlul de şampion mondial. Iau parte la aceste lupte: francezii *Paul Pons, Apollon, Noël le Gaulois, Clément;* germanul *Schachmann.* englezul *Carl Cothis,* turcul *Mahmud,* negrul *Amalhou.*

Către sfârşitul stagiunei de vară, trupa de la Raşca dă o premieră care va face serie: *Nunta lui Ţopârdea.* Piesa se va juca neîntrerupt, până la închiderea stagiunei, de vre o 20 de ori.

Expoziţia jubiliară naţională obţine un mare succes. In afară de publicul din provincie, — sosesc, într'una grupuri de români din ţările subjugate.

Sute de ardeleni, de bănăţeni, de bucovineni, vin să viziteze măreaţa expoziţie şi se întorc la casele lor plini de dragoste pentru ţara mumă şi întăriţi în credinţa lor, în puterea neamului românesc. Corurile din Banat şi din Ardeal vin de asemenea şi se produc, unele în Arenele romane, altele la Ateneu. Corul din Sibiu, cu concursul sopranei d-na *Veturia Triteanu* şi reuniunea română de cântări din Barşov, condusă de compozitorul *George Dima,* obţin mare succes.

Ploile reci cari cad în primele zile din Septembrie silesc direcţiunile teatrelor de vară să închidă stagiunea mai de timpuriu ca de obiceiu. Singurul „teatru" ale cărui porţi sunt deschise, este berăria „Imperială"din strada Câmpineanu, colţ cu strada Sf. Ionică instalată într'o casă care a fost dărâmată acum câţi-va ani pentru a face loc unei staţii de tramvai. In acest local, în care va debuta, şi renumita diseusă

www.dacoromanica.ro

Nitta-Jo, se dadeau reprezentaţii de music-hall: osebit de „numerele" străine, se produceau şi artişti români, cupletişti de valoare, ca Emil Dumitrescu şi Bernardo, cari au avut epoca lor de adevărată glorie.

La circ reîncep spectacolele de cinematograf. Direcţiunea anunţă că filmele vor fi însoţite de demonstraţiuni auditive şi anume, odată cu proecţiunea se vor reproduce „murmurul apei, vântul, vijelia, cascada, fulgerul, tunetul, trăsnetul, căderea ploaiei, etc."... Evident, nu era încă filmul sonor de astă-zi!

La *Edison* (fostul teatru Modern din clădirea din strada Carada, deţinută astăzi de Banca Naţională) se pregăteşte o stagiune de comedie-bufă în genul teatrului Capucines din Paris. Vedeta acestei trupe va fi renumitul comedian *Le Gallo*

La *Frascatti* vor avea loc spectacole date de *The great American Cinemato-biograph*. E primul local în care se vor da mai multe reprezentaţii pe zi şi anume: la ora 4, la 5 şi jumătate, la 6 şi jumatate şi la 9 seara. Intrarea generală 1 leu de persoană.

Deschiderea stagiunei Teatrului Naţional. In vreme ce Constantin Grigoriu pregăteşte primul turneu al companiei de opereta la Iaşi, Botoşani, Brăila, Galaţi, Caracal şi Craiova, Teatrul Naţional deschide stagiunea la 23 Septembrie, cu *Despot-Vodă*. Demetriade joacă rolul titular, Brezeanu pe Ciubăr-Vodă.

Ion Livescu

La 26 are loc premiera comediei *Cărăbuşii* (Les hannetons) de Brieux, cu Livescu şi Maria Giurgea în rolurile principale, — iar peste câteva seri, la a doua reprezentaţie, studenţii, cari nu se împăcau cu ideea rămânerei lui Davila la direcţia generală a teatrelor, manifestează dela galerie împotriva acestuia din urmă. Cu acest prilej se aruncă în sală câteva fiole de *assa foetida*... Gazele asfixiante nu sunt deci o invenţie a marelui războiu...

Luptele dela Arenele romane s'au terminat. Paul Pons e proclamat şampion al lumei şi încasează marele premiu de 15.000 lei. Al doilea e Apollon, care ia premiul de 12.000 lei. Al treilea Oettinger, al patrulea Schachmann.

Infiinţarea orchestrei ministerului. Cercurile oficiale, încredinţate că mişcarea muzicală nu va

www.dacoromanica.ro

putea fi promovată fără un instrument puternic la înălțimea instituțiilor similare din Apus, creează *Orchestra ministerului instrucțiunei publice* și încredințează conducerea ei profesorului de violoncel *Dimitrie Dinicu*, un artist de reală valoare și în plinătatea forțelor. Primul concert are loc la 12 Octombrie. Dinicu își dă seama de rostul acestei orchestre și-și propune să execute, în ordinea numerică simfoniile lui Beethoven. Programul începe cu *Uvertura No. 12* de Dworak și se termină cu înălțătorul final al *Poemei române* de George Enescu, executat admirabil de orchestră. Publicul aclamă cu însuflețire timp de 10 minute, pe executanți și pe genialul compozitor. Toate concertele se vor bucura de o mare afluență de public, iar prețurile modeste de intrare dovedesc că inițiatorii au înțeles foarte bine rostul acestei instituții: lojile costă 12 și 10 lei, stalurile 3, 2 lei și 1 leu.

Naționalul reia *Ovidiu* de Alexandri și la 15 Octombrie, începe o serie de spectacole cu Agatha Bârsescu: *Mesalina, Magda, Medeea, Sapho, Hero și Leandru* (cu Tony Bulandra).

La circ începe o nouă serie de lupte greco-romane, dar fără prea mare răsunet. Și lucrul e explicabil: abia se terminaseră luptele dela Arene. Publicul cere să fie adus și Lurich; direcțiunea, neputând satisface această *Vox populi*, lansează zvonul că luptătorul rus ar fi murit. Dar pământul e mic: peste câteva zile, ziarele publică o scrisoare din Budapesta în care Lurich desmînte zvonul că ar fi murit... Cu prilejul desvelirii monumentului dela Iași al lui Vasile Alexandri, au loc mari serbări în Capitala Moldovei, iar Teatrul Național reia piesele din repertoriu ale marelui poet.

Marthe Brandès. o artistă cu renume frumos la Paris, dă, la teatrul Lyric, câteva reprezentații cu un ansamblu mediocru: *Amoureuse*, *Le passé*, *Francillon*.

In luna Noembrie au loc, la teatrul Național, în alternanță cu spectacolele societății dramatice, reprezentații de operă italiană. Fără prea mare succes însă, până la sosirea câtorva stele de mărimea întâia: *Aida*, cu *Felia Litvinne*, *Tosca* cu *Darclée* sunt seri de triumf.

www.dacoromanica.ro

La 27 Noembrie are loc un debut senzaţional: un student craiovean, *Mihail Nasta* cântă *Trovatore*. Debutantul, care nu are decât 23 de ani, e primit cu mare însufleţire: are o admirabilă voce de tenor dramatic, pe care, cu toată tinereţea lui, ştie s'o conducă cu mare artă. Publicul îl aclamă, ziarele îl ridică în slăvile cerului: triumful tânărului oltean e indiscutabil.

Dr. Mihai Nasta

„Micul" *Socrate Barozzi* dă un concert reuşit la Ateneu. La 8 şi 10 Decembrie *Emil Sauer* dă două concerte.

Nemulţumit că unele din rolurile sale fuseseră distribuite altor artişti din teatru, Nottara se retrage din nou dela Naţional. E urmat de Petre Liciu, care, în toate aceste mişcări de frondă, însoţeşte mereu pe Nottara din pur spirit de camaraderie. Nimic nu poate caracteriza mai bine sufletul marelui artist care era Petre Liciu, decât acest ataşament care-l făcea să-şi părăsească locul de frunte ce avea la Naţional, rolurile lui din repertoriu, liniştea şi siguranţa zilei de mâine, pentru a împărtăşi soarta aceluia pe care-l socotea nedreptăţit şi năpăstuit!

La Lyric Nottara joacă *Papà Lebonnard*. Studenţii, veniţi în mare număr la spectacol, se pregătesc să manifesteze, dar poliţia înştiinţată la vreme, opreşte mişcarea.

Turneul lui Alfredo de Sanctis. Unul din actorii consacraţi ai Italiei, *Alfredo de Sanctis*, începe, la mijlocul lui Decembrie, un ciclu de spectacole la Lyric. Numele lui cu totul necunoscut şi împrejurarea că spectacolele au loc înaintea sărbătorilor, fac ca reprezentaţiile să fie puţin populate. Şi totuşi de Sanctis e un mare actor. Puţinii spectatori cari asistă la reprezentaţii, pleacă entuziasmaţi de talentul artistului şi de felul lui de a juca. De Sanctis începe turneul cu piesa *Colonelul Brideau* de Fabre şi continuă cu: *La telefon*, *Sullivan*, *Necinstiţii*, *Onoarea*, — în care se relevă şi artista Ada Borelli, — *Amicul femeilor*, *Strigoii*, *Amoruri triste*.

Teatrul Naţional după ce prezintă, fără prea mare succes *Arlesiana* de Daudet, joacă, de Crăciun *Căldarea*, *Avarul*, *Ovidiu*, *Stingerea*, *Nevestele vesele* şi *Manasse*.

Iar la Sidoli, vine circul rus *Beketow*.

www.dacoromanica.ro

IX

1907

După anul jubileului de 40 de ani de domnie a regelui Carol I, după anul Expoziției, am avut reverul medaliei, 1907, anul răscoalelor țărănești. Buna stărea, prosperitatea, erau numai aparențe: între cele două lumi, cea a orașelor ce păreau mulțumite și lumea satelor necăjite și înnecate în saracie și întuneric, era o prăpastie adâncă. Nu ne dădeam seama de această stare de lucruri și izbucnirea primelor mișcări dela sate, la începutul lui Februarie, a surprins în chipul cel mai dureros pe toți. Guvernul conservator n'a știut să găsească la timp soluțiile cari ar fi putut lecui, măcar în parte, suferințele satelor ,așa că, după 13 Martie, noul guvern liberal s'a văzut nevoit să recurgă la tunuri și mitraliere, ca să restabilească ordinea ,căci existența patriei era în joc.

Nu s'ar putea spune că Bucureștii petrec de zor în iarna aceea prevestitoare de rele. Acelaș teatru național, joacă în Ianuarie, cam același repertoriu din prima parte a stagiunei: *Stingerea*, *Mardsse*, *Ovidiu*, *Nevestele vesele*. Sosirea Agathei Bârsescu aduce o oarecare schimbare în monotonia repertoriului: se reiau *Magda*, *Messalina*, *Hero* și *Leandru*, piese cari nu-și mai găsesc însă amatori, căci publicul e foarte restrâns.

Maria Ciucurescu

La variete-ul Imperial, tot cupletistul Bernardo, și comicul francez Henry Pohl.

La Ateneu, concerte Kubelik.

La Sidoli, tot circul Beketow.

La Lyric Petre Sturdza joacă *Pui*

www.dacoromanica.ro

de dragoste (Liebelei) de Arthur Schnitzler, cu Alice Sturdza şi *Aleluia* cu Liciu, Ion Manolescu şi Nottara.

Operetă franceză. Pe la mijlocul lui Ianuarie însă, monotonia aceasta e brusc întreruptă de două trupe franceze: la Naţional revine Suzanne Desprès şi joacă *La robe rouge, Denisé, Poil de carotte, L'ainée* şi *Gioconda,* iar la Lyric o trupă bună joacă vreo 20 zile repertoriul clasic francez de operetă: *Le petit duc, La fille de M-me Angot, Le jour et le nuit, La mascotte, La grande duchesse de Gerolstein, La Perichole, Les cloches de Corneville,* şi câteva lucrări noui, *Les saltimbanques* de Louis Ganne, *Les mousquetaires au couvent, Veronique,* de Messager.

In vreme ce Agatha Bârsescu plănueşte un mare turneu care s'o plimbe prin ţară şi prin Ardeal, Bucovina şi Basarabia înainte de plecarea în America, Teatrul Naţional montează *Carmosina* de Musset, cu Maria Voiculescu şi Tony Bulandra. Lucrarea, care nu avusese nici la Paris decât un succes de stimă, are aceiaş soartă şi în Bucureşti. In schimb, reluarea delicioasei *Scânteia* de Pailleron, prilejueşte un mare succes tinerei Maria Giurgea, singura vrednică urmaşe a Aristizzei Romanescu în rolurile de ingenuă.

O premieră „Mama" de I. Miclescu După reluarea lui „Vlaicu-Vodă" într'o distribuţie nouă.

Teatrul Naţional prezintă o dramă originală, *Mama,* de Ion Miclescu.

Nottara cu Liciu joacă *'Dout sergenţi* la Lyric. Noua distribuţie a lui „Vlaicu-Vodă": Aristide Demetriad în rolul titular, Tony Bulandra în Mircea şi Marioara Voiculescu în Anca, e foarte bine primită du public şi de presă.

Compozitorul Pietro Mascagni dirijează un concert simfonic cu următorul program: Uverturia din „Wilhelm Tell" de Rosini, „Eroica" lui Beethoven şi fragmente din lucrările sale: *Amico Fritz* şi *Cavaleria rusticană.*

Naţionalul prezintă *Michetta* (Miquette et sa mère) de Flers şi Caillavet, cu Maria Giurgea, Maria Ciucurescu, Soreanu, Achille, Carussy, Maximilian, Paciurea. In rolul prostănacului Urbain, Vasile Tomeanu face o creaţie delicioasă.

Către sfârşitul lui Februarie, Féraudy dă câteva spectacole foarte reuşite, la Lyric. Are, în d-ra Van Doren, o parteneră minunată. Joacă *Les affaires, L'age difficile, Brichanteau.*

www.dacoromanica.ro

Eleonora Duse. Marea, incomparabila artistă dă câteva reprezentaţi la Teatrul Naţional.

Duse

Începe cu *Dama cu camelii*. In primele trei acte, aşteptările publicului sunt înşelate. Duse pare foarte obosită, absentă. Câţiva spectatori decepţionaţi pleacă după actul trei. Cineva atrage atenţia artistei asupra acestei mişcări — şi efectul se remarcă de îndată: jocul Dusei, în ultimele două acte din melodrama lui Dumas se ridică, de o dată la înălţimi ameţitoare. A doua seară, *Gioconda* lui d'Annunzio stârneşte un mare entuziasm. Publicul nu vrea să mai plece din teatru şi o recheamă de nenumărate ori.

Răscoalele ţărăneşti. In vreme ce afişele anunţă două concerte ale lui Leo Slezak, tenorul Operei imperiale din Viena, un concert de vioară al lui George Enescu şi spectacole extraordinare de Opera italiană, — în judeţele din nordul Moldovei izbucnesc răscoalele ţărăneşti. Focul se întinde cu o repeziciune uimitoare: în mai puţin de zece zile toată ţara e contaminată. Guvernul conservator demisionează şi la 13 Martie se constituie guvernul Sturdza care, cu mari şi dureroase jertfe, reuşeşte să oprească prăpădul.

Zece, cincisprezece zile, Capitala trece printr'o mare panică. Dar, viaţa continuă. Spiritele se liniştesc. In seara căderei guvernului Cantacuzino, Naţionalul prezintă *Două lumi* de Gerhardt Hauptmann, cu Tony Bulandra şi Marioara Voiculescu. La 21 Enescu concertează la Ateneu. Toată lumea publicul şi presa sunt de acord să constate că, în acei câţiva ani cât a stat în străinătate, marele violonist a făcut progrese uriaşe.

La Naţional începe o scurtă stagiune de operă italiană cu trei mari artişti: soprana Emma Carelli, tenorul Piero Schiavazzi şi baritonul Lucca. S'au cântat *Cavalleria* şi *Paiaţele*, *Zaza*, *Tosca*.

La 22 ansamblul complect al lui *An der Wien*, cu Mizzi Günther, Mizzi Würth, tenorul Carl Meister, comicii Glawatsch, Böhm, Sachs, începe, la Lyric, o serie de spectacole a căror amintire nu s'a şters nici astăzi din memoria noastră. *An der Wien* avea, de pe atunci, reputaţia celui mai bun teatru de operetă din lume, iar ansamblul pe care directorul

www.dacoromanica.ro

Karczag îl prezintă bucureștenilor era format din selecția celor mai bune elemente... S'au cântat *Voevodul țiganilor*, *Geisha*, *Frumoasa Elena*, *Poveștirile lui Hoffmann*, *Liliacul*, *Sânge vienez*. Toate aceste spectacole au fost desăvârșite. Dar triumful turneului l'a făcut *Văduva veselă;* Mizzi Günther crease rolul la Viena. *Văduva* s'a cântat de vre-o 5 ori la Lyric, apoi după 1 Aprilie., — trupa a trecut la Național unde opereta lui Lehar a mai făcut trei săli pline!

In timpul acesta, Naționalul reia o farsă veche de Labiche *Pălăria de paie de Italia*, — farsă care fusese reluată cu 22 de ani în urmă, la 1885! — și înregistrează o cădere catastrofală.

Maximilian, Ciucurette și Carussy se retrag dela Național. Ultimele zece zile din luna Martie însemnau, mai întotd'auna, zile de încordare pentru artiștii teatrului Național. Erau zilele când se întocmea bugetul pe exercițiul viitor, când se încheiau noile angajamente, se făceau avansările, — dar și pensionările... unele angajamente nu se mai reînoiau.

La finele lui Martie 1907 se produce, în lumea teatrală bucureșteană, un eveniment senzațional: trei artiști foarte simpatizați de public, Maximilian, Carussy și Ciucurette, trimit direcției o scrisoare prin care anunță că se retrag, că nu mai voiesc să reînoiască angajamentul. Cei trei se plâng că nu sunt utilizați, că joacă foarte rar, — deși dorința oricarui artist e să joace cât mai mult. Osebit, leafa cea mai mare pe care le-o poate oferi teatrul e de 180 lei pe luna; or, aiurea li se oferă de câte 2 și chiar de câte 3 ori mai mult! Față cu această situație, cei trei comediani înțeleg să tragă consecințele și deci previn direcția teatrului Național ca nu vor mai reînoi angajamentul care expiră la finele lui Martie.

Afara de spectacolele de operetă vieneză, de cari am vorbit mai sus, nu mai e nimic de semnalat în Aprilie 1907.

Pregătiri pentru stagiunea de vară. Incep pregătirile pentru stagiunea de vară.

La parcul Oteteleșanu trupa Grigoriu repetă *Stația Dâmboviței*, o operetă englezească, localizată de d. Paul Gusty și *Balul Operei*. Din trupă fac parte d-nele Margareta Dan, Marietta Ionașcu, Elena Teodoresou-Leonard, Anna Grand, Movila și d-nii Băjenaru, Soreanu, Carussy, Ciucurette, Maximilian, Leonard, Petrovicescu, Al. Gheorghiu, etc.. Osebit

www.dacoromanica.ro

de cele două operete în repetiție, se anunță, în repertoriul stagiunei, *Fire de artist*, *M-me Sherry* și reluarea *Văduvei vesele*.

N. Niculescu-Buzău

La Ambasadori repetă o trupă de artiști asociați, sub conducerea maestrului Nottara și a lui Niculescu-Buzău. Stagiunea urmează să înceapă la 19 Maiu. Prețurile vor fi populare fotoliul 2 lei, stalul 1 leu, intrarea în grădină 50 bani.

La Rașca vor juca artiștii asociați ai Teatrului Național: Maria Ciucurescu, Ion Niculescu, Brezeanu, Toneanu și Ar. Demetriade. Până să înceapă stagiunea, o trupă de operă compusă din liliputani, dă, în curs. lunei Maiu, cu mare succes, o serie de reprezentații. Se cântă *Somnambula*, *Bărbierul*, *Carmen*.

La Conservator, la examenele de absolvire notăm patru nume: N. Kanner, C. Stănoescu, Stelian Gușulescu și Titu Protopopescu.

Petre Licin formează o trupă cu care va face, dela 1 Iunie la 1 Iulie, stagiune la Galați și Brăila.

„Dama dela Maxim". Ambasadorii deschid focul cu *Dama dela Maxim*. Rolurile prime sunt jucate de Pepi Moor, Alexandreasca, Olga Cuțitza, Niculescu-Buzău, G. Achille, Nicolau — și trei elemente tinere: Casimir Belcot, Mișu Fotino, Ionel Cigallia. Piesa obține un mare succes; la acest succes contribue într'o largă măsură și două cântece lansate de Pepi Moor: „Hoplea, că nu mă vede tata!" și „Din picior!"

Reluarea „Văduvei vesele". Pe la mijlocul lui Iunie se reia *Văduva veselă*. Incontestabil că direcția de scenă a d-lui Paul Gusty și conducerea muzicală a lui Robert Frank, ajută într'o largă măsură succesul reluărei. Dar acela care asigură operetei lui Lehar triumful desăvârșit, e Leonard. Rar s'au văzut întruchipate, în același artist, toate calitățile ce se cereau pentru rolul lui Danilo, ca în acest adevărat prinț al operetei: frumusețe fizică, pasiune, temperament, eleganță și o voce dumnezeiască. Sunt încre-

www.dacoromanica.ro

dințat că dacă ar fi jucat rolul lui Viena, Leonard ar fi lăsat la o mare distanță pe Louis Treumann, creatorul rolului și idol — pe acea vreme — al vienezilor, căci Leonard avea asupra vienezului avantajul tinereței.. adevărate.

Văduva veselă, — de astădată nu mai e alintata, ca anul trecut! *Văduvioara* are un an mai mult și devine deci... văduvă — sub bagheta lui Robert Franck pe care Grigoriu izbutise să-l fure Carl-Theater-ului din Viena — face, în vara anului 1907, nu mai puțin de 30 spectacole cu grădini arhipline și stabilește definitiv numele și situația lui Leonard în teatrul românesc de operetă.

Leontina Ioanid

O altă operetă care face mare serie de spectacole e *Fire de artist* de Edmund Eysler.

Alte noutăți ale stagiunei de vara. Premierele se succed, succesele alternează cu căderile.

La Ambasadori se joacă *Coralie & Comp., Zozo. Copiii nimănui, Haplea, Țivila dela hotel Ghidale, Doui Sergenți, Mehmet - Marafet, Militarii veseli, Quartirul d-lui Maior. Militarii veseli* nu au succesul pe care îl obțin la Paris, unde piesa (al carei titlu e *Tire au flanc)* ajunsese la a 3000-a reprezentație, record pe care nici o piesă nu l'a atins nici înainte, nici după războiu.

La Blanduzia se anunță o comedie *Moise Stein, nepotul lui Cilibi Moise*, de d. Jean Feder.

La Rașca, *Regulus Codoveanu, Mitică Ghinion, Madam Ordonanța.* In a doua jumătate a lui August se joacă un vodevil original, *Fetele din Popa-Nan*, de D. Georgiany Digeo. Piesa, care aduce pe scenă tipuri și moravuri din vestita mahala a Bucureștilor, obține un succes real, confirmat și de reușitele reluări ulterioare.

La parcul Oteteleșanu Grigoriu prezintă *Regele vânătorilor, Balul Operei* și în August, *Lilacul*, cu Maximilian, Leonard, Ciucurette, Petrovicescu, Stănescu-Cerna, Al. Gheorghiu și cu d-nele Margareta Dan, Marietta Ionașcu și Elena Leonard. Către sfârșitul stagiunei se da și opereta originală *Nini*, libretul de Ionescu - Zanne, muzica de maestrul C. Dumitrescu.

La 23 Iulie moare, la Câmpina pictorul Nicolae Grigorescu

www.dacoromanica.ro

iar peste o lună, la 25 August se stinge tot acolo, Bogdan Petriceicu Hașdeu.

La 15 Septembrie — adică la 28 Septembrie de astăzi! — grădinile își închid stagiunea.

Incep pregătirile pentru stagiunea de iarnă.

Concertul Florica Christoforeanu. La 24 Septembrie *Florica Christoforeanu,* care studiază la Milano, dă la Ateneu un concert. La piano Theodor Fuchs. Tânăra artistă, care avea să facă o carieră strălucită, cântă între altele *L'été* de Chaminade, arii din *Manon, Lucia, Rigoletto* și câteva bucăți românești și obține un mare succes.

Petre și Alice Sturdza sunt angajați de Grigore Gabrielescu la teatrul Național din Craiova.

La Eforie, la circul Sidoli și la Edison se deschide stagiunea de iarnă cu *Theatrograph* și cu teatrul *Oeser*, cuvinte sub care căuta să se ascundă cinematograful, ca și când ar fi fost rușinos să i se spună pe nume: *cinematograf!*

Deschiderea stagiunei teatrului Național. La 29 Septembrie se deschide stagiunea Naționalului, cu *Răsvan și Vidra,* ca un omagiu pentru Hasdeu. Frumosul poem dramatic al marelui cugetător dela Câmpina, e prezintat într'un cadru superb și cu o distribuție nouă: Ar. Demetriade în Răsvan și Maria Filotti în Vidra. Demetriade obține un mare succes: e impetuos, plin de avânt, și spune cu mare artă versurile lui Hașdeu. *Emma Gramatica*, pe care am invitat-o să vadă acest spectacol, în Octombrie 1927, adică după 20 de ani, fu entuziasmată de jocul marelui artist.

Al doilea spectacol al Naționalului e *Avarul* lui Molière, pentru debutul, reușit, în *Săgeată,* al tânărului absolvent al Conservatorului, *Nicolae Kanner.*

In al treilea spectacol, *Fântâna Blanduziei,* Marioara Voiculescu, joacă pe Getta, Maria Filotti pe Neera, iar în *Posthum* își face debutul „oficial" un tânăr foarte talentat *Casimir Belcot.*

„Sherlock Holmes". Experiența celor doui ani de conducere a Teatrului Național întărește în spiritul lui Alexandru Davila convingerea că prima datorie a direcției acestui așezământ e să lucreze din răsputeri la creearea unui public de teatru. Am spus-o până acum, de câte va ori în paginile acestei lucrări și o repet. La ce să risipești,

www.dacoromanica.ro

munca pentru a prezinta lucrari de înaltă valoare artistică şi literara, daca n'ai public care sa aprecieze aceste lucrări? Conştient de adevărul acestei realităţi, Davila roagă în primăvara anului 1907. pe câţi-va prieteni, — printre cari aveam cinstea să prenumar, — să-i recomande piese „pe gustul marelui public". Ca urmare a acestei cereri, îi prezint, în Maiu, traducerea unei piese extrasă de artistul berlinez Ferdinand Bonn din romanele detective ale lui Conan Doyle. *Sherlock Holmes* e pus în repetiţie şi la 2 Octombrie are loc premiera, cu Aristide Demetriade în doctorul Mors şi Vasile Toneanu în Sherlock.

Piesa e jucată de peste 25 de ori până la Crăciun, cu reţelele cele mai mari. Era pe gustul „marelui" public. Acest gust evoluase şi el: spectatorul începuse să vadă sforile groase pe cari le trăgea autorul *Curierului de Lyon* sau al celor *Două orfeline*, aşa că sforicica subţire care punea în mişcare pe eroii din melodrama lui Bonn, nu e încă vizibilă.

„Hoţul" de Bernstein. După caderea piesei *Crima sau virtute* de generalul Bengescu-Dabija, Naţionalul prezintă *Hoţul* de Henry Bernstein cu Marioara Voiculescu şi Demetriade, în perechea îndrăgostită, Tony Bulandra în adolescentul amorezat, Livescu şi d-na Sturdza în părinţii acestuia. Bernstein la pentru întâia oară contact cu publicul românesc şi noutatea subiectului ca şi maniera cu care autorul îl tratează, — actul II, care dureaza o ora, e un dialog! — plac foarte mult spectatorului bucureştean. Până aproape de Crăciun, *Hoţul* alternează pe afişul Naţionalului cu *Sherlock Holmes* şi ambele piese se joacă cu cassa închisă. Dacă *Sherlock* era o melodramă pentru „marele" public, *Hoţul* era cam tot aşa ceva, dar pentru uzul lumei mai subţiri.

La teatrul Eforiei, de pe bulevard, continuă reprezentaţiile teatrului Pathé-Frères; la Edison e variété şi cinematograf; la Cazino de Paris pe strada Regală, e teatru de varietăţi, la Sidoli Theatrograph — iar la Imperial, pe Câmpineanu, variété cu intrare liberă.

Artistul Cernat, de curând avansat societar, moare în vârstă de 35 ani, răpus de o boală de inimă. Juca rolurile de intrigant în melodramele de factură veche şi vocea lui de bas profund îl ajuta mult în obţinerea unor puternice efecte de scenă.

www.dacoromanica.ro

Stagiunea de Operă. Pe la mijlocul lui Octombrie reîncep concertele simfonice ale orchestrei Ministerului Instrucțiunei publice, iar la 29 se deschide, la Național, stagiunea de operă italiană; Se cântă *Lucia* cu soprana *Bianca Morello*, basul *Torres de Luna*; dirijor *Spetrino*.

La primul concert simfonic bucureștenii fac cunoștința pianistei *Celia Delavrancea*, care obținuse premiul I-iu la Conservatorul din Paris.

Opera dă *Aida* și *Bărbierul*, cu *Titta Ruffo*.

La Lyric, o trupă franceză având ca stea pe Constance de Linden, joacă *Paris-New-York* de Abel Hermant, *Education de prince* de Maurice Donnay, fără prea mare succes.

Ermete Zacconi

Spectacolele Operei au mare succes, mai cu seamă mulțumită lui Titta Ruffo. Angajamentul lui e prelungit și marele bariton cântă *Rigoletto*, apoi *Ernani* cu tenorul *Angioletti* și primadona *Poli-Randaccio*. Urmează *Bărbierul* și *Ballo in maschera*.

Ermete Zacconi la Lyric. La 6 Noembrie, Ermete Zacconi începe o serie de reprezentații la Lyric. In prima seară joacă *Moartea civilă*. Scena morții eroului întrupat de Zacconi e atât de sguduitoare și artistul o joacă cu atâta naturalețe, în cât spectatorii pleacă acasă cu nervii complectamente zdruncinați. A doua zi, spectatorii aceștia, întrebați de prieteni, i-au *deconsiliat* să vadă pe Zaconni.. Gigantul italian îi speriase!

Cu toate acestea, reprezentațiile continuă, cu săli arhi-pline: *Strigoii*, *Necinstiții*, *Don Piedro Carusso*.

Agatha Bârsescu, care, între timp, se căsătorise cu Const. Radovici, pregătește un turneu cu *Judita și Holofern*,. *Maria Magdalena Othelo*.

D-ra Elena Drăgulinescu dă un concert la Ateneu.

La circul Sidoli încep „lupte de dame" — dar după câteva zile, acest număr dispare din program. Se vede că publicul e rece. Insuccesul, la circ, al spectacolului de varietăți determină pe d'Argent, directorul acestui spectacol, să se mute la Lyric. Dar nici aci nu durează, caci la 24 Noembrie începe în acest teatru o serie de spectacole de operetă franceză. Premiera e *Fata mamei Angot*, dar trupa e slabă și reprezentațiile

www.dacoromanica.ro

continua în indiferența generală a publicului.
Tenorul C. Stănescu-Cerna dă un concert la Liedertafel.

Două premiere la Național. Deși *Hoțul* și *Sherlock Holmes* fac săli pline, Naționalul prezintă comedia *Josetta* (Mlle Josette, ma femme) de Gavault și Charvay cu Maria Giurgea, Toneanu, Soreanu, Ion Niculescu, Al. Mihalescu, C. Belcot. Comedia are mare succes.

Emil Dumitrescu

Opera readuce, pentru câteva spectacole pe *Yvonne Dubel*.

Pe la mijlocul lui Decembrie, Naționalul prezintă o altă piesă a lui Henry Bernstein: *Vijelia* (La rafale), cu Nottara, d-na Lucia Sturdza, Tony Bulandra, Soreanu.

Violonistul Jacques Thibaud dă un concert la Ateneu.

O trupă franceză, cu d-na Suzanne Munte, ca stea, joacă, la Lyric, fără succes *Le voleur, Le bonheur, mesdames.*

Teatrele de „varietăți" își reîmprospătează programele: la Peleș, bulevardul Elisabeta (unde a fost până deunăzi restaurantul *Principesa Ileana)* cântă comicul Bernardo, iar la Imperial cupletistul Emil Dumitrescu și comicul francez Staval.

Un amator din societate, d. C. Cițeu, care are o drăguță voce de tenor, dă un concert la Ateneu.

In vederea Crăciunului se fac mari pregătiri la circul Sidoli; iar la Edison se anunță tradiționalele baluri mascate, cari se vor da „de patru ori pe săptămână": bucuria tinereței care petrece...

www.dacoromanica.ro

X

1908

Teatrul Național are patru piese cari alternează pe afiș și cari „fac rețeta": *Hoțul, Sherlock Holmes, Vijelia, Josetta.*

Moartea lui Ronetti Roman. La Iași moare, în ziua de 7 Ianuarie, Ronetti-Roman. Autorul lui Manasse împlinise 56 de ani și se pregătea sa serbeze, la 7 Ianuarie, nunta de argint.

În Capitală cinematografele merg din ce în ce mai bine; teatrul Oeser se instalează la Lyric.

Socrate Barozzi dă la Ateneu un concert foarte reușit; la Național, George Enescu dirijează două concerte cu lucrări proprii. La primul concert *Poema* și la al doilea *Rapsodia română* stârnesc un mare entuziasm.

D-na Lucia Sturdza

„Enigma" de Paul Hervieu. Naționalul joacă *Enigma* de Hervieu, cu Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza, Livescu, Soreanu și Tony Bulandra.

Olănescu-Ascanio moare la 21 Ianuarie. A scris câteva piese într'un act, *Pe malul gârlei, Primul bal* și a tradus în versuri *Ruy-Blas.*

La 26 Ianuarie se dă pentru întâia oara, la Național, *Surioara,* de Tristan Bernard, cu Măria Giurgea în rolul titular.

www.dacoromanica.ro

Trupa dela Craiova. Ansamblul Teatrului Național din Craiova vine în Capitală, pentru o serie de reprezentații la Lyric. Petre Sturdza, care fusese angajat ca artist și director de scena al teatrului craiovean, vrea sa arate rezultatele primelor luni de activitate. Din trupa fac parte veteranul artist Ion Anestin, apoi Pandele Nicolau, Al Demetrescu-Dan, Crețu, Radu Demetrescu, Al. Buzescu, Protopopescu și d-nele Mia Teodorescu, Sica Serghie, Maria Russescu, Olarian.

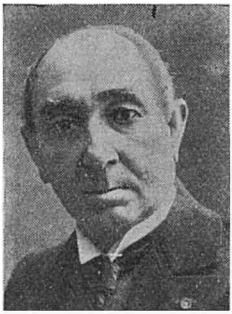

Ion Anestin

Turneul începe cu *Odetta*, și continua cu *Un dușman al poporului, Fiul natural, Samarul lui moș Martin* și *Hamlet*.

Intre timp, programul circului Sidoli pierzând din puterea lui de atracție, direcțiunea anunța „lupte greco-romane". E rețeta infailibilă pentru... ridicarea rețetelor serale.

Doua turneuri franceze. După căderea piesei *Știrile senzaționale* de Iancu Băcalbașa, încep la Național spectacolele teatrului *L'Oeuvre* din Paris. Lugné-Poe și Suzanne Desprès joaca repertoriul lor cunoscut.: *Nora, La Parisienne, Poil de carotte, La rafale, Sapho, Denise.* Alături de perechea directoriala se relevă un actor cu mari însușiri, Henri Beaulieu.

In acelaș timp, *Leloir*, fruntașul Comediei franceze, joaca la Lyric: *Tatăl risipitor, D-ra de la Seiglière, Ghiara, Aventuriera*, și... *Curierul de Lyon*. Actorul distins care era Leloir, n'a vrut sa renunțe la placerea de a juca aceasta melodrama prafuită; pentru ca nu putea sa joace rolul la Comedie, omul se mulțumea sa-l joace în turneu...

Prima stagiune de iarnă a companiei Grigoriu. Un eveniment important pentru mișcarea teatrală a Capitalei se produce în cursul lunei Februarie: încercarea lui Grigoriu de a face și o stagiune de iarnă în București. De astă dată Grigoriu are ambiția să facă și spectacole de operă: în repertoriul pe care'l anunța figurează și *Cavaleria rusticana, Carmen* și *Mireasa vândută*.

Stagiunea începe la 12 Februarie cu *1001 de nopți*. Opereta lui Strauss e prezentata într'un cadru magnific, în decoruri

www.dacoromanica.ro

şi costume de toata frumuseţea şi cu o distribuţie foarte bună: d-na Natalia Otto şi quartetul Leonard, Maximilian Carussy şi Ciucurette. Lume enorma la premieră, — dar spectacolul nu obţine succesul aşteptat de Grigoriu.

Se reia *Vaduva veselă* cu Marietta Ionaşcu în Hanna Glawari. Apoi se da *Cavaleria*, cu tenorul *Liviu Macedonescu*, — astăzi profesor secundar şi primar al Brailei, — şi soprana *Maria Theodoru*. A doua echipa care apare în „Cavaleria" e primadona Elena Apateanu şi tenorul Mihail Nasta în trecere prin ţară.

Tenorul Liviu Macedonescu obţine un mare succes în Turîddu. Păcat că Şcoala şi în urmă Politica au răpit Artei un element de mare valoare, care ar fi facut, fară îndoială, o carieră strălucita.

Premiera „Sandei" la Naţional. In ultima săptămână a lui Februarie, Naţionalul prezinta o lucrare originală de o reală valoare, literară şi dramatică: *Sanda* de Alexandru Florescu. Autorul, care face parte din înalta societate bucureşteana, — a fost, o buna bucata de vreme, secretar general al ministerului afacerilor straine, — cunoaşte bine această societate şi o prezinta *tale, quale*, fără s'o menajeze. Piesa, foarte bine jucata de Nottara, Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza, Soreanu şi Tony Bulandra, are mare succes.

D. Liviu Macedonescu

Anna Mateescu-Ciupagea, soţietara de frunte a teatrului Naţional, moare, dupa o scurtă suferinţă. Intrase în teatru în 1894. După doui ani fusese avansată soţietară. Maritându-se cu profesorul-scriitor Ionescu-Gion, ea se retrage din teatru, pentru a reintra în 1898. Era şi o scriitoare de talent. Pentru teatru a scris două piese într'un act, *In noaptea de Paşti* şi *Actul V, scena finală*.

Sherlock Holmes continuă să figureze pe afiş şi va împlini pâna la închiderea stagiunei, 40 de reprezentaţii.

Fursy revine cu a sa *Boîte* şi joaca cinci seri la Eforie,— sala prea vastă pentru acest gen de spectacole şi totuş abia încapatoare pentru amatori.

„Farmecul unui vals". La Lyric Grigoriu prezinta ultimul succes al *Carl*-teatrului din Viena, *Farmecul unui*

www.dacoromanica.ro

vals (Walzertraum) cu d-nele Marietta Ionaşcu, Elena Leonard, Elena Jippa-Apăteanu, Anna Grand şi cu d-nii Leonard, Maximilian şi Carussy. Deşi la Viena opereta lui Oscar Strauss calca voinicește pe urmele *Vaduvei vesele* (ajunsese la a 500-a reprezentație!) premiera bucureşteana nu obține succesul cel mare, aşteptat şi de director şi de interpreți.

C. Stănescu-Cerna

Retragerea lui Davila dela Național. La începutul lui Martie, Alexandru Davila se retrage dela direcția Teatrului Național. Pentru cine cunoaşte sistemul care, din nenorocire, domneşte şi astăzi la noi, menținerea lui Davila în slujbă, — deşi partidul care-l numise, părăsise puterea de un an de zile, — putea fi considerată ca o adevărată minune...

După apariția câtor-va articole scrise de vajnicul polemist, Gheorghe Panu, o interpelare a profesorului Iorga şi răspunsul ministrului Haret fură hotărîtoare.

Un amănunt, care pune într'o frumoasa lumina pe ziaristul şi deputatul Ion Procopiu, este faptul că, deşi membru de frunte al majorității, intervine în discuție şi aduce mari elogii lui Davila, pentru activitatea desfăşurată la Național. Inlocuirea lui Davila se face pe cale... biurocratica: în cursul stagiunei, față cu excelentele rezultate materiale, Davila urcase lefurile artiştilor, iar în noul buget ce pregătise, aceste lefuri erau din nou urcate, ceiu ce era un lucru just şi echitabil căci, cei dintâi actorii erau îndreptățiți să participe la excedentul realizat, în prima linie, din munca lor. Ministerul nu e însă de acord cu aceasta masura şi refuza sa aprobe bugetul astfel întocmit. Cerându-i-se să refaca bugetul, Davila prefera să se retraga.

Programul lui Pompiliu Eliade. Urmaşul lui Davila, profesorul universitar Pompiliu Eliade, declara într'un interview, ca nu cunoaşte pe artiştii, dar îşi exprima nădejdea ca, cu ajutorul presei, va reuşi să-i cunoască şi aceasta cât mai curând; în ce priveşte repertoriul, va ține o mijlocie între literatura dramatica originală şi piesele bune din literaturile straine, iar în ce priveşte montarea şi

www.dacoromanica.ro

regisoratul, va ține seama și se va folosi de progresele realizate în aceasta direcțiune de conducerea lui Davila.

Sărbatorirea lui Davila. Artiștii teatrului Național și un mare număr de prieteni și admiratori sărbatoresc pe Davila printr'un banchet. Toasturi călduroase și entuziaste se rostesc la aceasta masa, începuta după spectacol și terminată la 8 ore dimineața. Cei mai mișcați par a fi.... artiștii Teatrului Național: se vede că încep să-și dea seama acum, la despărțire, de personalitatea directorului care pleacă. In toastul sau, Ion Niculescu remarca faptul ca pentru întâia oară Naționalul înregistrează și excedente bănești: pentru a avea unde sa țină aceste excedente, administrația teatrului fusese nevoita sa cumpere o cassa de fier, obiect de care nu se simțise nevoe până atunci!...

In raspunsul sau, Davila anunța în acești termeni apropiata înființare a companiei sale dramatice:

„Mă duc sa organizez casa în care ne vom regasi peste puțin".

S'au cetit, — ca la ori ce banchet, — scrisori și telegrame din partea persoanelor cari nu putusera participa la banchet. Intre alții au scris Nottara, Carageale și doctorul Urechia. Din scrisoarea acestuia din urma, nu mă pot opri a reproduce aceste savuroase rânduri:

...„In aceasta chestiune a teatrului s'a vorbit de interesul artei, s'a vorbit de interesul autorilor, nu s'a vorbit însă nimic de bieții noi, noi spectatorii, și de, par'ca suntem și noi spectatorii ceva în teatru. Directorii cari te-au precedat îți pot spune cè e greva spectatorilor...

„Ca spectator, — negratuit, — cer cuvântul ca sa protestez contra acelui naționalism stupid care vrea sa-mi treacă sapun drept cașcaval și curcani drept arta, numai pentru că săpunul e național și curcanii români. Facă spanachidiștii piese bune și n'ai grije atunci, sa vezi ce patrioți suntem, să vezi cum alergam la teatru, — altminteri sali goale și cassa idem..."

„Raffles" a doua piesă polițista. Sub noua direcție se joacă *D'ale carnavalului, Flori de piatră, Sanda, Sherlock Hotmes, Vlaicu-Vodă* și se prezintă o piesă polițista care făcea furori la Paris: *Raffles*. Deși e jucata foarte frumos de Tony Bulandra, Soreanu, Ion Petrescu, Storin, Manolescu și de d-nele Lucia Sturdza și Eugenia Ciucurescu, piesa nu obține un succes deosebit.

Grigoriu întrerupe seria spectacolelor sale pentru a face loc, la Lyric, trupei dela *Iohann-Strauss Theater* din Viena.

www.dacoromanica.ro

Turneul începe cu *Walzertraum* care, jucat în stilul pe care numai actori vienezi îl puteau reda, obține un mare succes, cu subreta Schreiter în Franzi, primadona Grosskopf în Elena, tenorul Adler și comicul Steinberger. Trupa mai aduce câteva noutăți: *Wien bei Nacht*, *Vera Violetta* și *Dollarprinzessin*.

Alfred Alessandrescu

Din Italia vine știrea apropiatei căsătorii a lui *d'Annunzio* cu *Eleonora Duse*.

„Micul" Alfred Alessandrescu, — care mai crescuse, între timp, — apare din nou, la o producție a elevilor *conservatorului* de muzică și întrevede-rează calități reale de pianist.

Mișcare la Național. Ca în toți anii, sfârșitul lui Martie aduce o oare-care mișcare la teatrul Național: Ion Livescu e avansat societar. Haralamb Lecca e numit sub-director, dar nu rămâne nici două săptămâni în aceasta slujbă. La 4 Aprilie demisionează. In locul său e numit Paul Gusty. Tony Bulandra și Marioara Voiculescu sunt avansați: vor avea 400 lei pe lună! Agatha Bârsescu e angajată pentru câteva spectacole, pentru stagiunea viitoare. Stagiunea se închide la 31 Martie, cu *Sanda*, și *La 30 de ani*. Din Viena se anunță că la concursul organizat de Rainer Simons, directorul Operei populare, pentru angajarea unor elemente noui pentru stagiunea viitoare, tenorul Leonard a reușit cel dintâi din 25 concurenți. Li se oferă un angajament pe patru ani.

In Aprilie, trupa italiană de operă *Castellano*, dă câteva reprezentații la Național cu *Tosca*, *Butterfly*, *Norma*, *Fedora*, *Iris* de Mascagni și *Werter*. Trupa are câteva elemente bune: primadona Bianchini-Cappelli, tenorul Colombini și basul Parvis. Am ajuns la 1 Maiu.

Petre Ghimpețeanu

Pregătiri pentru stagiunea de vară. La Ambasadori va juca o trupă de operetă sub direcția d-nei Margareta Demetrescu-Dan. Elementele principale ale

www.dacoromanica.ro

trupei vor fi d-nele Lucrezzia Brezeanu şi Iosefina Tănase şi d-nii Catiopol, Ion Băjenaru, Nicolau, Tănase, Petre Ghimpeţeanu, Niculescu-Basu şi Mihăilescu.

La Raşca vor juca tot artiştii asociaţi ai teatrului Naţional, adică d-nele Maria Ciucurescu, Eugenia Ricoboni, Aura Theodosian, Olga Culitza, Elena Spirescu, şi d-nii Brezeanu, Liciu, Toneanu, Ion Niculescu, Al. Mihalescu, Kanner, Ionlescu-Garciu.

La parcul Oteteleşanu Grigoriu şi-a îmbogăţit formidabil cadrele: din compania lui fac parte acum d-nele Marietta Ionaşcu, Elena Leonard, Virginia Miciora, Anna Grand, Elena Apăteanu şi d-nii Soreanu, Maximilian, Leonard, Carussy, Ciucurette, Ştefănescu, Stanescu, Petrovicescu. De asemenea a reuşit să determine pe Florica Florescu să abandoneze societariatul teatrului Naţional din Craiova şi să vină în trupa sa. Ca maeştri concertatori Grigoriu are pe Robert Franck, Oscar Spirescu, Neuwirth. Direcţia de scenă: Paul Gusty.

Indignat de faptul că direcţia de scenă a Naţionalului îi modifică textul traducerei piesei *Femeia lui Claude* de Dumas, Haralamb Lecca publică o scrisoare în ziare, atacând cu violenţă direcţia şi cerându-i să-i scoată numele de pe afiş. Direcţia îl răspunde, scoţând piesa din repetiţie.

Examenele dela Conservator. La Conservator dăm de figuri şi nume noi. In anul I Nottara prezintă doui elevi de seamă: *Ion Iancovesc* şi *Constantin Toneanu*. Aristizza Romanescu are mai multe eleve remarcabile. Trei în anul I-iu, *Alexandrina Ciucurescu, Barozzi* şi *Alice Cocea*. Trei în anul al II-lea: *Aura Theodossian, Olga Culitza* şi *Leontina Ioanid*. Şi o absolventă de mare talent: *Tina Barbu*.

Ion Iancovesc

Stagiunea de vară. Grădina *Raşca* deschide stagiunea de vară cu o comedie originală de Emil Nicolau şi Mihail Mora: *Ghicitoarea în cafea*. Urmează o localizare de Emil Fagure, *La răcoare*, care va ţine afişul toată luna Iunie.

La Ambasadori, noua trupă de operetă deschide stagiunea cu *Marinarul*, operetă în 3 acte. Urmează *Visul unui vals*,

www.dacoromanica.ro

traducerea literală a titlului: *Walzertraum.* Prima noutate: *Princesa dolarilor,* după care urmează *D'aș fi rege* și *Mascotta.*

In opera comică a lui Adam, Niculescu-Basu obține primul său mare succes în rolul prințului Kador.

George Niculescu-Basu

Parcul Oteteleșanu se deschide la 31 Maiu cu *Farmecul unui vals;* urmează *Fire de artist, Voevodul țiganilor, Toto și Tată.* Pentru debutul d-nei Florica Florescu, se dă *Mica prințesă* (Die kleine Prinzessin). Opereta nu e prea bună, nu face succesul așteptat, în schimb, „debutanta" își cucerește ,dela prima apariție, locul de frunte pe care l'a ocupat apoi, cu atâta cinste în teatrul românesc.

Spectacolele din Iulie. La Rașca,farsa *La răcoare,* slăbește: e drept că făcuse o serie de 33 de spectacole. Urmează *Amor & C-ie* de Gorsse și Marsan; la 13 se reia vodevilul *Fetele din Popa-Nan;* apoi *Mitică Ghinion* și, spre sfârșitul lunei, *Leacul doctorului Feștelei.*

La Ambasadori încasările slăbesc catastrofal. Direcția trupei după ce mai montează *Șeful siguranței* și *Hagi-Tănase,* două comedii localizate, fără să poată îmbunătății situația, hotărăște să pornească în turneu, iar grădina e ocupată de transformistul *Roland de Jassy,* care dă zece reprezentații cu un succes frumos.

Nae Ciucurette

Intre *Farmecul unui vals* și *Văduva veselă,* Grigoriu montează vechiul dar suculentul vodevil *Lumpatius Vagabondus* într'o savuroasă prelucrare a inepuizabilului localizator Paul Gusty. Excelenta distribuție: Maximilian, în croitorul Ață, Ciucurette în cismarul Curea și Soreanu în tâmplarul Clei asigură un nou succes trupei de la parc și-i dă răgaz să pregătească o operetă de Offenbach, *Viața pariziană.* Muncă zadarnică însă; *Viața pariziană* n'are succes. Urmează un vodevil vienez, *El și Ea* (Er und seine Schwester) de Buchbinder, cu Maxi-

www.dacoromanica.ro

milian şi Marietta Ionaşcu în rolurile titulare. Carussy şi Ciucurette în cele alte două roluri principale.
In vederea unui turneu în Basarabia şi Bucovina, A. L. Bobescu joacă, cu trupa sa, câteva seri, la Blanduzia opereta naţională *Orfanul din Dorna.*

Spre sfârşitul stagiunei de vară. In grădina Ambasadori încep spectacole mixte: varietăţi cu Cinematograf şi se anunţă un „turnoi" de lupte greco-romane, cu doui iluştri protagonişti Zbysko Cziganiewici-Zippis. La Raşca, artiştii asociaţi mai joacă până la 15 August, *Leacul doctorului Feştelei, Ghicitoarea în cafea* şi reiau *Fetele din Popa-Nan.* La această dată, începând repetiţiile la Naţional artiştii părăsesc grădina, pe care o ia în primire Niculescu-Buzău care montează *Tâmbălăul dela pisica neagră.* Acest tâmbălău face 9 reprezentaţii, după care urmează *Mache Somnambulul.* Trupa lui Niculescu-Buzău se compune din următoarele elemente: C. Tănase, I. Constantiniu, Mişu Fotino, Georgian, Al. Alexandrescu, Lucrezzia Radovici, Ecaterina Vigny şi M. Râureanu.

Alexandreasca

La parc se prezintă premiera *Călătoria în Africa.* Piesa se joacă numai de cinci ori. In schimb, *Farmecul unui vals* se dă de 9 ori; *El şi Ea* de 5 ori; *Văduva* de 4 ori; *Curse grătare!* de 2 ori, iar *Lumpatius, Liliacul, Voevodul, Mica prinţesă, Regele vânătorilor* şi *Insula Tulipatan* au numai câte o reprezentaţie.
La 21 August, cinematograful Oeser începe stagiunea de toamnă, la Eforie.
Stagiunea de vară e pe sfârşite.

Spectacolele din Septembrie. La Ambasadori luptele greco-romane n'au avut loc, de oare ce renumitul luptător rus *Padubny* lansează un „défi" şi anunţă pentru luna Septembrie un mare şampionat de lupte internaţionale la circ.
La Raşca trupa Niculescu-Buzău joacă de 3 ori *Mache Somnambulul,* de 4 ori *Tâmbălăul,* de 3 ori *Escadronul 3* şi de 2 ori *D-na X.*

www.dacoromanica.ro

La parc se joacă *Voevodul, Regele vânătorilor, Vagabonzii* şi *Lumpatius*. In *El şi Ea* rolul *El* e încredinţat d-nei Florica Florescu care obţine primul ei succes hotărîtor şi capătă consacrarea definitivă a Capitalei

Luptele dela circ. Sfidarea pe care o aruncase Padubny adună pentru şampionatul al cărui premiu principal era de 8000 lei, un lot impresionant de profesionişti ai luptelor greco-romane. Se înscriu mulţi luptători, unii deja cunoscuţi amatorilor bucureşteni, alţii încă necunoscuţi: Scholbisky, Pietro II, Van Roten, Anglio Mati, Hansen, Naulot, Noel le Bordelais, Carl Cillis, Mahmud, Saïd, Caraman, Ono, Moldt, Aimable de la Calmette, Reiber, Fournier, Jimmy, Henryk, Dumitrescu, — de toate culorile şi din toate naţiile, englezi, nemţi, danezi, turci, italieni, francezi, negri şi japonezi...
Varieteul Imperial îşi redeschide porţile.
La Lyric se pregăteşte o stagiune de teatru popular.
Se repetă piesa *Peneş Curcanul* de Vasile Leonescu şi T. Duţescu-Djuţu.

Deschiderea stagiunei Teatrului Naţional. La 29 Septembrie se deschide prima stagiune a lui Pompiliu Eliade. Noul director rupe cu tradiţia care impunea ca deschiderea stagiunei să se facă cu o lucrare clasică din repertoriul românesc şi montează o piesă originală a unui autor nou, d. N. Pandelea, *Ultimul vlăstar*. Ca să dea premierei un caracter mai solemn, directorul aduce orchestra ministerului şi societatea corală „Carmen" cari execută câteva bucăţi. Inovaţia nu încălzeşte publicul
Piesa cade.
Cu prilejul acestei premiere, presa discută problema dacă se face un serviciu autorilor şi literaturei dramatice originale, punându-se pe afiş lucrările slabe. Deşi nu are decât o vechime... recentă, ca să zic aşa, şi nu se poate prevala de vârsta tri-centenară, aproape, a literaturei dramatice franceze, de pildă, — literatura noastră dramatică produsese până atunci lucrări de o reală valoare ca *Despot-Vodă, Răzvan şi Vidra, Fântâna Blanduziei, Vlaicu-Vodă, Manasse, Scrisoarea pierdută, D'ale carnavalului, Noaptea furtunoasă, Conu' Leonida faţă cu reacţiunea, Casta-Diva, Jucătorii de cărţi, Câinii, Craia de ghindă, O căsnicie, Sanda,* — Delavrancea, Sorbul, Eftimiu, A. de Herz, Caton Theodorian, nu apăruseră încă în teatru, — şi îndreptăţea, deci, cele mai legitime speranţe,

www.dacoromanica.ro

Concluzia acestei discuţiuni e că se va aduce un mai preţios serviciu literaturei noastre dramatice, dacă triajul lucrărilor ce se vor juca pe prima noastră scenă se va face cu mai multă severitate. Şi prin aceasta şi autorii noştri dramatici vor fi mai eficace serviţi.

Un mic incident răceşte, pentru un scurt timp relaţiile dintre Teatrul Naţional şi presa bucureşteană: trimiţând biletele permanente ziariştilor, directorul crede util să dea criticilor dramatici oare cari sfaturi şi indicaţiuni asupra chipului cum trebue făcută critica dramatică. Bine înţeles ziariştii refuză şi biletele şi sfaturile. Conflictul se aplanează, fără... morţi şi fără răniţi.

„Haidelbergul de altă-dată". A doua premieră a Naţionalului împacă însă şi publicul, şi presa şi teatrul.

In traducerea profesorului Ovid Densuşianu, se joacă *Heidelbergul de altă-dată* (Alt Heidelberg) de Wilhelm Meyer Förster. Piesa, care obţinuse un mare succes în ţările germane, atingând un număr formidabil de reprezentaţiuni — pe unele scene trecuse de 1000 ori! — câştigă şi publicul bucureştean, deşi premiera se dă în faţa unei săli goale. Tony Bulandra şi Marietta Ionaşcu în cei doui îndrăgostiţi, Vasile Leonescu (Haug), Vasile Toneanu (Lutz), Soreanu (Kellermann), şi Ion Niculescu (doctorul Jüttner) fac un succes categoric. Maria Giurgea joacă, la a doua reprezentaţie pe Ketty şi obţine o mare izbândă personală. Lumea vine în număr din ce în ce mai mare şi multă vreme piesa se va juca cu casa închisă.

A treia premieră, *Un faliment* de Björnstjerne-Björnson, cu Ion Manolescu şi Marioara Voiculescu e o nouă biruinţă.

In această piesă debutează două elemente noui, cari îşi vor face loc pe scena românească: Zaharia Bârsan şi Aurel Atanasescu.

Din Paris vine ştirea morţii lui Victorien Sardou.

Teatru popular la Lyric. Sub direcţia artistului Constantin Mărculescu, se formează o trupă de teatru popular, care-şi propune să dea reprezentaţii la teatrul Lyric, pus la dispoziţie de noul proprietar, Leon Popescu.

Se joacă o piesă extrasă din romanele detective ale lui Conan Doyle, *Moriarty contra lui Sherlock Holmes*. Trupa e for-

www.dacoromanica.ro

Tony Bulandra

mată din d-nii C. Mărculescu, Victor Antonescu, St. Decu, Florea Simionescu, Ion Armăşescu, Radu Popcea, Neagu şi d-nele Amelia Hasnaş, Alexandrina Alexandrescu, Eugenia Ricobini, C. Vernescu, Marioara Simionescu, Jenny Ioanin, El. Dimitriu A doua premieră e o farsă tradusă din franţuzeşte, *Francmasonii.*

Din Chişinău vin veşti foarte bune cu privire la spectacolele pe cari le dă acolo trupa Grigoriu. Toate reprezentaţiile sunt arhi-pline, artiştii sunt sărbătoriţi seară cu seară: impresarii invită trupa la Odessa, Kiew şi Moscova, dar angajamentele anterior încheiate de direcţie, o împiedică de a da urmare acestor invitaţiuni. După 20 de zile de succese neîntrerupte, trupa revine în ţară, urmând a juca la Iaşi, Galaţi şi Brăila.

Altă premieră la Naţional La sfârşitul lui Octombrie, teatrul Naţional joacă o piesă veche de Emile Augier, *Guerin, notarul* (Maître Guérin) cu Licu, Soreanu, Livescu, Tony Bulandra şi d-na Lucia Sturdza, care obţine un succes personal de cea mai bună calitate. Soreanu şi Tony Bulandra sunt remarcabili în rolurile lor.

In Noembrie, repertoriul Naţionalului e cam împestriţat, se joacă *Noaptea furtunoasă, Năpasta, Guérin, Falimentul, Manasse, Heidelbergul de altă dată, Fântâna Blanduziei.*

Teatrele Naţionale din provincie merg foarte slab. Situaţia teatrului din Iaşi e pur şi simplu catastrofală: câţi-va din artiştii de acolo sunt de părere ca staginea — care fusese deschisă cu două săptămâni în urmă, — să fie închisă! In cele din urma se face un apel călduros ministerului instrucţiei publice ca să mărească subvenţia şi numai în urma unei fagadueli solemne, staginea continuă....

Naţionalul prezintă în premieră o piesă originală de Zaharia Bârsan, *Mărul.*

Se suprimă cheta la „variété". Variété-ul Imperial din strada Câmpineanu hotărăşte să curme un obiceiu vechiu, dar nu mai puţin trist şi ruşinos: direcţia localului suprimă cheta.

Până acuma, intrarea în local era liberă, dar, ca în toate

www.dacoromanica.ro

„santanele", vizitatorul era asaltat cu cheta după fiecare „număr" de artistul sau artista care se produsese. Cu modul acesta nici clientul nu putea gusta „numărul" în liniște, și nici artistele sau artiștii cu obraz, nu erau mulțumiți. In consecință, cu începutul stagiunei de toamnă, intrarea generală la „Imperial" va fi de un leu.

Domnișoara Alice Verlet, soprana lejeră a Operei mari din Paris, da un concert cu concursul renumitului flautist Ary van Leeuven de la Opera imperială din Viena. Peste 12 ani vom întâlni pe acest flautist în rândurile orchestrei noastre filarmonice.

Iarăși Sarah Bernhardt Reîncep concertele simfonice ale Orchestrei ministerului instrucțiunei publice.

La Lyric are loc o reprezentație a trupei musulmane a M. Sale Sultanului, ceia ce dovedește ca, cu toata tensiunea diplomatică ivită în urma anexărei de Austro-Ungaria, a Bosniei și Herzegovinei, — anexiune ce era cât p'aci să provoace războiul european, — Majestatea Sa Sultanul era foarte calm, din moment ce permitea trupei sale de teatru să umble prin țări străine.

Sarah Bernhardt revine în țară și da o serie de reprezentații La Lyric. Joacă *Tosca, L'aiglon, Les bouffons, Dame aux camélias, Le passé, La sorcière, M-lle Lecouveur.* Marea artistă e cam obosită. Jocul ei se resimte de această oboseală, firească pentru vârsta ei, mai cu osebire daca ținem seama că joaca și doua matineuri pe saptămâna. Oboseala celebrei artiste e firească și explicabila: „Sarah" are 64 de ani. De 46 de ani e pe scenă și joaca fara întrerupere, tot anul, când la Paris, când la Londra, când în cele două Americi, când în Europa centrală, când la Petersburg sau în Egipt. Și joacă, nu numai în fiecare seară, dar de două ori pe saptămână în matineu! Ce rezistență formidabilă!

In afară de succesele ei obișnuite în „L'aiglon", în „Dame aux camélias", Sarah joacă în București pentru întâia oara pe bufonul Jacasse din piesa lui Zamacoïs și înregistrează un adevărat triumf pentru interpretarea cu totul remarcabilă a acestui rol.

Agatha Bârsescu în Ardeal. Agatha Bârsescu obține din partea ministerului de interne ungar, autorizațiunea de a da o serie de reprezentații în orașele Ardealului. Artista își pregătește o trupă și în ziua în carea vrea să înceapă turneul, cu *Medeea,* la Brașov, spectacolele ei sunt

www.dacoromanica.ro

oprite, sub cuvântul că autorizația îi fusese dată ei, personal, fără trudă. Dar cum să joci tragedie de unul singur? Fișpanul e intratabil; nici ministerul de interne, la care artista recurge în ultimă instanță, nu cedează, așa că Bârseasca e nevoită să apară, singură, în *Medeea*. Citește piesa și cu această simplă lectură reușește să electrizeze o sală arhiplină. Brașovenii nu vor s'o lase să plece fără să mai dea două „spectacole" identice, cu *Fedra* și *Sapho*. Artista se execută și în urma triumfului ce obține, pornește un turneu de recitaluri în toate orașele, mari și mici, ale Ardealului românesc, primită pretutindeni cu flori, iar recitalurile provoacă pretutindeni, uriașe manifestațiuni naționale. Măsura arbitrară a administrației ungurești se întorsese împotriva autorului ei.

Repertoriul teatrului Național, în luna Noembrie: *Moștenitorii, Sanda, Institutorii, Heidelbergul, Falimentul.*

Societatea „Tibișoiul" își dă spectacolul anual. De astă-dată, pentru a evita incidentele din anii trecuți, domnii și doamnele din societate prezintă o serie de tablouri vii de toată frumusețea, iar artiștii teatrului Național joacă o piesă într'un act de d. Ion Miclescu, *Jertfa*.

In cercurile teatrale se zvonește că în urma insistențelor directorului Pompiliu Eliade, Aristizza Romanescu s'a declarat gata să reintre în teatru, abandonând însă rolurile cari nu mai cadrau cu vârsta ei. O interesa, pare-se, cu deosebire rolul mamei din piesa *Israel* de Bernstein. Dar proectul privitor la Israel, nu se realizează... Piesa lui Bernstein va fi jucată peste un an sau doi, de compania Davila; dar Romaneasca reintră totuși la Național.

Tina Barbu

In Decembrie Naționalul reia *Matasse, Sanda, Liniștea casei*. La 8 ale lunei are loc premiera piesei *Riala* de Henry Kistemackers cu Constanța Gănescu-Demetriade, Livescu, Aristide Demetriade, Liciu și Soreanu. Rolul titular e jucat de noua angajată a teatrului, *d-ra Tina Barbu*, care obține un mare succes. Biruința categorică a tinerei artiste, care posedă un puternic temperament dramatic, e salutată cu entuziasm de întreaga presă. Naționalul capătă un element nou, de mare valoare.

www.dacoromanica.ro

In piesa lui Kistemackers creaţiunea d-nei Constanţa Ganescu-Demetriade e remarcabilă.
Se reia *O căsnicie* de Ursachi.
Moartea lui Eduard Wachmann, fost director al Conservatorului şi animatorul primelor concerte simfonice din Bucureşti, impresionează profund cercurile muzicale.

Novelli. Marele actor italian revine în Bucureşti şi da nu mai puţin de zece reprezentaţii la Lyric. Incepe cu *Papa Lebonnard* şi continua cu *Kean, Ludovic al XI-lea, Răpirea sabinelor, Nevastă-mea n'are şic, S'o măritäm' pe soacră-mea* ş. a. m. d. Zece săli pline aclamă pe Novelli. Mă întreb şi nu pot răspunde acestei întrebări: cum se puteau umple, acum trei-zeci de ani, zece săli de teatru în zece seri consecutive, la reprezentaţiile unui artist străin, a carui limbă nu era cunoscută de cât unei infime parţi din public - şi de ce nu se găsesc, astăzi, când, draga Doamne, suntem mai pregătiţi ca în 1908, cel puţin jumatate din acest număr de spectatori, la cinci spectacole ale marilor artişti cari ne vizitează?

Marioara Cinsky

Din Paris vin ştiri bune, relatând progresele remarcabile pe cari le obţine d-na Marioara Cinsky, care munceşte serios în Capitala Franţei, cu cei mai de seamă pedagogi muzicali. Viitoarea stea a operetei şi revistei se pregăteşte temeinic.

Crăciunul 1908. O bună trupa de opereta vieneza, în frunte cu Myla Theren, tenorul Sarol şi primadona Pirck începe de Crăciun,. o serie de reprezentaţii la Lyric. Repertoriul: *Walzertraum, Flotte Burschen, Wien bei Nacht, Foersterchristl, Vogelhändler, Lustige Witwe.*
Naţionalul are următorul repertoriu de sărbători:
Căsătoria silită, Bolnavul închipuit, Heidelbergul de altădata, Curcanii, Un faliment, Moştenitorii Manasse.
In ajunul anului nou, avem premiera *Don Carlos* de Schiller.

www.dacoromanica.ro

XI

1909

Anul care începe înseamnă o dată importantă în mişcarea teatrală românească: în cursul acestui an ia fiinţă *Compania dramatică Davila*. Cei trei ani de directorat la Naţional au slujit de minune lui Alexandru Davila, i-au arătat lipsurile teatrului românesc, i-au înfederat însă în acelaş timp posibilităţile de viitor. Hotărîrea pe care o luase, părăsind direcţia teatrului Naţional, e tradusă în fapt în cursul acestui an.

In seara de 1 Ianuarie, se dă, la teatrul Naţional, un festival pentru ajutorarea victimelor dezastrului din Sicilia şi Calabria. Se joacă un act din „Fântâna Blanduziei" cu Nottara, Aristizza Romanescu şi Liciu; trupa lui Novelli joacă un act, Novelli spune versuri; Grigoraş Dinicu culege aplauze pentru măestria cu care mânue arcuşul. Festivalul, care prilejueşte o caldă manifestaţie filo-italiană, produce 14.000 lei şi se încheie, după spectacol, cu un banchet oferit de inimosul ministru V. G. Morţun.

Teatrul Naţional joacă *Don Carlos* de Schiller, cu Nottara în regele Filip al II-lea, Marioara Voiculescu în prinţesa Eboli, Tony Bulandra în Don Carlos şi Ar. Demetriade în marchizul Posa.

Trupa de operetă vieneză în frunte cu Mila Theren, care începuse reprezentaţiile de Crăciun, dă ultimele spectacole şi prezintă o noutate: *Tippmamsell.*

Spectacole de cinematograf se dau, de o cam dată, numai în trei săli şi anume la Eforie, la Dacia şi în sala Edison; în cursul anului numărul localurilor va creşte.

La Lyric D-na Cora Laparcerie dă o serie de reprezentaţii.

www.dacoromanica.ro

Joacă *L'éventail* de Flers şi Caillavet, *Xantho* de Jacques Richepin şi *La chance du mari* de Caillavet şi Flers, *Les deux hommes* de Alfred Capus, *L'instinct* de Kistemackers, *La bonne intention* de Francis de Croisset şi *Le chemineau* de Jean Richepin. Din trupă se relevă, afară de directoare, care e o artistă de mare clasă, artistul Luguet.

La 15 Ianuarie Constantin Grigoriu deschide la Lyric stagiunea de iarnă cu *1001 de nopţi* pe care o prezintă de astă-dată într'o montare bogată şi plină de gust, cu Florica Florescu, Elena Apăteanu, Leonard, Maximilian şi Ciucurette.

Reintrarea Aristizzei Romanescu. Sforţările directorului Pompiliu Eliade sunt încununate de succes:

Aristizza Romanescu reintră în teatru şi reia rolul pe care-l crease în *Suprema forţă*, alături de Nottara, Demetriade, Livescu, Maria Giurgea, Maria Filotti, Tina Barbu.

Repertoriul teatrului Naţional: *Un faliment, Don Carlos, Suprema forţă, Institutorii, Rivala.*

La un concert simfonic se produce copila Clara Haskil ca pianistă şi obţine un mare succes.

Grigoriu prezintă în premieră *Prinţesa dolarilor* de Fall, cu Florica Florescu, Virginia Miciora, Maximilian, Leonard şi Carussy. Spectacolul e dirijat de Robert Franck.

Intr'un accident de tren moare, lângă Paris, scriitorul şi autorul dramatic Catulle Mendès. Cam în acelaş timp se stinge, într'o casă de sănătate, Coquelin Cadet, după ce, cu o lună înainte murise şi fratele său mai mare.

Cei doui fraţi întâmpinaseră mari greutăţi din partea părinţilor lor, atunci când fusese vorba ca să îmbrăţişeze cariera artistică. Cel mare izbuti, după îndelungate stăruinţe, să învingă opoziţia părintelui său, — dar când veni rândul cadetului, d. Coquelin tatăl, un modest brutar, nu vru, în ruptul capului, să-şi dea consimţimîntul. Tânărul intră în administraţie, urmă, fără ştirea părinţilor, cursurile Conservatorului şi absolvind cu premiul I şcoala, izbuti, la vârsta de 19 ani, să fie angajat la Comedie. Abia atunci îndărătnicul părinte îşi dădu consimţimântul şi, în loc de a rămâne un funcţionar oare-care şi cel d'al douilea fiu al sau ajunse o glorie a teatrului francez.

Rolul care a făcut renumele mondial al lui Coquelin cel mare (Constant) a fost *Cyrano*. Pentru dânsul a scris apoi Edmond Rostand rolul cocoşului din *Chantecler*.

Mayol dă la Liedertafel câte va reprezentaţii. E încadrat de o

www.dacoromanica.ro

trupă foarte slabă care juca, la începutul şi la sfârşitul serii, câte o comedie într'un act. In fiecare seară se putea vedea acest lucru nostim: deşi toate biletele erau vândute, spectacolul începea şi se termina în faţa unei săli goale; publicul nu venea decât la ora când ştia că începe *le tour de chant* al lui Mayol şi pleca de îndată acest *tour* lua sfârşit.

Prima lucrare de teatru a lui Delavrancea. La 2 Februarie are loc premiera celei dintâi lucrări dramatice a lui Delavrancea: *Apus de soare,* cu Nottara în Ştefan-cel-Mare, Constanţa Demetriade în *Doamna Maria,* Ion Petrescu în Moghilă şi Olympia Bârsan în Oana. Lucrarea obţine un mare succes, şi literar şi de teatru.

Prima săptămână din postul cel mare al Paştelui spectacolele sunt interzise.

La Naţional au loc reprezentaţiile unei bune artiste pariziene, Blanche Toutain, care joacă cu un ansamblu curat, *Yvette* de Maupassant şi Pierre Berton, L'abbé *Constantin, L'amour veille* de Flers şi Caillavet şi *La souris* de Ed. Pailleron.

„Povestirile lui Hoffmann" In timpul acesta Grigoriu prezintă *Povestirile lui Hoffmann* şi obţine, mulţumită interpretării cu adevărat admirabi e şi a unei montări superbe, un mare succes. Leonard e eroul serii. Alături de dânsul, Elena Dragulinescu, Virginia Miciora, Elena Leonard, Elena Apăteanu, George Carussy şi basul Grigore Alexiu sunt aclamaţi şi chemaţi de nenumărate ori la rampă. Se dovedeşte, cu prilejul acesta, că ambiţia lui Grigoriu, de a aborda genul operei comice şi al operei, e pe deplin justificată şi-l îndreptăţeşte să mai prezinte tot în Februarie, *Butterfly,* cu concursul câtorva cântăreţi italieni: soprana Jolle Massa, baritonul Enrico Moreo şi tenorul Quarto Santarelli.

N. Leonard

Repertoriul teatrului Lyric, în Februarie, e complectat cu opera comică *Philemon şi Baucis* şi cu operetele *Prinţesa dolarilor, El şi Ea, Vera Violetta, Studenţii veseli, Regele vânătorilor.*

www.dacoromanica.ro

O cădere. Intre *Apus de soare* şi *Heidelbergul de altă dată*, Naţionalul prezintă o piesă de Renato, *Văduva*. Deşi e jucată de Aristizza Romanescu, Petre Sturdza, Maria Ciucurescu, Marietta Ionaşcu şi Mihalescu, *Văduva* cade chiar dela prima reprezentaţie şi e scoasă de îndată depe afiş.

Urmează sub titlul *O taină*, comedia în 2 acte a lui Georges Courteline, *Boubouroche*, cu Brezeanu, Maria Ciucurescu, Toneanu şi Soreanu,

Grigoriu prezintă la începutul lui Martie, *Ernani* cu cei trei cântăreţi italieni citaţi mai sus şi cu excelentul bas Grigore Alexiu.

Yvonne Dubel dă un concert foarte reuşit la Ateneu.

Două premiere la Naţional. La 7 Martie Naţionalul prezintă *Amorul veghează* de Flers şi Caillavet. Comedia prilejueşte un mare triumf Mariei Giurgea, care e înconjurată, e drept, de cei mai de seamă, de cei mai de frunte artişti ai Naţionalului: Aristizza Romanescu, Lucia Sturdza, Aristide Demetriad, Vasile Toneanu, Ion Niculescu, Ion Livescu, Alexandrina Liniver. A fost o biruinţă categorică a Naţionalului, o biruinţă de care se va vorbi ani de zile.

La 16 Martie o altă premieră reuşită: *Diavolul* de Molnar, cu Liciu în rolul titular, Marioara Voiculescu şi Tina Barbu. Pentru debutul unei tinere de mare talent, Valeria Salater, se joacă *Medeea*.

In vremea aceasta Grigoriu dă la Lyric *Pagliacci* cu Leonard în Canio, *Voevodul ţiganilor*, *Curse*, *grătare!*, *Povestirile*, *Ernani*.

Din Viena se anunţă că *Burg-theater*-ul e în mare doliu: a murit Adolf von Sonnenthal.

In cursul întregei săptămâni-mari, teatrele sunt din nou închise. De Paşti, Naţionalul joacă *Heidelbergul de altă-dată*, *Apus de soare*, *Institutorii*, *Diavolul*, *Un faliment* şi *Amorul veghează*, iar la Lyric se cântă *Vagabonzii*, *Văduva veselă*, *Lumpatius vagabondus*, *Cavaleria rusticană* şi *Pagliacci*, *El* şi *Ea* şi *Prinţesa dolarilor*.

Tenorul-diletant C. Creţu, care, între timp, studiase, în Italia, cu câţi-va buni maeştri, dă un concert foarte reuşit, la Ateneu. Dar concertistul, deşi va debuta cu succes pe scenă, nu va îmbrăţişa cariera artistică, ci cealaltă, aceea care se scrie cu C mare: cariera diplomatică.

„Wiener Tonkünstler". Faimoasa orchestră vieneză dă trei concerte, două la Ateneu şi unul la Lyric, sub conducerea compozitorului ceh Oscar Nedbal şi obţine, cum e

www.dacoromanica.ro

şi firesc, un triumf neasemuit. Iată programul unuia din aceste concerte: „Uvertura la Benvennto Cellini", „A treia" lui Beethoven, poema simfonica „Moldova" de Smetana, „Visul unei nopţi de vara" de Mendelsohn şi uvertura la „Tannhäuser".

Suzanne Desprès. La 9 Aprilie Naţionalul închide stagiunea cu *Apus de soare.*

La 10 Suzanne Desprès începe o serie de reprezentaţii cu *Nora, Amoureuse, Poil de carotte, Le détour* şi *Solness.*

Din Santiago de Chili vine ecoul succeselor pe cari compatrioata noastră Ritta d'Oria (Margareta Dimitriu) le obţine cântând alături de vestita Emma Carelli.

Ministerul instrucţiunei publice aprobă bugetul Teatrului Naţional, buget care, cu un an înainte, nu obţinuse această înaltă aprobare. E drept că de data aceasta nu mai era prezintat de Alexandru Davila..

Bugetul acesta aducea două inovaţiuni: fixa, în chip irevocabil, data de 1 Septembrie pentru deschiderea stagiunei şi despărţea socotelile administraţiei teatrului, de acelea ale societaţii dramatice. Bugetul teatrului prevedea, la venituri, 37.111 lei, la cheltueli 34.471, deci un excedent de 2.640 lei. Acel al societăţii dramatice prevedea, la venituri şi la cheltueli 376.640 lei.

Afişul variété-ului Imperial aduce, pe lângă şansonetistul Bernardo, două nume noui al tenorului popular Corăscu şi al lui Ştefan Julian, creatorul scenelor de mahala.

Cella Delavrancea, dă, la 28 Aprilie, un concert la Ateneu.

Primul cinematograf cu spectacole orare. La începutul lui Maiu se deschide în Capitală primul cinematograf care-şi propune să dea spectacole orare. Ele vor începe, în zilele lucrătoare, la ora 5, iar Duminicile şi sărbătorile la ora 3 după amiază, şi vor continua, din oră în oră: cassa se va închide la ora 10 seara.

Noul teatru se instalează într'o clădire veche, situată în dreapta intrărei grădinei Blanduzia, în strada Doamnei; o magherniţă insalubră, rafistolată pentru nevoile cauzei. Pe vremea aceea regulamentele de construcţie, de higienă, de poliţie şi de siguranţa nu existau, sau, chiar daca aveau fiinţă pe hârtie, aplicarea lor era în mâinile unor oameni foarte buni la suflet: iar oamenii aceia nu făceau greutăţi, ci practicau cu frenezie obiceiul pământului.

Cinema Volta, — aşa se numeşte noul local, — cunoaşte, dela

www.dacoromanica.ro

drept că prețurile de intrare sunt modeste: 1 leu, 60 de bani, și 30 de bani.

La examenele Conservatorului, profesorul Popovici-Bayreuth prezintă un elev despre care se va vorbi: George Folescu.

Gheorghe Storin

Șase demisii senzaționale dela Teatrul Național La începutul lui Maiu doamnele Marioara Voiculescu, Maria Giurgea și Lucia Sturdza și d-nii Tony Bulandra, Ion Manolescu și G. Storin își dau demisia dela teatrul Național. Gestul acesta e prima manifestare publică, în vederea constituirii companiei dramatice Davila.

Pregătiri pentru vara. La Ambasadori Niculescu Buzău prepară stagiunea de vară. Trupa sa se va compune astfel: Lucrezz'a Brezeanu, Alexandrina Alexandrescu, Jenny Ricoboni, Ion Stănescu dela Craiova, Achil Popescu, Ion Constantiniu. Maestrul Nottara va avea direcția de scenă. Repetițiile comediei *Interimatul Didinei* au și început.

La Rașca nu va mai fi o stagiune de comedii, ci se vor da spectacole de cinematograf Pathé, organizate de I. Kuppermann.

Trupa compusă din artiștii asociați, dela Teatrul Național repetă *Arsêne Lupin,* după romanul lui Maurice Leblanc. Spectacolele vor avea loc în grădina Blanduziei.

La parcul Oteteleșanu compania Grigoriu repetă opereta *Domnișoara Yost.*

Primul teatru de vară care deschide stagiunea e *Ambasadorii.* După „Interimatul Didinei" urmează localizarea „Popescu petrece" cu Niculescu-Buzău, Constantiniu, Mișu Fotino, Stănescu, Alexandrina Alexandrescu și Bettina Săvulescu.

Al doilea e parcul Oteteleșanu cu *D-ra Yost* în care joacă Maximilian, Carussy, Ciucurette, Florica, Florescu, Virginia Miciora, Mișu Ștefănescu, Stănescu-Cerna, Gr. Petrovicescu.

Stagiunea de vară. La Blanduzia, după o scurtă reluare a comediei *Microbii Bucureștilor,* se joacă *Arsêne Lupin,* cu Demetriade, Brezeanu, Ion Niculescu, G. Achille, Marietta Ionașcu, Eugenia Ciucurescu și Adelina Mărculescu. Dar

www.dacoromanica.ro

piesa cade; nu era un spectacol de vară. Urmează o localizare, *Jandarmeria morală* cu Soreanu, Toneanu, Casimir Belcot, Brezeanu, Achille, Marietta Ionaşcu, Maria Ciucurescu şi Adelina Mărculescu.

La Ambasador, după localizarea *Popescu petrece* urmează alta, *Divorţul din Puţu-cu-plopi,* cu Niculescu-Buzău, Stănescu, Lucrezzia Brezeanu, Jenny Ricoboni şi duduia Didina Alexandrescu.

La 11 Iunie se dă la parcul Oteteleşanu prima operetă a lui Kalman: *Husarii la manevră* cu Ciucurette, Maximilian, Carussy, Florica Florescu, Elena Leonard şi Lucrezzia Bârsescu. Premiera are mare succes, mai cu seamă mulţumită duetului Florica Florescu, delicioasă în travesti-ul unui teterist şi Ciucurette, savuros într'un plutonier de cavalerie.

Luna Iunie se scurge astfel, fără alte noutăţi. La Blanduzia se reia, pentru scurtă vreme, comedia *Fata lui Tarsache,* de Vernescu-Vâlcea; Ambasadorii reiau *Mache Somnambulul.* La parc se prezintă, în premieră, opereta *Pensionatul îngeraşilor,* iar la Blanduzia, *Femeile noastre* şi *Grigoraş* şi *Mustochide* cu Brezeanu, Liciu, Toneanu şi G. Achille.

La producţia Institutului muzical Aurel Eliade, se relevă, în anul II, tânărul Ioan Atanasiu; dar nu ca bariton, cum l'am cunoscut şi apreciat mai târziu, ci ca bas.

Ambasadorii prezintă la 2 Iulie o noutate, *Răpirea din Popa Tatu* de Georgian Digeo, autorul reuşitului vodevil *Fetele din Popa Nan.* Dar noutatea nu are succes; poate, pentru că piesa fusese „comandată". Rare-ori reuşesc lucrările de „comandă". Sunt şi unele excepţii: *Aida!..*

Moartea lui Grigore Ventura. La 8 Iulie se stinge, în vârstă de 70 de ani, ziaristul, scriitorul dramatic şi compozitorul Grigore Ventura. Din lucrările lui de teatru, cele mai de seamă sunt: *Cămătarul, Copila din flori* şi *Curcanii.* Din compoziţiile lui Ventura, mai cunoscute sunt romanţa *Doui ochi,* apoi *Hora dela Griviţa* şi *Cântecul gintei latine.* La înmormântare, fiica lui Ventura, Marioara, n'a putut veni dela Paris; administratorul teatrului *Sarah Bernhardt,* unde tânara artistă juca cu un succes formidabil *Dama cu camelii,* a telegrafiat amicilor lui Ventura, că se opune la plecarea artistei, ameninţând-o cu un proces de daune. Sărmana copilă a trebuit să se resemneze şi să rămână la Paris, supunându-se astfel uneia din cele mai grozave servituţi pe cari profesiunea „liberă" de artist le impune acelora cari îi se consacră.

www.dacoromanica.ro

Niculescu-Buzău prezintă la Ambasadori, o noutate: *Jubileul de o mie,* care nu are succes, şi alte două *Nasturele lui Şpriţ* şi *Zepelinul lui Ţepeluş.*

La parc *D-ra Yost* alternează, în Iulie, cu *Noaptea în Viena, Vera Violetta, Liliacul, Farmecul unui vals, Vânt de primăvară, Regele vânătorilor, Lumpatius vagabondus, Văduva veselă,* iar la Blanduzia *D'ale zilei* cu o noutate: *Loja masonică No. 1.*

Din străinătate vin veşti despre succesele tenorului José Aratti.

Compania Davila îşi începe activitatea. La 1 August, Alexandru Davila, — care lucra de mai bine de un an la înjghebarea acelei faimoase companii de teatru ce avea să dea un îmbold atât de puternic vieţei teatrale româneşti, — convoacă pe artişti şi pe prietenii teatrului la sfeştania noului întreprinderi. In afară de artiştii nouei trupe şi de prietenii directorului ei, azistă toţi artiştii teatrului Naţional, pe cari căldurile lui Cuptor nu-i goniseră din Bucureşti. Prezenţa masivă a acestor artişti dovedea că ei erau mai înţelegători decât profeţii de cafenea, cari vedeau în crearea noului teatru, un atac direct ce se aducea vechei instituţii din calea Victoriei. Artiştii Naţionalului înţeleseseră, cei dintâi, în frunte cu inimosul Petre Liciu, ale cărui sentimente nu se desmint nici de astă-dată, că existenţa noului teatru nu însemnează rivalitate cu instituţia de Stat, ci, — după cum foarte bine spune Davila în cuvântarea ce rosteşte cu acest prilej, — noul teatru va sluji mai mult ca o emulaţie pentru Naţional. Solemnitatea se desfăşoară într'o atmosferă de mare entuziasm şi camaraderie. Şi noua trupă porneşte de îndată la lucru. Repetiţiile încep sub conducerea lui Davila, ajutat ca, prim-regizor, de tânărul Vasile Enescu. Al doilea regizor e Constantin Stăncescu şi sufleur Amedeu Figaro.

Din cine se compune trupa Davila. Prima formaţiune Davila e astfel compusă: Doamnele Lucia Sturdza, Marioara Voiculescu, Maria Giurgea, Anna Luca, Alexandrina Alexandrescu, Olga Culitza, Jenny Metaxa-Doro, Elvas, Elena Georgescu, Aurelia Theodossian; d-nii Tony Bulandra, Niculescu-Buzău, Ion Manolescu, Ion Morjun, G. Storin, Rom. Bulfinsky, Al. Economu, N. Kanner şi V. Romano.

Administrator al noului teatru e Al. Andronescu, fost mulţi ani secretar-general al Naţionalului, un priceput om de meserie. Carageale, care se află într'o călătorie în mările nordice,

www.dacoromanica.ro

— astăzi aceste călătorii se numesc „croaziere" — neputând întrerupe voiajul trimite directorului și artiștilor o fotografie și o scrisoare foarte călduroasă.

„Soarta artiștilor". Impresionat de starea precară a artiștilor cari, ajunși în pragul bătrâneței, nu au posibilitatea de a se retrage din activitate căci, din lipsa unei case de pensii și ajutor, riscă să rămână literalmente muritori de foame, am scris, în acel început de August, într'un mare ziar de dimineață, un articol prin care chemam luarea aminte a factorilor respectivi, cerându-le să rezolve cât mai repede și mai echitabil această problemă. Nu era oare revoltător faptul că Aristizza Romanescu se retrăsese la pensie cu *190* (una suta nouă zeci) lei pe lună, după trei zeci de ani sacrificați teatrului românesc? Iar marele comedian Anestin dela Craiova, amâna mereu retragerea sa din teatru, pentru că, în conformitate cu legea, nu i-ar fi revenit, ca pensie după mai bine de 40 ani consacrați teatrului, *decât 40 și ceva de lei pe lună!* Articolul meu produce o oarecare impresie în lumea teatrelor. Cercurile oficiale nu se impresionează, bine înțeles, dar Alexandru Davila, cu toate că era prins zi și noapte de repetiții și de supravegherea prefacerii clădirei teatrului Lyric, găsește totuși timp să-mi răspundă că problema l'a preocupat încă de pe când era director general al teatrelor și a pregatit un regulament care să facă dreptate artiștilor.

Spre sfârșitul stagiunei de vară. In vreme ce la Lyric se studiază pe capete, grădinile se apropie de sfârșitul stagiunei de vară. La parc alternează operetele *După divorț, Regele vânătorilor, Fire de artist, Farmecul unui vals. Văduva veselă* se dă pentru a 100 oară. La 24 August are loc premiera operetei *Fata pădurarului* (Die Försterchristl) cu d-na Jenny Metaxa-Doro în rolul titular. La Ambasadori se reia *Mache Somnambulul* și se dă și o premieră : *Șecspirbey*. La 16 August se reia *Manasse* cu Nottara; în Zelig Șor reapare înaintea publicului bucureștean comedianul ieșan Ion Morțun, noul angajat al companiei

Jenny M.-Doro

www.dacoromanica.ro

Davila; d-na Elvas joacă pe Estera, d. Radu Popeea pe Nissim Cohanovici.

La Blanduzia: *Tudorache Sucitu, Grigoraş şi Mustokidi;* o noutate, *Moş Teacă*, localizare de Gheorghe Ranetti şi *Chiriaşii lui Blandinet*. Trupa de aci, fiind formată din artişti ai Teatrului Naţional, cari trebuiau să înceapă repetiţiile, încetează stagiunea cam pe la 20 August. Scena e ocupată imediat de o trupă franceză care joacă un repertoriu cam pestriţ: *Le Chopin, Sherlock Holmes, Madame Sans-Gêne, Les dragées d'Hercule*, etc.

Repertoriul companiei Davila. Acum 28 de ani ziarele nu publicau în fiecare zi rubrica ştirilor artistice şi teatrale. Această rubrică apărea la intervale foarte neregulate şi rare. Or, publicul bucureştean, ca şi cel din provincie, era curios şi nerăbdător să afle noutăţi despre compania Davila, vroia să-i cunoască repertoriul şi întregul plan de lucru şi asalta redacţia cotidianului la care colaboram cu întrebări din ce în ce mai inzistente. Ca să satisfac această legitimă curiozitate, am publicat, la 1 Septembrie, repertoriul primei stagiuni a companiei Davila.

Iată-l :

Pentru deschiderea stagiunei, la 12 Septembrie: *Începem!* à-propos de Ion L. Carageale şi *Stane de piatră* de Sudermann. Aveau să urmeze: *Măgarul lui Buridan* de Flers şi Caillavet; *Mugurul* (Le bourgeon) de Feydeau; *Bestia*, piesă originală de Georges Diamandy; *Doui cocoşi* de Tristan Bernard; *Puhoiul* (Der Strom) de Max Halbe; *Invierea* după Tolstoi; *Seara cea de pomină* (Le grand soir) de L. Kampf şi *Sava* de Leonid Andrejew.

Timpul menţinându-se cald, teatrele de vară lucrează cu toată puterea. La Blanduzia trupa franceză joacă acelaş repertoriu amestecat: *Les dragées, Coralie & Co. Le grand soir, Israël, Le roi.* La parcul Oteteleşanu: *Fata pădurarului, Noaptea în Viena, Vera Violetta, Husarii la manevre, După divorţ.* La Ambasadori, după reluarea unei farse vechi dar veşnic nouă, *Mătuşa lui Carol* (sub titlul *Studenţii veseli)* se reia *Drama din Belgrad* care, dupa închiderea stagiunei companiei Grigoriu, la 16 Septembrie, trece la parcul Oteteleşanu unde se mai joacă zece seri.

Deschiderea primei stagiuni a companiei Davila. In sfârşit, la 12 Septembrie, teatrul Lyric renovat şi refăcut, îşi deschide porţile pentru a primi

www.dacoromanica.ro

pe admiratorii şi prietenii noului companii dramatice. Cu multe zile înainte nu se mai putea avea vre-un loc: multa lume îşi întrerupsese vilegiatura, pentru a fi de faţa la acest eveniment.

Spectacolul începe cu o instantanee satirică scrisă special pentru această împrejurare, de Ion Luca Caragea'e. D'rectorul teatrului Davila, e asaltat de nenumăraţi postulanţi cari cer să fie angajaţi pentru că sunt buni români şi merită „sa câştige o bucată de pâine în ţara lor". Un autor aduce o piesa în 7 acte şi 19 tablouri şi o însoţeşte de o recomandaţie dela „tanti", a vertizând pe director că, dacă nu-joacă piesa, va fi atacat în presa în Parlament pentru că asupreşte literatura dramatică originală. Dar opinia publică, reprezintată prin d-na Lucia Sturdza cere directorului să fie nergic, să înlăture şi piesele proaste şi pe actorii lipsiţi de talent...

R. Bulfinski

Apropos-ul e agrementat şi de apariţia unui profesor care se crede obligat ca înainte de începerea repetiţiilor, să ţină actorilor interminabile conferinţe estetico-psiho-filosofice... Dar teatru nu se face cu conferinţe ci cu acel „accident" din naştere despre care vorbeşte directorul din „Incepem"! şi care se numeşte talent. Şi teatrul nu se face cu francezi, germani, români, pentru că sunt buni francezi, buni germani, buni români, şi au dreptul să „mănânce o bucată de pâine în ţara lor", :— teatru se face cu francezi ,germani, români *de talent.*

Acest delicios „aperitiv" satiric al lui Carageale e primit cu aclamaţiuni. Directorul şi ceilalţi interpreţi sunt rechemaţi de nenumărate ori şi în această atmosferă caldă — şi la figurat dar şi la propriu! — se ridică cortina pentru *Stane de piatră.*

Montată în condiţiuni ireproşabile şi jucată de întregul ansamblu, aşa că şi cele mai mici roluri sunt magistral interpretate, piesa lui *Sudermann* obţine o victorie strălucită. In fruntea biruitorilor e Manolescu. Urmează Davila, Marioara Voiculescu, Tony Bulandra, Morţun, Niculescu-Buzău, Bulfinsky, Elvas, Anna Luca. Compania dramatică Davila trece cu mare succes examenul, cu nota maximă.

www.dacoromanica.ro

Profesorul de gimnastică Moceanu, o figură caracteristică a Capitalei, moare în vâstă de aproape 70 de ani. El e acela care reînviase jocurile naționale românești și care obținuse, cu echipele formate din elevii săi, succese strălucite în toate marile capitale europene.

La Circul Sidoli, în programul de „variété" e și un număr de dans „apach" — adică „apaș" —, jucat pentru întâia oară în București de dansatoarea La Poldini.

„Măgarul lui Buridan". La 24 Septembrie și înainte de epuizarea seriei *Stanelor de piatră,* Davila prezintă a doua premieră: *Măgarul lui Buridan* de Flers și Caillavet. Maria Giurgea, care triumfase, cu câteva luni mai înainte, în comedia „Amorul veghează" a aceloraș autori, obține un mare succes și în această delicioasă lucrare a celor doui autori la modă. Alături de dânsa, biruesc Davila, Tony Bulandra, Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza, G. Storin, Olga Culitza, N. Kanner și Romano,

Deschiderea stagiunei Teatrului Național. Deși prin bugetul întocmit la 1 Aprilie însuși directorul Pompiliu Eliade își fixase termenul „obligatoriu" de 1 Septembrie pentru deschiderea stagiunei, deschiderea are loc în seara de 26 Septembrie, cu *Apus de soare* de Delavrancea.

Pentru a nu rămâne mai prejos de noul „rival", — Teatrul Național publică repertoriul stăgiunei, un repertoriu foarte bogat și variat: *Regele Leor,* *Judecătorul din Zalamea* de Calderon, *Revizorul* de Gogol, *Egmont* de Goethe (cu muzica lui Beethoven) *Corbii* de Becque, *Regele fieralui* de Soutro, *Dezbrăcată* (La femme nue) de Bataille (mai târziu, titlul definitiv a rămas *Modelul*), *Slugă la doui stăpâni* de Goldoni *Cunoaște-ie,* de Paul Hervieu, *Doamna Inger* de Ibsen, *Ideile d-nei Aubry* de Dumas-fiul, *Necunoscuta* (La femme X de Bisson) *Fracul verde* de Emil Augier și Alfred de Musset, *Cererea în căsătorie* de Anton Cehov și *Portofoliul* de O. Mirbeau.

Cea dintâi premieră a Naționalului e *Brânduța* (Blanchette) de Brieux în care Tina Barbu obține o biruință categorică, alături de Soreanu, Ion Petrescu și Ion Niculescu.

www.dacoromanica.ro

Un nou teatru în Capitală De unde până la începutul acestei stagiuni, Capitala nu avea decât un singur teatru permanent, Naţionalul, în care aveau loc spectacolele societăţii dramatice, ale Operei şi ale marilor turneuri străine, şi o a doua scenă, Lyricul, pe care se dădeau reprezentaţii sporadice, — cu stagiunea 1909-1910 vom avea trei teatre permanente: Naţionalul, unde vor avea loc în fiecare seară reprezentaţiile societăţii dramatice, Lyricul, ocupat în permanenţă de compania Davila, cu întreruperi provocate de turneuri de trupe străine şi teatrul Modern, fostul teatru Edison, preluat de impresariul *d-nei Aubry* de Dumas-fiul, Necunoscuta (La femme X de A. H. Cohen şi refăcut cu totul. Atât scena, cât şi sala suferiseră modificări radicale: scena fu considerabil mărită, iar sala, care nu avea decât parter, căpăta un rând de loji laterale şi un balcon spaţios de vre-o trei sute de locuri.

D-na Marioara Antonescu

In teatrul Modern, instalat în clădirea din strada Eugeniu Carada (pe atunci strada Karagheorghevici) în dosul Băncei Naţionale şi ocupat actualmente de unele servicii ale acestei Bănci, impresariul intenţiona sa aduca la începutul şi la sfârşitul stagiunei, trupe străine, iar mijlocul stagiunei, dela Crăciun până la Paşte, îl rezervase companiei Grigoriu.

Şi un nou cinematograf. Abondenţa de spectatori începe să se resimtă şi la cinematografe. Consecinţa: în sala de sus a marelui *Hotel de Franţa* se instalează sub conducerea electricianului Bottez, un nou local de cinematograf.

După ce reia *Banii* cu Aristizza Romanescu în rolul deţinut până atunci de Amelia Hasnaş, Naţionalul prezintă, la 5 Octombrie, în premieră, *Lays* de Emile Augier în traducerea lui Eminescu şi o piesă originală a lui A. de Herz, *In noaptea învierii*. Dar nici actul lui Augier şi nici cele trei acte ale lui Herz nu prind.

La 12 Octombrie sunt două premiere în aceiaş seară. Dacă astăzi, când avem un-spre-zece teatre în Bucureşti, coincidenţa premierelor nu poate fi uneori evitată, — deşi lucrul ar fi foarte cu putinţă, dacă ar exista „buna-voinţa“ — acum 28 ani, această coincidenţă era se vede, oare-cum căutată. In

www.dacoromanica.ro

aceiaş seară deci, au loc două premiere: La Naţional *Revizorul* de Gogol, în traducerea lui N. Dunăreanu şi la Davila *Urmările,* o piesă originală de Emil Nicolau.

In comedia lui Gogol, rolul principal e jucat de Liciu. Cele alte roluri sunt jucate de Ion Niculescu, Brezeanu, Maria şi Eugenia Ciucurescu, G. Achille, Belcot, Al. Mihalescu şi Grigorescu-Tuciu.

In piesa lui Nicolau, rolurile prime sunt deţinute de Marioara Voiculescu, Maria Giurgea, Lucia Sturdza, Al. Alexandrescu, Davila, Bulfinsky, Tony Bulandra, Storin, Ion Manolescu, Niculescu-Buzău, Al. Economu, Nicu Kanner.

Deschiderea stagiunei teatrului Modern. La 15 Octombrie o trupă franceză în frunte cu Maurice de Féraudy şi Gabrielle Robine deschide stagiunea primă a teatrului Modern cu comedia *Chacun sa vie.* Urmează *Cabotins, Poliche, Le voyage de Mr. Perrichon, L'anglais tel qu'on le parle, Le foyer, Les affaires sont les affaires, L'âne de Buridan, Le marché, Quart de soupir,* zece spectacole. Trupa e bunişoară, dar succesul îl obţine în primul rând Féraudy. Alături de dânsul Gabrielle Robinne, cucereşte Capitala mai mult pr'n tinereţea şi frumuseţea ei strălucitoare.

Firma Gaumont din Paris deschide, în sala circului Sidoli un cinematograf în care va prezenta producţia ei propr'e.

Un spectacol cu adevarat nou şi „nemaivăzut", încă în Capitală e zborul lui Blériot. Renumitul inginer aviator, care izbutise, în luna August, a acelui an, să treacă, cu aeroplanul său, canalul Mânecei, — ispravă mare pe atunci! — vine la Bucureşti, invitat de d. Ion Cămărăşescu, preşedintele automobil-clubului şi face, în ziua de 18 Octombrie, la hipodromul Băneasa, câte-va exhibiţii de zbor, cari atrag zeci de mii de spectatori.

A doua zi, la 19, avem o noua premieră la Davila: *Refugiul* de Dario Nicodemi; o nouă biruinţă a nouei companii. Succesul se împarte între directorul trupei, d-nele Marioara Voiculescu, Lucia Sturdza, Elvas şi d-nii Bulfinsky, Storin, Manolescu şi Economu.

Premieră la Naţional: „Corbii" de Becque. Naţionalul e în căutarea unui succes. Nici una din premierele de până acum n'a prins. Afişul se schimbă zilnic: *Institutorii, Brânduşa, Revizorul, Falimentul.* La 26 se joacă pentru întâia oară sumbra dramă a lui Henry Becque: *Corbii.* Petre Sturdza e singurul care obţine o biruinţă.

La Lyric vine o trupă de operetă vieneză având ca protago-

www.dacoromanica.ro

niști pe Mila Theren, Mizzi Friese, Vera Schubert, Bijacco, Guttmann dela Karl-Theater. Repertoriul cuprinde operete mai mult sau mai puțin cunoscute, ca *Walzertraum*, *Foersterchristl*, *Geschiedene Frau*, *Künstlerblut*, *Opernball*, *Herbstmanoever*, *Fledermaus*, *Lustige Witwe*, *Dollarprinzessin* și o singură noutate, *Blitzmaedel*.

O cădere la Davila. Davila înregistrează prima cădere. *Doui cocoși*, o comedie de Tristan Bernard, cade, deși e jucată de douiași, Niculescu-Buzău și Ion Mortun. Davila, om dintr'o bucată, așa cum îl știm, nu tăgăduește evidența și frânge gâtul celor doui cocoși...
După cele dintâi reprezentații ale *Refugiului*, el cedează rolul său lui Tony Bulandra, care era mai indicat Intr'adevăr, Bulandra obține un frumos succes.

I. Montaureanu

La Dacia I. Montaureanu joacă, pentru spectatorii săi credincioși, comedia *Ginerele cu două soacre*.

Altă trupă franceză la Modern. La sfârșitul lui Octombre, o altă trupă franceză, sub conducerea impresariului Charles Baret, începe o serie de reprezentații cu *Triplepatte*, *Le poussin*, *Les maris de Léontine*. Trupa nu e faimoasă, un singur actor se relevă din ansamblu: Garat. (Dar nu Garat din filmele de astăzi!)
Concertele simfonice reîncep la Ateneu. Ele au loc în fiecare Duminica după amiază.

Agatha Bârsescu la Național. Teatrul Național, care se resimte de concurența ce, în mod fatal, i-o face compania Davila, după ce se vede nevoit să pună în linie toate rezervele, recurge la artileria grea: Agatha Bârsescu revine și joacă 10 seri: *Medeea*, *Messalina*, *Magda*.
In intervalul acesta Naționalul prezintă o nouă lucrare a scriitorului Mihai Polisu-Micșunești, drama socială *Pământ*. Deși piesa e bine jucată de Aurel Atanasescu, Ion Petrescu, Zaharia Bârsan, C. Mărculescu, Belcot și de d-nele Olympia Bârsan, Ecaterina Zimniceanu și El. Chrissenghi, directorul Pompiliu Eliade o scoate de pe afiș după trei spectacole,

www.dacoromanica.ro

fara ştirea autorului şi cu toate că-i făgăduise s'o joace şi Duminica. (Duminica e ziua cea mare în toate teatrele depe suprafaţa pământului). Intrebat de ce a scos piesa de pe afiş, directorul Eliade face şi imprudenţa de a spune: „pentru că nu face parale!".

Atât a fost de ajuns pentru ca un mare scandal să izbucnească în jurul acestei chestiuni.

Ziarele se întreabă cu drept cuvânt:

— Piesa „nu face parale", e slabă deci; atunci de ce ai primit-o în repertoriu, d-ta Eliade, directorul adus de ministrul care răspunzând în Cameră, interpelărilor privitoare la Davila, declarase că preferă biruinţele morale celor băneşti? Deci, piesa nu e nici măcar o biruinţă morală!

Sau :

— Piesa nu face parale, adică nu aduce bani la casa. Dar oare acesta e rostul teatrului Naţional?

Care e mai urît? Polemica în jurul piesei *Pământ* se înveneaza din ce în ce. Dela discuţii pur teoretice, ea trece la atacuri personale. La un moment dat directorul Eliad are un alt cuvânt nefericit: a scos piesa de pe afiş, pentru că autorul ei, Polisu Micşunesti, e urît!! Apostrofa aceasta a produs o mare veselie. Capitala a rîs copios câteva zile şi avea de ce: căci dacă Polisu-Micşunesti nu era frumos ca Adonis (ba era, iartă-mă Doamne!, urît d'abinelea) Pompiliu Eliade era departe de tot de Romeo... Polisu-Micşunesti nu i-a rămas dator cu răspunsul — dar, în cele din urmă duelul a fost evitat.

„Opéra comique" la Lyric. La 19 Octombrie, o bună echipă a Operei comice din Paris, în frunte cu primadonele Marié de l'Isle şi Korsoff, tenorii David şi Warnéry, baritonul Bellet şi basul Blancard, începe o serie de reprezentaţii. Se cântă *Carmen, Lakmé, Mignon, Manon, Werther* şi *Faust*. Primele cinci lucrări, cari fac parte din repertoriul permanent al instituţiei, sunt interpretate magistral şi stârnesc un mare entuziasm. In schimb, contrariul se petrece cu *Faust* care face parte, cum ştim cu toţii, din repertoriul Operei mari.

In vreme ce teatrul Lyric e ocupat de opereta vieneză şi de Opera comică, trupa Davila întreprinde un prim turneu în provincie şi e primită cu mare însufleţire şi aclamată pretutindeni. Toate marile oraşe din ţară, Brăila, Galaţii, Iaşii, Botoşanii, Focşanii, Piteştii, Ploeştii, Craiova întâmpină cu

www.dacoromanica.ro

o vădită bucurie noua companie. Pretutindeni sunt săli arhipline, pretutindeni flori, aclamaţiuni nesfârşite, banchete.
La variétéul Imperial, afară de Julian, care, pe zi ce trece, câştigă simpatia publicului cu scenele de mahala, debutează şi un bun comic german, Emil Haupt.

Efectele vizitei lui Blériot. Zborurile lui Blériot au un efect neaşteptat: nici nu trece o lună dela vizita faimosului inventator şi se deschid: un restaurant-berărie Blériot, în strada Doamnei No 4 (pe unde e astăzi Banca Blank) şi un cinematograf Blériot în strada Constantin Mille (Sărindar) No. 4, în localul ocupat astăzi de restaurantul Modern.
O trupă franceză având ca stea pe d-ra Madeleine Dolley începe, la Modern, o serie de reprezentaţii cu piesele: *Le nouveau jeu, La femme nue, La rafale, La dame de chez Maxim, Francillon, L'enfant du miracle.* Trupa e slabă şi cu toată frumuseţea stelei şi cu tot talentul ei, publicul nu se îngrămădeşte.
Spectacolele Operei comice din Paris, începute la 19 Octombrie, se bucură, în schimb, de marea favoare a publicului.
La 24 are loc la Ateneu un concert al lui Jacques Thibaud.
La sfârşitul lunei funcţionează în Capitală şase cinematografe: Volta, hotel de Franţa, Eforie, Blériot, Sidoli şi Castelul de flori din strada Şelari.

Premiera „Viforul". La 26 Noembrie are loc premiera *Viforului* de Delavrancea. Liciu joacă rolul lui Ştefăniţă-Vodă. Cele alte roluri sunt jucate de Nottara, Ion Petrescu, Brezeanu, Tina Barbu şi Olympia Bârsan.
O trupă vieneza dă câteva reprezentaţii la teatrul Modern, după care urmează o trupă malo-rusă de operete.
Faimoasa orchestră simfonică din München (Münchener Tonkünstler Orchester) sub conducerea celebrului dirijor José Lassalle, dă două concerte la Ateneu.
Davila joacă drama *Puhoiul* de Max Halbe, în traducerea subsemnatului. Marioara Voiculescu, Tony Bulandra, Bulfinsky, Manolescu şi Davila duc la biruinţă această puternică şi frumoasă lucrare.
Din străinătate vin două veşti: una despre moartea regelui Leopold al II-a al Belgiei; a doua despre îmbolnăvirea grava a lui Mounet-Sully.

www.dacoromanica.ro

Care teatru e mai bine condus? Teatrul Național se resimte grav de concurența pe care i-o face noua companie Davila. Presa relevă această situație și o polemică destul de vie se iscă în jurul acestei chestiuni.

Ziarele cari nu simpatizează pe directorul Naționalului fac o socoteală și arată că, pe câtă vreme compania Davila, în 55 zile, a jucat cinci piese, din cari, scăzându-se cei *Doui cocoși*, rămân numai patru — Naționalul în 52 zile, a jucat 18 piese și anume: *Apus de soare, Ovidiu, Brânduța, Banii, Laïs În noaptea învierii, Revizorul, Institutorii, Falimentul, Corbii, Diavolul, Portofoliul, Avarul, Răzvan și Vidra, Pământ, Guerin notarul, Fântâna Blanduziei, Romeo și Julietta la Mizil!* Inainte de Crăciun, compania Davila mai dă o premieră, *Lulu*, de Bertolazzi, în traducerea lui Alexandru Buzescu, cu Maria Giurgea, Davila, Tony Bulandra, Alexandrina Alexandrescu, Storin și Bulfinsky.

Repertoriul de Crăciun Iată ce joacă de Crăciun cele trei teatre bucureștene: Naționalul: *Corbii, Apus de soare, Brânduța, Revizorul, Falimentul și Viforul.*

Davila: *Stane de piatră, Refugiul, Puhoiul și Lulu.*

Grigoriu, care deschide de Crăciun stagiunea în teatrul Modern din strada Karagheorghevici: *Vânzătorul de păsări, Farmecul unui vals, și Regele vânătorilor.*

După ce dă concursul ca violonist marei cântărețe din Ardeal Veturia Triteanu, George Enescu dirijează un concert consacrat lucrărilor sale proprii: *Poema română, Simfonia în mi bemol* și cele două *Rapsodii române* și stârnește, ca în totd'auna, un mare entuziasm și o însuflețire rară.

www.dacoromanica.ro

XII

1910

Două premiere: „Prostul", „Mugurul". Ajunul Anului-Nou oferă Capitalei două premiere: la Național *Prostul* de Fulda, la Davila *Mugurul* (Le bourgeon) de Feydeau.

Comedia lui Fulda, care prilejuește lui N. Soreanu un mare succes personal, e jucată de Toneanu, Livescu, Belcot, Petre Sturdza, d-nele Maria Ciucurescu, Maria Filotti, Marietta Ionașcu și Eleonora Mihăilescu.

In comedia lui Georges Feydeau, d-na Lucia Sturdza obține o biruință de cea mai bună calitate. Aproape toată compania Davila e pusă în linie și contribue, în frunte cu directorul companiei, la succesul categoric al acestei comedii. Joacă în *Mugurul* d-nele Marioara Voiculescu, Giurgea, Culiţza, Al. Alexandrescu, Ricoboni, Elvas, Theodosian, Georgescu, și d-nii Tony Bulandra, Bulfinski, Niculescu-Buzău, Manolescu, Morțun, Economu, Kanner și Romano.

La Modern compania Grigoriu cântă *Husarii la manevre*, *Vânt de primăvară*, *Văduva veselă*, *Liliacul*, *El și Ea*, *Vânzătorul de păsări*.

George Enescu dirijează la Ateneu *Rapsodia română* de Stan Golestan.

La începutul anului avem cinci cinematografe în București: Eforia, Volta-Doamnei, hotel de Franța, Blériot în strada Sărindar și Volta-Bristol, — în sala mare a berăriei Mircea de pe bulevardul Academiei. Peste câte va zile, pe la mijlocul lunei, se va deschide și al 6-lea, *Apollo*, instalat la stânga

www.dacoromanica.ro

intrărei grădinei Blanduziei, ca un fel de „pendant" al cinematografului Volta-Doamnei, iar peste câte-va luni se va inaugura al 7-a, la Liedertafel.

„Heidelbergul de azi". La 4 Ianuarie compania Grigoriu prezintă o premieră: *Heidelbergul de azi* (Jung Heidelberg) cu d-nele Elena Leonard, Miciora, Jenny Metaxa, Anna Grand şi d-nii Maximilian, Carussy, Stănescu-Cerna, Al. Gheorghiu şi Petrovicescu.

Compania Davila întrerupe seria, care se anunţă triumfătoare, a *Mugurului,* şi cedează teatrul companiei Alfredo de Sanctis. De astă-dată marele actor italian joacă cu săli arhi-pline *Papa Excelenţa, Colonelul Briđau, Strigoii, Procesul otrăvurilor, Nevasta doctorului, La telefon, Un accident curios.* La 11. Grigoriu prezintă o nouă premieră: *Tăranul volos* (Der fidele Bauer) de Fall, cu Florica Florescu, Leonard, Maximilian, Carussy. Tenorul C. Creţu debutează cu succes în *Fata pădurarului.*

Între timp, Naţionalul joacă *Răsvan şi Vidra, Viforul, Heidelbergul de altă dată, Revizorul;* toate aceste piese alternează cu *Prostul,* care se afirmă ca un succes de lungă durată.

Compania Davila revine la 15 şi reia *Mugurul.*

Raoul Pugno dă două concerte la Ateneu, la 23 şi 25 Ianuarie, iar la 24 concertează Bronislav Hubermann.

In seara de 26, compania Davila, care urma să dea premiera unei puternice drame sociale şi politice, *Seara cea de pomină* de L. Kampf, se vede oprită prin organele poliţieneşti: spectacolul e interzis de Ministerul de Interne.

De Sanctis revine din provincie şi dă două spectacole, de astă-dată la Naţional, cu *Necinstiţii, la telefon, Ca frunzele.*

O premieră mondială: „Chantecler". S'au împlinit 27 de ani dela faimoasa premieră a lui *Chantecler* la Paris. Privind, dela distanta acestui respectabil interval de timp, vâlva produsă atunci, de acest eveniment, care luase, la un moment dat, proporţii mondiale, nu ne putem ascunde părerea de rău la amintirea generaţiei de atunci, care putea să se pasioneze pentru asemenea „chestii"; şi privim cu compasiune la generaţia de azi, care pricepe mult mai repede şi sesizează de îndată importanţa unui match Joe Louis-Braddok şi se uită surprinsă, dacă îi aminteşti că „a fost odată" la Paris, o piesă de teatru la a cărei premieră au venit să asiste artişti, critici şi împresari din fundul celor două Americi şi din îndepărtata Australie, când nu se zbura încă

www.dacoromanica.ro

cu avionul, în mai puțin de 24 ore, dela New-York la Paris... Trecuseră aproape 10 ani dela premiera lui *Cyrano de Bergerac*. Atât francezii cât și restul omenirii așteptau cu o legitimă curiozitate noua lucrare a lui Rostand; indiscrețiile cari se săvârșiseseră nu făcuseră de cât să mărească curiozitatea generală. Se știa, — și nu numai în cercurile celor inițiați — că rolul cocoșului fusese scris special pentru Coquelin, așa ca moartea acestuia pusese pe autor și pe directorul teatrului Porte-Saint-Martin într'o grea situație, până se hotărîră să dea rolul lui Lucien Guitry, incontestabil cel mai mare actor al timpului.

Repetiția generală avu loc la 24 Ianuarie. Circulația pe bulevardele din preajma teatrului fu întreruptă timp de câte-va ore, nu atât din cauza spectatorilor, — teatrul nu putea cuprinde nici 1.000 de oameni, — cât din pricina celor câte-va zeci de mii de curioși, cari veniseră să privească defilarea feriților ce aveau să aziste la aceasta sărbatoare.

Afară de câte-va scene, *Chantecler* n'a plăcut prea mult. E drept că inspiratul *Imn al soarelui* și modul magistral cum îl spusese Guitry, a salvat întru-cât va situația. Dar publicul venise cu prea mari așteptări, pentru ca sa nu fi avut o oarecare decepție.... Ceia ce n'a împiedicat pe Henri Hertz, directorul teatrului Porte-Saint-Martin, să exploateze „americănește" afacerea: cu multe luni înainte de premieră, el pregătise, cu calmul negustorului care își cunoaște negoțul, echipele cari aveau sa duca în cele patru colțuri ale lumei, piesa care înainte de premieră facuse mai multă vâlvă decât după... Un amănunt interesant: rețeta repetiției generale, — nu era gratuită, ca acuma, — și a premierei, a atins impunatoarea cifră, de 70.000 franci.

Echipa care trebuia să fericească Bucureștii noștri, pentru ca de aci să pornească în Orientul apropiat, urmă să aibă în frunte pe Dorival, un bun actor parizian.

Se modifică legea teatrelor. Lumea teatrelor se agită în jurul unui proect de lege pregătit de directorul general al teatrelor, pentru modificarea legei existente. Prédomină în mințile conducătorilor instituțiilor noastre de Stat ideia că activitatea pe care, vremelnic, o desfășoară în fruntea acestor instituțiuni, ar fi mult mai rodnică, dacă ar avea la îndemână o altă lege. Deci legea trebuie modificată. Acest lucru îl pregătește directorul Eliade, care, în proectul său, își acordă puteri aproape discreționare, în special în ce privește dreptul de a scoate la pensie pe orice actor pe care-l va

www.dacoromanica.ro

socoti inapt de a mai juca; mai mult, actorul scos la pensie nu va avea nici dreptul de a se adresa justiției. Impotriva acestui proiect se ridică nu numai lumea actoricească, dar toți oamenii politici cu judecată și bun simț. Proectul întâmpină o puternică opoziție și nu e votat de Camere de cât după ce e amendat, în senzul că se dă celor lezați dreptul de a se adresa contenciosului administrativ. Iar puterile discreționare pe cari le acordase directorul, sunt micșorate. Cu prilejul acestei modificări a legei se introduc primele taxe pe spectacole: Directorul Eliade, pe care se pare că îl cam indispunea succesul constant al companiei Davila preconizase o taxă de 5 la sută asupra *tuturor spectacolelor în limba română* și abia după ce îi s'a demonstrat absurditatea acestei dispoziții, a consimțit ca taxa de 5 la sută să se aplice numai spectacolelor ce vor fi date în limbi streine ca și spectacolelor de cinematograf, circ, varieteu și concertelor instrumentale date de artiști streini. In discuțiile ce au avut loc în Parlament, Ion Lahovary, N. Xenopol, C. C. Arion, Alexandru Marghiloman și Emanoil Culoglu, au apărat cu multă căldură interesele teatrului românesc.

Premiere, succese și căderi. La 1 Februarie se dă, la teatrul Modern, premiera operetei *Contele de Luxemburg* de Lehar, cu Florica Florescu Virginia Miciora, Leonard, Carussy și Maximilian.

Blanche Toutain revine la Lyric unde joacă *L'amour veille La petite marquise, La chance du mari, Frou-Frou, La petite fonctionnaire, Le chant du cygne*, etc. Și atunci, ca și astăzi publicul pleca prea de vreme din teatru; nu aștepta să se termine spectacolul, săvârșind aceiași impoliteță pe care o face și astăzi și față de artiști ca și față de restul spectatorilor.

La Ateneu are loc un concert dat de cântăreții Niculescu Basu, George Folescu și Brăescu, cu compoziții de Cosmovici.

La 10 Februarie are loc, la Național, premiera piesei *Chinul* de Alexandru Florescu cu Aristizza Romanescu, Maria Filotti, Tina Barbu, Eugenia Ciucurescu, N. Soreanu, Livescu și Liciu.

In aceiaș lună la 12, se stinge Eugeniu Carada, unul din făuritorii României. In tinerețea sa, Carada a desfășurat și o frumoasă activitate literară și ziaristică.

Naționalul prezintă *Electra* lui Sofocle, fără ca lucrarea să deștepte interesul publicului.

La Modern Grigoriu dă *Cavaleria Rusticană* și *Domnul Choufleury*. In opera lui Mascagni rolurile sunt cântate de Virginia Miciora, Elena Leonard, Ion Băjenaru și Dumitru

www.dacoromanica.ro

Florescu. In *Choufleury* joacă d-na Leonard, Carussy, Maximilian și tenorul Filip Stelescu. Apoi reia *Fetița dulce* și *1001 nopți;* în opereta lui Strauss, rolul Suleiman, e cântat pentru prima oară de tenorul Stănescu-Cerna.
Compania Davila prezintă la 15 Februarie *Israël* de Bernstein, cu d-na Lucia Sturdza și d-nii Tony Bulandra și Storin.

Trei premiere la Național. In Martie premierele se succedă la Național: La 12 se dă *Sirena* de Zaharia Bârsan, cu doamnele Olimpia Bârsan, Maria Ciucurescu și d-nii Soreanu, Bârsan, Belcot, Achille, Mihăescu și Grigorescu. In *Sirena* apare pentru prima oară pe scenă Alice Cocea, copila ce avea să facă o atât de strălucită carieră.
La 15 se dă pentru întâia oară *Domnul Luca* o comedie într'un act, singura lucrare de teatru a profesorului de psihologie C. Rădulescu-Motru. Intre timp Naționalul joacă *Prostul, Chinul, Romeo și Julietta la Mizil, Viforul, Heidelbergul de altă-dată, O taină.*
La 22 are loc ultima premieră stagiunei, *Necunoscuta* (La femme X, de Bisson, cu d-ne'e Constanța Demetriade, Eleonora Mihăilescu, și d-nii P. Sturdza, I. Niculescu, Achille, Belcot și Mihalescu.
In timpul acesta afișul teatrului Lyric se schimbă. Davila prezintă *Cântecul lebedei* (Le chant du cygne) de Duval și Roux, cu d-nele Marioara Voiculescu, Maria Giurgea, Elvas, Ricoboni, Culița, și d-nii Morțun, Bulfinsky, Economu, Romano; în rolul unui marchiz bătrâior, Davila face o creațiune delicioasă. Grigoriu prezintă la Modern una din perlele lui Offenbach, *Orfeu în infern* cu Miciora, Florica Florescu, Jenny Metaxa-Doro, și Maximilian, Leonard și Carussy.

Constanța Demetriade

„Chantecler" la București. Pe la mijlocul lunei are loc, în sfârșit, premiera mult așteptatului *Chantecler.* Trupa trimisă de impresariul Hertz, nu e tocmai așa de proastă. Turneul începe cu comedia *Le Roi* de Flers și Caillavet, jucată de Henry Monteux și Maggie Gauthier în rolurile principale. *Chantecler* se joacă *de cinci* ori, și satisface astfel curiositatea publicului ,fără însă a obține un alt-fel de succes. Titlul piesei a rămas însă în vorbirea curentă bucu-

www.dacoromanica.ro

reşteană, căci mulţi ani cuvântul *şanticler* va apare mereu, cu sau fără rost, în argot-ul mahalalei.

Stagiunea simfonicelor se termină cu cel de-al 20-a concert.

La Modern Grigoriu prezintă două spectacole de operă cu d-na Caliopi Seinescu, *Traviata şi Don Pasquale*. Cele alte roluri sunt cântate de Dum. Florescu, Gr. Alexiu şi Stănescu-Cerna.

La 23 Davila joacă *Duelul* de Lavedan, cu d-na Sturdza, Tony Bulandra şi Storin.

Luna Aprilie e foarte bogată în evenimente artistice.

Stagiunea de operă a d-nei Darclée. In primul rând, la începutul lunei, d-na Darclée începe o stagiune de operă italiană la Naţional. Trupa e compusă din elemente de mare valoare: soprana Francesca Solari, tenorii Marini şi Francesco-Fazzini, baritonii Fati-Canti şi Frederici, basul comic Trevisani. Oseşit faimosul tenor Garbin e angajat pentru câteva reprezentaţii extra-ordinare; iar repertoriul e compus din lucrări foarte mult agreate de publicul nostru: *Boema, Don Pasquale, Adrienne Lecouvreur, Tosca, André Chenier* Reprezentaţiile au o ţinută artistică superioară, sunt dirijate de maestrul Solari. *Boema* se dă cu concursul sopranei Ritta d'Oria şi are un succes strălucit. *Tosca* cu Darclee, Garbin şi Fati-Canti, e un triumf fără seamăn; tenorul trebue să cânte de trei ori aria „E lucevan le stelle..." şi publicul nu vrea să se mulţumească nici cu atât... Preţurile acestor spectacole sunt destul de mari, deşi valoarea stelelor le îndreptăţesc: Loja 100 lei, fotoliul 20 lei.

La o producţie a Conservatorului se relevă următorii elevi şi eleve: Alice Cocea, Costică Toneanu, St. Braborescu, Grigore Mărculescu, N. Săvulescu, şi M. Ţancovici.

In timpul acesta Davila joacă la Lyric *Duelul, cântecul lebedei, Manasse, Stane de piatră, Mugurul,* iar Grigoriu încheie stagiunea teatrului Modern, la 4 Aprilie, cu *Orfeu în Infern* şi *Fata pădurarului.*

Faimoşii gimnastici Fraţii Popescu, cari uimiseră lumea întreagă cu arta lor, dau câte-va spectacole de Paşti, la Sidoli, cu concursul acrobaţilor Haralambie Vasile şi Nicolae Scurtu.

A doua zi după sărbătorile Paştelor, Davila încheie prima stagiune la teatrul Lyric unde încep, la 18 Aprilie, bune spectacole de operă germană cu Mary Rappold, de la „Metropolitan Opera House" din New-York, Elisabeth Wagner, tenorii Berger, Schwarz şi Nachod, baritonul Waschow, basul Fabian, etc.

www.dacoromanica.ro

Se restitue banii la un spectacol prost... Cu prilejul acestor spectacole s'a petrecut un incident caracteristic, care merită să fie semnalat, pentru că în lunga mea carieră de spectator e unicul în felul lui: Tenorul Berger fiind suferind, fusese înlocuit, într'o seară, la spectacolul *Profetul* de Meyerbeer, cu cântăreţul Abel, dar acesta fiind cu totul insuficient şi publicul manifestându-şi în chip sgomotos nemulţumirea lui, direcţiunea hotărăşte pe dată să suspende reprezentaţia şi restitue banii...

La 23 Aprilie moare regele Eduard al VII al Marei Britanii.

La 16 Maiu, în vreme ce compania Al. P. Mărinescu joacă la teatrul Lyric *Chantecler* în traducerea lui Gioni Peretz, compania Davila deschide stagiunea de vară la Ambasadori cu comedia *Domnul Zero,* cu întreaga echipă de comedie: Nicolescu-Buzău Morţun, Bulfinsky, Manolescu, Storin, Mihalescu, Kanner, Romano, Olga Cuţa, Jenny Ricoboni Elvas, Aura Mihăilescu.

Al. Mihalescu

La Blanduzia, până să înceapă spectacolele trupei Toneanu-Brezeanu, au loc câte-va reprezentaţii cu *Grigoraş şi Mustokide, Femeile în grevă,* etc.

Examene, producţii... Suntem în epoca examenelor. La Teatrul Naţional are loc o reprezentaţie de Operă dată de maestrul Stephănescu cu elevii săi: Stănescu-Cerna, Orest Dumitrescu, Cutavas, d-ra Tănăsescu.

La examenele Conservatorului se prezintă, în anul I: d-nele Bozianu, Lucia Nicolau, Florica Alexandrescu, Maria Rudeanu, Ghimbăşanu, d-nii Ion Brătulescu, Grigore Brezeanu şi Bobulescu. In anul al treilea, afară de Grigore Mărculescu, Ion Iancovesc, Costică Toneanu şi Alice Cocea, de cari am mai vorbit, se relevă un puternic temperament dramatic: d-ra Alexandrina Ciucurescu.

La 21 Maiu are loc inaugurarea muzeului Simu.

La Ambasadori, compania Davila joacă comedia lui Georges Feydeau, *Vezi de Amelia!*

La Blanduzia deschide stagiunea compania Toneanu-Brezeanu cu comedia *Make* şi *Take,* iar la parcul Oteteleşanu, Grigoriu începe cu *Ţăranul voios,* iar în prima zi de Iunie prezintă o noutate: *Ichann al II-a,* cu d-nele Leonard, Grand

www.dacoromanica.ro

şi Cristorian şi Maximilian, Carussy, Ciucurette şi Petrovicescu.

Premierele se succedă apoi, cu o soartă inegală: la Blanduzia *Nevestele lui Cristache,* apoi *Numărul 16,* la Ambasadori, *Primă de încurajare* cu Niculescu-Buzău, Morţun, Manolescu, Ştefănescu, Alexandrina Alexandrescu, Olga Culiţa. Apoi la 22. *Primul proces,* cu aceiaş listă de interpreţi, având în plus pe Bulfinsky şi Jenny Ricoboni.

La parc Grigoriu prezintă o operetă franceza, *Pompierul de serviciu,* de Cottens şi Gavault, muzica de Varney, cu Elena Leonard, Florica Florescu, Maximilian, Carussy şi Ciucurette. Urmează *După divorţ* şi, pentru debutul foarte reuşit al d-nei Jenny Metaxa-Doro *Mam'selle Nitouche.*

Pentru că am vorbit în paginile acestei lucrări de spectacolul foarte reuşit al sborului lui Blériot la Băneasa, se cuvine să menţionez cea dintâiu izbândă a lui Aurel Vlaicu: în acele zile de Iunie 1910, marele nostru zburător a izbutit să se înalţe în văzduh, cu aparatul său propriu.

„Dragoste de ţigan". La 22 Iunie, Leonard obţine o mare biruinţă: el cântă pentru întâia oară pe Joj din frumoasa lucrare a lui Lehar *Dragoste de ţigan.* Alături de dânsul, d-na Elena Teodorescu-Leonard e admirabilă în Ilona. Foarte bine Virginia Miciora, Florica Florescu, Anna Grand, Carussy în Dragotin, Ciucurette în cârciumarul, Stelescu, Stănescu-Cerna. Opereta lui Lehar va fi succesul stagiunei de vară a lui Grigoriu.

La Ambasadori compania Davila prezintă, la 28, comedia *Chef la toartă,* apoi urmează în Iulie, *Domnul Zero, Primul proces, 30 de milioane, Norocul lui Bibiţă e colosal!*

Trupa dela Blanduzia joacă *O idee fixă* (La puce à l'oreille) de Georges Feydeau, reluată şi în vara aceasta sub titlul *Scandal la 3 papuci.* Acum 27 de ani farsa a foşt jucată de Toneanu (Vasile) Brezeanu senior şi Grigore Brezeanu care a interpretat pe gângavul Camille. Se mai reiau *Fetele din Popa Nan, Tudorache Sucitu, Take şi Make, Sherlock Holmes, Fetele lui Cristache.*

Stagiunea la parcul Oteteleşanu. *Dragoste de ţigan* domină repertoriul şi în Iulie. Se mai cântă *Liliacul, Văduva veselă. Prinţesa dolarilor, După divorţ, Contele de Luxemburg, Vera Violetta.*

La 13 are loc premiera *Fata muzicantului* (Das Musikantenmädel) cu Florica Florescu ,Elena Leonard, Maximilian,

www.dacoromanica.ro

Leonard, Carussy, Ciucurette, d-na Cristorian-Carp şi Gr. Petrovicescu.

Exact peste o lună, la 13 August, se dă o altă premieră, *Prinţ şi Bandit* (Furstenkind) de Lehar, cu Leonard în Mirko Voevodul; alt mare triumf, pentru minunatul tenor. Cele alte roluri sunt cântate de Virginia Miciora, Jenny Metexa-Doro, Ciucurette şi Anna Grand.

Către finele lui August Grigoriu mai dă ultima premieră a stagiunei de vară, *Unul d'ai noştri*, o localizare după *Einer von unsere Leut* de Kalisch, cu Ciucurette, Maximilian, Leonard, Cigalia, Gheorghiu şi Florica Florescu.

In August compania Davila joacă piesele din Iunie şi Iulie. La 14 dă în premieră o farsă nemţească *Pensiunea Schöller*, iar trupa dela Blanduzia *Strul Nuţă, Zig-zagurile dragostei, Fetele din Popa Nan, Cuib de însurătoare...*

Ploile cari au căzut tot timpul, au turburat mult desfăşurarea normală a stagiunei, nu numai din punctul de vedere al rezultatelor băneşti, dar şi din acela al exploatărei morale a succeselor. Bilanţurile tuturor formaţiunilor de vară au fost deficitare.

Iancu Brezeanu, care făcuse afacerea de a Blanduzia în tovărăşie artistică şi financiară cu Toneanu, era tare amărât. O spunea tuturor:

— Ploile m'au prăpădit, domnule! Am pierdut 15.000 lei, o avere, domnule, 15.000 lei! Totd'auna apa mi-a fost contra, de acela n'am putut-o suferi nici eu!

Câteva anecdote. Şi pentru că suntem la capitolul anecdotelor „Brezeanu", să mai povestim câte-va, din sutele cari circulă în jurul popularului comedian.

Intovărăşit de Ciucurette şi amândoi bine „făcuţi", intră la cafeneaua Bulevard unde se instalează la o masă şi se iau la întrecere cu „sughiţurile". Directorul localului se apropie şi foarte respectuos îi se adresează:

— Coane Iancule, dac'aţi fi la Capşa, aţi face acolo... concursul ăsta de sughiţuri ?

— Păi de acolo venim. Iosca ne-a mustrat şi el. „Coane Iancule", mi-a spus dânsul, „pentru aşa ceva trebue să vă duceţi la cafeneaua Bulevard".

Altă dată, nenea Iancu intră la Capşa. La o masă se afla Vasile G. Morţun cu câţi-va prieteni. Văzându-l pe Brezeanu deschisit, conu Vasile chemă pe Iosca şi-i porunci să nu-i mai servească nici un alcool.

www.dacoromanica.ro

— Ioşca, dă-mi şi mie ce beau boierii !
Boierii luau ţuică şi mastică.
— Nu se poate, coane Iancuţe, am ordin să nu va servesc nici un alcool!
— Cum aşa? Nici o ţuică?
— Nici !
— O mastică, barem !
— Un ceaiu, se poate.
— Dar un ceaiu ?
— Un ceaiu, se poate.
Şi Ioşca-i aduce un ceaiu, aşa, frumos şi bogat cum se serveşte la Capşa, cu o sticluţă de rom.
Nea Iancu se servi copios din sticluţa cu rom şi chemă apoi pe Ioşca:
— Iaţi ceaiul de aici ,că nu-mi trebue.

Alta, tot la Capşa petrecută.
E noapte. Brezeanu intră în cafenea şi găseşte la o masă pe Carageale şi un prieten comun, ofiţer superior. Amândoui se „dregeau" cu nişte şvarţuri.
Brezeanu le dă bună seara, dar colonelul se face că nu-l vede şi cu capul aplecat suflă în şvarţ. Dar nea Iancu de colo :
— Aoleo, colonele, nu mai sufla în şvarţ, că-l faci Marghiloman !

Intr'o seară, adică într'o dimineaţă, pe la 3, nea Iancu se hotărîse, — cu greu, dar în sfârşit, se hotărîse, — să plece acasă. Opri un birjar.
— Ce-mi ceri pentru două birji, până în strada Atelierului?
— Doui lei. Dar de ce două birji ?
— Intr'una mă duci pe mine, într'alta bastonul şi pălăria!

Intr'altă dimineaţă, nea Iancu vine acasă cu mai mulţi prieteni şi cere de băut.
— Nu e nimic, îi răspunse buna doamnă Lucrezzia Brezeanu.
— Cum? Nimic ? Nici mastică, nici ţuică, nici rom ? Nimic ?
— N'avem nimic !
— Mai mare ruşinea, vine cineva la Brezeanu şi nu găseşte măcar o picătură de rom ! Nimic ?
— Nişte oţet !
— Ei, adu-ne oţet, — să fie ceva !

www.dacoromanica.ro

In spre zori, nea Iancu se urcă în trăsură să meargă acasă. Dar în dreptul hotelului Continental trăsura se opreşte şi nu poate înainta: se adunase lumea să privească un scandal ivit între o pasăre de noapte şi un trecător recalcitrant.

— De ce te-ai oprit? întreabă nea Iancu, care nu vedea limpede.

— Nu pot să trec. E *glumeraţie* mare, îi răspunde birjarul.

— Treci peste ei şi spune-le să-mi trimeată nota de cei cari au murit.

Dacă am sta să reproducem anecdotele cari circulă în jurul „candelambrului" (cum îi se zicea, pe tîmpite, lui nenea Iancu) — nu ne-ar ajunge spaţiul acestei lucrări. O vom face, poate, cu alt prilej.

Să reluăm firul.

Ministerul instrucţiei publice, care acordase, anul trecut, companiei Grigoriu, o subvenţie de 20.000 lei pentru spectacolele de operă şi operă comică organizate de acest vrednic director, îi aduce la cunoştinţă că n'a mai menţinut în buget această subvenţie. Această scurtă comunicare vorbeşte dela sine şi nu mai reclamă nici un comentariu.

Repertoriul lui Davila. La 1 August Davila începe repetiţiile pentru stagiunea viitoare, — de astă-dată la teatrul Modern, complect refăcut şi în bine...

Repertoriul: *Intre culise* (La rampe) de Henri de Rothschild; *Une femme passa* de Romain Coolus; *Rubiconul* de Bourdet; *Fecioara răutăcită* şi *Maman Colibri* de Henri Bataille; *Gaby* de G. Thurner; *Capriciul* (Le béguin) de Pierre Wolff; *Heureuse* de Hennequin şi Bilhaud; *Inger de pază* de Picard; *Răposata mama coniţei* de Feydeau; *Vălul fericirei* de Clemenceau şi *Gringoire* de Th. de Banville; *Evantaiul* de Flers şi Caillavet; *Cuvântul de onoare* (Rosenmontag) de Otto Erich Hermann Bahr şi *Cidul* de Corneille în traducerea lui Ştefan O. Iosif.

Iată şi repertoriul teatrului Naţional: *Petru Rareş* (titlul definitiv: *Luceafărul)* de Delavrancea; *Bestia* de Georges Diamandy; *Desbrăcată* (titlul definitiv *Modelul)* La femme nue de Henri Bataille; *Judecătorul din Zalamea* de Calderon şi *Regele Lear.*

Stagiunea de vară a teatrelor bucureştene e pe sfârşite. La Ambasadori se mai joacă *Lulu, Stane de piatră;* la Blanduzia, *Fetele din Popa-Nan, Nevasta tatii,* şi la parc, *Husarii*

www.dacoromanica.ro

la manevre, El şi *Ea, Dragoste de ţigan* iar între 8 şi 10 Septembrie se închid porţile grădinilor.

Din Viena vine ştirea morţii lui Josef Kainz, cel mai strălucit actor al Burg-Theater-ului.

Incă înainte de deschiderea stagiunei, Eugenia Ciucurescu e avansată societară a Teatrului Naţional.

Cele dintâi premiere ale stagiunei. La teatrul Modern Davila deschide la 17 Septembrie, cu piesa *Intre culise (La rampe)* de Rothschild, cu Lucia Sturdza, Elvas, Chrissenghi, d-nii Davila, Tony Bulandra, Manolescu. Bulfinski, Storin, Kanner, Romano. Urmează la 24 *Fericită* (Heureuse) de Hennequin şi Bilhaud, cu Marioara Voiculescu, Davila, şi Manolescu.

Teatrul Naţional deschide stagiunea la 25, cu *Apus de soare.* Alice Cocea debutează în *Ţugulea.*

După o reluare a *Prostului,* Naţionalul prezintă *Modelul* (La femme nue) de Bataille, un mare succes pentru Tina Barbu, Maria Filotti şi Aristide Demetriad. Mai joacă în această piesă Livescu, Sturdza, Ion Niculescu, Duţulescu şi Grigorescu.

La 1 Octombrie Davila joacă *Rubiconul,* cu Maria Giurgea, Lucia Sturdza, Al. Davila şi Tony Bulandra. Piesa lui Bourdet e însoţită pe afiş de un act *Femeile cinstite,* de Rîuleţ şi Stamatiade, bine jucat de Marioara Voiculescu, Bulfinski şi Manolescu

La 4, Naţionalul prezintă farsa *Punctul negru* de Kadelburg şi Presber, cu Niculescu, Soreanu şi Maria Ciucurescu. Rolul negrului e jucat alternativ de Toneanu şi Lic'u. Urmează, la scurt interval, *Jucătorul din Zalamea* de Calderon.

Veşti din Paris: Elena Drăgulinescu debutează cu mare succes la Trianon-Lyrique.

„Basul" I. Atanasiu dă un concert la Ateneu, cu concursul d-nei Aristizza Romanescu, al violoncelistului George Georgescu (viitorul director al Filarmonicei) şi al pianistului Theodor Fuchs.

Premiera piesei *Gaby* are loc la 8 Octombrie, la teatrul Modern. Deşi interpretată de Marioara Voiculescu, Tony Bulandra, Elvas, Manolescu şi Bulfinski, piesa cade.

Concertele simfonice reîncep la 3 Octombrie.

Inger de pază (Ange gardien) de Picard, vine după *Gaby* şi are acelaşi soartă.

O premieră la Davila. Teatrul bucureştean trăeşte în toamna lui 1910 sub semnul lui Henri Bataille.

In vreme ce *Modelul* face săli pline la Naţional, Davila pre-

www.dacoromanica.ro

zintă, la 22, *Fecioara rătăcită*. Mare triumf pentru Marioara Voiculescu, excelent secondată de Maria Giurgea, Tony Bulandra, Manolescu Storin şi Bulfinski.
Incepe epoca de glorie a lui Ştefan Iulian, la Imperial. Creatorul scenelor de mahala e în vogă şi variété-ul din strada Câmpineanu e arhi plin în fiecare seară.

Battistini la Operă. La 23 Octombrie se deschide la teatrul Lyric, o stagiune de operă italiană. Stelele trupei sunt: soprana Edith de Lys, soprana legeră Dufau, tenorul Maurini. Primul spectacol *Aida*, nu e prea reuşit; lumea e nemulţumită şi pentru că preţurile sunt prea mari. Impresariul scade preţurile şi aduce şi pe faimosul bariton Battistini. Deşi vocea acestuia nu mai avea strălucirea anilor tineri, totuşi arta sa reuşeşte încă să triumfe în rolul lui don Carlos din *Ernani*, şi în *Rigoletto*. Direcţia aduce şi pe Yvonne de Tréville pentru câte-va seri şi pe Cécile Thevenet, o interpretă ideală a *Carmen*-ei.
Un ansamblu de operetă germană, în frunte cu Myla Theren şi primadona Bijacco, dă zece reprezentaţii la teatrul Modern, cu *Liebenswalzer, Die Schöne von New-York, Die Puppe*, în vreme ce Davila joacă cu mare succes în provincie.
La 9 Noembrie Réjana, însoţită de un bun ansamblu în frunte cu Duquesne, Dorival, Monteaux şi Barré, începe o serie de spectacole cu *Madame Sans-Gêne, La femme nue, La vierge folle*, şi termină cu *Dama cu camelii*.

A treia piesă de Battaile. Davila revine din provincie şi reia seria întreruptă a piesei *Fecioara rătăcită*, pentru a prezinta apoi, la 22 Noembrie, *Maman Colibri* de acelaş autor. Battaile stăpâneşte deci stagiunea bucureşteană cu *Modelul, Fecioara rătăcită* şi *Maman Colibri*. In această din urmă lucrare, triumfă d-na Lucia Sturdza. Cele alte roluri sunt strălucit jucate de Alice Cocea, Tony Bulandra, Mihalescu, Manolescu, Elvas şi Kanner. Cu această piesă s'a întâmplat un lucru rar în analele teatrului: pentru cele două reprezentaţii ale unei Duminici, s'au vândut toate biletele în locaţiune, cu două zile înainte de spectacol, aşa că în ziua respectivă cassa n'a mai avut de vânzare nici un locşor, nici un balcon şi nici o strapontină!
La 11 începe un campionat de lupte la circ, cu Sabatier, Pohl Abs. II, Petersen, Eisemann, Dumitrescu, Rödi, etc.

www.dacoromanica.ro

Două căderi. Naționalul are două căderi cu: *Zile de sărbătoare* de Bertolazzi și *Bestia* de Diamandy.

Și un spectacol frumos cu *Regele Lear*, bine jucat de Nottara, Sturdza, Demetriad, Brezeanu, Ion Petrescu și Constanța Demetriad, Tina Barbu și Eleonora Mihăilescu.

La 7 și la 10 Decembrie au loc două concerte date de Ysaye și Pugno.

Davila prezintă *Yuyu* de Pierre Veber, cu Maria Giurgea, Alice Cocea, Alexandrina Alexandrescu, Elvas, Niculescu-Buzău, Morțun și Constantiniu, apoi *Pentru a fi iubită* cu Alice Cocea în rolul principal, și Lucia Sturdza, Alexandreasca. Davila, Niculescu-Buzău, Morțun și Romano,

Din Paris se anunță, că la teatrul Odeon Marioara Ventura joacă cu mare succes, într'o interpretare absolut personală, pe Julia din *Romeo* și *Julia*.

„Luceafărul" de Delavrancea. La 8 Decembrie are loc la Național premiera nouei lucrări a lui Delavrancea, *Luceafărul*. Joacă Nottara, Brezeanu, Liciu, Ion Petrescu, Livescu, Vasile Leonescu, Achille și d-nele Tina Barbu, Eleonora Mihăilescu, Olympia Bârsan și Eugenia Ciucurescu.

Debutul d-rei Florica Cristoforeanu. La 15 Decembrie Grigoriu deschide stagiunea de iarnă la Lyric și după ce reia *Contele de Luxemburg*, *Vânzătorul de păsări*, *Orfeu în infern* și *Heidelbergul de azi*, prezintă, la 20, în premieră, *Briganzii* lui Offenbach, pentru debutul în operetă al soprane Florica Cristoforeanu. Debutanta, care a studiat în Italia, unde a și cântat cu mare succes, câștigă, dela început, partida. Cele alte roluri sunt bine interpretate de Leonard, Maximilian, Ciucurette, Cigalia, Gheorghiu și de d-nele Elena Leonard, Jenny Metaxa-Doro, Elena Cristorian.

Crăciunul 1910. Repertorlul de sărbătorile Crăciunului. Naționalul joacă: în matineuri, *Necunoscuta*, *Zile de sărbătoare*, *Revizorul*; seara *Apus de soare*, *Viforul*, *Luceafărul*, Modernul: *Pentru a fi iubită*, *Yuyu*, *Maman Colibri*.

Lyricul: *El* și *Ea*, *Dragoste de țigan*, *Regele vânătorilor*, *Briganzii*, *Vânzătorul de păsări*, *Orfeu în infern*.

La 29 Grigoriu dă premiera operetei *Dan Cezar* de Dellinger, cu Florica Cristoforeanu, Leonard, Ciucurette, Carussy Gheorghiu.

E ultima premieră a anului 1910.

www.dacoromanica.ro

Am crezut că nu e deplasat să reproduc, în această lucrare, în care evoc oameni şi lucruri dealtă dată, şi câte va foiletoane apărute în primăvara anului 1935, în „Adevărul" şi în cari redau aspecte ale Bucureştilor de acum 35—40 de ani.

---

www.dacoromanica.ro

BUCUREŞTII DE ACUM TREIZECI DE ANI

I

Grădina „Triumful" restaurant cu mititei şi operetă.—„La 7 şvabi", „Transvaal" şi „Enache", trei restaurante pe o sută de metri.

E vorba ca în locul restaurantului *Poiana Carpaţi* şi al clădirilor cari răspund în strada Edgar Quinet să se ridice un block-house. (1) In vederea acestui proect care, realizându-se, va schimba cu totul aspectul acestui colţ al Capitalei, tinerii ziarişti cari se ocupă de aceste chestiuni, în coloanele cotidianelor noastre, săvârşesc, evocând trecutul, mici greşeli... istorice, ca să le zic astfel, greşeli de cari nu sunt vinovaţi, firește, — dar cari se cer a fi îndreptate.

Restaurantul şi gradina cari vor cădea, în curând, sub loviturile tărnăcoapelor, n'au fost numai localuri de desfatari gastronomice. Acum treizeci şi trei de ani, gradina aceasta se numea *Triumful* şi birtaşul care o exploata, oferea clientelei sale, în afara de cremvârşti, mititei si bere... spectacole de operetă.

Genul acesta de teatru, care a murit de mai multe ori şi tot de atâtea ori a înviat, — a fost trezit la o viaţă nouă, în vara anului 1902, în grădina *Triumful* de pe bulevardul Academiei, de o trupă de operetă al cărei animator de frunte era neuitatul Nicu Poenaru.

Spectacolele au început cam pe la mijlocul verei. Grădina era

1) Intre timp, block-house-ul a fost terminat.

www.dacoromanica.ro

mult mai mare, — palatul *Cărții Românești* a fost ridicat pe un colț al acestei grădini — iar scena era pe unde e acum bufetul și bucătăria restaurantului.
Pe vremea aceea, publicul nu era atât de pretențios ca acuma. Se mulțumea cu mai puțin; cinematograful nu exista încă, așa că teatrul nu se putea plânge de concurență din partea aceasta.
Restaurantul a mai funcționat un an-doi sub aceiaș firmă și direcție și apoi, în preajma expoziției dela 1906, a trecut în exploatarea unui negustor priceput, ungur mi se pare. I-a schimbat numele: *Carpați*. Și a introdus, pe lângă o bucătărie îngrijită și un serviciu curat, un lucru nou de tot și necunoscut încă în București, pe vremea aceea: *menu* cu preț fix. Cu *un leu și șaizeci de bani* căpătai: hors d'oeuvre, o mâncare gătită, o friptură, un desert, pâine, o bere sau o sticluță cu vin. Sub această conducere, restaurantul a funcționat până în preajma războiului.

* * *

La câțiva pași de *Triumful*, strada Academiei mai adăpostea, până în spre strada Regală, trei restaurante cari au dispărut de mult, dar a căror amintire de sigur că mai trăește printre contimporanii mei: *La șapte șvabi*, *La Transvaal* și *Enache*. *La șapte Șvabi* era instalat cam pe unde e astăzi un magazin de articole tehnice; cum îl arată și numele, era un local frecventat mai cu seamă de nemți ,cu o bucătarie speciala. Berea se servea în „Krügel"-e mari și grele, cu capac.
Peste drum, într'o clădire care avansa până către mijlocul străzii — a fost aliniată de atunci; astăzi e restaurantul *Presei* — era un restaurant popular, *La Transvaal*, frecventat mai cu seamă de studenți. Cartela de treizeci de fe'uri costa 6 (șase) lei, — pâinea gratis. Erau băieți cari mâncau numai câte un singur fel. Cine scăpa cu stomacul teafar, după un an-doi de *Transvaal*, era un om rezistent, menit să ajungă la adânci bătrânețe.

* * *

Apoi, mai încolo, unde se află acum florăria și salonul de coafură de sub hotel Paris, era restaurantul *Enache:* o excelentă bucătărie românească, cu fleici nemuritoare și mititei savuroși aduna, la *Enache*, la dejun și seara, o clientelă a-

www.dacoromanica.ro

leasă: ziariști consacrați, funcționari dela interne, magistrați, avocați cu renumele în creștere...

Cei 7 șvabi au decedat în anul 1911, când, s'a clădit imobilul Lahovary; *Transvaal*-ul s'a mutat în strada Belvedere, dar devenind un local mai scump și-a pierdut clientela veche, fără a reuși să-și facă una nouă, iar *Enache* a dispărut după războiu, când s'a ridicat peste capul lui, hotelul Paris.

Pe această scurtă porțiune, între Carpați și strada Regală, s'au operat, în cursul ultimilor treizeci de ani, mari schimbări: pe stânga, a dispărut maidanul Lahovary, — unde era instalată, într'un hambar de scânduri, tipografia *Dor. P. Cucu*, — pentru a face loc hotelului Majestic, teatrului *Comoedia* și casei Lahovary, cu cele două pasagii; alăturea a disparut hanul Mircuș, făcând loc pasagiului Imobiliara, azi pasagiul Victoria. Iar în dreapta, aripa Universității, în care e instalată facultatea de științe, a provocat dărâmarea unor pavilioane cari adăposteau diferite laboratoare ale facultății de medicină și o gradina în care, pe la 1910-1912, funcționa primul cinematograf de vară, proprietatea d-lui C. Teodorescu, azi mare proprietar urban la Berlin, — iar strada care continuă spre bulevardul Brătianu, a fost croită pe locul ocupat de gradina *Rașca*.

www.dacoromanica.ro

II

„Raşca". — Nicu Poenaru. — Palatul prinţului Bibescu. — CaleaVictoriei, între Dâmboviţa şi Socec.

Raşca era, prin 1902, singura grădină de teatru în centrul Capitalei, — parcul Oteteleşanu s'a deschis abia cu doi ani mai târziu.

Strada *Edgar Quinet* — care se numea, pe atunci strada Nouă, — pornea dela Capşa şi se termina în strada Academiei. Pe locul unde s'a prelungit, spre bulevardul Brătianu, strada Edgar Quinet, se afla o clădire ocupată de firma Watson şi Youel, iar în fundul curţii, — ocupată de maşinile agricole cari formau obiectul comerţului acestei firme, — era grădina Raşca. O scenă modestă, de scânduri, mutată peste câţiva ani în partea opusă a grădinei, câţiva copaci bătrâni, scaune simple...

Nu ştiu ce spectacole s'au dat la Raşca înainte de 1902, când am debarcat în Bucureşti ca să urmez cursurile facultăţii de litere şi filosofie. Dar, de prin 1903 au început a juca în această grădină, artiştii de comedie ai teatrului Naţional. Stagiunile cari au urmat ,au statornicit renumele teatrului de vară *Raşca*. Până când gradina a trebuit să cedeze târnăcoapelor Primăriei şi să facă loc prelungirii străzii Edgar Quinet.

* * *

Numai cine îşi aminteşte înfăţişarea Capitalei, acum treizeci şi mai bine de ani, şi priveşte aspectul actual al oraşului, îşi poate da seama de schimbarea formidabilă ce a intervenit în cursul acestor trei decenii.

www.dacoromanica.ro

S'o luăm din calea Victoriei, din dreptul podului Apolodor. Pe locul fundațiilor palatului-fantomă al Senatului, era o grădină vastă, cu un conac al familiei Bibescu. Acolo am avut plăcerea să stau de vorbă cu întrepidul sportsman prințul George Valentin Bibescu, căruia i-am luat un interview în chestiunea importanței tracțiunei automobile: prințul adusese în țară cel dintâi automobil!

Schimbările survenite apoi, pe malul stâng al Dâmboviței, la începutul căii Victoriei, sunt de dată oarecum mai recentă. Să urcăm puțin dealul. Palatul poștelor abia fusese terminat, ca și cel al Casei de depuneri și economie. Aceste splendide clădiri ar fi meritat o soartă mai bună, — înghesuite fără lumină, fără perspectivele cari să le pună în valoare, — și desigur că ar fi și avut-o, dacă!... acum 35 de ani s'ar fi întocmit un plan de sistematizare a Capitalei, dacă orașul ar fi fost altfel administrat, dacă ar exista o continuitate... și așa mai departe...

Intre casa Prager și Casa de depuneri era un mare loc viran. Aci s'a instalat, într'un modest pavilion de scânduri și sticlă atelierul fotografic *Julietta*. Locul viran a dispărut, transformat, pe de o parte în strada Marconi, restul ocupat de imobilul Agricola-Fonciera. Iar modestul atelier de fotografie, după ce și-a statornicit o bună reputație și și-a format o clientelă frumoasă, a părăsit baraca de scânduri, pentru un local mai elegant și mai confortabil.

Biserica Zlătari nu se vedea din stradă, căci era înconjurată de un brâu de case, care începea din strada Lipscani și se termina în strada Stavropoleos. Calea Victoriei era acolo mai îngustă de cum e încă astăzi în dreptul bisericei Crețulescu.

In casele acelea, aparținând bisericii Zlătari, erau instalate o mulțime de prăvălii; unele au dispărut, altele și-au mutat sediul pentru a face loc frumosului square al bisericii. In colțul din strada Stavropoleos era o farmacie, iar alături era sediul faimosului Car cu bere. Evident, localul era modest, și n'avea nimic din frumusețea actualei berării, ai cărei constructor și proprietar au dotat Capitala cu minunata capelă gotică în care atâția drept credincioși vin zilnic să se închine lui Bacchus și să bea în amintirea prințului *Jean-Primus — Gambrinus*...

www.dacoromanica.ro

III

Prin Lipscani. — Socec, magazinul Universal, cofetăria Frederic. — Biserica și squarul Sărindar. — Luvru și Capșa.

S'o luăm pe Lipscani. Hotelul Carol exista și atunci. In locul frumosului palat al bancii Chrissoveloni se afla magazinul *Au bon goût,* primul în care nu numai capitalul și personalul de conducere era francez, dar și confecțiunile ce se vindeau acolo, aveau șicul specific parizian.
Etajul întâi al clădirii era ocupat de Banca Marmorosch Blank.
Peste drum era cafeneaua *Schreiber.*
Clădirea băncii de Scont nu exista încă. A fost ridicată acum vre-o două zeci și ceva de ani.
Incolo, până spre Sfântu Gheorghe, nici o schimbare esențiala nu s'a produs pe strada Lipscani. Aceleași bărăci imposibile, unele cu un front de 3-4 metri, clădite în paiantă și refacute, de atunci, treptat-treptat în zidărie, adevărate cutii, specialitate exclusiv bucureșteană, căci nu cred să existe în vre-o altă Capitală europeană prăvălii la fel.

* * *

Să ne întoarcem spre calea Victoriei.
Librăria Socec era instalată într'o casă veche, ale cărei ziduri eșeau până către mijlocul străzii, dacă nu mai mult: calea Victoriei era tare îngustă, prin partea locului.
In strada care coboară spre Belvedere, era o magazie de tablă ondulată, în care firma Socec avea un mare depozit de hârtie. Atelierele tipografice ale casei Socec erau instalate în strada

www.dacoromanica.ro

Berzei, într'un local ocupat astăzi de unele servicii municipale şi numai în preajma războiului s'au mutat în clădirea pe care o ocupă şi acum.
Palatul prefecturei de poliţie avea înfăţişarea pe care i-aţi cunoscut-o, până acum doui ani.
Pe locul grădinei de vară *Colos* erau două mari imobile, cari avansau mult în stradă. Într'unul era instalat marele magazin *Universal,* — care, după dărâmarea acestui local s'a instalat în parterul palatului *Agricolei,* pentru a dispărea, acum câţi-va — iar în altul era cofetăria *Frederic*. Vă mai aduceţi aminte de delicioasele prăjituri dela Frederic?
Alături de Frederic era imobilul legaţiunei imperiale a Rusiei. Trecătorii nu-şi puteau da seama de mărimea localului ambasadei moscovite; a trebuit să vină exproprierea, croirea nouei străzi în prelungirea străzii Doamnei, ca să ne putem da seama de imensul teritoriu pe care-l stăpânea Rusia în inima Bucureştilor.
Hotelul Bulevard era aşa cum îl vedem şi azi.

* * *

Pe partea dreaptă a căii Victoriei, între Lipscani şi bulevard, nici o schimbare. Pasagiile Vilacros şi Macca neschimbate, afară doar de denumirea lor: pe atunci se numeau pasagiul Karagheorghevici, după numele proprietarului lor, prinţul Karagheorghevici, din familia domnitoare actuală a Jugoslaviei. Iar imobilul Greceanu, din colţul căii Victoriei cu bulevardul Academiei era în aceiaş formă cum l'aţi cunoscut până acum 4-5 ani, când a fost pus la linie.
O schimbare profundă a suferit locul pe care s'a construit Cercul militar.
Pe acest loc se aflau, cam pe la 1892-1894, ruinele bisericii Sărindar. In anul 1894, în vederea vizitei împăratului Frantz-Iosef al Austro-Ungariei, ruinele au fost îndepărtate şi în locul lor s'a pus un fel de grup alegoric, de gips... Grădina a fost păstrată, cu aleele ei şi cu băncile de lemn. Lukianoff vestitul, îşi instalase şi aci un pavilion în care debita Kefir şi lapte bătut. Locul viran se întindea până la calcanul clădirii în care se află astăzi cinematograful Trianon, iar prin anii 1908-1910 funcţiona, pe acest loc un cinematograf de vară.
Palatul Cercului Militar s'a ridicat prin anii 1911-1913. Numai fundaţiile au durat peste un an, căci a fost nevoie să se bată sute de piloţi, din pricină că terenul fusese cândva albia Dâmboviţei şi nu prezinta o siguranţă absolută.

www.dacoromanica.ro

Capşa şi acum trei zeci de ani a fost aşa cum îl ştim azi, cu deosebire că în decursul acestor trei decenii şi-a schimbat şi modernizat faţada.

Iar peste drum, în locul cafenelei *Royal*, era magazinul Luvru. Clădirea avansa mult în stradă şi nu avea decât parterul, două etaje şi o mansardă. Aceasta din urmă era locuită de studenţi, mici funcţionare, artişti şi „cocote" — cum li se zicea pe atunci „femeilor uşoare"... Prin Ianuarie 1911, *Luvrul* a ars şi la reconstituire, imobilul a fost împins pe noua aliniere — care, dupa cum se vede la faţa locului, a devenit astazi „aliniere veche".

www.dacoromanica.ro

IV

Casa Lahovary. — Clubul Tinerimei. — Bodega Mercur. — Hanul Mircuş. — Schönberger cu fracurile.

Să continuăm preumblarea, în direcţia spre hotelul Continental, de o camdată spre dreapta.

Imobilul Lahovary, în care e instalat magazinul Faim, era o clădire veche, cu parter, şi etaj, clădire care avansa mult în stradă şi colţul ei, în dreptul cofetăriei de astăzi, reducea trotuarul din acel loc la 20-30 centimetri. Inchipuiţi-vă ce s'ar face astăzi miile de flaneuri cari umplu trotoarul caii Victoriei, în orele de „preumblare", dacă imobilul n'ar fi fost pus pe linie şi s'ar fi păstrat aci fărîma de trotoar de acum treizeci de ani!

In colţul acesta, magazinul în care e instalată cofetăria de azi, a adăpostit mulţi ani băcănia *Mercur*, în care-şi dădeau întâlnire, la ora consacrată aperitivelor, artiştii, ziariştii şi oamenii politici ai epocei. Cred că tradiţia pur bucureşteană a aperitivelor — bucuria bărbaţilor şi necazul gospodinelor — dela „Mercur" îşi are obârşia.

La etaj era tot clubul „Tinerimei" care s'a reinstalat apoi, după refacerea imobilului, în apartamentul special clădit, în etajele doi şi trei.

Pe vremea aceea, clubul îşi merita titlul: toţi membrii erau tineri. Dar anii s'au scurs, ghioceii au împodobit tâmplele mai tuturor membrilor cercului şi astăzi îi vedem luaţi în „periplizon" de tinerii autori de reviste, uneori chiar cu oarecare cruzime...

Ehei, copii! Fiţi mai blânzi! Ca mâine vă vine şi vouă rândul...

* * *

www.dacoromanica.ro

În spatele imobilului Lahovary nu era nimic. Ba, era un imens loc viran, ocupat în parte de magazia de scânduri în care se instalase tipografia şi turnătoria de litere Dor. P. Cucu, iar în unele camere din dependinţe, locuiau câteva persoane de sex femenin, „cocote", şi cari îşi exercitau profesiunea cu o oarecare discreţie, racolând „clientela" numai din strada Academiei, — spre deosebire de... colegele din hanul Mircuş, cari aveau câmpul de operaţiune în calea Victoriei.
Prin 1911-1912 s'au dărîmat şi magazia şi cuiburile peripateticienelor şi s'au construit în locul lor hotelul Majestic, teatrul Comoedia şi casa de alături, cu pasagiile respective. Familia Lahovary n'a făcut aci numai o bună afacere, — a contribuit şi la civilizarea Capitalei.
Mai departe, imobilul „L'Independance roumaine" cu falnicul său dorobanţ şi cu orologiul care suna aşa de frumos, era ocupat de birourile ziarului lui Georges Em. Lahovary. In parter, afară de administraţia ziarului şi ghişeul de anunţuri, erau instalate o agenţie teatrală, prima de acest fel în Bucureşti, condusă de vechiul impresariu A. H. Cohen, — şi un oficiu telegrafo-poştal, şi el primul oficiu-sucursală în Bucureşti.
Alături era hanul Mircuş, o clădire veche, cu parter, şi etaj, cu bolţi, având două faţade, una în calea Victoriei şi alta în strada Academiei.

* * *

In parterul din calea Victoriei erau mai multe magazine. — îmi amintesc, în special, de „Magazinul Conservatorului" al lui Gebauer, — iar în curtea hanului, o mulţime de apartamente şi odăi de închiriat, ocupate de o clientelă pestriţă, foarte amestecată.
In curtea hanului Mircuş îşi avea sediul un croitor, Schoenberger, a cărui specialitate era să împrumute fracuri şi smokinguri. In sezonul balurilor şi seratelor, începând de Vineri, atelierul lui Schoenberger era foarte frecventat; iar Sâmbetele după amiază şi seara, — Sâmbăta aveau loc mai toate balurile şi seratele din carnaval, — era aproape imposibil să pătrunzi la dânsul — dar pentru clientela „constantă" Schönberger avea o intrare specială. Chiria unui frac sau smoking era 5 lei. Şi ce furori făceai cu fracurile lui Schoenberger, invitând fetele la vals, la gavotă, la „pas des patineurs", la cadril, la „lancier"! (De geaba râzi, tinereţe de

www.dacoromanica.ro

azi : ce o să mai râdă peste 30 de ani, tinerețea de atunci, de rumba și cariocele voastre!).
La Mircuș au locuit mulți oameni de seamă, bărbați politici, ziariști, artiști. Nottara a locuit mulți ani acolo.
Pe la 1910, casa a fost trântită la pământ. O societate belgiană de construcții a ridicat, în locul modestului han Mircuș, impozanta clădire de azi, cu zecile de prăvălii și apartamente. Hotelul English avea un etaj mai puțin — iar casa Riegler a crescut după războiu cu două.
Hotelul era proprietatea unuia Eliade-Cârciumărescu, un îmbogățit ante-belic, dar om foarte cum se cade. El e acela care la un proces, întrebat ce profesiune are, a răspuns :
— Milioner.
— Dar asta nu-i o profesiune, i-a ripostat magistratul.
— N'o fi — da'i bună !

www.dacoromanica.ro

V

Muscalii din piaţa Teatrului. — Berăria lui Tomek. — Opereta în parcul Oteteleşanu-

Am ajuns, în dreptul hotelului Continental a cărui înfăţişare exterioară spuneam că n'a suferit nici o schimbare din anul 1899, când l'am văzut întâia oară.

Numai piaţa teatrului s'a schimbat.

Şi nu mă gândesc la partea carosabilă a pieţei, — micşorată mult de trotoarul aşezat în faţa coloanelor teatrului, — ci la înfăţişarea de astăzi, comparată cu cea dinainte de războiu. In schimbarea survenită se reflectează diferenţa dintre două lumi, dintre două concepţii de viaţă. Astăzi, epoca automobilului, viaţa trepidantă a calului-putere — eri, viaţa calmă şi patriarhală, epoca muscalului şi a calului, — ierte-mi-se acest ieftin calambur...

Par'că văd, în după amiezile şi serile splendidelor primăveri şi veri ante-belice, trăsurile cu cauciuc, aşezate la linie, aşteptându-şi clienţii, aceiaşi în fiecare zi, şi pornind cu ei la şosea. Nici o capitală europeană n'avea asemenea trăsuri, asemenea vizitii, astfel de cai. Firește, circulaţia nu era aşa de anevoioasă ca astăzi, dar muscalii aveau un talent rar, o îndemânare specială ca să se strecoare binişor prin calea Victoriei, pentru a porni apoi, dela capul podului în galop, spre roncul al doilea şi spre hipodrom... Şi astăzi înfloresc teii, — dar cine mai simte parfumul lor de atâta miros de benzină şi de atâta fum?...

* * *

www.dacoromanica.ro

Câți ani sunt de când s'a dărâmat casa Frascatti? Și totuși, aproape că am uitat-o cu toții.

Inainte de războiu, în etajele doui și trei era instalat hotelul Frascatti. In localul ocupat după războiu de cinematograful Elita, era un restaurant nemțesc, al lui Tomek, unde se mânca binișor și se servea o bere excelentă. Restaurantul avea o terasă de vară, umbrită de copacii seculari ai parcului Oteteleșanu. Aci veneau să ia masa dudui din buna societate bucureșteană, cari urmăreau repetițiile trupei de operetă a lui Grigoriu, — dar cari, de fapt, îndrăgostite de Leonard și Maximilian, nădăjduiau să prindă măcar o privire din partea idolilor respectivi...

In casa Oteteleșanu, devenită în urmă *Terasa*, era instalat Cercul militar care a rămas aci până s'a terminat clădirea monumentală din squarul Sărindar.

Iar în splendidul parc al boerilor Otetelișeni s'a instalat, prin 1903-1904 acel teatru de vară care, timp de 12 ani, a recoltat marile succese cari au contribuit cu mult, — împreună cu spectacolele începute de Alexandru Davila la Național și continuate apoi în teatrul său particular — la crearea publicului nostru de teatru.

www.dacoromanica.ro

VI

Bulevardul Elisabeta. — Trotoarul cinematografelor.— Strada Doamnei. — Poşta veche.

Aspectul bulevardului Elisabeta s'a schimbat mult, de acum 35 de ani, până astăzi.

Pe stânga, palatul Eforiei şi cele câte va imobile până spre colţul cu strada Brezoianu existau şi pe atunci. Dar în colţ era un loc viran, ocupat de câţi-va anticari. Peste drum, în locul hotelului Princiar, era, de asemenea, sediul anticarilor. Palatul care adăposteşte astăzi Senatul — şi care fusese clădit pentru clubul austro-ungar, — nu exista, după cum nu exista nici strada Saligny şi nici palatul ministerului comunicaţiilor. P'acolo era un maidan imens — maidanul Duca. In dosul acestui maidan era sediul... principal al acelor case ospitaliere, cari ca şi semenele lor dela Crucea de p'atră, dădeau mult de lucru şi poliţiei şi medicilor de o anumită specialitate. Pe dreapta, pe porţiunea dintre calea Victoriei şi strada Brezoianu .nu existau decât patru imobile: Raţiu, în spatele căruia s'a clădit cinematograful Trianon, Cehoslovaca, alt imobil alăturat şi berăria cu grădina Comşa. Incolo, locuri virane. Primul mare cinematograf pe bulevard, Capitolul de astăzi, a fost construit de actorul Nae Grigorescu-Tuciu, în tovărăşie cu un tânăr Mănescu. Localul era destinat să fie un cinema popular, cu cele mai mici preţuri de intrare — cel mai scump loc costa, dacă nu mă'nşel, 60 bani! — şi fusese denumit, — cum şi de ce, n'am ştiut nici o dată! — cinema *Clasic*. Clădirea a fost ridicată repede, într'o vară, şi cinematograful a cunoscut, dintru început, un mare succes.

Alături, pe locul ocupat astăzi de hotelul Palace, era o şcoală

www.dacoromanica.ro

de velocipedie şi o baracă-magazin de biciclete şi accesorii. Berăria Comşa era instalată unde e acum restaurantul *Tic-Tac*, iar pe amplasamentul actualului cinema *Femina*, (fost cinema *Vlaicu*, apoi *Scala)* era grădina berăriei Comşa. Localul „lucra"mai cu seamă noaptea şi avea o clientelă foarte pestriţă, care începea cu reporterii şi secretarii de redacţie „de noapte", cu lucrătorii tipografi dela ziarele de dimineaţă, şi termina cu „damele" independente şi cu amicii şi protectorii lor...

Dincolo de strada Brezoianu, în clădirea hotelului *Astoria*, cofetăria care funcţionează şi acuma era ţinută de unul Murgăşanu. Alături, unde a fost până dăunăzi restaurantul Ileana, era „variété-ul" Peleş şi lângă acest varieteu, un loc viran, pe care s'a instalat, îndată după războiu, grădina *Astoria*.

Apoi venea Cişmigiul...

Statuile din faţa universităţii erau înconjurate de squaruri cari se întindeau până spre strada Doamnei. Palatul societăţii Generala nu exista — în locul acestui palat erau băile Erdraich. Strada Smârdan începea din dreptul palatului societăţii de asigurare Naţionala, iar pe locul ocupat astăzi de palatul Camerei de comerţ şi de strada Smârdan până la biserica rusă, era Poşta Centrală. După dărâmarea poştei centrale, pe locul rămas viran şi până la construirea palatului Camerei de comerţ, s'a instalat parcul Bazilescu.

Vechea cameră de comerţ era situată într'o clădire dela începutul străzii Doamnei. Casa a fost cumpărată de banca Marmorosch Blank şi pe amplasamentul ei s'a ridicat palatul băncii.

Intre vechiul local al camerei de comerţ şi clădirea din coltul străzii Doamnei cu calea Victoriei, se afla vestitul „şantan" Singher.

Să ne oprim aci, ca să nu obosim pe cetitor cu o preumblare prea lungă prin străzile Bucureştilor, de acum 30-40 de ani.

www.dacoromanica.ro

REGISTRUL NUMELOR

CONȚINUTE ÎN VOLUM — CIFRA INDICĂ PAGINA

A

Abel; 161.
Achille, Alice; 26
Achille, G.; 26, 81, 82, 88, 94, 102, 112, 115, 142, 143, 150, 159, 168.
Adler; 126.
Alessandrescu, Alfred; 69, 75, 126.
Alexandrescu, Alexandrina; 18, 26, 48, 59, 78, 101, 102, 115, 129, 132, 142, 143, 144, 150, 154, 155, 162, 168.
Alexandrescu, Florica; 161.
Alexandrescu, frații; 7.
Alexandrescu, Margareta; 50.
Alexandrescu, Pekea; 7.
Alexandrescu, Sică; 9,34.
Alexandrescu, Vasile; 9, 26, 33.
Alexandri, Vasile; 23, 99.
Alexiu, Grigore; 18, 23, 52, 72, 139, 140, 160.
Amalhou; 106.
Ambrosi; 102.
Andrejev, Leonida; 146.
Andronescu, Al.; 144.
Andronescu, Elena; 50.
Anestin, Ion; 7, 21, 47, 57, 77, 122, 145.
Anghel Elena; 62, 72.
Angelotti; 119.
Annunzio, d', Gabrielle; 11, 113, 126.
Antonescu, Marioara; 132, 149.
Antonescu, Victor; 63, 65, 66, 132.
Apăteanu, Elena; 89, 123 124, 127, 138, 139.
Apollon; 106, 107.
Aratti, José; 144.
Arion C. C. 158,
Armășescu, I.; 132.
Arnoldson, Sigrid; 82.
Augier, Emile; 149.
Assan, Maria; 21.
Atanasescu, Aurel; 131, 151.
Atanasiu Jean; 143, 166.
Aurel Toma; 17.
Aurelian; 14, 86.

B

Bacalbașa, Anton; 8.
Bacalbașa, Constantin; 8.
Băcalbașa, Ion 8, 11, 14, 18,20,122.
Băjenaru, Ion; 7, 11, 23, 47, 50, 61,72, 74, 76, 82, 102, 114, 127,159.
Barbelian, Aurel; 73, 102.
Barbu, Tina, 102, 127, 134, 138, 140, 148, 153, 158, 166, 168.
Bărcănescu Alexandru; 19, 23, 51, 52, 58, 61, 65, 74, 76, 77, 97.

www.dacoromanica.ro

Baref, Charles; 150.
Baréty, Margueritte; 101.
Le Bargy; 73, 101.
Barozzi, Socrate; 109, 121, 127,
Barré, 167,
Bârsan, Olimpia, 139 151, 153, 159, 168.
Bârsan, Zaharia. 21, 44, 131, 132, 151, 160.
Bârsescu, Agatha, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 25, 26, 30, 33, 39, 42, 49. 50. 52, 60, 65, 68, 71, 80, 106. 108, 111, 112, 119, 126, 133, 151.
Bârsescu Lucrezzia, 143.
Basarabeanu, Nae; 27.
Battistini. Mattia, 15, 167.
Bataille, Henri; 166, 167.
Bavagnoli, 67, 79.
Beketow, 111.
Bellet, 152.
Bellincioni, Gemma 30.
Belcot, Casimir. 115, 117, 120, 143, 150, 151, 155, 159.
Belot. Adolphe, 72.
Bengescu-Dabija, 30, 65. 118.
Berger, Rudolf, 160, 161.
Bernard, Tristan, 121, 146, 151,
Bernardo, 107, 111, 120, 141.
Bernhardt, Sarah, 11, 81, 133.
Bernstein, Henry, 98, 118, 120, 134, 159.
Bertini, Francesca, 64.
Berton, Pierre, 139.
Bertolazzi. 154.
Beyerlein, Adam, 82, 94.
Bianchi, Carlo, 47,
Bijacco, 151, 167,
Bisson, 89, 159.
Bleriot, Louis, 150, 153, 162.
Blancard, 152.
Blumenthal, Oscar, 82.
Bobescu, A. L. 7, 20, 21, 34, 129.
Bobescu, Aurel, 20,
Bobescu, Constentin, 20.
Bobescu, Emil, 20.
Bobescu, Jean, 20.
Bobulescu, 161,
Böhm, Carlo, 113.
Boïto, Arrigo, 94.
Bonci, Alexandro, 59, 68.
Bonn, Ferdinand, 65, 118.
Borely, Adda, 63, 109.
Borelly, Lydia, 63.
Borelly Napoleon, 63.
Boscoff, George, 21.
Bottez C. 148.
Bozianu, 161.
Braborescu, Stefan, 160.
Brăescu, 158.
Brăiescu, C, C. 31.
Brandés, Marthe, 108,
Brătulescu, Jon, 161.
Bréval, Lucienne, 71.
Brezeanu, Grigore, 161, 162.
Brezeanu, Jon, 18, 25. 26, 32, 35, 41, 48, 51, 57, 59, 64, 78, 85, 93, 94, 98, 102, 107, 115, 127, 140, 142, 143, 150, 153, 161, 162, 163, 164, 168.
Brezeanu, Lucrezzia, 26, 48, 51, 58, 61, 78, 85, 102, 127, 142, 143, 164.
Broni, Al. 26,
Brown şi Coles, 68.
Bruk, Rose, 8.
Buica, N., 80,
Bulandra, Tony, 21, 34, 35, 45, 48, 65, 73, 94, 98, 108, 112, 113. 118, 120, 121, 123, 125, 126, 131, 132, 137, 142, 144, 147, 148, 150, 151, 153, 154, 155, 159, 160, 166, 167.
Bulfinski, Romuald, 66, 144, 147, 150, 153, 154. 155, 159, 161, 162, 166, 167.
Burienescu. Zaharia, 9. 13, 85.
Buzescu, Alex., 75, 122, 153.

www.dacoromanica.ro

C

Caillavet, G. A. de, 112,138, 139, 140, 146.
Cămărăşescu, Ion, 150.
Cantacuzino, Grigri, 58, 113.
Cantilli, Tănase, 33.
Capus, Alfred, 72, 80, 138.
Carada, Eugeniu, 158.
Caragеale, Ion Luca, 32, 33, 59, 125, 144, 146, 147, 164.
Caraman, 130.
Caravia, Nicu, 73.
Carelli, Emma, 113, 141.
Cârje. Anicuţa, 102:
Cârje, Gheorghe, 75, 77, 89.
Carmen-Sylva, 80.
Carol, Alteţa Sa Regală Principele. 81.
Carp, P. P. 32.
Caruso, Enrico, 59.
Carussy, George, 26, 41, 50, 58, 74, 76, 77, 78, 81, 82. 85, 90, 94, 102, 104, 112. 114, 123, 124, 127, 129, 138 139, 142. 143, 156, 158, 159, 162, 163, 168.
Castellano, 126.
Catopol, Alexandru, 26, 35, 41, 48, 51, 52, 58, 85, 102, 127,
Catopol, Elisa. 75.
Caudella, Eduard, 35.
Cazac, Gheorghe, 38,
Cernat, Vasile, 26, 48, 94. 118.
Charvay, 85, 120.
Chrissenghi, Elena. 26, 151, 166.
Christoforeanu, Florica, 117, 168
Cigalia, Ionel. 102. 115, 163, 168
Cinsky, Marioara, 67, 135.
Ciucurescu, Alexandrina, 127,161
Ciucurescu Eugenia, 7, 26, 60. 64. 65, 81, 88, 98, 102, 125, 142, 150, 158, 166. 168.
Ciucurescu, Maria, 26, 35, 59. 67, 81, 86, 92, 102, 115, 127, 140, 143, 150, 155. 159, 166.
Ciucurette, Nae, 35, 41, 44, 48, 50, 51, 52, 57, 59, 60, 61, 74, 76, 77, 78, 81, 90, 94, 102, 104, 112, 114, 116, 123. 127, 128, 129, 138, 142, 143, 162, 163, 168.
Ciuntu, Paul, 60.
Ciupagea, Mateescu Anna, 26, 123.
Ciurcu, Al. 32.
Clement, 106.
Cocea, Alice, 127, 159, 160, 161, 166, 167. 168.
Cocea, Florica, 102.
Cohen, A. H, 149.
Colombini, 126.
Colorian, Eugenia 75.
Constantinidi, I, 26.
Constantiniu, I, 88, 129,142,168.
Coquelin, aîné, 56, 70, 157.
Coquelin. cadet, 68, 70, 138.
Coquelin, Jean 89.
Corăscu, loan. 141.
Corfescu Nicu. 99.
Cosmovici, C. 158.
Costescu, C. 26, 36, 41, 92, 94
Costin I. 50
Courteline Georges 140.
Cothis, Carl. 106.
Creţeanu, G, 64.
Creţu, 9.
Creţu C, 120, 122, 140, 156.
Cristorian, Carp, Elena, 162, 163, 168.
Croisset, Francis de, 138.
Crosti, 67.
Culitza, Olga, 115, 127, 144, 148, 155. 159. 161, 162.

www.dacoromanica.ro

Culoglu, Emanoil, 158.
Cuţarida, I., 26.
Cutavas, D. 161.
Cziganiewicz, Sbysko, 38.

D

Daragon, 33.
Darclée, Hariclia, 35, 42, 56, 108, 160,
Daudet, Alphonse, 72.
Daus Ludovic, 72.
Davidescu, C., 26.
David, 152.
Davila, Alexandru. 19, 20, 25, 36, 42, 43, 87, 88' 92, 93, 100, 101, 105, 107, 117, 118, 124, 125, 134, 136, 141, 144, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168,
Decu Stefan, 73, 132.
Delavrancea, Barbu, 32, 130. 139, 148, 153, 165, 168.
Delavrancea, Cella, 119, 141.
Delmet, Paul, 10, 46 79.
Demetrescu, Dan Al. 122.
Demetrescu Mara d'Asty, 29. 51, 91,
Démetrescu, Margareta Dan, 47, 60. 61, 74, 76, 90, 102, 104, 114, 116, 126.
Demetrescu, Radu, 122.
Demetriade, Aristide, 12, 18, 23, 26, 33, 38, 41, 48, 56, 57, 82, 88, 92, 94, 99, 102, 107, 112, 115, 117, 118, 134, 136, 138, 140, 142, 166, 168.
Demetriade, Constanţa Gănescu, 134, 135, 139, 159, 168.
Densuşianu, Ovid. 131.
Desprès, Suzanne, 97,112,122,141.
Diamandy, George, 146, 165, 168.
Dima, George, 106.
Dimitrescu I. (Giovanni) 15, 23.
Dimitrescu, C. 27, 61, 116,
Dimitriu, El. 132.
Dimitriu, Gh. Mitu. 26, 33. 37, 51.
Dimitru, Margareta, (Ritta d' Oria), 62. 72, 78, 141, 160.
Dinicu, Dimitrie, 18. 57, 108.
Dinicu, Gheorghe, 18, 57,
Dinicu, Grigoraş, 137.
Dolley, Madeleine, 153.
Dombacher, 105.
Donnay, Maurice. 119.
Dona, Mitică. 38, 99.
Doren, Van, 112.
Dorival, 157, 167.
Dorwan, 32
Doyle, Conan, 118.
Drăgulinescu, Elena 119, 139, 166
Dragomir, State, 63.
Drescher, C. W. 105.
Dubel, Ivonne, 82 120.
Dufau, 167.
Dufour, Michel, 97,
Dumitrescu, Emil, 42, 107, 120.
Dumitrescu Ion, 62, 73, 86, 130.
Dumitrescu Nicolae, 38.
Dumitrescu, Oreste. 161,
Dumitrescu Ştefan, 38.
Dunăreanu, N. 150.
Duquesne, 167.
Duse, Eleonora, 10, 18, 24, 113, 126.
Dutescu Dutu Teodor, 38, 105, 130.
Dutulescu, Stelian, 102, 166.

www.dacoromanica.ro

E

Economu Al. 144, 150, 155, 159.
Eftimiu Victor, 130.
Eliede Aurel. 23, 31, 32, 50, 143.
Eliade, Pompiliu, 124, 130, 134, 138, 148, 151, 152, 157, 158.
Elvaş, 144, 145, 147, 150, 155, 155, 159, 161, 166, 167, 168.
Eminescu, Mihail 149.
D'Ennery Adolphe, 81.
Enescu George, 18, 57, 58, 73, 108, 113, 121, 154, 155.
Enescu, Vasile, 106, 144,
Ewers, Hans Heinz, 39.
Eysler, Edmund, 90. 116.

F

Fabian, 160.
Fagure Emil D. 24, 127.
Fărcăşanu I. 7.
Fărcăşanu, Marioara 102.
Feder, Jean, 10. 18. 116.
Fedik, 98.
Féraudy, Maurice de, 112. 150,
Ferekyde Elena, 100,
Feydeau. Georges, 146, 155, 161. 162.
Figaro Amedeu, 144,
Filotti, Maria 102, 117, 138, 155, 158, 166.
Fischer, Frey 39.
Flers, Robert de, 112, 138, 139, 140, 146.
Folescu. George, 142, 158.
Florescu Al. G, 123. 158.
Florescu Dum, 158, 160.
Florescu, Florica 9, 86. 90, 127, 128, 130, 138, 142, 143 156. 158, 159, 162, 163.
Florescu, Ioan Th. 32.
Förster, Wilhelm Meyer, 131.
Fotino, Mişu, 101, 102, 115, 129, 142.
Fournets Renè, 80, 97.
Fournier, 130.
Franceschini, 35.
Franc'sc 86.
Franck Robert, 115, 116, 127, 138.
Friedmann, Ignatz, 89.
Friese. Mizzi, 151.
Frizzo Fregoli, 43, 60, 78, 102.
Fuchs Theodor, 18, 117, 166.
Fuller, Loie, 44.
Fursy. 123.

G

Gabrielescu Grigore; 80, 106, 117.
Galand; 97.
Galipaux Felix: 11; 12; 24, 94.
Gallo, L; 107.
Găluşcă Iosefina 7;
Gănescu Constanţa; 26; 38; 41, 65; 82; 92.
Garai; 151.
Garbin; 160,
Gaulois. Noel le; 106.
Gauthier Maggie; 159.
Gavault Paul. 83. 85. 120.
Georgescu El. 144. 155.
Georgescu Gogu; 166.
Georgescu L. 26.

www.dacoromanica.ro

Georgescu, Mitică; 9, 20, 34.
Georgian Digeo; 116, 143.
Georgian. I. 129.
Gheorghiu. Al. 101, 114, 116, 156, 163, 168.
Gheorghiu, Titi; 18. 23, 26, 48, 56. 64, 81, 85, 92.
Ghica, Ion; 10.
Ghica, Scarlat. 10, 12, 34.
Ghimbășanu; 161.
Ghimpețianu. Petre; 47. 72, 74, 127.
Girolamo. Romeo, 27.
Giurgea, Maria; 7, 23, 26, 36, 41, 50, 64, 72, 101, 107 112, 120, 121, 131, 138, 140, 142, 144, 148, 150, 154, 155, 159, 166, 167, 168.
Glawatsch, Frantz; 113.
Goldenberg, dr. I. 97.
Golestan, Stan; 155.
Gorky Maxim. 77. 82.
Grădișteanu. Petre, 59.
Gramatica Emma; 117.
Grand-Berlescu, Anna; 76, 9. 102, 114, 124. 127, 157, 161-162, 163.
Greceanu, Irina; 21, 26.
Grigorescu N. (Tuciu); 21. 116 150, 159. 166.
Grigoriu. Constantin; 18, 23, 25, 30, 36, 47, 50. 74, 75, 76, 86 89. 90, 93, 102, 103, 107 114, 116. 122, 123, 125, 127, 128 132, 138, 139, 140, 142, 149, 154, 155, 156. 158, 159. 160, 161, 162, 163, 165, 168.
Grosskopf, 126.
Grünfeld, Alfred; 44.
Guasco; 8.
Guenther, Mizzi; 24, 113, 114.
Guitry, Lucien; 157.
Gusty, Paul; 23, 26. 45, 48, 59, 78, 89, 90, 97. 102, 103, 114, 115, 126, 127. 128.
Guttmann, Paul; 150.
Guțulescu, Stelian; 115.
Gyp; 78.

H

Hading, Jane; 45, 72.
Hagiescu N. 9.
Halbe, Max, 82. 146, 153.
Halévy Ludovic; 72.
Hamilton; 38.
Hansen; 130.
Haret, Spiru; 124.
Hașdeu, Bogdan Petriceicu; 6, 117.
Haskil, Clara; 138.
Hasnaș, Amelia; 26, 39, 48. 82, 98. 132, 149.
Hasnaș, Vasile, 19, 23. 26, 35.
Hauptmann, Gerhardt; 83. 113.
Heliot, Claire; 58.
Hennequin, Maurice; 69.
H nry; 130
Herăscu Maria, 6. 78.
Hermant, Abel; 119.
Hertz, Henri; 157, 159.
Hervieu, Paul; 121.
Herz A. de; 130, 149.
Hubermann Bronislaw; 39. 82, 156.

I

Iancovesc. I. 127. 161.
Iliescu Nae; 76.
Ioanin Jenny; 132.
Ioanid Leont. 61; 76; 77; 90; 102.

www.dacoromanica.ro

Ionaşcu, Marietta; 7. 18. 23. 26. 52, 58. 59, 78, 102, 114. 116. 123, 124, 127, 129. 131. 140. 142, 143, 155.
Ionescu, Costică; 20.
Ionescu, Garoiu; 127.
Ionescu, I. D. 22, 42.
Ionescu, Ion; 22.
Jonescu, Take; 10, 13, 32.
Ionescu Zanne; 116.
Ionescu-Gion; 73, 123.
Iordache; 80.
Ioşca; 163, 164.
Iosif, St. O; 165.
Isle, Marie de l; 152.

J

Jassy, Roland de; 128.
Jianu, Ion; 26.
Jimmy; 130.
Jiroveanu; 64.
Jorga, Nicolae; 100. 124.
Julian Stefan; 7, 141, 167.

K

Kadelburg, Gustav; 82.
Kainz, Iosef; 166.
Kalman Emmerich; 143.
Kampf Leopold; 146. 156.
Kanner, Nicolae; 115, 117, 127, 144, 148, 150, 155, 161, 166, 167.
Karbus; 23.
Karczag. W; 114.
Kawa-Kami; 43.
Kistemackers, H; 94. 137.
Klain, I. 80, 90.
Kopacsy-Karczag; 39.
Kokkinis; 42.
Korsoff; 162.
Kraafz; 97.
Kubelik, Jan; 18, 26, 111.
Kuppermann, I.; 142.

L

Labiche, Eugène; 114.
Lahovary Ion; 158.
Laparcerie, Cora; 137.
de Larra; 82.
Lassale, José; 153.
Lavedan, Henri; 160.
Laxer, Lucia; 75.
Leblanc, Georgette; 56. 69.
Leblanc. Maurice 142.
Lecca. Haralamb G. 6, 12, 23, 41, 57, 67, 69, 126, 127.
Lecocq, Charles; 76.
Lehar, Frantz; 77, 103, 104, 114, 115, 158, 162.
Leloir: 122.
Leonard, Elena; 101. 102. 114, 116: 124, 127, 139, 143, 156, 159, 161, 162, 168.
Leonard, Nicu; 90, 101, 102, 114, 115, 116, 123, 124, 126, 127. 138, 139, 140, 156. 158, 159, 162, 163, 168.
Leonescu, Al. B. (Vampiru); 8, 63, 97.
Leonescu, Irina; 75.
Leonescu, Vasile; 21, 25, 26, 31, 48, 64, 93, 105, 130, 131, 168.

www.dacoromanica.ro

Lescaut, Blanche. 39.
Liciu, Petre; 9, 23. 26, 33, 35, 41. 50, 51, 59. 69, 77, 82, 85, 89, 92, 94, 96. 98, 99, 101, 102, 109, 112, 115, 127, 132, 134, 136, 140, 143. 144, 150, 153. 158, 166, 168.
Lincke, Paul; 82, 95.
Linden, Constance de; 118.
Liniver, Alexandrina; 26, 78, 102, 140.
Litvinne, Felia; 108.
Livescu, Ion; 23, 26, 41, 48, 56, 57, 59, 78, 80, 82, 94, 04. 98, 102, 107, 118, 121, 126, 132, 134, 138, 140, 155, 158, 166. 168
Lobstein; 81.
Locusteanu, Petre; 75, 78.
Louis, Grigore; 74.
Luca, Ana: 144. 147.
de Lucca; 113.
Lugné-Poe; 122.
Lugueț; 137.
de Luna, Torres; 118.
Lurich; 99, 101. 108.
Lys, Edith de; 167.

M

Macedonescu, Liviu; 123.
Maeterlink, Maurice; 69.
Maggi; 35, 36. 67.
Magnier, Pierre; 81.
Mahmud; 106, 130.
Mandy, Georges; 43.
Manolescu Ion; 102, 112, 125, 131, 142, 144, 147, 150, 153, 155, 161. 162, 166, 167.
Mărculescu, Adelina: 92. 142. 143.
Mărculescu, Constantin; 18. 26, 39, 48, 50, 92, 131. 132, 150.
Mărculescu, Grigore; 160, 161.
Marghiloman Alexandru 100, 158, 164.
Marinescu Al. P, 7. 65, 80, 86, 161.
Marinescu, Eugenia; 86.
Marinescu, Nora; 7. 65, 80, 86, 106.
Marinescu, Viorica; 34.
Marion; 37.
Marteau, Henry; 8.
Mascagni, P. 45, 112.
Massa. Jolle; 139.
Massini, E. 86.
Massini, Egizio, 86.
Mateescu, T, 26.
Matti Anglio, 130.
Maupassant, G. de; 139.
Maurini; 167.
de Max, Eduard: 71. 79.
Maximilian, Vladimir; 35, 45, 50, 57, 61, 62, 74, 76, 88, 90, 91. 94, 98, 102, 112, 114, 116, 123, 124, 127, 128, 138, 142, 143, 156, 158, 159, 162, 168.
Mayol, 138, 139.
Meilhac, 72.
Meister, Carl, 113.
Mendes, Catulle; 138.
Merode, Cleo de; 95.
Mertens, Ludovic 75.
Metaxa-Doro, Jenny, 144, 145, 156, 159, 162, 163, 168.
Miciora, Virginia; 6, 23, 58, 61. 102, 127. 138, 139, 142, 156, 158, 159, 163.
Miclescu I. 112, 134.

www.dacoromanica.ro

Mihalescu, Al.; 75. 78, 90, 102, 120, 127, 140, 150, 159, 161, 167.
Mihăescu, Gogu; 159.
Mihalopol, Jean: 38.
Mihailescu, Aurelia; 50, 74, 76, 127, 161.
Mihăillescu, Camila; 23.
Mihăilescu, Eleonora: 18, 26, 94, 155, 159, 168.
Mille, Constantin; 32.
Milthaler; 99.
Mirbeau, Octave; 98.
Moceanu. 9, 148.
Molière 93.
Molnar, Franz: 140.
Montaureanu, Jean 9, 17, 26, 151.
Monteaux, 167.
Monteux, H. 159.
Montcharmont; 33.
Moor, Paulina (Pepi); 7, 18, 26, 51, 58, 61, 74, 101, 115.
Mora, Mihail; 79, 127.
Morello, Bianca; 118.
Moreo Enrico; 139.
Moreno, Margueritte, 89, 101,
Morțun, Ion; 136, 144, 145. 147, 151, 155, 159, 161, 162, 168.
Morțun, V. G., 59, 163.
Mouneț, Paul: 48, 64.
Mouneț-Sully: 11, 24, 153.
Movilă; 114,
Munte, Suzanne: 120.

N

Nachod; 160.
Nadolovici, Jean; 6
Nanu, 7.
Nasta, Mihail dr. 109. 123.
Natzler; 24.
Naulot; 130.
Nedbal, Oscar; 140.
Neuwirth, I. 76. 127.
Nicodemi, Dario; 150.
Nicolau, P.; 115, 122.
Niculescu Basu; 127, 128, 158.
Niculescu, C. (tipograf); 74.
Nicolau, Emil; 127, 150.
Nicolau, Lucia; 161.
Niculescu, Cadet; 19, 26.
Niculescu, Ion, (Iancu); 23, 26, 35, 41, 59, 60. 78, 85, 98, 102, 115, 120, 125, 127, 131, 140, 142, 148, 150, 159, 166.
Niculescu N.-Buzău; 34, 47, 50, 63, 70, 77, 90, 91, 101. 102, 115, 129, 142, 143, 144, 147, 150, 151, 155, 161, 162, 168.
Niculescu-Huși, Victoria; 76.
Nistorescu, Rodica; 75, 89.
Nitta-Jo; 107.
Notara, Constantin I.; 10, 12, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 26, 31, 38, 41, 48, 55, 56, 64, 65, 73, 77, 81, 88, 92, 96, 98, 99, 101, 102, 109, 112, 115, 120; 123, 125, 127, 136, 138, 139, 142, 145, 153, 168.
Nottara, Eleonora; 26, 33.
Novelli, Ermete; 61, 69, 70, 71, 96, 97, 135, 136.

O

Odesseanu; 7
Oettinger, 107.
Olarian, 122.
Olănescu-Ascanio; 57, 121.
Ono; 130.
Onofri; 35, 45.
Otto, Natalia, 123.

www.dacoromanica.ro

P

Paccini, Regina; 95.
Paciurea, V. 26, 102, 112.
Padubny, 129, 130.
Pagin 24.
Pailleron, Eduard; 139.
Pandelea, N. 130.
Pann, Cleo: 81, 98.
Panu, Gheorghe; 124.
Parvis; 126.
Paschill, Iosif; 10.
Pătruț; 7.
Peretz, Gioni; 161.
Petrescu, Aurel; 34, 45, 60, 64, 78, 82, 88. 102.
Petrescu, Ion; 48, 56, 57, 64, 65, 92, 94, 98, 125' 139, 148, 151, 153, 168.
Petrescu, Lucrezzia; 75.
Petrescu, Theodor; 26, 33.
Petrovicescu, Gore, 114, 116, 127, 142, 156, 163.
Pietro II; 130.
Pirck; 135.
Plauț; 93. 98.
Poenaru, Nicu; 9, 47, 63, 64, 80, 83, 89, 90, 91, 93.
Pohl, Henry; 111.
Poldini, La: 148.
Poli-Randaccio: 118.
Polin 80.
Polizu-Micșunești, Mihai; 10, 72, 151, 152.
Pons, Paul: 106, 107.
Popeea, Radu; 89, 132. 146.
Popescu, Achille; 80, 81, 142.
Popescu, Eliza; 65.
Popescu, frații; 160.
Popescu, Leon; 131.
Popescu, Lucian 17.
Popescu, Nae; 7.
Popescu, Take, 31.
Popovici D. Bayreuth; 32, 35, 142.
Porumbescu, Ciprian; 8
Praga. Marco; 82.
Prenta, I. V. 26.
Preoțescu: 101.
Procopiu, Ion; 124.
Protopopescu, Titu; 115, 122.
Pucher, Alois; 22.
Pugno, Raoul; 80, 156.

R

Radovici, Constantin; 63. 65, 66, 103, 118.
Radovici, Lucrezzia; 129.
Rădulescu-Drumea; 75.
Rădulescu-Motru C. 159.
Rainer, Simons: 126.
Raitman Josefina. 7, 44.
Ranetti, Gheorghe; 32. 91, 94, 146.
Raoul le Boucher: 38.
Rappold, Mary; 160.
Rașianu; 7
Răureanu, M. 129.
Reiber: 130.
Reichenberger Suzanne; 49.
Reisenauer; 102.
Réjane; 38, 95, 167.
Renato; 140.
Reuter, Florizel von: 68.
Riccoboni Eugenia; 34, 127, 132, 142, 143, 155, 159, 161, 162.
Richepin, Jacques; 138.
Richepin, Jean; 138.

www.dacoromanica.ro

Riuleț C. 166.
Robinne, Gabrielle; 150.
Romănessu, Aristizza; 7, 12, 14, 17, 21, 23, 25, 26, 30, 39, 41, 48, 49, 50, 57, 58, 60, 62, 70, 99. 112, 127, 134, 136, 138, 140, 145, 149, 158, 166.
Romano; 102, 144, 155, 161, 166, 168.
Ronetti-Roman; 75, 88, 121.
Rosental Moriz; 72.
Rosetti D. R. (Max); 44. 45.
Rosetti Radu D, 6, 26, 33.
Rostand Edmond; 81. 138. 157.
Rozan Francisca; 102.
Rudeanu Maria 161.
Ruffo Tita; 118.
Russescu Maria; 122

S

Sachs; 113.
Sadda-Yakko. 43.
Said; 130.
Salater, Valeria; 139.
Alfredo de Sanctis; 109, 156.
Santarelli, Quarto; 139.
Sarcoli; 67.
Sardou. Victorien; 82, 131.
Sarol, Otto: 39, 135.
Sauer, Emil; 68, 82.
Săvulescu, Bettina: 142.
Săvulescu N.; 160.
Sburlea, Constantin; 38,
Scărlătescu, Ion; 58, 86.
Scărlătescu, Regina. 58, 86.
Schachmann; 106, 107.
Schenk, Bruno; 24.
Schiavazzi, Piero; 113.
Schmidt, Oscar; 76.
Schnitzler, Arthur; 112.
Scurtu, N. 160.
Schreiter; 126.
Schubert, Vera; 151.
Serghie, Sica; 122.
Sidoli, Cezar. 15, 85, 118, 122, 147, 150,
Sidoli, Teodor; 25.
Sihleanu, Ștefan; 34
Silvestru Gheorghe, tipograf 74
Simionescu, Florea; 132.
Simionescu, Mărioara; 89,
Simu, Atanase; 161.
Singuroff, M. 26.
Sion, M. 90, 102.
Slezak. Leo, 113.
Sonnenthal, A. von; 102, 102.
Sorbul, M. 130.
Soreanu, Dora; 26.
Soreanu, Nicolae, 26, 37, 41, 44. 48, 51. 52, 56, 57, 58, 59. 60, 78, 79, 81, 82, 85, 92. 98. 102, 112, 114, 120, 121, 123, 125, 127, 128, 131, 132, 134, 140. 143, 148, 155, 158, 159.
Sorma, Agnés: 25.
Spetrino: 118.
Spirescu, Elena; 127.
Spirescu, Oscar, 45, 47, 76, 127,
Stamatiade, Al. Th. 166.
Stăncescu Constantin 115, 144.
Stăncescu D. 59.
Stănescu Const.-Cerna; 50, 75, 116, 120, 124, 127, 142, 156, 159. 160, 161, 162.
Stănescu-Papa. Ion. 142, 143.
Stavil; 120.
Stefănescu, Gheorghe; 50.
Stefănescu, Victor; 50.
Steinberger; 24, 126.
Stelescu Filip; 159, 162.
Sterie, Mihai, 75.

www.dacoromanica.ro

Stibal, Josefina ; 50
Stoenescu M. Theodor, 22.
Storin Gheorghe ; 57. 75. 78. 81, 102, 125, 142, 144, 148, 150, 154. 159, 160, 161, 166, 167.
Stoyan, Betty ; 24.
Strauss Ed. W. 74.
Strauss Johann ; 76. 122, 159.
Strauss Oscar ; 124.
Sturdza, Alice, 98, 99, 112, 117.
Sturdza, Dimitrie A. 32, 83, 113,
Sturdza, Grigore (principe) ; 31.
Sturdza, Lucia ; 7, 26, 34, 41, 50, 118, 120, 121, 123, 125. 132. 140. 142, 144. 147, 148, 150, 155, 159, 160, 166, 167, 168.
Sturdza, Petre ; 15, 26, 39, 41. 48, 50, 56, 59, 94. 98. 99, 111, 117, 122, 140, 150, 155, 159, 166, 168.
Succi ; 32.
Sylvain ; 79.

Ş

Şaliapin, Feodor Ivanovici ; 68.
Şeinescu, Caliopi ; 6, 160.
Ştefănescu, Mişu ; 127, 142, 162.
Ştefănescu, N. Spirra ; 75.

T

Tănase, Const. ; 89, 105, 127, 129.
Tănase, Iosefina ; 127.
Tănăsescu ; 7, 161.
Tancovici, M. 160.
Tardini, Fanny 55,
Teodorescu, Dumitru ; 23, 50, 72, 76.
Teodorescu, Elena ; 21, 50. 51, 75. 76, 90.
Teodorescu, Mia 122.
Theodorian, Caton ; 38 130.
Teodoru, Maria : 123.
Theodorini, Aura ; 15.
Theodorini, Elena ; 6, 15. 57. 62. 72, 99.
Theodosian, Aurelia; 143, 155.
Theodorini Maritza ; 7.
Theren, Myla 135, 136, 151, 167.
Thereza, d-ra. 25.
Theveneț, Cecile 167.
Thibaud, Jacques 59, 120, 153.
Tolstoi, Lew 146.
Toneanu, Const. 127. 160, 161.
Toneanu Vasile ; 18, 26. 30, 33 37,41, 51, 75, 77, 85, 88. 92. 102. 104. 112. 115, 118, 120, 127. 131. 140, 143, 155, 161, 162, 163, 166.
Toutain, Blanche ; 139, 158.
Treumann, Louis ; 104, 116,
Tréville. Yvonne de ; 80, 82, 97, 167.
Triandafil, Elena 62.
Triteanu, Veturia ; 106, 154.
Truzzi ; 58.
Tudorică şi Nae ; 91.

U

Urechiă. dr. 32, 125.
Ursachy, G. căpitan ; 135.

www.dacoromanica.ro

V

Van Leeuven, Arry; 133.
Van Rotcn; 130.
Vasiliu, Ghiță; 7.
Vasile, Haralambie; 160.
Vasiliu, Natalia, 75.
Vellescu, Petre; 26, 33, 74.
Vellescu St. 9
Ventura, Fanchette; 21.
Ventura, Grigore; 21, 23, 25, 56, 72, 82, 143,
Ventura, Marioara; 21, 34, 48, 56, 64, 71. 79, 90, 143 168,
Verneț, Alice; 133.
Vernescu, C. 132, 143.
Vidrighin, Stan; 19.
Vidu, L. 26.
Vigny, Ecaterina; 129.
Vlădaia, Irina: 7, 19, 76.
Vlădicescu, Alexandru; 55.
Vlaicu, Aurel: 162.
Voiculescu, Marioara; 34, 35, 62. 80. 88, 94, 98, 112, 113, 118, 121, 123. 126, 131, 136, 140, 142, 144, 147, 148. 150, 153, 155, 159, 166. 167.
Voss, Richard; 73, 98.

W

Wachmann, Eduard; 14, 15, 44, 58, 60, 135.
Wagner, Elisabeth; 160.
Waldmann: 95.
Wandohobb; 34, 59.
Warnéry: 152.
Waschow: 160.
Wirth, Mizzi; 113.
Wolff, Pierre; 98.

X

Xeni, C.; 31.
Xenopol, Nicu; 158.

Y

Ysaye; 98.

Z

Zacconi, Ermete, 118.
Zamacois, M. 133.
Zbysko-Cziganiewicz; 101. 129.
Zeller; 86.
Zimniceanu, Ecaterina; 102, 151.
Zippis, 129.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

Capitolul I. 1899

Pagina

De 10 Maiu la Bucureşti 5
O audiţie pentru angajamente la Opera română . . 4
Spectacole „de beneficiu" la Naţional 6
Aurel Bobescu, primul animator al operetei . . 7
O trupă franceză la Lyric 8
Paul Delmet în Bucureşti 10
Schimbarea guvernului, deci şi schimbarea d-torului teatrului! 10
Eleonora Duse pentru întâia oară în Bucureşti . . 10
Un alt oaspe ilustru: Mounet-Sully 11
Primul vestiar: hainele la garderobă, nu pe scaune . 12
O premieră excepţională: „Jucătorii de cărţi" de Lecca . 12
Take Ionescu determină angajarea Agathei Bârsescu . 13
Triumful nouei angajate 13
In sala „Mitică Georgescu" 14
Opera îşi pregăteşte stagiunea 14
Battistini şi Ion Dimitrescu 15
In concurenţă cu circul 15

Capitolul II. 1900

Un mare match: Aristizza Romanescu-Agatha Bârsescu . 17
Repertoriul beneficiilor 18
Ce subvenţii primea Teatrul Naţional acum 37 de ani . 18
Deficitul Operei acoperit din fondul de rezervă al T. Naţional 19
Prima lucrare dramatică a lui Alexandru Davila . 19

www.dacoromanica.ro

Pagina

Trupa de operetă a lui A. L. Bobescu . . . 20
Se aud pentru prima oară două nume: Ventura, Bulandra . 21
Două performanțe sportive 22
Doamnele cu pălării nu sunt admise în staluri . . . 22
Pregătiri și angajamente la Operă 23
Un „scamator" la Eforie 24
Operetă vieneză la Lyric 24
Biletele Teatrului Național se vând și la debite . . 24
„Curcanii", lui Ventura dețin recordul încasărilor . 25
Personalul artistic al Teatrului Național în anul 1900 . 26

Capitolul III. 1901

Vasile Toneanu în rolul lui Cărăbuș 29
„Turburări" la Opera română 30
Moartea lui Verdi și a reginei Victoria . . . 31
Dezbandadă la Teatrul Național 31
Un artist prea conștiincios la Operă 32
Căderea guvernului Carp; sosirea „postitorului" Succi . 32
Sărbătorirea lui Carageale 32
Pensionări, avansări. Un nou director la Național . 33
Examenele dela Conservator 34
Pregătiri pentru stagiune 34
Nume noui pe afiș: Maximilian, Tony Bulandra, Ciucurelte. 35
N'avem încă public de teatru 35
Teatru de varietăți la Eforie 36
D-ra Zarina în tablourile sale „fin de siècle" . . 36
Și pe scena Naționalului s'au spus cuplete . . . 37
Primul jubileu al maestrului Nottara . . . 37
Lupte greco-romane la Eforie și la circ . . . 38
De la music-hall la Operă 39
Lupte „libere" la circ 40
„Călătoria Lisettei" la Național 40

Capitolul IV. 1902

Premiera lui „Vlaicu-Vodă" 41
Triumful lui Davila și bârfeala dela cafenea . . . 42
Frizzo Fregoli 43
Concerte simfonice, premiere 44

www.dacoromanica.ro

Pagina

Un duel în lumea artistică 45
Două noui teatre de vară 46
Niculescu-Buzău şi Nicu Poenaru, directori . . . 47
Operetă, şi la Eforie şi la Lyric 47
Brezeanu şi Soreanu dansează în balet la „Năbădăile dramatice“ 48
Aristizza Romanescu se retrage din teatru . . 49
La ce vârstă trebue să se retragă femeile din teatru? . 49
Operetă pretutindeni! 50
Triumful stagiunei: „Vagabonzii“ 51
Şi Agatha Bârsescu vrea să plece 52

Capitolul V. 1903

Moartea lui Alexandru Vlădicescu 55
„Cyrano“ cu Coquelin-aîné 56
50 de ani de existenţă ai Teatrului Naţional . . . 57
Spectacolul de retragere al Aristizzei Romanescu . 57
Alte operete la Naţional 58
„Regina fiarelor sălbatice“ 58
Beneficii 59
Demisii, avansări, pensionări 59
Lupta dela Sânta-Varvara 60
Ermete Novelli în Bucureşti 61
Operetă la Blanduzia 61
Producţia Conservatorului 62
Drama din Belgrad 62
Sfârşitul stagiunei de vară 63
Pregătiri pentru stagiunea de iarnă 64
Scandal la teatrul Lyric 64
Asasinarea artistei Elisa Popescu 65
Debutul lui Tony Bulandra 65
Cea dintâi premieră a stagiunei 67
O stea în perspectivă: Marioara Cinsky . . . 67
Primul cinematograf: teatrul Oeser 67
Concerte la Ateneu 68
Grevă la Operă 68
Revine Novelli 69
Spectacolele de Crăciun 69
Un bilanţ al anului teatral 1903 69

www.dacoromanica.ro

Pagina

Capitolul VI. 1904

Zvon de logodnă la Paris 71
O manifestație studențească 72
Jane Hading 72
„Miroase a poștă cale de o pucioasă" 73
Stagiunea de vară 73
Unde era situată grădina Raşca 74
Moartea lui Petre Vellescu 74
„Manase" de Ronetti-Roman 75
Examenele de la Conservator 75
Infiinţarea Companiei Grigoriu 75
Primele spectacole la parcul Oteteleşanu . . . 76
Alte spectacole 77
„Curse! grătare!" 77
Pregătiri pentru stagiunea de iarnă 78
Publicul începe să ocolească trupele străine . . 79
De Max şi Marioara Ventura 79
Teatrul Naţional în Octombrie 80
Yvonne de Tréville la Operă 80
Sarah Bernhardt 81
O premieră: „Caporalul Simion" 81
Operetă germană 82
Repertoriul de Crăciun 83

Capitolul VII. 1905

Operetă vieneză la Lyric 86
Moartea lui Z. Burienescu 86
Alexandru Davila, director al Teatrului Naţional . 87
„Manasse" la Naţional 88
Debutul oficial al lui V. Maximilian 88
Pregătiri pentru vară 89
Examene la Conservator: Tănase 89
Stagiunea de vară la Oteteleşanu 90
„La maiorul Mura" 90
„Hapuri miraculoase" 91
Moartea Marei d'Asty 91
Furtună la Teatrul Naţional 91
Deschiderea primei stagiuni a lui Al. Davila . . 93
Moartea lui Nicu Poenaru 93

www.dacoromanica.ro

Pagin

Premiera „Instinctului“ de Kistemackers . . . 94
„Stingerea“ la Național 94
O cântăreață celebră la Operă 95
Cléo de Mérode 95
Novelli 96
Pregătiri pentru Crăciun 96

Capitolul VIII. 1906

O stagiune de Operă franceză 97
„Hoții de codru și hoții de oraș“ 99
Mișcările studențești dela 13 Martie 99
Turneuri străine la Lyric 101
Le Bargy 101
Examenele dela Conservator 102
Pregătiri pentru stagiunea de vară 102
„Rașca“ deschide focul 103
De ce a căzut „Văduva veselă“ 104
Alte premiere în stagiunea de vară 104
„Povestea neamului“ la Arenele romane . . . 105
Campionat internațional de lupte 106
Deschiderea stagiunei Teatrului Național . . . 107
Inființarea orchestrei ministerului 107
Marthe Brandès 108
Turneul lui Alfredo de Sanctis 109

Capitolul IX. 1907

Operetă franceză 112
Premiera: „Mama“ de I. Miclescu 112
Eleonora Duse 113
Răscoalele țărănești 113
Maximilian, Ciucurette și Carussy se retrag dela Național 114
Pregătiri pentru stagiunea de vară 114
„Dama de la Maxim“ 115
Reluarea „Văduvei vesele“ 115
Alte noutăți ale stagiunei de vară 116
Concertul Florica Christoforeanu 117
Deschiderea stagiunei Teatrului Național . . . 117
„Șherlock Holmes“ 117

www.dacoromanica.ro

Pagina

„Hoțul" de Bernstein 118
Stagiunea de operă 119
Ermete Zacconi la Lyric 119
Două premiere la Național 120

Capitolul X. 1908

Moartea lui Ronetti Roman 121
„Enigma" de Paul Hervieu 121
Trupa dela Craiova 122
Două turnee franceze 122
Prima stagiune de iarnă a companiei Grigoriu . . 122
Premiera „Sandei" la Național 123
„Farmecul unui vals" 123
Retragerea lui Davila de la Național 124
Programul lui Pompiliu Eliade 124
Sărbătorirea lui Davila 125
„Raffles" a doua piesă polițistă 125
Mișcare la Național 126
In vederea stagiunei de vară 126
Examenele dela Conservator 127
Stagiunea de vară 127
Spectacolele din Iulie 128
Spre sfârșitul verei 129
Septembrie 129
Deschiderea stagiunei Teatrului Național . . . 130
„Heidelbergul de altă-dată" 131
Teatru popular la Lyric 131
Altă premieră la Național 132
Se suprimă cheta la „variété" 132
Iarăși Sarah Bernhardt 133
Agatha Bârsescu în Ardeal 133
Novelli 135
Crăciunul 1908 135

Capitolul XI. 1909

Reintrarea Aristizzei Romanescu 138
Prima lucrare de teatru a lui Delavrancea . . . 139
„Povestirile lui Hoffmann" 139

www.dacoromanica.ro

Pagina

Două premiere la Național 140
„Wiener Tonkünstler“ 140
Suzanne Desprês 141
Primul cinematograf cu spectacole orare 141
Pregătiri pentru vară 142
Stagiunea de vară 142
Compania Davila își începe activitatea . . . 144
Soarta artiștilor 145
Spre sfârșitul stagiunei de vară 145
Repertoriul companiei Davila 146
Deschiderea primei stagiuni a companiei Davila . 146
„Măgarul lui Buridan“ 148
Deschiderea stagiunei teatrului Național . . . 148
Un nou teatru în Capitală 149
Și un nou cinematograf 149
Deschiderea stagiunei teatrului Modern . . . 150
Premieră la Național: „Corbii“ de Becque . . . 150
O cădere la Davila 151
Altă trupă franceză la Modern 151
Agatha Bârsescu la Național 151
Care e mai urît? 152
„Opera comique“ la Lyric 152
Efectele vizitei lui Blériot 153
Premiera „Viforul“ 153
Care teatru e mai bine condus? 154
Repertoriul de Crăciun 154

Capitolul XII. 1910

Doua premiere: „Prostul“, „Mugurul“ . . . 155
„Heidelbergul de azi“ 156
O premieră mondială: „Chantecler“ 156
Se modifică legea teatrelor 157
Premiere, succese și căderi 158
Trei premiere la Național 159
Chantecler la București 159
Stagiunea de operă Darclée 160
Se restitue banii la un spectacol prost . . . 161
Examene, producții 161
„Dragoste de țigan“ 162
Stagiunea la parcul Oteteleșanu 162

www.dacoromanica.ro

Pagina

Câte-va anecdote 163
Repertoriul lui Davila 165
Cele dintâi premiere ale stagiunei 166
O premieră la Davila 166
Battistini la Operă 167
A treia piesă de Bataille 167
Două căderi 168
„Luceafărul" de Delavrancea 168
Debutul d-rei Florica Christoforeanu 168
Crăciunul 1910 168

Bucureştii de acum trei zeci de ani

I. — Grădina „Triumful", restaurant cu mititei şi o-
pereţă. — „La 7 svabi", „Transvaal" şi „Enache"
trei restaurante pe 100 de metri . . . 171
II. — „Raşca". Nicu Poenaru. Palatul prinţului Bi
bescu. Calea Victoriei, între Dâmboviţa şi Socec. 175
III. — Prin Lipscani. Socec, magazinul Universal, co-
fetăria Frederic. Biserica şi squarul Sărindar. Lu
vru şi Capşa 177
IV. — Casa Lahovary. Clubul Tinerimei. Bodega Mercur
Hanul Mircuş. Schönberger cu fracurile . 181
V. — Muscalii din piaţa Teatrului. Berăria lui Tomek
Opereta în parcul Oteteleşanu . . . 185
VI. — Bulevardul Elisabeta. Trotuarul cinematografelor
Strada Doamnei. Poşta veche . . . 187

Registrul numelor 189

Portrete

Virginia Miciora 6
A. L. Bobescu 7
Vasile Alexandrescu 9
Haralamb Lecca 12

www.dacoromanica.ro

Pagina

Agatha Bârsescu 14
Aristizza Romanescu 17, 49
I. D. Ionescu 22
Jancu Niculescu 23
Vasile Toneanu 30
Marioara Voiculescu 34
Réjane 38
Alexandru Davila 42
Nicu Poenaru 47
N. Sorcanu 51
Alexandru Vlădicescu 55
Ritta d'Oria (Margareta Dimitriu) 62
Pekea Alexandrescu 63
Victor Antonescu (în regele Alexandru) 66
Elena Theodorini 72
G. Carussy 76
Maria Heräscu 78
Sarah Bernhardt 81
Petre Liciu 85
Zaharia Burienescu 86
V. Maximilian 88
Frații Coquelin 89
Florica Florescu 90
Aristide Demetriad 92
Vasile Leonescu 93
Petre Sturdza 94
Ermete Novelli 96
Eugenia Ciucurescu 98
Aura Theodorini 99
Maria Giurgea 101
Ion Manolescu 102
C. Tănase 104
Nora Martinescu 106
Ion Livescu 107
Dr. Mihail Nasta 109
Maria Ciucurescu 111
Eleonora Duse 113
N. Niculescu - Buzău 115
Leontina Ioanid 116
Ermete Zacconi 119
Emil Dumitrescu 120
Lucia Sturdza 121

www.dacoromanica.ro

Pagina

Ion Anestin 122
Liviu Macedonescu 122
C. Stănescu - Cerna 124
Alfred Alessandrescu 126
Petre Ghimpețeanu 126
Ion Iancovesc 127
George Niculescu - Basu 128
Nae Ciucurette 128
Alexandrina Alexandrescu 129
Tony Bulandra 132
Tina Barbu 134
Marioara Cinsky 135
N. Leonard 139
Gh. Storin 142
Jenny Metaxa-Doro 145
R. Bulfinsky 147
Marioara Antonescu 149
I. Montaureanu 151
Constanța Demetriade 159
Al. Mihalescu 161

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro